

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

TRÆK AF
EGAA SOGNS HISTORIE
GENNEM TIDERNE

Af et Oplag paa 300 Expl. er dette Nr. 166

TRÆK AF
EGAA SOGNS HISTORIE
GENNEM TIDERNE

I
TIL UDSKIFTNINGEN
VED
MAGISTER J. G. VILLADSEN

II
UNDER OG EFTER UDSKIFTNINGEN
VED
GDR. VILLADS VILLADSEN

AARHUS
AARHUS AMTSTIDENDES BOGTRYKKERI
1941

*Vi søger Slægtens Spor i stort og smaat,
i Flinteoksen efter Harvens Tænder,
i Mosefundets Smykke, plumpt og raat,
i Kirkens Kvadre, lagt af brede Hænder.
Hver skimlet Skrift, hver skjoldet Alterbog
har gemt et Gran af Slægtens Vé og Vaade;
nu skal de røbe mig, hvad Vej jeg drog,
og løfte mig en Flag af Livets Gaade.*

J e p p e A a k j æ r.

F O R O R D

Jeg har i mange Aar syslet med Tanken om at samle nogle Oplysninger om de henfarne Slægter, og efter at jeg for et Par Aar siden fandt min egen Slægts Historie og Stamtavle, syntes jeg ikke, at det vilde være helt umuligt ved de Kilder, der var tii Raadighed, at samle Oplysninger ogsaa om andre Slægter i Byen — og dette blev senere udvidet til Sognet —, naar blot man havde Tiden til at foretage Arbejdet; men min Bedrift og andre Ting optog til Dels min Tid.

Saa skete det, at min Brodersøn, Jens Gustav Villadsen, efter at han havde taget sin Eksamen, i Fjor stod uden særligt Arbejde, og vi blev derfor enige om at hjælpes ad med at finde noget af det, som kunde have Interesse, af Egaa Sogns Historie.

Vort Arbejde, som vi vist begge véd er meget ufuldkomment, betragter vi kun som en Begyndelse og et Grundlag for en senere Forsker, idet vi godt véd, at der ved nøjere Granskning i de gamle Mark-, Skifte-, Tiende- og Fæsteprotokoller kan findes meget, som vi ikke har kunnet finde i den Tid, der har været dertil, idet jeg nemlig gerne vilde have vort Arbejde

trykt og udgivet, mens jeg lever og har nogenlunde Herredømme over alle mine Sanser, ingen véd, hvor længe det varer. Skulde der derfor være indløbet Fejl ved Aarstal, der til Dels er taget efter gamle Folketællingslister, bedes dette undskyldt, for mærkeligt nok vidste Folk i gamle Dage næppe, hvor gamle de var, idet der ved de forskellige Folketællinger kunde opgives en Alder, som ikke passer sammen med en ved en tidligere Folketælling opgivet Alder. Dog har Opgivelserne vist kun svinget 1 eller 2 Aar og er til Dels rettet ved Eftersyn i Kirkebøgerne.

Skulde der være indløbet andre Fejl, bedes dette ligelædes undskyldt. Det har ikke altid været let at finde ud af de stundom noget misvisende Oplysninger og Kilder, vi har haft ved vort Arbejde.

Men der skal dog fremsættes en Tak til alle dem, der har været villige til at hjælpe og give Oplysninger, thi uden denne Hjælp havde det ikke været muligt at faa Arbejdet færdigt i den Tid, der har været til Raadighed.

Vi betragter dog vist begge det foreliggende som et Hustværksarbejde, og skulde mit Helbred strække til i nogle Aar endnu, og min Brodersøns Tid ikke blive alt for optaget paa anden Maade, er vi vist begge enige om, at vi gerne vil prøve at udfylde de Huller, der er blevet i den historiske Del, samt at finde lidt dybere ind i de forskellige Slægters Historie, end det ved denne Lejlighed har været muligt, og jeg er derfor Læsere af Bogen taknemlig for, hvis jeg kan modtage Rettelser eller Meddelelser om Ting og Begivenheder, som burde have været medtaget i Bogen, idet jeg allerede nu er ved at indsamle ny Oplysninger om, hvordan Beboerne i Egaa Sogn levede i de svundne Tider, og jeg vilde ogsaa gerne videreføre de nu levende Slægters Historie saa godt og saa langt, jeg formaar, i den Tid, der kommer, i en tredje Del af Bogen om Egaa Sogn.

Med dette Forord overgives dette vort Arbejde til almen Kundskab, og jeg vil haabe, at de Oplysninger, der i Bogen kan hentes om tidligere Slægters Liv og Virke, maa øge Efterslægtens Ærbødighed for det Arbejde, disse Slægter i mange Retninger har gjort, og samtidig øge Kærligheden til det Land, vi alle elsker, vort Fædreland, Danmark.

Maatte dette ske, er vort Arbejde ikke forgæves.

EGAA, i November 1941.

VILLADS VILLADSEN

INDHOLDSFORTEGNELSE Side

I. Del.

Oldtiden	1
Egaa i Middelalderen	20
Egaa Sogn fra Reformationen til Enevældens Indførelse	35
Egaa Sogn fra Enevældens Indførelse til Ud- skiftningen	65
Beskrivelse af Egaa Kirke	113
Sognets enkelte Gaarde indtil Udskiftningen	121
Navne fra ældre Dokumenter	141
Navne i Marken fra Markbogen	141
Navne i Marken fra Præsteindberetningen 1690	153
Rekonstrueret Kort over Egaa Bymark under Fællesskabet	156
Navne i Marken fra Udskiftningskortet.....	158

II. Del.

Egaa Sogn under og efter Udskiftningen.....	173
Egaa Sogns Præster og kirkelige Forhold ...	285
Skolelærerembedet i Egaa	297
Egaa Efterskole	306
Egaa Friskole	309
Egaa Forsamlingshus	311
Egaa Brugsforening	313
Stamtavler	317
Skjæring	321
Skjæring Skole	393
Egaa Sogns kommunale Forhold	396
Forklaringer	402

OLDTIDEN

Isen, der dækkede Skandinavien, trak sig tilbage. Svenske Forskere har udregnet, at det tog Isen i alt ca. 5000 Aar at gaa fra Morænen i Østdanmark til det svensk-norske Højfjeld. Paa Isranden indfandt der sig hurtigt en Tundravegetation, som vi kender den fra vore Dages Nordrusland. Rensdyret fandt sin Føde i de kolde Sumpe, og de første Mennesker, som fulgte dette Dyr, kom til Danmark. Om denne Befolknings Liv har vi ikke mange Vidnesbyrd. Af de enkelte Fund kan vi dog se, at den har været særdeles afhængig af Rensdyret. De faa Redskaber, nærmest kun Økser, er dannet af Rensdyrhorn. Det har i øvrigt ikke været et bekvemt Liv, disse Mennesker har ført i Omgivelser, der bestod af Rypelyng, Polarpil og Dværgbirk, med Ulv, Snehare, Rype og Rensdyr som eneste Naboer.

Efterhaanden som Tiden skred frem, blev Klimaet mildere, Isen trak sig længere og længere tilbage, og Kaarene for Befolkningen blev behageligere. Den næste Kulturepoke bliver Maglemøsetiden, opkaldt efter Mosen af dette Navn paa Mullerupkanten. Disse Mennesker har levet inde i Landet som Jægere og Samlere. Dyrebestanden var nu stor; Kron dyr levede ved Siden af Bjørn, Ræv, Ulv og Grævling. De første Skovtræer var Birk og Asp, men Fyrreskoven bredte sig snart paa disses Bekostning over hele Landet, som paa dette Tidspunkt var en stor sammenhængende Landmasse forbundet med Nordtyskland og Skaane.

Efter denne store Landhævning kom der nu en Jordbevægelse i modsat Retning, som bevirkede en Sænkning af hele Danmark. Østersøen blev derved sat i Forbindelse med Kattegat, og Landet fik omtrent det Udseende, det nu har.

Paa Aarhuseggen finder vi her de første Spor af Mennesker. Selve Kulturen kaldes for Ertebølleperioden. Navnlig Brabranddalen var befolket, men ogsaa helt til Vejlbyskrænterne ned

mod Engene har vi sikre Fund.*) Dengang gik Litorinahavet (opkaldt efter en lille Snegleart) ind som en saltholdig Fjord, hvor nude Egaa og Vejlby Engeligger. At der paa dette Tidspunkt har levet Mennesker i Egaa, er uden Tvivl. Oppløjede Flintestene fra de lavere liggende Marker godtgør dette. Befolkningen i det daværende Egaa har fristet Livet ved Jagt og Fiskeri. Ertebøllekulturens Folk boede helst ved Havet, men vel at mærke ved det rolige Hav; man ønskede ikke at løbe nogen unødvendig Risiko, og derfor har Aarhusbugten med dens rolige Vige og med den brede, fladvandede Forstrand øvet stor Tiltrækning paa Tidens Børn. De bedste Vidnesbyrd om Dagliglivet den Gang finder vi i Køkkenmøddingerne. Ganske vist har vi ikke fundet nogle af disse Affaldsbunker i Egaa, men Livet har formet sig der som de andre Steder. I Virkeligheden har Menneskene boet og levet direkte paa Møddingen, saa at sige. Hele deres Liv og Færden kan kontrolleres i de mindste Detailler. Deres vigtigste Livskilde har været Hav- og Skovdyrene. Fra vor Børnelærdom husker vi, at Havbløddyrenes Skaller i stort Tal ophobede sig der. Dog har Østers, Hjerte- og Blaamusling sikkert ogsaa den Gang kun været Delikatesser eller Dessert forbeholdt Slikmunde; for Skaldyrenes Næringsværdi er ret minimal. Et Indtryk faar man, naar man erfarer, at der skal ca. 350 Østers til for at tilfredsstille en Mands daglige Kalorieforbrug. Blandt alle Skallerne finder man ogsaa Knogler og Ben af alle store kendte Fiskearter, videre af Hvaler, Sæler og navnlig Fugle; blandt Landdyrene optræder Ben af Kronhjort, Vildsvin og Bjørn. Man har ædt, hvad der i Øjeblikket var for Haanden, og Ertebøllekulturen maa sikkert kun betragtes som en Videreførelse af Samlerstadiet, som er den mest primitive Form til Opretholdelse af Livet. Blandt Resterne af Maaltidet vil man finde ret grovt tilhuggede Flinteredskaber, som den raa Økse, Skrabere etc.; men ved Siden heraf træffer vi et Væld af Benredskaber som Fiskekroge, Kamme, Synaale, alt lavet af Raadyrknogler og Kronhjortetak. Det ikke særlig høje Stade, Befolkningen har levet paa, viser ligeledes de Skeletfund, man har gjort i Affaldsdyngerne. Naar et Individ var død, tog man ganske roligt og slængte det afsjælede Legeme paa Møddingen.

Det store Skel mellem den ældre og yngre Stenalder indtræffer ved Agerbrugets Komme. Omkring Aar 3000 f. Kr. ser vi,

---

*) Paa fhv. Povlinius Kristensens Mark ved Mosevej.

at der sker en gradvis Ændring i Redskabernes Form til det bedre. Navnlig er det Tilfældet med Øksen, der nu optræder i sleben Tilstand. Flinten er haard, og der er gaaet Tider, inden Manden har lært at kue det genstridige Materiale. For Nutidsmennesker kan det undertiden være vanskeligt fuldt ud at fatte Dimensionerne af den glatslebne Økses Betydning. I Korthed er det den, at man opnaar en skarpere Æg, hvilket bevirker, at man undgaar de før saa hyppige Brud; endvidere fremelsker man en helt ny Huggeteknik. Mennesket er nu i Stand til at tumle selv de sværeste Ege; Fyrretræsskovene var efterhaanden blevet afløst af de kæmpemæssige Egeskove.

I Egaa Sogn har vi en Del Fund fra den Periode. Med Prokurator Jensen i Aarhus som Mellemmand indsendte Gaardmand Søren Rasmussen Skipper 1851 en Del Flinteredskaber, navnlig Kiler og Mejsler, til Museet i København. Vedlagt var et Brev, der ganske interessant giver et Billede af Søren Rasmussen Skipper. I øvrigt bør det meddeles, at det var skrevet med hans egen særdeles smukke Haandskrift.

„Paa Eguue Byes Jorder, 1 Miil Norden for Aarhus er ogsaa Gaardmand Søren Rasmussen Skippers Mark ved en Høys Sløjfning i April 1851 funden følgende Gjenstande, bemeldte og som formodes Gravhøj er beliggende Nordøst for Egaa By omtrent 1000 Alen fra Huset, denne Høj var omgivet med en Rad store Sten, og inde i Høyen flere store Sten, under hvilke disse fire medfølgende Sten laae, under hver Sten, men da det er bekjendt at Museet for Oldsager ønsker saadanne Sten indsendt tillader jeg mig herved at indsende og haaber at jeg saa vidt muligt faar giennemsøgt Stedet og tillige for Indsendelsen af Stenene vil tilstaa mig en passende Godtgjørelse.

Ærbødigst Søren Rasmussen.

Eguue d. 27. Maj 1851.

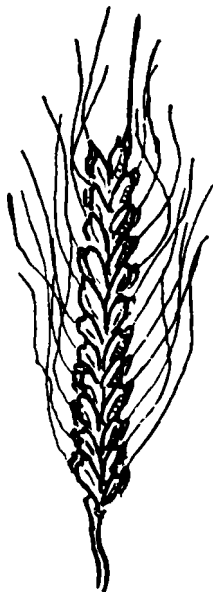
Til dette Brev, som faktisk er sat godt op, svarer Museet bl. a.:

„... at deres Værdi (de indsendte Redskaber) kun er højest ubetydelig; men da Finderen i sin Skrivelse har anmodet om en Godtgjørelse og en saadan maaske vil kunne virke til at han i Fremtiden vil indsende de Redskaber han maatte finde, har jeg troet at der passende kunde tilstaa ham en Duceur af 1 Rdlr. ...“ hvilket absolut var alt for meget for det gjorte Fund.

Videre er der i 1854 fra Museets Side blevet foretaget Undersøgelser i Østerriishøj, der laa paa Husmand Niels Budtz's Ejendom.

Beretningen derom lyder:

„Den 23. September 1854 er denne Høj, der ligger paa Husmand Niels Budtz's Mark undersøgt. Har været meget stor, men er nu for en stor Del udplaneret til Have. I Midten Levninger af en Jættestue med i det mindste to store nedfaldne Dækstene. Det hele meget forstyrret, tidligere fundet tolv Økser m. m. af Flint, som i sin Tid gennem Dr. Hübertz skulle være indsendt til Musæet. Umuligt nu at grave formedelst de nedtrykte Stene og heller ingen Anledning til at bekoste dem sprængte. Eieren fik 1 Rbdlr. i Ducør fordi han havde ventet paa en nærmere Undersøgelse“.

Enkorn.

Dette var Fundene. Vi vender nu tilbage til den yngre Stenalder. Resultatet af den bedre Økse og den nye Huggeteknik bliver Rydning af Skovene; og i dens umiddelbare Kølvan følger Jordbruget. Allerede i Potteskaar, der tilhører Perioden før Dyssetiden, har man fundet Aftryk i Leret af Korn, hvilket kun kan betyde, at vedkommende Kornsort har eksisteret paa det Tidspunkt. Urnen eller Lerkarret blev formet. Fra flere Fund i Danmark ved vi, at der da har været dyrket Hvede og Byg i Landet. — Naturligt falder

Emmer.

Spørgsmaalet: hvorledes har dette Korn set ud?

Af Hvedesorter har der været to, „Enkorn“ og „Emmer“.

„Enkorn“ har i hvert Smaaaks kun een Kærne, hvorimod „Emmer“ har to Korn med to Kærner i hvert Smaaaks.

Begge disse Kornarter er særdeles haardføre, og den Dag i Dag dyrkes de i Sydeuropa, Balkan, Lilleasien og Kaukasus.

Byggen var seksradet, men af en anden Sort end Nutidens, den væsentligste Forskel er, at Stenalderbyggens Kærner og Avner ikke var sammenvoksede, hvilket igen betyder, at Tærskningen i høj Grad lettes; Kærnen skilles hurtigere fra Avnen. Der er nu ingen Tvivl om, at Kornsorterne er indførte her til Landet fra vore sydlige Naboer.

Samtidig med Kornbruget indtræffer Husdyrene. Man kan vist godt gaa ud fra, at disse ligeledes er indført i Landet. Udprægede Bjergdyr som Vildfaaret og Vildgeden maa være kommet hertil i tam Tilstand. Derimod er det sandsynligt, at det tamme Svin er beslægtet med det indenlandske Vildsvin. Oksen er sikkert ogsaa indført; dens Anvendelse har været som Trækdyr og Slagtekrop men ikke som Mælkegiver. Befolkningen har været saa udprægede Kødspisere, at man overhovedet ikke har brudt sig om Mælken som Næringsmiddel — mange primitive Samfund afskyr den Dag i Dag Mælk; egentlige Beviser paa Mælkens Anvendelse i Norden har vi først omkring Kristi Fødsel. Cæsar skriver i sit Værk om Gallerkrigen: „Germanernes Føde bestaar for Størstedelen af Mælk, Ost og Kød“. Ligeledes beretter den romerske Fortæller Tacitus, at Germanerne bruger Tykmælk som Næringsmiddel. I den sidste Del af Perioden dukker Hesten op. Som Trækdyr har den i Begyndelsen ikke fundet Anvendelse, derimod som Ridedyr.

Det har altid kostet Sved og Anstrengelse at kue den danske Muld, og Stenaldermanden er ikke sluppet lettere fra sin Gerning. Med Økse og Ild tog man fat paa Skovene. Øksen bed selv i de sværeste Ege; Stubbe og Smaakrat blev Offer for Ildens Flammer. Længere og længere trængte man ind i Landet. Jorden og Asken blev gennemhakked, og i denne bekvemme Blanding saae Manden sit Korn. Asken har været en god Gødning, men efter nogle Aars Forløb er Jorden imidlertid blevet udpint, og det har ikke lønnet sig at tilsaa den. Paa ny har man ryddet og flyttet Bopladsen ind i Landet.

Fra denne Tid stammer de fleste Gravhøje, der findes i Egaa Sogn. Lige fra Havet strækker de sig til det yderste Skel.

Tilsyneladende optræder de som Kolonier; det kan være

oprindeligt, men paa den anden Side maa man huske, at Ploven altid har været Gravhøjens Fjende Nummer 1. Fjende Nummer 2 konstateres ved Gennemlæsning af følgende Betragtninger, Lærer Nielsen knytter til sin Redegørelse over Grave etc. i Egaa Sogn.

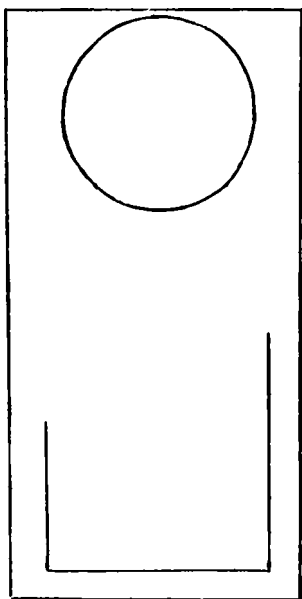
„Før Tiden mellem 1850—60 var der mange Høje i dette Sogn; men de høje Kornpriser, den lille Dagløn ledte til at fjerne Mindesmærkerne. Ved samme Tid begyndte Byggestylen, og Stenene i Mindesmærkerne blev da taget. Dertil kom endnu, at to Brødre, der boede der i Nabolaget og ved alle Tider spillede første Violin i den Tid, gav Eksempel, som desværre fulgtes. Mærkeligt nok bor de nu begge i Fattighuset. ...“.

I de før citerede Indberetninger erfarer vi to Typer, den ældste fremtræder i Søren Rasmussen Skippers Brev. Nu var man begyndt at give sine kære afdøde en hæderlig Begravelse. Skipper taler om, at der inde i Højen laa „flere store Sten“; det er Gravkammeret, der er styrtet sammen. Princippet har været, at man over den døde ligefrem har bygget en Stenkiste

af store flade Sten, hvorpaa man har ladet opkaste en rund Jordhøj derover. Et Eksempel paa Langdyssen, en anden Form, har vi ogsaa fra Egaa. Øst for Vierup Skov skal der have været en Begravelsesplads, der først har bestaaet af en Langdysse, d. v. s. at man i Stedet for en rund Jordtue har kastet en aflang Jordhøj over Stenkammeret; morsomt nok er der senere i den ene Ende af Langdyssen opkastet en rund Jordhøj, saa selve Begravelsen faar en Grundplan, der ser ud som vedføjede Tegning viser.

Dette Dyssekompleks skal have været særdeles rigt paa Sten, i den Grad, at Ejeren fik bygget en Rad Huse i Skjæring af dem i 1860'erne.

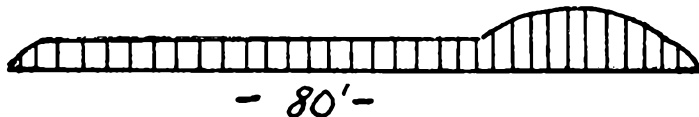
Af den mere enkle Type er

- 40' -

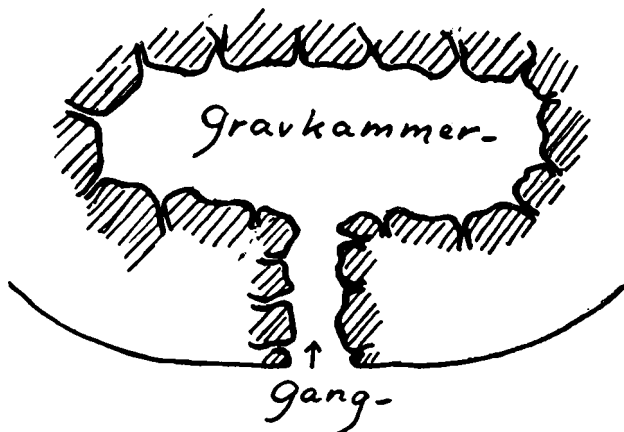
Højene i Skjæring-Munkegaards Skov. Her ligger fire Rundhøje i Rad fra Nord til Syd. Lige Vest for Højene ligger et Dyndhul. Folketraditionen vil vide, at man har taget Fylden til Jordtuerne fra dette Sted, hvilket lyder højst rimeligt.

En senere Stenalderbegravelse hører vi om i Indberetningen.

Langdyssekomplekset Øst for Vierup Skov set i Gennemsnit.

fra Gravningen paa Budtz's Ejendom. Her er der Tale om Jættestuekammeret. Selve Undersøgelsen i Egaa har ikke givet et særligt troværdigt Billede, men fra andre Steder véd vi, at man efterhaanden gaar bort fra Enkeltgravene; man udvider nu den snævre Plads, og man faar et Gravkammer foret med Sten; vinkelret ind paa dette Kammer fører der en ligeledes med Sten beklædt Gang, saa vi faar en Grundplan, der kan se saaledes ud:

Desværre lader det til, at hele Jættestuen samt Indgangen er fuldstændig faldet sammen ved Jordmassernes Tryk, ellers havde Søgnet været en Attraktion rigere.

Efterhaanden vinder Bondekulturen mere og mere Fodfæste.

I Stedet for at flytte Mark og Boplads bliver Boligen nu bygget mere solidt og paa et blivende Sted. Andre Kornsorter end de før kendte vinder Indpas, blandt andet en Hvedesort, der ligner den nutidige, samt den haardføre Dværghvede.

Ligeledes ser vi den avneklædte Bygtype ved Siden af den ældre Sort. Aftryk i Lerkar viser, at man har indsamlet de vilde Æbler og brugt dem i Husholdningen.

Teknikken gaar stadig fremad. Kværnen indtager nu en Plads blandt Redskaberne. Ganske vist er det kun Skubbekværnen, en stor udhulet Understen med en lille oval Sten, som man har skubbet hen over Kornet, saa det knustes.

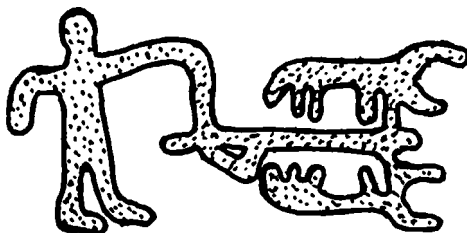
Fra den sidste Del af Stenalderen har vi flere Fund fra Egaa, navnlig dominerer Dolken og Øksen. I denne Periode er det, at Bronzen som Redskabsmateriale trænger ind i Landet. Dette Overgangsfænomen har vi her i Sognet ogsaa Vidnesbyrd om. I 1860'erne fandt man ved at grave i en Høj, der laa paa Havklinten, østen for Gaardejer Anders Bomholts Vej til Stranden, et Bronzesværd og flere Dolke. De var hele, da man fandt dem; men da man vilde fjerne dem, gik de i smaa Stykker. Efter Traditionen skal disse Vaaben være bragt til Aarhus, dog er det ikke lykkedes at efterspore dem.

Bronzen bliver mere og mere almindelig som Materiale. Dragten af Dyrehud afløstes med en Kofte eller Kappe af Uld, og Læderet anvendtes til Fodtøj. Vi er efterhaanden naaet op til Aar 1000 f. Kr. Gennem Handelsforbindelser lærer Nordboen af den sydlige Nabo. Landbruget er stadig den vigtigste Næringsvej, men ved Siden heraf ser vi en tydelig Udvikling af Handel og Haandværk; ikke saa lidt mere Tempo er der kommet over Livet; medens man før kunde sidde i ugevis for at tilslibe en Stenøkse, er Metalarbejderen nu i Stand til at lave et langt stærkere Vaaben paa faa Dage. Paa dette Tidspunkt maa man regne med, at Ploven, det maaske mest vigtige af alle Landbrugsredskaber, indfinder sig i Norden. Nogen egentlig Plov er det ganske vist ikke; den mangler totalt Muldfjæl; snarere maa man kalde den „Ard“, det gamle nordiske Ord for Redskabstypen. Da den nærmest kun bestaar af Vognstjært plus et primitivt Plovskær, har man ikke kunnet tale om en

effektiv Vending af Jorden. Arden har sikkert haft et Udseende som følgende:

Det bedste Indtryk af den faar man ved at betragte en samtidig Helleristning fra Bohuslen (Helleristninger er Afbildninger hugget i Sten):

Man ser tydeligt Manden fore den med Okser forspændte Ard.

Enhver Agerdyrker vil fuldt ud forstaa, hvilken Gevinst denne Nyerhvervelse har været for Landbruget.

Fra Egaa har vi et ejendommeligt Fund. Det er fire Kobberokser, som er fundet i Nærheden af Aaens Munding; Redskaberne tilhører den allerældste Del af Bronzealderen, og Fundet af dem viser, at der i Nærheden af Findestedet maa have været Bebyggelse. Endvidere er der ude paa Marken fundet en Bronzepinct.

Det store Opsving, der var begyndt i den ældre Bronzealder fortsættes i den yngre. Vi finder Leraftryk af de nye Kulturplanter Ærter og Hestebønner. Videre af stor Betydning bliver Indførelsen af Seglen. De efterhaanden større tilsaaede Arealer krævede dette Redskab. Man har aldrig rigtig kunnet efterspore Agre fra Bronzealderen, men meget taler for, at de har været smaa og flade.

Med den ældre Jernalder indtræffer der nye Kulturformer i Landet. I grove Træk plejer man at dele Perioden i den keltiske og den romerske Jernalder. Her fra Sagnet har vi desværre ingen tydelige Mærker paa Agerbrugets Tilstand fra denne Tid, men man har god Grund til at tro, at Jorden har været dyrket her som andre Steder i Landet. Fra den keltiske Tid, der strækker sig fra ca. 400 f. Kr. til Kristi Fødsel, har vi en Del Marktyper overleveret. I et Antal af ca. 150 findes de særdeles velbevarede i Vestjylland. At de der er saa velkonserverede, skyldes at Bevaringsmulighederne jo der har været til Stede i langt større Grad end i det øvrige Land, da senere Jorddyrkning paa Hedesletterne ikke har kunnet gribe forstyrrende ind. Disse Jernalderagre viser sig som rektangulære smalle Felter; ejendommeligt er det, at de altid er omgivet af en lille Dige vold; helst ligger disse Agre i Grupper, der kan have højst vekslende Størrelse. Ligeledes kan man ikke tale om en bestemt Norm for Udstrækkelsen af Enkeltageren. Den mere udviklede Plov med Muldfjæl fremtræder paa denne Tid. Nu kan Jorden vendes regulært; før var der jo kun kradset lidt op i den; kendt er Plovfundet fra Tømmerby Mose. Bonden er nu for Alvor blevet bosiddende; den stadige Forskubelse af Agre og Bolig er fuldstændig ophørt. Alene Besværet med at skabe de inddigede Agre viser dette Forhold. Selv om Agrene videre antyder, at Landsbyerne er en Realitet, peger enkelte ogsaa paa, at der ikke har været Tale om Jordfællesskab. Agrene var nemlig af meget forskellig Størrelse, og Volddigerne mellem Agrene viser, at disse blev pløjede hver for sig.

Kornarterne er de samme som i den foregaaende Periode; dog kan man ikke undgaa at forundre sig over den store Mængde af Pileurt, der forekommer; maaske har den været dyrket som Foderplante til Kvæget paa Grund af den store Stivelsesprocent, dens Frø indebærer. Spørgelen vil man ogsaa finde, og her er der ingen Tvivl om, at den ligesom i vore Dage er dyrket som Foderplante. Man kan ogsaa nu regne med, at Hesten er indgaaet som fast Inventar i Husdyrbestanden.

Stadig gaar Udviklingen fremad; roligt har den ene Periode afløst den anden; at det ofte er foregaaet under Invasion og Stammevandring er et andet Spørgsmaal. Nu er vi kommet op til Tidspunktet omkring Kristi Fødsel. Det karakteristiske for Perioden er den nære Forbindelse, navnlig af handelsmæssig Art, med det store Romerrige. Derfor benævnes den ogsaa

for den romerske Jernalder. At der i Egaa har været Boplads paa dette Tidspunkt, er hævet over enhver Tvivl. Vidnesbyrd fra Tiden er der dog fundet flest af i Lystrup, f. Eks. Ravringe. Selve Perioden maa betragtes som en af de fredeligste og mest kulturbefordrende i Danmarks Oldtid.

De næste Aarhundreder tyder ikke paa nogen særlig Ro. Folkevandringernes Uroligheder fra det øvrige Europa spores ogsaa til det afsides liggende Norden. Sværd, Lanser, Buer etc. er Fund, der dokumenterer Kaarene, og dog er det fra den Periode, vi har Leen. Videre er det som om Urolighederne til en vis Grad har virket befrugtende, for Landbruget gaar frem; Rugen kommer til Landet. Plantegeografer mener, at denne Kornart, ligesom for Havren, oprindeligt har trængt sig frem som Ukrudt paa Hvede- og Bygmarkerne. Af andre Nytteplanter kan nævnes Farve-Vajd, hvis Blade anvendtes til Blaaafarvning; videre Sæd-Dodder, som er ganske interessant, idet dens olieholdige Frø faktisk har fungeret som en Slags vegetabilsk Margarine; man blandede ganske simpelt Kornet og Melet med Sæd-Dodderens Frø og bagte det hele til Brød.

Paa Overgangen mellem den romerske Jernalder og Folkevandringstiden afløses den gamle Skubbekværn af en Drejekværn. Denne Type, som naturligvis var meget primitiv, er Stamfaderen til den moderne Staalkværn. I al sin Enkelhed bestod den af en cirkelformet udhulet Understen og en flad ligeledes cirkelformet Oversten, hvis Midte var gennemboret af et rundt Hul. I Understenens Bund har der saa staaet en Pæl, som har raget højt op gennem Overstenen for at holde denne paa Plads, medens man under Malningen drejede den frem og tilbage.

En anden Redskabsnyhed er Riven. Husdyrbestanden udvides med Høns, og Katten indfinder sig i Menneskenes Bolig.

Omkring 400 e. Kr. er for Alvor Uroen brudt ud i Europa. De store Stammeforskydningers Tid er inde. Fra denne Epoke er det, at de to Guldhorn, der blev fundet ved Gallehus i Sønderjylland, stammer. Disse, vore skønneste Mindesmærker, led en krank Skæbne, idet de i 1802 blev stjaalet og smeltet om i Barre.

Fra den germanske Jernalder, der nu indtræffer, har vi kun faa Vidnesbyrd om Hovednæringsvejen, Agerbrug og Kvægavl, og det bliver først oppe i Runestenenes Tid, vi faar

fyldige Oplysninger om Landbrugets Struktur. Ikke desto mindre kan man godt regne med, at Sædskiftet i den yngre Bronzealder og hele Jernalderen har været Alsædsbruget. Husdyrholdet krævede meget Græs, saa Kornavlen lagde ikke Beslag paa al den tilliggende Jord; i Virkeligheden dækkede Avlen som Regel kun Føde- og Skattekorn, man kendte intet til at fede Svin op med Korn, de gik saa at sige ude hele Aaret, og blev tjenlige ved Oldenfrugt i Skovene, og hvad de ellers kunde rode op af Jorden. Den dyrkede Jord har ligget saa nær Boligen som muligt, og man har valgt den af Naturen bedste Jord dertil. Da man i Aarets Løb samlede en Del Gødning, kunde Jorden under Alsædsbruget som Regel blive gødet hvert 3. eller 4. Aar. Derimod har dette Sædskifte aldrig kunnet bringe Jorden i Hvile, hverken med Kløver og Græs, eller under Brak. Sædfølgen var i den ældste Tid, Hvede, Byg, Hvede, Byg; efterhaanden som man lærer de to andre Kornsorter at kende, glider de automatisk ind i Sædfølgen, dog saaledes at Havren dyrkes i forsvindende Grad, og at Rugen helst er Vaarrug. Det kan maaske være paa sin Plads at omtale Foldudbyttet. Stort har det ikke været, man kan vist regne med 3—4 Fold i det højeste; regner man saa med 1 Fold til næste Udsæd, faar man 2—3 Fold til Afgifter og Ernæring, hvilket jo ikke kan siges at være store Sager. Det karakteristiske for Bebyggelsen i Tiden indtil Kristi Fødsel er, at den er spredt; selv hvor der er Tale om Boplads, fremtræder den kun som en spredt Bygd. Hver Familie dyrkede sin egen lille Jordlod, Bolet, det Stykke Jord, der tjente til Familiens Underhold. Sprogligt hænger Bolet nøje sammen med Ordet Bolig, og vi vil i den kommende Tid se Bol som en Slags Værdimaaler, men hvis Paalydende er i høj Grad svingende i de forskellige Perioder. Man regner med, at Størsteparten af de nu eksisterende danske Landsbyer er opstaaet i de første 1000 Aar af vor Tidsregning. Her kan anføres, at Eghøj-Egaa er ældst, derpaa følger Skjæring. Endelig er Lystrup langt senere. Hele den store Gruppe af Landsbynavne, der ender paa -torp, -strup, -drup og -rup, er Udflytterbyer og opstaaet ved, at en eller flere Mænd har søgt bort fra den gamle Landsby og paa den anden Side af Overdrevet taget ny uopdyrket Jord i Besiddelse.

Gennem Tiderne har man reflekteret over Aarsagen til Landsbygrundlæggelsen. Nogle vil gerne motivere den med, at den har været af teknisk Art. Saaledes mener Professor Arup,

den er fremkaldt ved Indførelsen af en nyere Plovtype af et saa svært Kaliber, at der skulde 8 Okser til at trække den, videre at dertil skulde svare, at vi senere hen i Danmark finder en Inddeling af Landsbymarken i Bol paa 8 Acre, en for hver Okse i Forspandet; rigtigt er det, at man vil se den dyrkede Mark inddelt i Acre af samme Bredde, men af forskellig Længde, og at hver Agers Bredde udgør ca. 24 Plovfurer. Oprindeligt skulde de gamle Landsbyer være Plovfællesskaber, saaledes at Deltagerne fik Jord i Forhold til det Antal Okser, de stillede til Forspandet. Denne Teori kan ikke passe, da den kommer til at kollidere med Fundene af Oltidsagre, der dokumenterede en individuel Dyrkning, hver Mand sine Acre. Henrik Larsen er inde paa en Idé, der snarere er sandsynlig, at Bolet indenfor Landsbyen er en Lægdsbetegnelse, at hvert Bol i Tilfælde af Leding skulde stille en Mand. Professor Hatt følger eller rettere sagt udvider Henrik Larsens Tankegang, idet han mener, at Idéen med Bolet som Lægdsbetegnelse kan „forklare selve Tilblivelsen af Landsbyens organiserede Skifteformer“. Man er saaledes i Stand til at paaligne Bymændene Pligter i Forhold til deres Ejendommens Størrelse. Videre mener Professor Hatt, at det vel maa være „Statsmagten, der har paatrykt Landsbyernes Jordejendomsforhold, Orden og Regelmæssighed“. Der er ingen Tvivl om, at der er et vist Sammenspil mellem Stat og Landsbyerne i Slutningen af Oldtiden. Under hele Folkevandringstiden, ja længere (indtil Aar 500 skal der have eksisteret et særligt jydsk Rige) gik Bestræbelserne i Retning af at samle Landet, at gøre det til et fast sammentømret Hele. Men disse Bestræbelser er ikke gaaet af uden Kamp og Ufred, Smaakonger og Stormænd har sammen med Jordbrugerne værget deres Distrikter med Vaaben i Haand; de har ikke været for Indlemmelse, og man forsvarer nu engang lettere en Landsby end de spredte Gaarde. Man kan ogsaa tænke sig, at religiøse Grunde har befordret Landsbyernes Grundlæggelse, man dyrker jo helst sine Guder i Menighedens Fællesskab. Til Slut kan man anføre en rent samfundpsykologisk Betragtning, at Menneskene befinder sig bedst i hinandens Nærhed, at Kulturens Fremmarch mandede ud i Trang til Selskabelighed.

Før vi gaar over til Vikingetidens Samfund, maa vi se lidt paa de enkelte Elementer indenfor Landsbyen. Der fandtes to Slags Mennesker: Frie Mænd og Trælle. Romeren Tacitus skriver i sit Værk om germanske Forhold bl. a: „Hver Træl har

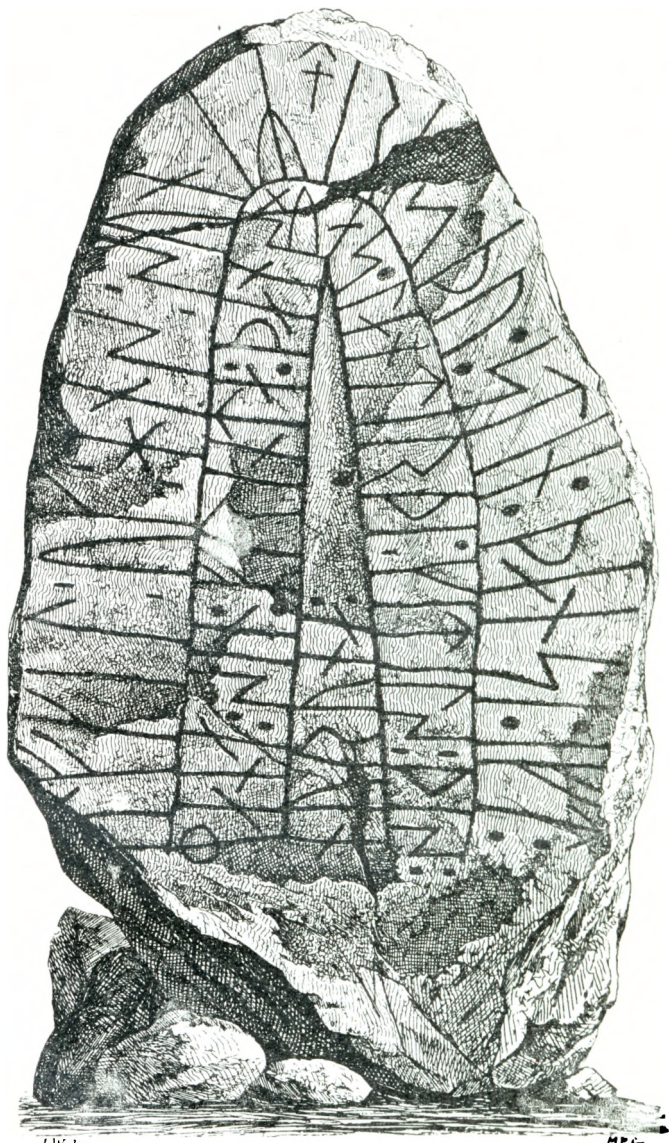
sit eget Hus og Hjem at styre. Korn, Kvæg og Klædning paa-lægger hans Herre ham at yde et vist Maal af, ligesom det hos os er Tilfældet med Forpagterne, og kun saa vidt strækker Trællens Skyldighed til at lyde“, og et andet Sted hævder han: „Herren og Trællen vil man ikke kunne skelne fra hinanden efter nogensomhelst Forfinelse i Opdragelsen, med de selv-samme Husdyr omkring sig, og det samme Lergulv at lege paa, tilbringer de Tiden, indtil Alderen udsondrer de fribaarne, og Manddomssindet vedkender sig dem“. Slet saa rosenrødt har det nu ikke taget sig ud (Tacitus' Værk maa nærmest betrag-tes som et Propagandaarbejde, der skulde ruske lidt op i de efter-haanden slappe og dvaske Romere). Men lidt er der om det allige-vel. Trællenes Stilling har ikke været saa slet endda, i hvert Fald ikke til at begynde med. Principielt var Trællen ganske vist retsløs, og han var, hvad man i moderne Retspleje kalder frakendt al Retsevne. Løb han bort, og han blev paagrebet af en anden Mand end Husbonden, blev han behandlet som Hitte-gods. Paa den anden Side var Herren ansvarlig for Trællens Meriter. Trællene var sikkert oprindelig Krigsfanger; men da disse ogsaa fandt paa at formere sig, blev der Tale om Trælle-slægter. Ustandselig hører man om frigivne Trælle, som ved Tapperhed i Krig eller mod et passende Vederlag, har genvun-det deres Frihed. Bortset fra den retsløse Tilstand, som sikkert ikke er blevet misbrugt, har de rent sociale Skel ikke været udprægede; ved Udgravninger af danske Bopladser fra den romerske Jernalder vil man snarere se, at Landsbyen er et lille, demokratisk Bondesamfund. Op mod og navnlig i Vikingetiden bliver Spørgsmaalet et andet. Befolkningens af Naturen krigerske Sind bliver ikke blidere. Fra Togter, saavel inden-som udenlandske, strømmer Trællene ind over Landet og bliver nu et regulært Problem. Ved Vikingetidens Ekspansion drager Fri-Mændene i Leding, og som Erstatning for den mistede Arbejdskraft, faar man en anselig Portion Trælle bragt til Landet. De anvendtes til Tjeneste i Huset, og undertiden som mere selvstændige Forvaltere af Herrens Ejendomme. Trælle af sidstnævnte Art kaldes for Bryder (af brytiæ = sønderdele, uddele), oprindelig den, der forestaar Husholdningen og uddeler Maden til Folkene. Paa de senere Landskabsloves Tid kræves det, f. Eks. i Jydske Lov, at Bryden skal være Frimand. - - Som en Reminiscens fra svundne Dage nævner Jydske Lov dog Bryden en enkelt Gang sammen med Trælle.

I Vikingetiden vokser en Del af Bolstederne ud til Hovedgaarde, maaske ogsaa en Følge af Udvandringen. En saadan Gaards Mark blev lagt ud og dyrket ligesom en Landsbymark med de lange smalle Agre. Den kaldtes Enemærke, d. v. s. en Mark med kun een Ejer. Fra Slutningen af Perioden har vi en Del Runestene, som viser, hvor stor Position Bryden efterhaanden havde opnaaet, og hvor hjerteligt Forholdet mellem Trælens Ætling og Herskab var. F. Eks. Stenen fra Ravnkilde Sogn i Aalborg Amt: „Asser Bryde, Fogges Søn, ristede disse Runer efter sin Husfrue Gryd“.

Fra ca. Aar 1000 stammer Egaa-Stenen, det stolteste Mindemærke om Forholdene i Oldtidens Egaa. Vi staar lige paa Tærskelen til den ny Tid, Middelalderen, der er ved at sætte ind. Egaa-Stenens Historie i den nyere Tid er følgende: I Begyndelsen af det 19. Aarhundrede fandt man paa Brobjærg, „paa venstre Side af Egaa Bro“, en Runesten. Den blev uden videre anbragt i et Stengærde inde i Byen. Den lærde Professor Vedel Simonsen kom paa sin Rejse gennem Landet 1814 for at indsamle Oldsager i Egnen, og her hørte han om Stenen, der sad i Gærdet. Han drog da Omsorg for, at den blev sendt til det i 1807 indrettede Museum, hvortil den ankom 1817 og blev anbragt i Rundetaarn. Desværre manglede der et Stykke af Toppen, men det fandt man 1839 i samme Stengærde, hvor Hoveddelen havde været indsat. Topstykket blev straks sendt til København, og nu fremtræder Egaa-Stenen som et smukt Eksemplar blandt Landets Runestene.

Selve Stenen bestaar af grovkornet, nærmest lyserød Granit, den er ca. 2 Alen høj og omtrent 5 Kvarter bred maalt over Midten. Runerne er, hvad følgende Afbildning godtgør, af meget skiftende Størrelse lige fra knapt tre til over syv Tommer.

Indskriften staar paa den fladeste Bredside i to Buer uden om hinanden, Princippet i Tydningen er, at man begynder i den yderste Bue nederst til venstre; naar den er helt færdig, begynder man at læse den anden Bue ligeledes fra venstre til højre; i Midterkilen, der læses fra nedenunder og op, staar det sidste Ord, der ikke fik Plads i Buerne. I Almindelighed skilles de enkelte Ord ved to Prikker, som ligner det nutidige Kolon, men øverst i de to Buer har man anvendt et skraatstillet Kors som Skilletegn, og under det øverste har man igen anbragt et lille opretstaaende Kors.

L.W. Jor

M.P. 10

Indskriften lyder bogstavret saaledes:

I Bue: alfkil : uk : hns : suniR †
risthu*) : stin : thansi : ift :

II Bue: mana : sin : frinta : thans×
vas : lantirthi : kitils : this :

Kile: nuruna :

Det vil sige paa Nutidsdansk:

Alvkild og hans Sønner rejste denne Sten efter Manne
sin Frænde, der var Kjeld den Norskes Godsbestyrer.

Runestenens Alder er som før nævnt sat til omkring Aar
1000. Det er ikke sket af sproglige Grunde, for Sproget tyder
paa en ikke saa lidt ældre Datering. Nej, det skyldes derimod
de smaa Kors, der er anbragt som Skilletegn. Disse Kors findes
ogsaa paa Runesten, der stammer fra samme Tidsrum, og maa
hidrøre fra den tidligste kristne Periode. Det opretstaaende
Kors er sikkert yngre. I den tidlige Middelalder vil man se
Bestræbelser, der gik i Retning af at neutralisere den Heden-
skab, man anede laa gemt i Runestenene. Runer havde Trolddoms-
magt, og dette kunde ikke tolereres i et velordnet, kristeligt Sam-
fund. Munkene og deres haandgangne Mænd fik derfor travlt
med at anbringe de famøse Sten inden for selve Kirkens Magt-
kreds, som Hjørnesten, i Vaabehuset eller i selve Kirkemuren.
Utænkeligt er det derfor ikke, at en Gejstlig senere har sørget
for, at der er hugget et lille Kors i Egaa-Stenen, og saaledes
dokumenteret, at den lyse Guds Magt havde Overtaget. Denne
„Efterkristning“ skulde saaledes uskadeliggøre de gamle For-
bandelsesformularer, Indskrifterne ofte slutter med. Vi vender
tilbage til Egaa-Stenen. Manden, der har rejst den, hedder
Alvkild, et godt dansk Navn (det findes i Oldsvensk, men absolut
ikke i Oldnorsk), det samme gælder for hans afdøde Frænde
Manne (hvis Navn heller ikke findes i daværende norsk Sprog
og Brug); derimod siges det udtrykkelig, at Jordejeren Kjeld
er Norsk. Denne Kjeld har sikkert ejet Jordegods i Egaa og
Manne har bestyret det for ham, har været „Landhyrde“; det
er i denne Forbindelse værd at bemærke, at der sondres mellem
Bryde og Landhyrde. Man kan maaske have Lov til at antage,
da de begge jo er en Slags Forvaltere, at Landhyrden har haft
Ledelsen af det Gods, Herren selv boede paa, og været Medlem af
hans Hird og Huskarleflok, altsaa Frimand, hvorimod Bryden

*) th er af typografiske Grunde benyttet som Tegn for Thorn-Runen.

havde Opsyn med Driften af de fjernere Gaarde. Man maa ikke forbaus over at træffe en Nordmand som Godsejer. I det 11. Aarhundrede var det ikke ualmindeligt, at norske Stormænd slog sig ned i Danmark. Dr. phil. Marius Kristensen, der har givet en særdeles indgaaende Beskrivelse af Egaa-Stenen i „Egaa Efterskoles Aar bog 1926“, antyder Muligheden af, at „Kjeld Nordmand har været med Knud den Stores Hird og saa er blevet Godsejer i Danmark“.

I øvrigt ser vi her et Glimt af lidt Landbrugshistorie fra Egaa omkring Aar 1000. Der har rimeligvis været een stor Gaard, et Bol. Maaske er det dette, eller en Del af dette, som senere bliver lagt ind under Aarhus Capitels Jordegods.

I Korthed kan Landbrugets Stilling ved Oldtidens Slutning tegnes saaledes:

Navnet Bonde var knyttet til den fri Mand, som var Jord-ejer og havde Skattepligt; selv om han gik bag sin Plov, forsøgte han ikke at uddanne sig til Jæger og Krieger. Frem af de ældste Bondeslægter voksede en Stormandsslægt, der baade havde Rigdom og Magt. Af Pligter mod Landet paahvilede det Bonden, den frie Mand, at gaa i Krig, naar Kongen bød det. Ledingspligten paabød en Landsinddeling i „Skipæn“ og „Havne“; Krigene var jo den Gang hovedsagelig Søkrige; en Havn skulde stille 1 udrustet Mand, og et Skipæn udgjorde fra 20 til 40 Havne, d. v. s. at et af Datidens Skibes Besætning udgjorde mellem 20 og 40 Mand. Ved Siden af Ledingspligten eksisterede Værnepligten. Alle Mænd, saavel fri som ufri, maatte værne Landet, naar Farer truede det udefra. Efterhaanden vil vi se, at Ledingspligten senere bliver en økonomisk Byrde, der kommer til at paahvile Jordejendommene, medens Værnepligten stadig paahviler den enkelte Person. Trællenes Stilling er allerede omtalt, men mellem Trællen og den fri Mand er der et Overgangs-fænomen, den saakaldte Landbo, der nærmest maa opfattes som en Slags Fæster, idet han imod en vis fast aarlig Afgift (Landgilde) faar Brugsretten over en mindre Gaard, d. v. s. han skulde selv sørge for Bygninger, Besætning og løst Inventar. En lidt ringere Stilling indtager Gaardsæderne. De bor i egne Huse paa andre Gaardes Grund, de har som Regi eget Jordbrug, som er skilt ud fra vedkommende Gaard. Jorden dyrker de for egen Regning og maa som Vederlag præstere Arbejde til Gaardenes Drift, hvilket Landboerne efterhaanden ogsaa maatte. Gaardsæderne svarer nærmest til vore Husmænd,

der har Jord. Sidst i Rækken kommer Landarbejderen, der har lejet sig ind i fremmed Mands Hus, den saakaldte Innæsman, der er ringest stillet, da han er nødt til at arbejde for andre, uden at have Spor Jord at falde tilbage paa. Som Bestyrer optræder Landhyrden og ligeledes Bryden, som allerede er omtalt. Kun er der Grund til at nævne, at der opstaaer en ny Slags Bryder, Fælligsbryder; de er nærmest at betragte som Forpagtere af Jorden med Sameje paa fælles Tab og Gevinst; da Fælligsbryden har indbragt Løsøre og maaske lidt Jord ind i Kontraktsforholdet, er hans Afgift beregnet i Forhold til hans Aarsindtægt, undertiden $\frac{1}{2}$, men helst dog under dette. Fælligsbryden staar altsaa i et helt andet Forhold til Jordejeren end Landboen, der maa betale en fast aarlig Afgift. Det hænger maaske sammen med, at det var store Gaarde, Fælligsbryderne saaledes forpagtede, og at det i daarlige Aar vilde være vanskeligere at erlægge den ret høje faste Landgilde.

Man ser nu her ved Oldtidens Slutning et fasttømret Bonde-samfund; men det er lagdelt, Klasserne med forskellige Levevilkkaar er allerede indtruffet og er langt fra det Samfund, vi kendte fra ca. 500 e. Kristus. I den kommende Tid vil vi se, at Trinprincippet og Forskellen i de sociale Kaar vokser.

I Spidsen for hele Systemet stod Kongen. Ikke alene var han Landets største Jorddrot og havde store Indtægter af det Jordegods, der var tillagt Kronen, men Kongen havde ogsaa Ret til forskellige Bøder, Handelsafgifter, Indtægten af Vrag etc. Fra gammel Tid var der Tradition paa Gæsteripligten; Bønderne skulde yde Kongen og hans Mænd Logi og fri Forplejning, naar de var paa Rejse omkring i Riget, hvilket navnlig var en stor Byrde for Bønderne, der boede i Nærheden af Hovedruterne. Det samme gjaldt Ægttjenesten, Pligten til at køre Materiale ved Opførelsen af Borge og Byer.

Inden vi gaar over til Forholdene i Middelalderen, kan der om Landets Befolkningstal omkring Aar 1000 oplyses, at det har udgjort omkring 300.000. Heraf var det kun en lille Del, der var bosat i Byerne; og Byboerne var for det meste Jordejere, der levede af Landbrug; saa man kan med fuld Ret hævde, at Landbruget ved Oldtidens Slutning var det førende Erhverv, og at ingen anden selvstændig Næringsvej har spillet nogen Rolle af Betydning.

EGAA I MIDDELALDEREN

Ved Kristendommens Indførelse i Riget glider vi ind i Middalderen. Førend omkring Aar 1000 kan vi ikke regne med at de forhærdede Nordboer helt havde tilegnet sig den milde Kristis Lære, og man maa være klar over, at Hedenskabet stadig i den kommende Tid dukker op i Befolkningens Symboler og Skikke. Fra Historien ved vi, hvor svingende Konjunkturerne har været. Ved Middalderens Begyndelse hersker Knud den Store, og Landets Magt er stor; derpaa følger en Svaghedsperiode, der afløses af Valdemarstidens Opblomstring. Efter Valdemar Sejrs Død 1241 svækkes Landet igen; værst er det, i Begyndelsen af det næste Aarhundrede, gaaet ud over Landets økonomiske Selvstændighed; store Dele af Danmarks Jord var pantsat til de holstenske Grever. Først ved Niels Ebbesens Daad i Randers 1340 begynder en ny straalende Tid for vort Fædreland. Valdemar Atterdag samler Riget, og hans kloge Datter Margrethe lægger ved Kalmarunionens Indgaaelse 1397 Grundstenen til et stærkt Norden med Danmark som førende Magtfaktor.

Kristendommen griber kraftigt ind i Samfundets Struktur. Til at begynde med betyder dens Indførelse en Styrkelse af Kongedømmet, idet Kongen fungerer som Kirkens Primas. Men efterhaanden som der udvikledes en stor gejstlig Stand, glider den kirkelige Magt fra Kongen over til Ærkebispens, der foruden Pavens Bandstraale har et stærkere, men absolut verdsligt Vaaben, Jord og atter Jord.

Som vi vil se her i Sognet, gaar Præsteskabets Stræben ud paa at fæstne sin Magtstilling ved at tilegne sig saa meget Jordegods som vel muligt; naar dertil kommer, at denne Jord var skattefri til Kronen, vil man erfare, at det gejstlige Gods ligefrem optraadte som en Stat i Staten. Ydermere strømmede

der rige Indtægter til Kirkens Kasse gennem Bøder og navnlig gennem Tienden. Allerede Aar 1135 foreligger der faste Regler om denne Kirkeskat. Alle havde at erlægge en Tiendedel af deres Indtægter; her i Landet blev Tienden som Regel delt i tre Portioner, der henholdsvis tilfaldt Biskop, Kirke og Præst.

Ved Siden af den gejstlige Stand er der nu ved at udskille sig en Herremandskaste. I Vikingetiden saa vi, at det var Landets frie Bønder, der drog i Leding; efterhaanden som Søkri- gene afløses af Krigsfærd paa Landjorden, faar det tunge, pansrede Rytteri mere og mere Betydning. Men en saadan Udrustning var dyr at fremskaffe, og derfor bliver det kun de større Jordbrugere, der kan tillade sig denne Luksus. Oprinde- lig er disse Herremænd blevet lønnet; det varede dog ikke længe, før Kongen fandt ud af, at det baade var billigere og nemmere at lønne dem paa andres Bekostning. Derfor begun- stiges de nu med en Del Jordegods, videre en Masse Privile- gier, som f. Eks. hel eller delvis Skattefrihed, senere Tiende- frihed for Sædegaarden, videre Ret til mindre Bøder, store Embeder og Sæde i Rigets Raad. I første Række gaar alle disse Rettigheder, Adelen saaledes kommer i Besiddelse af, ud over Kongen, der faar mindre og mindre Magt, idet han maa under- skrive de stadigvæk strengere og strengere Haandfæstninger.

Men Bonden faar det ogsaa at mærke. Fra at være en frels og fri Mand bliver Borger og Bonde nu betragtet som ufri. For det første maa man mærke sig, at Bønderne kom i et ret omfattende økonomisk Afhængighedsforhold til Jordbesidderne. Dernæst bliver det Sæd og Skik, at Bonden giver sig ind under Herremandens Værn. For helt at forstaa dette maa man gøre sig klart, at Aarhundredet efter Valdemarstiden var det sor- teste, som tænkes kan; lovløse Bander strejfede plyndrende og røvende gennem Landet, og Kongen, som naturligt skulde være de hjælpeløses Forsvarer, var alt for svag til at hævde Retten. Derfor søger Bønderne Beskyttelse hos den nærmeste Herre- mand; men for Beskyttelse maa der som bekendt betales, og Fæsteforholdet fremskyndes yderligere. Princippet, som kaldes Vornedskabet, fik dog aldrig den Betydning i Jylland, som det havde paa Øerne.

De første Oplysninger om Egaa i Middelalderen er ret spar- somme. Paa Skanderborg Slot fandtes der i sin Tid en Del Breve, som nu er gaaet til Grunde; heldigvis har vi bevaret Fortegnelsen over disse Dokumenter og kan saaledes rekon-

struere lidt af Sognets Struktur; videre kan man benytte Kapitlets Arkiv som Kilde.

Vi begynder ved det Herrens Aar 1242 og hører om en Trætte, der har været mellem Abbeden paa Æm Kloster og Niels Knudtsens Arvinger om „Wiuetorp, Hiorte-høg marck, Botrop marck, Skieringh marck og Tometrop marck“. — Resultatet af Processen blev, at Abbeden fik Botrop med al Tilliggende, fire hele Fjerding Jord paa Skjæring Mark, et Bols Jord sammesteds og endvidere Vandmøllen i Skjæring, „it dammest medt stemningh“. Det har været en god Slump Jord, Æm Kloster her har faaet fat paa. Rimeligvis har Niels Knudtsen testamenteret Klosteret dette Gods, for at der skulde læses Sjælemesser for hans fortabte Sjæls Skyld; Arvingerne har saament, at det var skændigt, hvis al den gode Jord skulde komme i Munkenes Hænder. I hvert Fald har Familien tabt Sagen. Forsøger vi nu at omsætte Godset til nuværende Maal, vil vi faa ca. 200 Td. Land. Fire Fjerding udgør et Bol, og et Bol sættes her paa Aarhuseggen til 8 Mark Guld, hvoraf hver svarer til ca. 12—13 Td. Land. Dertil kommer ogsaa Vandmøllen. Her er der maaske lige Grund til at anføre, at Værdien af Bol er strækt svingende over hele Riget. Vi har Bol paa henholdsvis 6, 8, 12, 16 Mark Guld. Svend Aakjær hævder, og med fuld Ret, at paa Aarhuseggen er Bol paa 8 Mark Guld det normale; det allermindste, man i Virkeligheden kan sætte den erhvervede Jord til, bliver ca. 150 Tdr. Land; men snarere staar vi os ved at regne med de før omtalte 200 Td. Land.

Tre Aar senere, i 1245, faar Æm Kloster endnu et større Jordtilliggende i Sognet. Der tales om Rotengaardts og Johanniss Palliszens „latins skøde thill Emcloster paa en halff fieringh jord paa Skieringh marck (d. v. s. ca. 12—13 Td. Land). Therhosz Anders Stygis skøde paa et boell i Skieringh“. Alt i alt er det en Forøgelse paa ca. 112 Td. Land.

1261 tilskøder Nicolaus Cooll, maaske har han heddet Looll,^{*)} Æm Kloster en Gaard i Skjæring; med alt baade i Skov og Jord er den paa 3 Fjerding, altsaa paa ca. 75 Td. Land. Der er vist ingen Tvivl om, at det er den nuværende Skjæring-Munkegaard, der her er Tale om. Efter Datidens Forhold er det en større Gaard, og det nævnes udtrykkeligt, at det kun er een Gaard

---

*) Registeret er i Tvivl om Navnet.

Aaret efter, 1262, kommer Klosteret igen i Besiddelse af Jord i Skjæring. Det tilskødes af en Mand ved Navn Niels Mogenszen; desværre bliver Arealets Størrelse ikke opgivet. maaske har man derfor Lov til at gaa ud fra, at det ikke har drejet sig om nogen særlig stor Portion.

De næste Oplysninger om Sognet er fra 1310. Abbeden paa Vitskøl Kloster bekræfter, at Hr. Tordbannekallf*) har pantsat Ejendom og Rettigheder paa Egaa Mark til Øm Kloster. 1315 er Aarstallet paa en Skrivelse, hvis Indhold er: „att Tordbannekallf haffuer sat i pant thill Emcloster nogre jord och ager, som kallis Garnkier paa Ege marck før end det bleff skøtt thill Emcloster medt huis andit hans godtz“. Fra samme Aar stammer et „bekendelszebreff“ om den Trætte, der havde været mellem Svend Fønbo og Emcloster. Processen drejer sig om det Jord og Gods i Egaa, Tordbannekallf havde pantsat; Lokaliteten Garnkier eller Gartikier**) nævnes nemlig ogsaa her; bemeldte Svend Fønbo har sikkert været Tordbannekallfs Arving, og da han nødigt har afstaaet sin retsmæssige Arv, har han anlagt Sag; men her, som næsten altid, har Gejstligheden sejret, og Svend Fønbo maa skrive, at han „samme trette offuergiffuer“. Der er ingen Tvivl om, at Jorden, det drejer sig om, er den Gaard i Egaa, der i Følge Øm Klosters Jordebog af 1554 ejes af Seffren Jenszen, og som er 1664 Matrikulens Nr. 6.

Forsøger vi at skabe os et nogenlunde Billede af Klosterets samlede Ejendom i Sognet omkring Aar 1310, vil vi se, at Munkene har haft en Gaard i Egaa og samtidig det meste af Jorden i Skjæring; lægger man nemlig de sparsomme Meddelelser sammen, faar vi en ret anselig Slump Jord. 1242: ca. 200 Td., 1245: 113 Td., 1261: ca. 75. Td. og endelig 1262 det ikke angivne Gods. Paa det nærmeste kan man regne med, at ca. 400 Td. Land af Skjæring Bymark da har hørt ind under Øm Kloster. Om Forholdene i Egaa Bymark paa det samme Tidspunkt har vi en udmærket Kilde i Aarhus Domkapitels Jordebog fra ca. 1315. Kannikerne ved Domkirken har haft Indtægter af en Del Gods i Omegnen af Aarhus. Disse Indkomster er gaaet ind i det fælles Bord til Kannikernes Underhold. Om Egaa hedder det:

---

*) Et hidtil ukendt Medlem af Slægten Kalv, ingen Oplysninger om ham i Adelskalenderen.

**) Sikker det samme som 1779 Kortets: Katkier, jvnf. i øvrigt Artiklen om Stednavne.

Hec habet mensa nostra unū fiethringi .

cum dimidio . que valent . iij . marchi auri . In quibz terris
seminat^r dimidia marcha annone . et colligunt^r . viij . plau
strata ferri . Item habem^r in luifstorp . marchi . dimidium
fiethringi . quod est . xvj . pars totⁱ luifstorp marchi . et in
hac terra seminant^r . v . maiore annone . et colligunt^r .

plaustrata ferri . et ambe iste tre adiacent curie in elkhogh . .

Habem^r etiam hic pomeriū et pratiū modicū arundinū . vil
licus hic residens solet soluere marchā annone .

Colon^r est ibidem qui soluit annuatim . iij . sol . den . et auctā .
cū opa . iij . dierū . . Hec bona mequgh 7 luifstorp hūnt
mensa de dño hithbrico sacdote pro expensis ipsius ad uitā
suam cū cura quā habem^r in warthelby .

Ekhøgh.

Hic habet mensa nostra unum fiaethring cum dimidio, que valent III marchas auri. In quibus terris seminatur dimidia marcha annone, et colliguntur VIII plaustrata feni. Item habemus in Liufstorpmark dimidium fiaethring, quod est XVI pars totius Liufstorpmark, et in hac terra seminantur V ore annone, et colliguntur ... plaustrata feni, et ambe iste terre adjacent curie in Ekhøgh. Habemus etiam hic pomerium et pratum modicum arundinum. Villicus hic residens solet solvere marcham annone. Colonus est ibidem, qui solvit annuatim IV solidos denariorum et aucam cum opera IV dierum. Hec bona in Equgh et Liufstorp habuit mensa de Domino Luthbricto sacerdote pro expensis ipsius ad vitam suam cum curia, quam habemus in Waethelby.

I Oversættelse kommer det til at lyde som følgende:

Egaa.

Her har vort Bord $1\frac{1}{2}$ Fjerdings, som har en Værdi af 3 Mark Guld. I disse Jorder bliver der saaet en halv Mark Korn og høstes 8 Læs Hø. Ligeledes har vi i Lystrup Mark en halv Fjerdings, hvilket er en Sekstendedel af hele Lystrup Mark, og i denne Jord bliver der saaet fem Øre Korn og høstes ... Læs Hø, og begge disse Arealer hører til Gaarden i Egaa. Her har vi ogsaa et Overdrev og en mindre Eng med Rørbevoksning. Bryden, der bor her, plejer at betale en Mark Korn. Sammesteds er der en Landbo, som aarlig betaler fire Ørtug Penge og en Gaas og gør fire Dages Arbejde. Godset i Egaa og Lystrup fik Bordet af Præsten Hr. Lythbrictus som Betaling for de Udgifter, der var forbundet med hans Underhold, tillige med den Gaard, vi har i Vejlbj.

Kapitlet har rimeligvis paataget sig at sørge for Hr. Lythbrictus' Underhold. Muligvis er han identisk med den Præst i Aarhus Stift. Lydbertus, der omtales i Roskildebispens Domsbog under 1291. I hvert Fald har han overdraget sin Ejendom til Kannikernes Fællesgods mod at blive forsørget og er saaledes den første navngivne Aftægtsmand i Egaa. Vi ser lidt nærmere paa Kapitlets Jordegods. Kannikerne ejer altsaa $1\frac{1}{2}$ Fjerdings Jord i Egaa; videre oplyses det, at den $1\frac{1}{2}$ Fjerdings har en Værdi af 3 Mark Guld, hvilket i øvrigt berettiger os til at antage, at Bolet i Skjæring ligeledes maa have været paa 8 Mark Guld. De 3 Mark Guld Jord svarer til ca. 39 Td. Land ($3 \times$ ca. 13 Td.). I denne Jord saaes der aarligt en halv Mark

Korn; naar vi ved, at til en Mark Korn svarer 24 Ørtug Korn, faar vi, da én Ørtug Korn er lig med halvanden Td. Byg i Nutidsmaal, at Udsæden har været 18 Td. Byg om Aaret. Har det drejet sig om Rug, kun 15 Td., hvorimod 12 Ørtug Korn omsat giver saa meget som 30 Td. Havre. Da Byggen har spillet den største Rolle, er det klogest for os at gaa ud fra den. Samtidig kan der indskydes, at de Beregninger, vi foretager, kun maa gælde som de mest *sandsynlige*, da vi bygger paa Kilder, der for det første er ret ukontrollable, for det andet er ret tendentiøse, idet Skattesnyderi etc. absolut heller ikke var ukendt for seks Hundrede Aar siden. Efter dette lille Side-spring vender vi tilbage til Kannikernes Jord. Holder vi fast ved en Udsæd af 18 Td. Byg og et Areal paa ca. 39 Td. Land, faar vi, da Udsæden gennem Tiderne ikke har varieret synderligt, at ca. Halvdelen af det dyrkede Areal har været tilsaæt. Den anden Halvdel har ligget hen i Græs; der anføres jo, at der paa Marken i Egaa bjerges 8 Læs Hø aarligt, saa særlig store har Afgrøderne ikke været. Videre beretter Jordebogen, at Bordet ejer en halv Fjerding Land i Lystrup, som skal være en Sekstendedel af hele Lystrup Mark. Gaar vi saa stadig ud fra 8 Marks Bolet, faar vi, at den halve Fjerding Jord er lig med en Mark Gulds Jord og altsaa ca. 13 Td. Land. Det vil med andre Ord sige, at hele Lystrup Bymark paa dette Tidspunkt er paa 208 Td. Land ($16 \times$ ca. 13. Td.). Til Sammenligning tjener, at Matrikullen 1688 viser et dyrket Areal paa 223,5 Td. Land (Elsted Sogn: 119,2 + Egaa Sogn: 104,3 Td.), saa man vil se, at den dyrkede Jord ikke er forøget særligt i de svundne tre Hundrede Aar. Vender vi os mod Udsæden, som opgives til at være fem Øre Korn, vil vi erfare et Misforhold. Omregnet i Byg vil de fem Øre give femten Ørtug a halvanden Td. Byg, hvilket giver $22\frac{1}{2}$ Td. Byg. Det er klart, at der aldrig har kunnet være Tale om at saa $22\frac{1}{2}$ Td. Korn i 13 Td. Land. Problemet bliver da at finde ud af, hvor Fejlen ligger, hvilket vanskeliggøres, da Antallet af aarligt bjergede Læs Hø desværre er faldet ud af Teksten. Gaar vi først ind paa Tanken om en aarlig Udsæd af $22\frac{1}{2}$ Td. Byg, og forstaar det saaledes, at det er i hele Sekstendedelen, Udsæden skal saaes, altsaa uden at tage Hensyn til Sædskeftet, faar vi, at der i hele Lystrup Mark kan saaes $16 \times 22\frac{1}{2}$ Td. Korn, hvilket giver en samlet Udsæd paa 360 Td. Korn. Enhver vil se, at det absolut ikke kan passe, at det dyrkede Areal i Lystrup ved Aar 1300 skulde være mindst

360 Td. Land mod 223,5 i 1688. Fejlen maa snarere søges i de fem Øre. Rimeligvis skal man i Stedet for Ore (Øre) læse Solidi (Ørtug), denne Anskuelse kan støttes ved den Kendsgering, at der netop paa dette Sted er rettet i Haandskriftet, og rettede Steder er altid mistænkelige. Holder vi fast ved, at Udsæden i Stedet for fem Øre skal være fem Ørtug, kommer vi til det Resultat, at man har saaet fem Gang halvanden Tønde Korn, som giver $7\frac{1}{2}$ Td. Korn i godt og vel Halvdelen af de 13 Td. Land. Vi kan vist godt regne med, at der alt i alt har været ca. 52 Td. dyrket Land, en efter Datidens Forhold ret stor Gaard. Endvidere faar vi at vide, at der til Gaarden hører et Overdrev og en mindre Eng med Rørbevoksning. For Sandhedens Skyld er det værd at notere, at det latinske „Pomerium“ baaade kan betyde Overdrev og Frugthave, men mon det ikke her i Egaa har drejet sig om et Overdrev fremfor en Frugthave? Bryden, som bor paa Gaarden, angives at betale én Mark Korn. Da én Mark Korn nøjagtig svarer til 24 Ørtug, hvilket igen giver 36 Td. Korn, er det en altfor stor Afgift i Forhold til Udsæden; man regnede som Regel med, at Brydens Afgift var lig med, men aldrig overskred Udsædens Størrelse; det vil sige, at man her i Stedet for 36 Td. Korn skulde have 18 Td. + $7\frac{1}{2}$ Td. Korn, altsaa $25\frac{1}{2}$ Td. Korn. Men maaske er Afgiften beregnet efter Jordarealet; for ganske morsomt viser det sig, at regner vi med et dyrket Areal paa ca. 52 Td. Land og et Sædskitte, hvor to Tredjedele er tilsaaet med Korn og en Tredjedel ligger hen i Græs, faar vi et Kornareal paa ca. 34—35 Td. Land, hvortil en Udsæd paa 36 Td. Korn svarer ganske godt. Denne Teori kan muligvis underbygges, naar man tænker paa, at det var Præstesketet, der i stor Stil gik ind for det nye Sædskitte (derom senere), og at man netop ved at lægge Afgiften paa et treskiftet Jordareal vilde tvinge en planmæssig Trevangsdrift frem. Paa Kannikernes Gaard i Egaa bor der ogsaa en Landbo, som nærmest svarer til en Husmand. Aarligt skal han betale en Afgift paa tre Ørtug Penge, en Gaas og fire Dages Arbejde. De fire Dages Arbejde er sikkert om Maaneden, og man maa formode, at det er Bryden, der har høstet godt af hans Sved.¹⁾

---

1) Der foreligger dog ogsaa den Mulighed, at han kan have været en Slags Ombudsmand for Kannikerne.

Medens Skjæring Jorden blev Klostergods, ser vi, at Egaa Markerne mere knyttet til Kannikerne i Aarhus. Fra Aarhus Capitels Brevbog 1315 kan vi tage et Indstiftelsesbrev, hvoraf det fremgaar, at Provst Johannes i Aarhus har ejet to Gaarde samt et Husmandssted i Egaa; desværre opgives der ikke i Dokumentet noget om Jordegodsets Størrelse. Da der ingen Grund er til at bringe den latinske Tekst, anføres her kun en Oversættelse af Brevet, som lyder:

„Grundlæggelse af Bebudelsesalteret, hvortil Kapitlet har Forslagsret.

Johannes, Provst i Aarhus, til alle, der ser dette Brev, Hilsen evindeligt med Gud. Alle nulevende som tilkommende skal vide, at jeg til mine Synders Tilgivelse og Bod for min Sjæl har ladet opføre et Alter i St. Clemens Kirke i Aarhus til den hellige Marias og de hellige Jomfruer, Katerinas og Margarethas Ære, og har tilskødet det mit nedenfor anførte Gods, nemlig to Gaarde i Eku med et Husmandssted¹⁾, en i Lidærind, en i Følvik, en i Truælstorp og en i Arus ved Sortebrødreklosteret med alle deres Tilliggender, rørlige og faste, at besidde med evig Ret paa de Betingelser, at dette Alter skal have sin egen Kapellan, som for bestandig skal være forpligtet til hver Dag at forrette Messe, nemlig om Søndagen efter Dagens Messeformularer, om Mandagen for de døde, om Onsdagen for min Sjæl og min Faders og Moders Sjæle, om Torsdagen for Helligaanden, om Fredagen for det hellige Kors og om Lørdagen for den hellige Jomfru Maria, ligeledes at dette Altergods ikke skal være undergivet Ærkedegnens, nogen Provsts eller Officials Forvaltning. Naar dette Alter efter min Død bliver ledigt, er det imidlertid mit Ønske, at de ærværdige Mænd, som til den Tid er Ærkedegn, Provst og Kanniker ved Kirken i Aarhus, skal have Ret til at foreslaa en velegnet Mand, der kan betjene Alteret, for Hr. Bispnen; jeg paalægger dem at undersøge hans Kvalifikationer samvittighedsfuldt. De omtalte Herrer, Ærkedeggen og Provsten, skal desuden føre Tilsyn med, at ikke Alterets Gods formedelst Kapellanens Lige-gyldighed og Forsømmelighed ødes, splittes eller bliver værdiløst, saaledes som de vil forsvare det for den højeste Domstol. Til Vidnesbyrd herom har jeg ladet mit Segl hænge under dette

---

¹⁾ En af Gaardene er uden Tvivl Nr. 9 i Matr. 1664, da den i et senere Dokument nævnes sammen med Gaarden i Lillering.

Brev. Givet i Arus i det Herrens Aar 1313 paa femte Paaske-
dag“.

Egentlig talt er der ikke ret meget at sige til dette Brev. Vi ved kun, at Provsten paa en eller anden Maade er kommet i Besiddelse af Jorden i Egaa. At han har været en from Mand og en kærlig Søn, der ikke ønskede, at hverken han selv eller Forældrene skulde svies for meget i Skærsilden, er givet. I et lille Glimt ser vi lidt af de indbyrdes lumske Stridigheder, der har været inden for selve Kapitlet. Provst Johannes taler af bitter Erfaring, naar han særlig lægger Vægt paa, at han ikke vil have sit Altergods ind under de høje Prælaters Administration.

Øm Klosters Bestræbelser for at skaffe sig Jord fortsættes. 1366 har vi et Pantebrev, hvori en Mand ved Navn Jonas Huidt pantsætter sit Gods i Lystrup; og man vil se, at naar Klosteret en Gang først har faaet et saadant Pantebrev inden for de tykke Mure, varer det ikke længe, inden det optræder som retsmæssig Ejer. Naa, dette gjaldt nu ogsaa for verdslige Panthavere, og en væsentlig Grund dertil maa sikkert søges i de urimelig store Rentesatser. Tiderne var usikre; der var betydelig Risiko forbunden med at laane Penge ud, saa en Rentefod paa 20 til 25 pCt. var et hyppigt Syn (dette gjaldt oven i Købet kun for den længere Tidsfrist; drejede det sig om Laan i kortere Tidsrum, kunde Renten godt passere de 30 pCt.).

Fra 1374 eksisterer der et Tingsvidne, hvor det godtgøres, at Tyrie Joneszen af Grundfør og Tyrj Nielszen af Lystrup skøder „dieris godtz och boell i Lystrup“ til Øm Kloster. Naar der saa omhyggeligt nævnes „boell“,¹⁾ maa man gaa ud fra, at det har drejet sig om mindst 100 Td. Land, Klosteret da er kommet i Besiddelse af. Ganske interessant er det Skøde, som er udfærdiget den 29. Juni 1414. En Jordejer ved Navn Jæns Aweson Lind sælger sin Ejendom i Egaa til Aarhuskannik Hr. Jæns Magnson. Hvem denne Jæns Aweson Lind har været, er ikke let at konstatere. Efter Sproget at dømme lader det til, at det maaske er en indvandret Svensker. En Kirkens Mand er han vist ikke, da Dokumentet jo ikke er affattet paa Latin.

---

¹⁾ Paa den anden Side maa det anføres, at „boell“ paa det Tidspunkt er ved at gaa ind i almindelig Sprogbrug som betydende „lille Gaard“.

I et knudret, men kraftigt Sprog bringer det os et lille Stykke Egaa Middelalder:

„Allæ mæn som thettæ breff høræ æller se, skal thet witerlikt weræ, ath jak Jæns Aweson, som kalles Lind, som Wapn ær, widherkennes mik met thessæ minæ obnæ breff ath hafwe sköt sold, antwordet ok afhend een heedherlik Man Hr. Jæns Magnsön Canek i Arws alt mit gotz i Æghæ ok Æghæsokn, gard ok byggistet, met alt sin tilliggilsæ, sa som ær, agher, ængh, skogh, fiskæwatn, fægangh, wat ok thyrt, rørende ok urørende, ok min jord i Ækhæsokn ok mark liggendes, enckte undentaghet, ok kænnes jak mik fæ ok fwlt werd uphafwe boreth femtan lødhe mark i redhæ godhe Silfpenninge for the forde gotz. Framdeles tilbinder jak mik ok minæ Arfwinge ath fri ok frelse then forde Hr. Jæns Magnsön, æller hans Arfwingæ the fordæ gardhe ok gotz met the fordæ gardhe ok gotz tilliggilse for hwer manz hinder ok tiltalæ. Til hwers things witnæ, tha sætter jak mit incigel met hedherlik Herræ inciglæ ok ander godhe mens, sa som ær, Pedher Gyllingh, Archidiækns, Olaff Pedhersons Profwes i Arws, Claws Knuthson, Claws Monik, Niss Guthmundson, Wæpner, Pedher Skyttæ, Litlæ Awæ, Bymæn i Arws, for thettæ breff.

Datum Anno Domini MCDXIII, die apostlorum Petri & Pauli“.

Paa Grundlag af en Række Skøder og Pantebreve har man beregnet, at Gennemsnitsprisen paa en sjællandsk Ørtug Skyldjord 1350—1410 var ca. 2,12 Mark Sølv. Da en sjællandsk Ørtug Skyldjord svarer til en Mark Gulds Jord eller en 12—13 Tdr. Land, kan det solgte Areal grovt sættes til 80—90 Tdr. Land. Videre er det værd at bemærke de forskellige Dele, der har hørt til Ejendommen: Gaard og Byggested, Ager, Eng, Skov, Fiskevand, Græsgang (muligvis bør fægangh her tydes som Markvej, oprindeligt den Vej, ad hvilken Kvæget bliver drevet til og fra Marken).

Biskop Peder havde i sin Tid skabt nogle Vedtægter og angivet nogle Retningslinier, hvorefter det fælles Mensalgods skulde deles Kannikerne imellem. Men salig Bisp Peder havde været for abstrakt eller ogsaa været for godtroende, idet han aabenbart har ment, at for Kristi Læres Fortolkere behøvede man kan ikke opstille haarfine Retsregler, naar det gjaldt om indbyrdes Deling af rent verdslige Goder. I hvert Fald sloges Kannikerne som Hunde om de lækreste Ben, og i Domkapitlet

herskede der idel Splid og Strid som i et Frøkenkloster. Biskop Ulrik sætter sig desaaarsag for at skabe en retfærdig Ordning, der kan tilfredsstille hver enkelt; og 1427 udsender han følgende Brev, som ca. 1428 er indført i Kapitlets Brevbog. Her er dog kun medtaget de Forhold, der berører Sognet:

„Biskop Ulriks Vedtægtsændringer:

I Biskop Peders „Vedtægter“ staar der tydeligt, at Bordets Gods skal deles i ti lige store Dele og tildeles de ti Præbender. Da jeg altsaa ønsker ved en ret og billig Fortolkning at afgøre de Uoverensstemmelser, der er opstaaet vedrørende dette Punkt, for at Gudstjenestens Hæder kan øges desto villigere i vor Kirke, og Retfærds Fil kan fjerne den Misundelsens Rust, som har angrebet Forholdet mellem Brødrene, som Følge af den lige til nu herskende Ubillighed, saa har jeg ment, at de ti Præbender, som har Borde, der er anvist og tildelt dem, bør indføres med Navns Nævnelser i dette Dokument tillige med disse Bordes Gods, beliggende paa forskellige Steder, til Styrkelse af en større Samdrægtighed. Af de Præbender er det første Thweth Kirke, hvis Bords Gods er ..... Det andet Præbende er Haslæ Kirke, hvis Bords Gods er som følger. For det første i Wedhelby ..... ligeledes i Æghæ en Gaard med to Husmandssteder, 2 Øre ..... Det syvende Præbende er Æghæ Kirke, hvis Bords Gods er som følger: For det første i Arseff Niss Smith 2 Øre, ligeledes sammesteds Cristina 2 Øre, ligeledes sammesteds Andreas 5 Ørtug, ligeledes sammesteds Jæss Jwl 5 Ørtug Korn. ligeledes sammesteds Kari 2 Øre, ligeledes sammesteds Palno Hofwet 3 Øre, ligeledes i Haslæ et Pund, ligeledes i Beringbro¹⁾ 2 Øre Korn .....

Det fremgaar altsaa heraf, at Egaa Kirke har haft Indtægter af en Del Gods i Aarslev; Spørgsmaalet er i øvrigt behandlet under Afsnittet om Kirkens Historie. Videre ses det, at Hasle Kirkes Præst har nydt Landgilde fra en Gaard i Egaa. Fæsteren har her svaret 2 Øre aarligt; de to Husmænd har ikke ydet noget særligt, i hvert Fald har det ikke været Umagen værd at notere deres Afgift. Det er ikke helt nemt at beregne Gaardens Størrelse. I den sidste saa særdeles bevægede Halvdel af det 14. Aarhundrede falder Landgilde; Nedgangen er ret betydelig, idet man regner med, at den nu kun er en Tredjedel

---

¹⁾ Beringbro 3 km Sydøst for Kolt; beliggende i Adslev Sogn.

mod hvad den var før. Omkring 1300, husker vi, var Sædvanen, at Landgilden var paa Størrelse med Udsæden; nu er den altsaa kun ca. en Tredjedel af den. Gaar vi ud fra denne Antagelse, vil vi faa: 2 Øre er det samme som 6 Ørtug, hvilket igen er 9 Tønder; løst anslaaet har Udsæden været ca. 3×9 Td., altsaa 27 Td. Korn. Paa det her Tidspunkt maa vi regne med, at Trevangsbruget sikkert er indført i fuldt Omfang. Hvis vi kan gaa ud fra det, er der kun saaet i de to Tredjedele af Arealet, og vi faar saa, at den samlede Jord maa have været paa ca. 40 Td. Land. Trevangsbruget, som i høj Grad blev befordret ved Kristendommens Indførelse, har haft sin nordligste Grænse paa Aarhusegnen. Kun her i den sydlige Del af Østjylland og paa Øerne slog det hurtigt igennem. Princippet var, at Bymarken naturligt var delt i tre Vange: en Rugvang, en Bygvang og en Græsvang. Man havde saa Korn to Aar i Træk; det tredje Aar fik Vangen den Gødning, der kunde fremskaffes, og fik saaledes Lov til at hvile, efter at man havde bjerget det sparsomme Hølag, der kom gennem det naturlige Græs. En Overgangsform til dette Sædskifte fra Oldtidens Alsædsbrug, det saakaldte Tovangsbrug, har vi faktisk i Mensalgodsets Egaa Gaard. Vi husker, at vi satte Udsæden til 18 Td. Korn, og at det dyrkede Areal var ca. 39 Td. Land. Det er et særdeles smukt Eksempel paa Tovangsbruget; den ene Halvdelen af Arealet tilsaaet med Korn, den anden liggende hen i naturligt Græs.

Samme Biskop Ulrik mageskifter ifølge „Skanderborgske Registratur“ 1444 saaledes, at han i Stedet for Gods i Tuingsstrup, Gammelsted og Elbeck giver en Gaard i Lystrup; denne Gaards Størrelse angives dog ikke.

Fra 1459 stammer et Tingsvidne „om mageschiffte, at Jens Jonsenn udj Elstedts schall haffue en ager paa Elstedt marck, som kallis Ambecks ager, i brede och lenge, och enge for begge ender, for den jord han haffde i Jens Søffrensens haffue i Liustrup“. Her er vi midt i Landsbyfællesskabet. Bymarken blev drevet i Fællesskab: det eneste, Bonden kunde kalde privat Jord, var Toften og Haven (for Sandfærdighedens Skyld er det rimeligt at anføre, at visse Steder i Riget var Engene ogsaa Særeje). At Mændene i Landsbylavet stærkt har værnet den Smule Ret til Privateje, er intet Under. Tingsvidnet viser tydeligt, at Jens Jonsenn er kommet for Skade at have en Ager liggende midt inde i Jens Søffrensens Have. Her har denne Ager forhen ligget

Aar efter Aar, og de jonsenske Forgængere har hentet deres Korn og Hø mellem den søffrensenske Families Æbler og Grønkaal, indtil bemeldte Jens Søffrensen er blevet gram i Hu og har paakæret Sagen paa Tinge. Selve Udfaldet læses i Dokumentet: Jens Jonsenn faar tildelt en af Modpartens Agre oppe i Marken, og Jens Søffrensen faar Lov til at have sin Have i Fred, ja han faar den endog udvidet med en Ager. Egentlig er det underligt at se en saadan Sag fremført paa Tinge. Den Slags Ting blev som Regel ordnet i Mindelighed paa Bystævnet under Oldemandens Ledelse, hvor alle Dagliglivets store og smaa Problemer som, hvornaar man skulde paabegynde Saaningen, hvem der skulde have Bytyren paa Stald, hvad den eller den skulde idømmes af Bøder for udvist Forsømmelse mod Fællesskabets Love, uskrevne saavel som skrevne, de saakaldte „Vider“ eller „Vedtægter“, blev gennemdrøftet. Men Bymændene har altsaa ikke i det her Tilfælde kunnet finde en passende Løsning og har derfor overladt Spørgsmaalet til Autoriteterne paa Tinge.

Omkring 1479 lader det til, at Øm Klosters Ejendomsret til Vandmøllen i Skjæring paa en eller anden Maade er draget i Tvivl, for vi har fra dette Aar et Tingsvidne, der hævder, „at dett møllestedt medt dam och damsbondt i Skieringh liggendis nest till Tomes Pederszens gaard, haffuer werit til Emcloster aff arildztid och vkiert i IXXX aar och mere“. Her kan lige anføres, at „arildstid“ egentlig er „alderstid“.

Fra 1481 har vi et Mageskiftebrev, hvor Ridder H. Erich Ottsen for en Del ikke opgivet Gods mageskifter med Abbeden paa Øm Kloster, saa at dette kommer i Besiddelse af „IIII gaarde och godtz udj Skieringh medt all forne gaarde och godtzis tilliggelsze, och paa it ennemerecke paa Skieringh marck, som kallis Feweste Egi¹⁾ och ligger hart wed Dyr aa“.

Aar 1489 er der igen Proces om Møllestedet i Skjæring, idet vi fra dette Aar har et Tingsvidne om, at Møllestedet, „wedt Tomes Pederszens gaard haffuer legit till Emcloster aff ariltztid“. Som sidste Dokument inden Reformationen bringer vi et Tingsvidne fra 1502. Det siger os, „at Seffrenn i Yrtingh, Simen Oluffszenn och Knudt Oluffszenn stod

---

¹⁾ Muligvis staar vi over for en Fejllæsning, idet Registratoren burde have læst: Ferresté = Færgested, altsaa Færgestedet til Egaa.

inden tinge och kendis thennom eller theris arffuingh ingen ret eller rettighed at haffue i Emclosters gaard, som Niels Oluffszenn i Skieringh paa boer, men at haffue fuld wederlegelsze i theris gaardtstedt“. Her har det sikkert igen drejet sig om en Proces, hvor de tre førstnævnte Mænd har gjort Krav gældende i Niels Oluffszens Ejendom. Muligvis har det drejet sig om en Arvesag; særledes forsigtig kan man maaske formode af Navneligheden, at de alle fire har været nærbeslægtede, eventuelt tre Brødre og en Svoger; de faar intet ud af Sagen, tværtimod maa de personlig være til Stede og høre paa Domskendelsen.

EG A A S O G N F R A R E F O R M A T I O N E N T I L E N E V Æ L D E N S I N D F Ø R E L S E

I Begyndelse af det 16. Aarhundrede bryder Reformationen igennem i det nordlige Europa. Forskellige Forhold bevirker, at der her i Norden er særdeles bekvem Grobund for de nye Strømninger; navnlig havde den katolske Kirke svækket sin Stilling ved utallige Overgreb og systematisk Magtmisbrug. Som en vægtig Aarsag til det i og for sig lette Spil, Lutherdommen havde i Danmark, maa ogsaa anføres de store Modsætninger, der efterhaanden var vokset frem mellem de forskellige Stænder. Grevens Fejde brød ud efter Frederik d. I.s Død 1533, og den finder først sin Afslutning, da Kristian d. III holder sit Indtog i København 1536. Det brændende Problem er en ny Kirkeordning, og for at fremskynde Processen fængsler Kongen blot en Uge efter sit Indtog alle de mægtige Bisper og tvinger dem til at give Afkald paa deres Rettigheder. Kongen skal nu være Kirkens Primas, som han var i Begyndelsen af Middelalderen; endvidere maa Bisperne give Afkald paa deres Jordegods og det meste af Kirkeformuen; begge Dele lægges direkte under Kronen. Anderledes Skæbne ved Recessen af 1536 faar Kapitelgodset; det bliver ikke direkte inddraget, men Kongen faar Dispositionsret over det, og som man vil se, udøver han denne til kirkelige og dermed beslægtede Formaal. Hvad Herreklostrene angaar, blev de fleste af dem forlenede til verdslige Adelsmænd, som dels skulde sørge for Klosterboernes Underhold og dels yde Afgifter til Kongen ligesom andre Lensmænd. For nogle Klostres Vedkommende vil man erfare, at Abbeden vedblivende bestyrer Godset, men at det bliver ordnet efter Principper, der ligner Lensvæsenets, saa at Klosters Formue alligevel kommer Kongen til Gode. Efter som Klosterfolkene dør, gaar Godset endelig over som Gave til Kirker,

Skoler eller rent verdslige Forleninger. Med Hensyn til det egentlige Præstegods blev der bestemt, at Indtægterne stadig skulde tjene til Kirkernes Vedligeholdelse og Sognepræsternes Underhold, ligesom Præstetiende og Kirketiende skulde bevares til disse Formaal. Et Spørgsmaal, der her lige er Grund til at berøre, er Patronatsretten, det vil sige Retten til at kalde Sognepræsten. Den almindelige Regel blev, at Menigheden med Provstens Raad valgte Præsten, som derefter maatte til Overhøring hos Superintendenten (Bispen) og derpaa søge Kollats (Stadsfæstelse) hos Lensmanden. Men denne Frihed, for Menigheden til selv at vælge sin Sjølehyrde, er i Virkeligheden ret illusorisk. Det er klart, at hvis der i Sognet fandtes en adelig Sædegaard, fik Besidderen af denne en afgørende Indflydelse paa Valget, og baade Superintendenten og Lensmanden kunde ligeledes gøre deres Forestillinger, saa de fik en Kandidat efter deres Hoved. Stærkt afvigende fra denne, skal vi sige Menighedens teoretiske Ret, er Forholdene i de Sogne, hvortil Adelsmænd eller gejstlige Stiftelser har Patronatsret. Her har Patronen den fulde og eneste Ret til at kalde Præsten, som i dette Tilfælde ikke behøver at søge Kollats hos Lensmanden, hvorimod han ikke slipper for Overhøringen. I Løbet af det 16. og 17. Aarhundrede faar Adelen overdraget en Mængde Patronatsrettigheder. Først sker det nærmest som Gaver, Belønninger og lignende, men senere gaar der ligefrem Forretning i Foretagendet, idet de bliver solgt af Kronen, da jo disse Rettigheder er gode økonomiske Aktiver.

Kongens Magt styrkes i disse Aar, og tilsyneladende ser det ud til, at en saadan Styrkelse betyder Svækkelse af Adelen. Dette er dog ingenlunde Tilfældet, da Kongen for at have Adelen paa sin Side ved de forskellige Transaktioner maa yde den al mulig Erstatning. Alene den Hjælp, Adelen under Borgerkrigen havde stillet til Kristian III.s Disposition, skulde betales, og Resultatet bliver da ogsaa, at Adelen forlenes med store Dele af det inddragne Kirkegods; men ogsaa en Mængde Bøndergods bliver Adelen i disse Dage benaadet med, da de jyske Selvejrbønder, der havde støttet Kristian II, maatte opgive deres Ejendomsret og lade sig reducere til almindelige Fæstere. Det er, som baade Konge og Adel kapper om, hvem der kan skaffe sig mest Jordegods. Paa de store Mageskifters Tid under Frederik II vil vi se, hvor Herremænd og Krone fortsætter med at beskrænke Selvejrbøndernes Tal ved at afkøbe Bøn-

derne deres Gaarde. For Kongen var det en yderst daarlig Politik, da denne Forøgelse af Fæstegaarde betød, at Skatteindtægten faldt. Ligeledes forårsagede Kristian den IV.s Bestemmelse om, at Selvejrbønderne skulde betale den almindelige Landskat i fordoblet Størrelse, at disse frivilligt gav Afkald paa deres Selveje for at blive Fæstere. Alle disse Bestræbelser bevirkede, at der ved denne Periodes Slutning omkring 1660 kun fandtes 6 til 7 pCt. Selvejergaarde af det samlede Antal Bøndergaarde.

Naa, vi vender saa tilbage til Forholdene i Egaa Sogn. Det første, vi hører om, er et Mageskifte mellem Erich Erichszen Baner og Abbeden paa Øm Kloster om Jord paa Skjæring Mark. Abbeden giver som Erstatning noget Jordegods ved Svinby. Om Arealernes Størrelse oplyses der intet. Samme Aar, 1546, har der været en Proces mellem Abbeden paa Øm Kloster og Casper Brochmand, der var Ærkedegn i Aarhus. Striden drejer sig om, at Casper Brochmand har bygget i Lystrup paa Jord, der tilhører Øm Kloster. Dommen, som Kristian III afsiger mellem de stridende Parter, har det ikke været muligt at finde; gennem „Skanderborgske Registratur“ ved vi, at den er faldet. Utvivlsomt i Forbindelse med denne Sag staar følgende Brev fra 1547: „Casper Brochmand, erchidegenn udi Aarhusz, mageschiffte breff paa it öde stycke jord, liggendis udi Liustrup marck udi Østerlisberg herrit och kallis Stade for en gaard udi Hoffurwede i forne herrit“. — Af stor Interesse er det Stednavn i Lystrup, Stade, som forekommer i Skrivelsen. Egentlig hører Behandlingen af det hjemme i Kapitlet om Stednavne; her skal da ogsaa kun anføres, at vi staar over for et Mindesmærke, der peger tilbage paa den Tid, da Aaen var farbar for smaa Skibe; Stade betyder nemlig Landingssted; videre fortæller det os, at det omtalte Stykke Jord har ligget i Udkanten af Bymarken, nemlig nede ved Engene.

Først 1545 ser vi det første Spor af Reformationens Jordpolitik. Kongen overdrager en Del Gods til Skolemesteren i Aarhus, det vil sige Rektoren ved Byens lærde Skole. Blandt denne Jord, som før har været i Kapitlets Besiddelse, findes en Gaard i Egaa, som „Søren Jenszen paaboer“¹⁾ I øvrigt var det ikke saa lidt Gods, Skolemesteren saaledes blev Ejer af, i Gave-

---

1) Der er ingen Tvivl om, at det drejer sig om Gaarden, der i 1664 har Nr. 8.

brevet hedder det nemlig: „...De skulle have dette Gods til fri Ejendom, saa frit som Kanniker har deres Gods; og skylder alt forskrevne Gods til Hobe: 2½ Læst 2 Ørtug rent Korn — 1½ Td. 1 Fjerding Smør — 6 Lam — 5 Gæs — 4 Par Høns og 6½ Mark 1 Sk.“ — Desværre er Landgilden ikke udspecificeret, saa det er ikke nemt at afgøre, om en Lystrup Gaard, der ogsaa nævnes, og som skal være beboet af Gregers, hører med til Egaa eller Elsted. Den 5. Maj 1552 afsender Kancelliet et Brev til Matz Lang, Superintendent i Aarhus Stift, hvori der staar, at bemeldte Matz Lang, som nu har opladt Kongen to Gaarde, han havde i Forlening, den ene i Tørring, den anden i Haldt, maa derfor igen „annamme et Vikarie til Vor Frue Alter annunciationis i Aarhus Domkirke, som nu er ledigt efter Hr. Niels Lauritsen“, bestaaende af to Gaarde, den ene i Egaa, den anden i Lillering, samt en Mark kaldet Perstrup i Nødagger Sogn. Den aarlige Landgilde for Gaarden i Egaa er: 6 Ørtug Korn — 1 Fjerding Smør. Da der sammen med Gaarden i Egaa nævnes en Gaard i Lillering, har vi Lov til at formode, at det har drejet sig om en af de to Ejendomme i Egaa, der 1313 af Provst Johannes blev lagt ind under Bebudelsesalteret (se Egaa Middelalder pg. 28), og altsaa Nr. 9 i 1664 (jvnf. pg. 73).

En særdeles smuk Kilde til Belysning af Landboforholdene i Egaa omkring Aar 1550 er Øm Klosters Jordebog. Man har dateret den 1554; selv om dette Aarstal maaske er lidt problematisk, er der dog god Grund til at antage, at den er affattet i Tidsrummet 1550 til 1560. Tydeligt viser denne Jordebog, at Klosteret stadig over tyve Aar efter Reformationens Indførelse nyder store Indtægter af Egaa Sogn. Da Afgifterne „Lymstin“ og „Wedt“, Kørsel af Kalksten og Træ, er fælles for alle Gaardene, nævnes de ikke hver Gang.

Em Klosters Jordebog.

Skierring:

Seffren Torszen:	Niels Jenszen:
3 Ørtug Byg	3 Ørtug Byg
3 „ Havre	1 Pund Havre
1 „ Fuoll Havre	1 Ørtug Fuoll Havre
3 Læs Hø	9 Skilling Vinterskat
3 Skp. Høst Havre	3 Skp. Høsthavre
1 Brandsvin	3 Læs Hø
9 Skilling Vinterskat	1 Brandsvin

Jep Jenszen :

3 Skilling
½ Læs Hø
11 Skp. Fuoll Havre
12 Skilling Giesteripennig
1 Brandsvin

Per Welatzen :

1 Pund Byg
1 Ørtug Havre
11 Skp. Fuoll Havre
½ Fjerdig Smør
½ Læs Hø
1 Brandsvin

Jens Seffrenszen :

1 Pund Byg
1 Ørtug Havre
½ Læs Hø
1 Ørtug Fuoll Havre
9 Skilling Vinterskat
1 Mark Giesteripennig
1 Brandsvin

Jep Knudtszen :

3 Skilling Vinterskat
11 Skp. Fuoll Havre
½ Læs Hø
1 Brandsvin

Per Jenszen :

1 Pund Byg
3 Skilling Vinterskat
9 Skpr. Havre
½ Læs Hø
1 Brandsvin

Seffren Jenszen :

1 Pund Byg
1 Pund Havre
7 Skilling Vinterskat
½ Læs Hø
1 Skp. Fuoll Havre
1 Brandsvin

Gunder :

3 Skilling Vinterskat
11 Skpr. Fuoll Havre
½ Læs Hø
1 Brandsvin
12 Skilling

Meckel Biornszen :

½ Ørtug Byg
3 Mark for Smør

Ellin Jensis :

1 Mark

Maren Seffrens :

½ Ørtug Byg
1 „ Havre
9 Skp. Fuoll Havre
½ Fjerdig Smør
½ Læs Hø
1 Mark dansk
1 Brandsvin

Mogens Jenszen :

1 Pund Byg
1 Ørtug Havre
9 Skilling Vinterskat
11 Skp. Fuoll Havre
½ Læs Hø
24 Skilling
1 Brandsvin

Meckell Knudtszen:
3 Skilling
1 Ørtug Havre
11 Skp. Fuoll Havre
½ Læs Hø
1 Brandsvin

Thamis Seffrenszen:
3 Skilling Vinterskat
11 Skp. Fuoll Havre
½ Læs Hø
1 Brandsvin

Jens Knudtszen:
3 Skilling Vinterskat
½ Ørtug Byg
11 Skp. Fuoll Havre
½ Læs Hø
1 Mark dansk
1 Brandsvin

Jens Mortenszen:
1 Pund Byg
1 Pund Havre
1 Fj. Smør
½ Læs Hø
1 Brandsvin

Steffen Seffrenszen:
1 Ørtug Byg
1 „ Havre
½ Skp. Smør
½ Læs Hø
1 Brandsvin

Seffren Lauriszen:
1 Pund Byg
1 Pund Havre
½ Ørte Havre
1 Fjerding Smør
½ Læs Hø
1 Brandsvin

Gordttmendne:
1 Td. Smør

Buelszmdendne:
1 Td. Smør

Munckgaardtt:
15 Ørtug Byg
15 „ Havre
1 „ Fuoll Havre
½ Td. Smør
½ Læs Hø
2 Brandsvin

Lyostруп:

Madtz Anderszen:
3 Ørtug Byg
3 „ Havre
1 „ Fuoll Havre
½ Læs Hø
1 Skp. Smør
1 Brandsvin

Niels Seffrenszen:
3 Ørtug Byg
3 „ Havre
1 „ Fuoll Havre
1 Skp. Smør
1 Brandsvin

Per Smedtt:
1 Ørtug Byg
1 „ Havre
½ Fjerding Smør
Giesteri
1 Brandsvin

E g g o:

Seffren Jenszen:

2 Ørtug Byg

1 „ Havre

½ Fjerding Smør

1 Brandsvin

Rasmus Lauriszen:

1 Mark dansk

Vi er stillet over for en Fortegnelse over Gaarde i Egaa Sogn og samtidig faar vi en Del Oplysninger om Beboernes Navne, og hvilke aarlige Udgifter de havde at udrede til Klosteret. For det første erfarer vi, at der ved hver eneste Ejendom er noteret en Afgift, der kaldes „Lymstin“ og „Wedt“; det drejer sig her om Kørsel, Ægttjeneste, af Kalksten og Træ. Saa vil man spørge sig selv, hvorfra og hvorfor skal Egaa Bønderne køre Kalksten (selve Afgiften er uhyre sjælden og forekommer næppe i andre Godsbesidderes Jordebøger)? Sagen er slet ikke saa vanskelig, naar man fra anden Side oplyses om, at Øm Kloster ejede en Del Jordegods i Glatved, hvor der som bekendt er store Kalkbrud. Nu er der det, at de forskellige Klostre i høj Grad har optraadt som Bygherrer og saaledes over hele Landet skabt Bygninger af mangen Slags, og Beboerne i Egaa har altsaa bidraget til Rejsning af disse ved Kørsel af Kalksten. Ser vi nærmere paa Afgifterne, opdager vi, at der opereres med et Begreb, der kaldes Fuoll Havre; denne Afgift kendes ikke andre Steder fra; og heller ikke findes der Forklaringer paa, hvad Meningen er med den. Fuoll Havre betyder nok Fole Havre, altsaa Heste Havre. Man kan tænke sig, at Øm paa Klostergodset har været et Slags Stutteri, at Bønderne i sin Tid har været pligtige til at have et vist Antal af Klosterets Heste paa Foder. Af en eller anden Grund har man saa maaske senere opgivet dette Hestehold, hvorimod Bønderne ikke er sluppet af med Udgifterne; man maa derfor ligefrem betragte denne Folehavre som en Afløsningsafgift, en aarlig tilbagevendende Udgift, fordi Munkene i sin Tid har haft deres Heste gaaende i Sognet.

For helt at forstaa Øm Klosters Jordebog, og navnlig for nøjagtig at identificere de enkelte Gaarde, er det nødvendigt at sammenligne den med Aarhus Kapitels Jordebog af 1648 (jvnf. Pag. 61) og Matrikullen af 1664 (jvnf. Pag. 72). Vi kan først se paa Landgilden og Afgifterne. Det er iøjnefaldende, at Gaardene betaler Vinterskat. Fra gammel Tid har det nemlig kun været Selvejergaarde, der har ydet denne Skat; derfor

falder naturligt Spørgsmaalet, om Skjæringgaardene ikke er gamle Selvejergaarde, og at Øm Kloster kun har sat sig i Besiddelse af Herligheden til dette Bøndergods, det vil sige, at Klosteret nyder godt af Afgifter, men at Bonden i øvrigt har fuld Dispositionsret over sin Gaard; han har selv Lov til at handle med den, og den kan gaa i Arv og overdrages til hvem, Ejeren finder for godt, uden at der skal betales Indfæstning etc. Ved Sammenligning med Matrikullen af 1664 vil vi se, at for de Gaarde, der fra Øm Kloster er lagt ind under Aarhus Kapitel, er Vinterskatten sat op fra 3 Skilling til 4 Skilling, hvorimod Vinterskatten af de Gaarde, der er lagt under Fru Dorte Rosenkrantz, er sat ned. Men om disse sidste Lempelser er reelle, eller om de kun forekommer i Opgivelser til „Skattevæsenet“, er lidt vanskeligt at afgøre. I store Træk har Landgilden holdt sig nogenlunde op til 1664. At man i Matrikullen visse Steder vil finde opført Gæsterafgift, den gamle Pligt for Bønderne mod Kronen, betyder ikke en Genoplevelse af Traditionen, men kun at de altid har betalt den, og at Munkene, da den ikke tilfaldt dem, men derimod Kronen, ikke har fundet for godt at indføre den i deres Regnskabsbog. Imellem Aarhus Kapitlets Jordebog af 1648 og Matrikullen er der ellers kun nogle smaa Forskelligheder, som i øvrigt ogsaa drejer sig om Gæsteriproblemet, idet et Par øvrige Uoverensstemmelser kan tilskrives Skriverskarlernes Sløseri, et Forhold, man altid maa være paa Vagt overfor. Følgende Oversigt vil vise Divergenserne. Gaardene fra Kapitlets Jordebog er anført under Bogstav, medens Matrikulens Gaarde har Nummer.

Aarhus Kapitels Jordebog 1648

Matrikullen af 1664

E ^o : { ½ Læs Hø	} Nr. 8: { 0 Læs Hø
{ 0 Skæpper Byg	
L ^o : Byg Gæsteri	Nr. 9: Malt Gæsteri
B ^o : 1 Brandsvin	Nr. 10: ½ Brandsvin
A ^o : 9 Skæpper Byg Gæsteri ...	Nr. 11: 9 Skp. Byg
C ^o : 1 Ørte Byg Gæsteri	Nr. 12: 1 Ørte Havre Gæsteri
D ^o : 13 Skp. Byg Gæsteri	Nr. 13: 12½ Skp. Byg Gæsteri
H ^o : 9 Skp. Byg Gæsteri	Nr. 14: 9 Skp. Byg
F ^o : 9 Skp. Byg Gæsteri	Nr. 15: 9 Skp. Byg
G ^o : 9 Skp. Byg Gæsteri	Nr. 16: 9 Skp. Byg

Hvad Numrene 11, 14, 15, 16 i 1664 angaar, kan det se ud til, at Kapitlet paa en eller anden Maade har faaet, eventuelt

uretsmæssig har tilvendt sig Gæsteriafgiften, der jo som ovenfor omtalt ellers tilfaldt Kongen.

Videre ser vi, at Ydelserne, der bestod i Kørsel af Kalksten og Træ, er afløst af 1 Td. Byg, Vedbyg som den kaldes. Smørf afgiften, som efter Klosterets Jordebog af ca. 1554 maa have ligget omkring ved en Ottendedel Tønde Smør pr. Gaard og pr. Boel, opgives 1664 til præcis en Ottendedel Tønde pr. Ejendom.

Ved Sammenligning af de forskellige Landgilder kan vi, under Hensyntagen til disse Afvigelser, fastslaa, at Skjæring Gaardene i Matrikullen af Nummer 1664, Nummer 6, 7, 9 og 18 ikke har tilhørt Æm Kloster, da det er typiske Fæstegaarde, der ikke betaler Folehavre og Vedbyg; desuden betaler Nr. 6, 7 og 9 Afgift i Rug, hvilket ingen af Klostergaardene ellers gør.

Derimod har Munkegaard i 1554 samme Afgift som senere i 1664. For Skjærings Vedkommende gælder det videre, at følgende Gaarde svarer til hinanden:

<i>1554</i>	<i>1664</i>
Seffren Torszen	Nr. 1
Nielsen Jenszen	Nr. 2 (dog er 1 Pund Havre i 1554 forhøjet til 3 Ørte Havre i 1664.)
Jep Jenszen	Nr. 8
Gunder	Nr. 11
Jep Knudtszen.....	Nr. 14
Thamis Seffrenszen	Nr. 15
Meckell Knudtszen	Nr. 16 (Afgiften dog ændret lidt.)
Per Welatzen	Nr. 12
Maren Seffrens	Nr. 13 (Afgiften dog ændret lidt.)
Jens Seffrenszen	Nr. 5
Mogens Jenszen	Nr. 4
Seffren Jenszen	Nr. 3
P'er Jenszen	Nr. 10 (9 Skp. Folehavre forhøjet til 11 Skp. Folehavre.)
Meckel Biornzen	Nr. 19 (kun sandsynligt, da Afgiften er meget ændret.)
Jens Knudtszen	Nr. 17 (kun sandsynligt, da Afgiften er meget ændret.)

Gaar vi derefter til Klosterets Lystrupgaard, vil vi finde, at alle disse Gaarde paa ingen Maade kan ligge i Egaa Sogn. Ved Sammenligning i Matrikullen finder vi, at Klosterbogens Jens Mortenszen sidder paa Matrikulens Gaard Nr. 1; derimod er det lidt vanskeligt at afgøre, om det enten er Madtz Andersens eller Niels Seffrenszens Gaard, der svarer til Gaard Nr. 2 i Lystrup, da den ene Gaard har en lidt for stor Landgilde og den anden en lidt for lille til helt at dække Matrikulens Afgifter. Hvad selve Egaa By angaar, findes der kun en Gaard, som direkte har hørt under Klosteret. Manden, der sidder i den Anno 1554, hedder Seffren Jenszen, og det er den samme Ejendom, der i 1648 hører ind under Præbenda Divæ Virginis, og som i Matrikullen 1664 har Nr. 6.

Før vi i kronologisk Rækkefølge gaar videre, er der maaske her lige Grund til at drøfte Spørgsmaalet, naar og hvorfor Skjæringmændene mistede deres Ejendomsret til Gaardene, idet vi gaar ud fra, at Teorien om Vinterskatten som Selvejerafgift er rigtig. For at de i 1550 er almindelige Fæstere, maa anses som givet. Man kan gætte paa forskellige Grunde, men det sandsynligste bliver dog, at det er umiddelbart efter Grevens Fejde, hvori de fleste Bønder paa Aarhusegnen deltog, men paa den forkerte Side.

Fra 1551 har vi i „Skanderborgske Registratur“ en Angivelse af, at der har været et „Sandemendtz breff emellom Skoustrup och Skieringh marck“; og allerede Aaret efter i 1552 er der et „Sandmendtz breff om marckeskiell emellom Ego marck och Lystrup marck“. Vi er nu inde i den Periode, hvor man bestræber sig paa at bringe en Smule Orden i de fortvivlede Skel og Grænser mellem Sognene. Men selv i det urolige Europa har Landegrænser faktisk ligget mere fast og sikkert, end de forskellige Sognegrænser Riget rundt. Altid har de været et muntert Objekt for Kiv og Strid, og har der været Dødvande i et Sogns aandelige Liv, har man blot behøvet at tage Diskussionen op med Nabokommunen om Sognets Skel for at faa lidt Liv i Gemytterne.

Kongen, som jo har Dispositionsret over Kapitlets Gods, knytter 1558 en Del Ejendomme til Superintendentembedet i Aarhus, blandt andet en Gaard paa St. Clements Kirkegaard

i Aarhus og en Gaard i Egaa Sogn og By.¹⁾). Manden, der sidder paa denne Gaard, hedder Søffren Jansen, og han skylder aarligt:

1 Pund Rug, 1 Pund Byg, 1 Pund Hafre, 1 Fjerding Smør, 1 Lam, 1 Gaas, 2 Høns og 1 Brandsvin.

En Jævnførelse med Matrikullen 1664 viser, at det er dennes Gaard Nr. 9.

I samme Gavebrev faar Superintendenten bæret Kronens Part og Tiende i Egaa Sogn.

1559 er det igen galt med Markskellet imellem de Egaa og Lystrup Marker. Der foreligger kongeligt Brev til Hans Stygge, Anders Sandbierg, Niels Moritzen, Oluf Brockenhus, Niels Matzen og Niels Gundersen, at Hr. Jens, Abbed i Em Kloster har berettet, at Jens Juul for nogen Tid siden erhvervede kongelig Befaling til dem om at gøre ret Markskjel mellem „Eggo“ og Lystrup Marker, og at den meste og bedste Jord til Lystrup skyder sig ind paa Egaa Mark. Da det er Kronens Ejendom paa begge Sider, skulde det ordnes saaledes, at begge Byer maa blive ved Magt og ingen af dem ske Uret. Det fremgaar heraf, af Lystrup Bymark er ved at æde sig ind paa Egaa Mark; man kan forestille sig, hvorledes Lystrupmændene Aar efter Aar snupper et Stykke Jord hist og her paa Egaa Bys Jorder. Der maa være blevet klaget, og Kronen har saa bestemt, at der skal rides et retfærdigt Skel ind, navnlig da den ikke selv kan lide nogen Skade, efterdi den ejer Jord paa begge Sider. Allerede samme Aar maa Skelridningen være foretaget, for Registeret fra Skanderborg viser, at der har eksisteret et Brev, hvori det godtgøres, at Skellet er bragt i Orden; det hedder nemlig: „Anders Christenszenn til Quilstrup, Hans Styge thill Holbechgaardt medt flere gode mendtz ridebreff om marckeschiell som the epter kong. maittzs befhaligh haffuer giort och vduist emellom Egou marck och Liustrup marck“.

Fra 1560 har vi et Mageskifte, hvor Palle Jul til Strandnet afstaar en Del Gods til Kongen mod at faa visse Jordtilliggende. Blandt det afstaaede er der en Gaard i Skierring, „Jens iboer“. Det drejer sig selvfølgelig om en af de fire Gaarde fra 1664 Nr. 6, 7, 9 eller 18, da vi allerede har konstateret,

---

1) Det hedder sig i Gavebrevet, at Gaarden „tilforn laa til et Vikarie udi Aarhus Domkirke og Mester Mads Lang, Superintendent sidst i Værn havde“.

at disse Ejendomme ikke har hørt til Øm Kloster, men maa være paa andre Hænder.¹⁾ Anno 1565 udsteder Kongen et Gavebrev til Aarhus Skole paa to Gaarde i Egaa og en Gaard i Bering, hvilke Gaarde tidligere laa i det Vikarie i Aarhus, som afdøde Hr. Anders Nielsen var forlenet med, dog skal Herligheden blive hos Kronen. Det hedder i Gavebrevet: „... thou gaarde udi Eggo liggende paa dend ene boer Espen Jensen, giffuer 2 Ørte Rug, 2 Ørte Biug, 2 Ørte Hafre, 1 Fjerdings Smør, 1 Lamb, 1 Gaas, 2 Høns, 2 Brandsvin; paa den anden boer Rasmus Petersen, giffuer 2 Ørte Rug, 3 Ørte Byg, 3 Ørte Hafre, 1 Fjerdings Smør, 1 Lamb, 1 Gaas, 2 Høns, 1 Brandsvin“. Videre fremhæves det, at denne Indtægt tillægges Skolen til Lokaternes Underhold i Stedet for Biskop Boes Alters Vikarie, som først blev henlagt dertil, men senere udlagt til Joachim Beck, Eyler Grubbe og Eskild Gjø, som rette Arvinger. Den første Gaard, som Espen Jensen sidder paa, er ikke nem at identificere. Det eneste Hartkorn, som passer paa den, er den Gaard, Superintendenten fik overdraget i 1558, og som skulde være Nr. 9 i 1664; men det kan jo ikke være denne. Gaar vi til Aarhus Kapitlets Jordebog 1648, vil vi finde, at der er to Gaarde, der er lagt til Hørernes Underhold; Hørerne var Lærerne paa Latinskolen. Den første Gaard, som 1648 bebos af Jens Pedersen, har en aarlig Landgilde paa 2 Ørte Rug, 4 Ørte 2 Skpr. Byg, 2 Ørte Havre, 1 Fjerdings Smør, 1 Svin, 1 Lam, 1 Gaas, 2 Høns og 1 Øre Byggæsteri. Paa den anden sidder Peder Thommissøn, der betaler: 2 Ørte Rug, 3 Ørte Byg, 3 Ørte Havre, 1 Fjerdings Smør, 1 Svin, 1 Lam, 1 Gaas, 2 Høns og 15 Skpr. Byggæsteri. Gaardene svarer henholdsvis til Nr. 19 og Nr. 10 i Matrikullen 1664. Gaar vi saa tilbage til Gavebrevet, vil vi finde, at den omtalte Gaard, der bebos af Espen Jensen, er den samme som Nr. 19 i 1664; Antallet af to Brandsvin er reduceret til ét mod, at Bygafgiften er sat op fra to Ørte til fire Ørte og to Skipper. Den anden Gaard, Rasmus Petersens, er den samme som Nr. 10 i 1664, og der er ikke sket nogen Forandring i Landgilden. Fra Aarhus Kapitlets Jordebog ser vi endvidere, hvor meget Herligheden, som jo 1565 tilfalder Kronen, har beløbet sig til. Kapitlet har ganske roligt efter-

---

¹⁾ Landgilden er 3 Td. Rug, 3 Td. Havre, 1 Skovsvin, 2 Mark, 4 Sk. Gæsteri. Den Gaard, som den kommer nærmest i Afgift, er Nr. 9 1664.

haanden tilvendt sig den kongelige Gæsteriafgift, der for Espen Jensens Gaard beløber sig til 1 Ørte Byggæsteri, og for Rasmus Petersen drejer det sig om 15 Skipper Byggæsteri.

Ifølge Skanderborg Lens Jordebog 1573 ejer Ring Kloster 3 Gaarde i Egaa. Listen ser saaledes ud:

Jep Thordsen: 3 Ørte Byg, 3 Ørte Havre, 18 Sk. Skyldpenge,
3 Mark Gjæsteripenge, 1 Svin.

Per Andersen, Kirsten Andersen: 3 Ørte Byg, 3 Ørte Havre,
18 Sk. Skyldpenge, 3 Mark Gjæsteripenge, 1 Svin.

Erich Jensen: 1 Ørte Byg, 1 Ørte Havre, 1 Mark Gjæsteri-
penge, 8 Sk. Skyldpenge, 1 Svin.

Gaardene er lette at identificere med Matrkl. 1664, da Landgilden har holdt sig nogenlunde uforandret. De svarer til denne Matrikels Nr. 5, 4 og 7.

Fra 1574 har vi et Kroneskøde, der viser, at Jørgen Rosenkrantz har ejet Jord i Egaa Sogn. Der tilstaas ham nemlig fri Birekeret til alt det Gods, han ejer, hvoriblandt nogle Gaarde i Skjæring samt den famøse Vandmølle sammesteds.

Vi har nu set, at der i disse Aar har været ikke saa faa Gaarde i Sognet; men de, vi hidtil har behandlet, har alle været Fæstegaarde; dog regner vi stadig med, at Skjæringgaardene før Grevens Fejde var Selvejere under Øm Kloster. Det naturlige Spørgsmaal falder da, om der i det hele taget i denne Periode ikke har været Bønder i Egaa, som har ejet deres Gaarde. Herom faar vi Besked ved at se lidt paa Kalø Lens Jordebøger, som eksisterer fra 1573 til 1614. Man maa betragte alle de Bønder, der betaler Skatter direkte til Kongen gennem hans lokale Kontor paa Kalø, som jordegne, altsaa Selvejere.

I disse Kalø Lens Jordebøger ser vi, at i 1573 sidder der i Skjæring en Bonde, som til Kongen betaler: 1 Ørte Byg, 2 Ørte Havre*). Da denne Gaard jo maa søges blandt de Gaarde, der ikke er lagt under Klosteret, er den let at identificere, da den har samme Landgilde (dog ÷ 1 Brandsvin) som Gaard Nr. 18 i 1664; der kan tilføjes her, at i 1596 sidder hans Søn Peder Pedersen paa Gaarden, og han betaler Brandsvinet med. I Egaa er der 1573 fire jordegne Bønder: Jens Michilsen, 3 Skilling Leding, 1 Fedesvin; Michill Lauritsen, 3 Grott Leding; Biørn Rasmussen, 3 Skilling Leding; Rasmus Jennsenn, 16 Skilling

---

*) Afgiftens Art taler dog snarest for, at Gaarden har været Fæstegaard under Kronen.

Leding. Sammenligner vi disse Gaarde med Matrikullen 1664, finder vi, at der godt nok er fire Selvejergaarde i Egaa paa dette Tidspunkt, og det maa anses for det sansynligste, at det er de samme Gaarde, det drejer sig om, nemlig Numrene 14, 15, 16 og 17. Da Afgiften i de forløbne hundrede Aar her har været underkastet ret store Svingninger, kan man kun forsøge at identificere dem ved Forskel i Størrelse; dette gaar ikke, da de omtrent er lige store; det eneste, man med nogenlunde Sikkerhed kan hævde, er, at den Gaard, Michill Lauritzen ejer, er Gaard Nr. 15. Endvidere er der nogle Fæstebønder, der maa yde Gæsteri til Kalø.¹⁾ De er Michill Pranngh, 4 Heste Gjæsteri; Jens Andersen, 4 Heste Gjæsteri; Anders Piersen, 2 Heste Gjæsteri, Søren Siemensen, 4 Heste Gjæsteri. Det er komplet umuligt gennem de sparsomme Kilder at holde Styr paa den senere Udvikling af denne Gæsteriafgift. Det vrimler med forskellige Gæsteriformler i Matrikullen 1664, saa Hestegæsteriet er afløst af en eller anden Gæsteriafgift. Maaske kan man regne med, at Anders Piersens Gaard er den samme som 1664' Nr. 13, der ogsaa har 2 Heste Gæsteri.²⁾

1596 findes følgende jordegne Bønder i Sognet: *Skjæring*: Peder Pedersen, 1 Ørte Byg, 2 Ørte Havre, 1 Brandsvin. *Egaa*: Jens Michellsen Prangh, 2 Skilling Leding, 1 Fedesvin, 4 Hofheste; Jens Mickelsen, 2 Grott Leding, 2 Hofheste; Biørn Rasmussen, 2 Skilling Leding, 1 Brandsvin, 4 Hofheste; Peder Olufsen, 4 Skilling Leding, 1 Brandsvin, 4 Hofheste.

1602: Laurids Sørensen til Husbondehold af en lidenselvejgne Bondegaard. 4 Daler. Rasmus Biørnsen i Egou til Stedsmaal af et lidet Boel ibd. 6 Daler.³⁾

1610 er Selvejergaarden i Skjæring forsvundet af Regnskabet, det vil sige, at den er blevet en gemen Fæstegaard; ellers er Navnene paa Selvejerne i Egaa: Jens Mickelsen Prang, Lille Jens Mickelsen, Biørn Rasmussen og Peder Ibsen. Gennem de følgende Aar holder denne Navneliste sig til 1614, hvor der kommer en ny Mand i den første Gaard, saa Fortegnelsen bliver: Rasmus Lauridsen, Lille Jens Mickelsen, Biørn Rasmussen, Peder Ibsen.

1) Uden Tvivl Kapitelgaarde.

2) 1 Hestegjæsteri = 3 Skp. Malt Gjæsteri.

3) Husbondehold er Kendelsen, som den jordegne Bonde afgiver ved Overtagelsen af Gaarden; hvad enten det er ved Arv eller Køb, maa der betales for det. Stedsmaal er Indfæstning.

Gennem samme Kilde erfarer vi, at der i Slutningen af det 16. Aarhundrede er to Kronegaarde i Egaa: 1573, Erick Madsen, 1 Fjerding Smør, 12 Skilling Skatpenge; Jep Skreder, „aff thy konge agge paa Egoff marck 2 Ørte Byg“. Samtidig betaler en Bonde, ved Navn Jens Sørensen, 2 Heste Gjæsteri til Kalø. For 1596 ser Regnskabet saaledes ud: Jens Mickelsen, 8 Skilling, 1 Fjerding Smør, 1 Brandsvin, 2 Hofheste; Chræsten Laursen, 1½ Ørte Byg. Landgilden har skiftet helt Karakter. 1610 er der igen nye Ejere; de er: Rasmus Børsen og Jens Espensen; endvidere er der kommet et Gadehus til, som bebos af Søren Michelsen, der betaler 5 Skilling aarlig i Husleje.

Den 14. Maj 1587 udsteder Kongen paa Koldinghus Skøde til Claus Glambeck til Rasch paa Gods, som Claus Glambecks Svigerfader, Folmer Rosenkrandtz, har haft i Pant af Kronen. Blandt andet en Gaard „i Eigho, som Rasmus Ibsen paaboer, XV Skpr. Malt Gjæsteri“; man har Lov til at gætte paa, at det er den samme Ejendom, som 1664 Matrikulens Nr. 3, da begge Gjæsteriafgifter, selv om de er betydeligt forandrede, saa nogenlunde dækker hinanden.

Omkring 1589 maa man regne med, at Munkene i Øm Kloster efterhaanden er uddøde, for Kongen overdrager dette Aar en Del af Klostergodset i Skjæring til Kapitlet i Aarhus, samt desuden fire Gaarde og et Gadehus i Egaa By. Listen over disse Gaarde ser saaledes ud:

S k j æ r i n g :

<p>Jens Jensen</p> <p>3 Sk.</p> <p>5 Skp. Byg Gjæsteri</p> <p>8 Skp. Havre</p> <p>1 Brandsvin</p> <p>1 Læs Hø</p> <p>1 Td. Wedbyg.</p>	<p>Jens Bund</p> <p>4 Skp. Byg Gjæsteri</p> <p>3 Sk.</p> <p>6 Skp. Havre</p> <p>1 Brandsvin</p> <p>1 Læs Hø</p> <p>1 Td. Wedbyg.</p>
<p>Søffren Espersen</p> <p>1 Pund Byg</p> <p>4 Skp. Byg Gjæsteri.</p> <p>8 Skp. Havre</p> <p>3 Sk.</p> <p>1 Læs Hø</p> <p>1 Brandsvin</p> <p>1 Td. Wedbyg.</p>	<p>Jens Søffrensen</p> <p>4 Skp. Byg Gjæsteri</p> <p>6 Skp. Folehavre</p> <p>3 Sk.</p> <p>1 Læs Hø</p> <p>1 Brandsvin</p> <p>1 Td. Wedbyg.</p>

Lille Thomas Søffrensen
3 Sk. Vinterskat
4 Skp. Byg Gjæsteri
6 Skp. Folehavre
1 Læs Hø
1 Brandsvin
1 Td. Wedbyg.

Store Thomas Søffrensen
3 Sk. Vinterskat
4 Skp. Byg Gjæsteri
6 Skp. Folehavre
1 Læs Hø
1 Brandsvin
1 Td. Wedbyg.

Anders Pedersen
3 Sk. Vinterskat
2 Ørte Byg
9 Skp. Byg Gjæsteri
6 Skp. Folehavre
1 Læs Hø
1 Brandsvin
1 Td. Wedbyg.

Peder Søffrensen
1 Fjerding Smør
1 Pund Byg
5 Skp. Byg Gjæsteri
1 Øre Havre
1 Læs Hø
1 Brandsvin.

Jens Thommissen
3 Øre Byg
3 Øre Havre
13 Sk.
3 Gjæsteri Penning
1 Brandsvin.

Och giffuer forne 7 Mænd samtlig 1 Td. Smør.

Oluff Søffrensen
1 Fj. Smør
2 Øre Byg
1 Øre Byg Gjæsteri
1 Øre Havre
6 Skp. Folehavre
1 Læs Hø
1 Brandsvin
1 Td. Wedbyg.

Jens Balløff
1 Fj. Smør
1 Pund Byg
8 Sk. Gjæsteri
1 Øre Havre
6 Skp. Folehavre
1 Læs Hø
1 Brandsvin
1 Td. Wedbyg.

E g a a :

Peder Andersen
3 Øre Byg
3 Øre Havre
12 Sk.
3 Gjæsteri Penning
1 Brandsvin.

Jens Eriksen
1 Øre Byg
1 Øre Havre
8 Sk. Penning
1 Mark Gjæsteri
1 Brandsvin.

Det Gadehuus sammesteds Jørgen Pedersen iboer skylder aarligen:

2 Øre Rug, 1 Pund Byg, 1 Øre Havre, 1 Daler Gjæsteri, 1 Brandsvin.

Sammenligner man denne Redegørelse med Aarhus Kapitels Jordebog 1648 og Matrikullen 1664, vil man se, at der ved Godsets Overdragelse til Kapitlet er forsøgt en Normalisering det vil sige, at man har bestræbt sig paa at gøre Gaardenes Afgifter saa vidt muligt lige store; at Kapitlets Jordebog 1648 og Matrikullen 1664 mere ligner Øm Klosters Jordebog fra 1554, skyldes sikkert, at man ved disse senere Beregninger har lagt Klosterets Jordebog til Grund. Normaliserede Gaarde er ikke lette at identificere, og i Virkeligheden er det paa Grænsen af Gætteri, naar man vil paastaa, at Søffren Espersens Gaard er den samme som Nr. 10, og at Anders Pedersen sidder paa Gaard Nr. 17 af 1664. Derimod er der ingen Tvivl om, at Olluff Søffrensen sidder paa Nr. 13, og at Jens Balløff driver Nr. 12. Lettere lader det sig gøre at bestemme Egaagaardene. Til Peder Søffrensens Gaard svarer Gaard Nr. 6; Jens Thommissen og Peder Andersens Gaarde er de samme som Matrikullen 1664 Nr. 4 og Nr. 5; endelig svarer Jens Eriksens Gaard til Nr. 7. Gadehuset, hvori Jørgen Pedersen angives at bo, og som har en ganske urimelig høj Landgilde, er sikkert Nr. 18, hvor Afgiften er sat ned til det mere passende, 2 Ørte Byg.

Efter Reformationen 1536 bliver den gamle Bispegaard i Aarhus Sæde for Lensmanden, og den faar da Navnet Aarhusgaard. To af Skjæringgaardene har fra den Tid været betragtet som Kronegaarde, nemlig Nr. 6 og Nr. 7. fra Matrikullen 1664. Uden Datering, men absolut før 1600, optræder de to Gaarde i Aarhus Gaards Regnskab. Sætter vi Aarstallet til ca. 1590, er vi paa den sikre Side, og følgende to Mænd bor da paa Gaardene, Søren Thamesen, der aarligt betaler: 9 Sk., 1 Ørtug Rug, 1 Ørtug Byg, 1 Ørtug Havre, og Jens Molbo, der har en Afgift paa: 2 Ørtug Rug, 2 Ørtug Byg, 2 Ørtug Havre.

I korte Træk ser Aarhus Gaards Jordebog saaledes ud:

1599—1660

Niels Michelsen, 12 Skl., 1 Ørte Rug, 1 Ørte Byg, 1 Ørte Havre, 1 Brandsvin, 3 Hestegjæsteri.

Las Nielsen, 2 Ørte Rug, 2 Ørte Byg, 1 Ørte Havre, 1 Brandsvin, 5 Hestegjæsteri.

1601—1626

Samme Forhold ganske uændret.

1626—1627

Niels Michelsen og Søffren Rasmussen, samme Landgilde som forhen.

Laurids Nielsen, samme Landgilde som forhen.

1629—1630

Søffren Rasmussen, 1 Ørte Byg, 1 Ørte Havre, 1 Mark 4 Skl.,
1 Svin.

Laurids Nielsen, fri for Afgifter.

1630—1631

Niels Michelsen og Søffren Rasmussen, halff Korn.

Laurids Nielsen, de to Parter hans Landgilde fri.

1632—1633

Søren Rasmussen, samme Landgilde som forhen.

Niels Lassen, samme Landgilde som forhen.

1634—1642

Samme Forhold ganske uændrede.

1645—1646

Søren Rasmussen, forskaanes i Aar for sin Havreskyld og for
Td. Byg.

Niels Lassen, forskaanes ganske.

1648—1649

Søffren Nielsen, samme Landgilde som forhen.

Niels Lassen, samme Landgilde som forhen.

1651—1652

Søffren Nielsen, Hartkorn 6 Td. 2 Skpr.

Hans Poulsen, Hartkorn 9 Td. 1 Skp.

1652—1653

Søren Nielsen, Hartkorn 6 Td. 2 Skpr.

Hans Poulsen, Hartkorn 9 Td. 1 Skp.

1654—1659

Samme Forhold ganske uændret.

1660

Søffren Nielsen, 2 Guoll Korn (hver halvt).

Hans Poulsen, 1½ Guoll Korn (hver halvt).

I det 15de Aarhundrede var Forholdet mellem Sølv og Landbrugsprodukterne det, at Sølvværdien steg, medens Naturalierne faldt i Værdi. Men omkring Aar 1500 gør der sig en Kursændring gældende. De ædle Metaller falder, medens Produkterne stiger. Aarsagerne maa søges i den store Tilvækst, Byerne var begyndt at faa i Befolkningstal, og Amerikas Opdagelse. Det lyder maaske lidt mærkeligt, at disse to Ting skal influere paa Markedet; men Forholdet er det, at Byernes tættere Befolkning foraarsager stigende Efterspørgsel, hvilket jo som bekendt giver stigende Priser. Ligeledes bevirker de store Mængder af ædelt Metal, som kom til Europa efter de store Opdagelser, at Pengenes Værdi synker, og at vi i denne Periode faktisk staar over for et Inflationsfænomen. Der er ingen Tvivl om, at det 16. Aarhundrede gennemgaaende har været en god Tid for det danske Landbrug, og navnlig har de store Godsbesiddere høstet Fordel deraf. Men allerede omkring Aar 1600 resulterer Prisstigningen i, at Arbejdslønnen underkastes en stærk Forhøjelse. Dette bevirker igen, at Herremændene saa vidt muligt indskrænker Folkeholdet, der jo skulde have Løn, og derimod begynder at udnytte Fæsterne til det yderste ved Hoveritjeneste. Man ser, at Bestræbelserne i denne Tid gaar ud paa saa vidt muligt at mageskifte saaledes, at man undgaar Strøgods, og tværtimod at samle Gods, saa man faar det bedre beliggende for Hoveriydelsen. Sammenlignet med Middelalderens Landgilde er der sket en Forøgelse i Afgifterne; man maa videre erindre sig, at Metoderne var blevet bedre, saa Foldudbyttet var steget til ca. 4. Gaar vi nu tilbage til Genstanden for vore Betragtninger, Aarhus Gaards Jordebog, vil vi se, hvorledes Afgifterne mod Slutningen af Perioden falder. Atter ser vi, hvorledes Sognets Historie giver et, omend lille, Billede af Rigets Historie. Wallensteins Landsknægte huserer i Jylland, udskriver Krigsskat og plyndrer Befolkningen i Aarene 1627 til 1628; der var paa et Tidspunkt oven i Købet

Tale om at sælge den jydsk Halvø til Spanien. Efter Freden i Lübeck drog de fremmede igen ud af Landet. Men Sporene lod sig ikke skjule; Nedgangen i materielle Kaar lod sig bedst maale; vi ser, at de to Bønder i Skjæring døjer med at betale deres Afgifter. Søffren Rasmussens Landgilde sættes ned i 1629 og Laurids Nielsen bliver helt fri for at betale noget. Man ser endvidere, hvorledes Kristian den IV's Politik vedblivende tærer paa Bønderne; Aaret efter yder den første Gaard kun halv Kornafgift, og Laurids Nielsen slipper helt. Man vil selv ved Gennemlæsning af Jordebogen være i Stand til at danne sig et Billede af de økonomisk Vilkaar, som mod Slutningen af Kristian d. IV's Regering er særdeles slette.

Fra Skanderborgs Lens Jordebog 1602—03 erfarer vi, at to Egaa-Gaarde, som er indløst af Fru Birgitta Claus Glambecks, er blevet lagt ind under Skanderborg Len; det drejer sig om Søffren Jørgensen og Jens Rasmussens Gaard, der betaler XV Skpr. Gjæsteri Malt, og Jens Pedersens Gaard, som maa erlægge 1 Ørte Malt Gjæsteri. Den første Gaard svarer til 1664 Matrikulens Gaard Nr. 3, og den anden er den samme som Nr. 1; begge identificerede paa Grundlag af Malt Gjæsteriet. 1604—05 hedder Ejerne Rasmus Rasmussen og Jens Pedersen. 1615—16 er der kommet ny Ejer paa den første Gaard, og hans Navn er Anders Sørensen, og endelig er Ejernes Navne Peder Thommesen og Jens Pedersen i 1620.

I 1620 administreres Resten af det fordums Kloster gods i Skjæring, som paa dette Tidspunkt er i Kronens Hænder, ligeledes fra Skanderborg Len; Jordebogen af 1602—03 giver os følgende Billede:

A: Peder Rasmussen

3 Ørte Byg
 24 Skp. Byg Gjæsteri
 2 Ørte Havre
 1 Ørte Folehavre
 3 Skp. Hæsthavre
 3 Skl. Penge
 1 Brandsvin
 3 Læs Hø
 1 Td. Wedbyg.

B: Peder Nielsen

3 Ørte Byg
 24 Skp. Byg Gjæsteri
 2 Ørte Havre
 1 Ørte Folehavre
 3 Skp. Hæsthavre
 3 Skl. Penge
 1 Brandsvin
 3 Læs Hø
 1 Td. Wedbyg.

- C: Oluff Mogensen og Esben Sørensen
 1 Pund Byg
 24 Skp. Byg Gjæsteri
 1 Ørte Havre
 1 Ørte Folehavre
 9 Sk. Penge
 1 Brandsvin
 ½ Læs Hø
 1 Td. Wedbyg.
- D: Oluff Nielsens Kone og Anders Sørensen
 1 Pund Byg
 24 Skp. Gjæsteri Havre
 1 Pund Havre
 XI Skp. Folehavre
 4 Sk. 1 Album
 ½ Læs Hø
 1 Td. Wedbyg
 1 Brandsvin.
- E: Rasmus Mickelsen
 ½ Ørte Byg
 2 Mark 2 Sk. 2 Album
 Smørpenge.
- F: Søffren Esbensen
 10 Sk. 2 Album Penge.
- G: Jens Mogensen
 1 Pund Byg
 2 Ørte Byg Gjæsteri
 1 Ørte Havre
 11 Skp. Folehavre
 6 Sk. Vinterskat
 1 Læs Hø
 1 Brandsvin
 1 Td. Wedbyg.
- H: Peder Rasmussen
 6 Sk. Penge.
- Forne Mænd udi Skiering
 1 Td. Smør.
- I: Oluf Esbensen
 4 Sk. Penge.
- Munkgaard
- J: Søffren Olufsen
 ½ Td. Smør
 15 Ørte Byg
 3½ Ørte Byg Gjæsteri
 15 Ørte Havre
 1 Ørte Folehavre
 ½ Læs Hø
 2 Brandsvin
 1 Td. Wedbyg.

Gaardene i Lystrup ser saaledes ud:

- K: Kresten Staffensen
 1 Fjerding Smør
 1 Pund Byg
 24 Skp. Byg Gjæsteri
 1 Pund Havre
 1 Brandsvin
 1 Læs Hø
 1 Td. Wedbyg.
- L: Niels Staffensen
 1 Fjerding Smør
 1 Pund Byg
 2 Ørte Byg Gjæsteri
 2 Ørte Havre
 ½ Læs Hø
 1 Brandsvin
 1 Td. Wedbyg.

M: Jep Espensen	4 Ørte Havre
1 Fjerding Smør	1 Ørte Folehavre
2 Pund Byg	½ Læs Hø
24 Skp. Byg Gjæsteri	1 Brandsvin
1 Pund Havre	1 Td. Wedbyg.
½ Ørte Havre	
½ Læs Hø	O: Niels Lauritsen
1 Brandsvin	1 Fjerding Smør
1 Td. Wedbyg.	15 Skp. Byg
	24 Skp. Byg Gjæsteri
N: Søffren Matzen og	15 Skp. Havre
Anders Matzen	1 Ørte Folehavre
1 Fjerding Smør	½ Læs Hø
1½ Pund Byg	1 Brandsvin
24 Skp. Byg Gjæsteri	1 Td. Wedbyg.

Sammenligner vi disse Gaarde og Huse med Matriklen 1664, er vi ved Landgilden let i Stand til at identificere dem. For Nemheds Skyld giver vi Gaardene fra Skanderborg Jordebog Bogstavbetegnelser og faar da følgende:

<i>Skanderborg Jordebog 1602</i>	<i>Matrikullen 1664</i>
Skjæring	Skjæring
Gaard A er den samme som ...	Gaard Nr. 1
Gaard B " " " " ...	Gaard Nr. 2
Gaard C " " " " ...	Gaard Nr. 4
Gaard D " " " " ...	Gaard Nr. 3
Gaard E " " " " ...	Gaard Nr. 19
Gaard G " " " " ...	Gaard Nr. 5
Hus F " " " " ...	
Hus H " " " " ...	
Hus I " " " " ...	
Gaard J " " " " ...	Gaard Nr. 20 (Skjæring Munkegaard)
Lystrup	Lystrup
Gaard K " " " " ...	Gaard Nr. 1
Gaard N " " " " ...	Gaard Nr. 2

De øvrige Lystrup Gaarde maa ligge i Elsted Sogn.

Følger vi Jordebogen op gennem Aarene, vil vi finde, at der i 1604 er kommet ny Ejer paa Gaard C. Han hedder nu Niels

Joensen. 1609 ser Ejerlisten saaledes ud: A: Peder Rasmussen. B: Peder Nielsen. C: Niels Joensen. D: Groess Søffrensen. E: Rasmus Rasmussen. F: Søffren Espensen. G: Søffren Kristensen. H: Peder Rasmussen. I: Oluf Espensen. J: Søffren Oluffsen. Samme Aar har Lystrupgaardene K og N Ejerne Mads Søffrensen og Søffren Madsen. Aaret 1615—16 viser følgende Mænd i Skjæring: A: Peder Rasmussen Gius. B: Peder Nielsen. C: Niels Joensen. D: Mads Sørensen. E: Søren Spare. F: Søren Espensen. G: Rasmus Rasmussen. H: Peder Rasmussen. I: Oluf Pedersen. J: Peder Andersen, og Lystrupgaarden K drives af Steffen Kristensen og N af Mads Andersen og Søren Groessen. 1621 er der kun sket den Ændring, at der er kommet en ny Mand i Gaard E, hvis Navn er Niels Jensen.

Fra Sognet eksisterer der et Ekstraskattemandtal omkring 1610. Navnene er for Egaas Vedkommende:

Gaarde:

Rasmus Rasmussen — Anders Rasmussen — Simen Rasmussen — Esben Andersen — Kristen Jørgensen — Laurits Søffrensen — Niels Pedersen — Jens Pedersen — Johannes Jepsen — Søffren Mickelsen.

Indester:

Søffren Rasmussen — Niels Pedersen — Knud Lassen — Jens Espensen — Niels Søffrensen — Niels Skrædder — Anders Jørgensen — Laurits Søffrensen — Rasmus Biornsen — Niels Jensen Smed.

Lystrup har følgende Gaarde:

Kristen Steffensen — Søren Matzen — samt Indersten Anne Andersen.

Skjærings Liste ser saaledes ud:

Gaarde:

Søffren Olufsen — Niels Jørgensen — Niels Mickelsen — Groess Sørensen — Las Nielsen — Peder Pedersen — Poul Jørgensen — Peder Nielsen — Søren Kristensen — Kristen Jensen — Søren Joensen — Karen Jørgensdatter — Peder Rasmussen — Jens Pedersen.

Indester:

Marquor Rasmussen — Rasmus Mickelsen — Oluf Rasmussen — Poul Andersen — Peder Rasmussen — Jens Ibsen — Therkild Knudsen.

Desværre giver disse Ekstraskattemandtal os ikke nærmere Oplysninger om Fæsternes økonomiske Forhold og lignende; navnlig er det umuligt at identificere deres Ejendomme, da deres Landgilder ikke er opført.

1613 sker der det forfærdelige, at Skjæring hærges af en Brand; selve Ildsvaadens Forløb ses tydeligt gennem de rets- lige Dokumenter. I hine Tider var en Brand en særdeles slem Affære. Der var intet, der hed Assurance, intet, der hed Asbest- skifer og ildfaste Hvælvinger. Tagene var tækket med Lyng eller Tang, og de forskellige Gaarde var som Regel bygget næsten ind i hinanden, saa Ildens Dæmon, der blev slaet i Hartkorn med Ulykker som Kvægpest og Krig, havde let Spille- rum. En Del Tingsvidner om Sagen giver os som sagt klar Besked. Det første lyder:

„Niels Olusenn i Schiødstrup, Herridtsfougitt i Østerlis- bierriig Herri. Anders Andersenn i Hornslett och Jens Rasmus- senn i Schiødstrup giør witherliggt, att Aar 1613 Onsdaghen thendt 6 Octobris war schickit Per Rasmussen Giws i Schie- ringh, hand bedes og fick itt fulltt Tingsvinde af 8 Danne- mendt, som var: Thames Thammissen i Ballu, Søren Peder- senn i Ugellbøllegaardt, Søffren Jensen i Bendstrup, Niels Sø- rensenn, Søren Rasmussen i Schiødstrup, Per Persen i Schiæ- ringh, Jens Rasmussen i Schiødstrup och Jens Basisen Omme- strupgaardt, huilcke forne 8 Dannemendt alle vonnde paa Tro och Sandhett, atti hørde och saa samme Dagh dise ephternævnte 24 Dannemendt for thennom stande som war: Søffren Ras- mussen i Indrup, Niels Søffrensenn i Hiordtzhøe, Per Ras- mussen, Pouell Jensen, Jens Sørensen ibid., Søffren Olussenn i Suinboe, Jens Søffrensenn ibid., Jost Rasmussen i Følle, Pouell Throelsenn i Kanckbølle, Jens Lassen, Søffren Lasenn, Jens Mickelsen ibid., Per Poulsen i Grøttrup, Jens Kristensenn i Aastrup, Jørgen Søffrensenn ibid., Søren Rasmussenn i Voru, anden Søffren Rasmussen ibid., Oluff Nielsen i Schiødstrup, Jens Rasmussen, Thamis Olussen ibid., Jens Sørensen i Brandstrup, Jens Pouellsenn ibid., och Jesper Lausenn i Indrupgaardt, huilcke forne 24 Dannemendtt alle vonne paa Tro och Sandhedtt och kundgjorde, ath dend Ildsvaade icke begynthis først hos forne Per Giws, men war huoss Threnne hans Naaboer først, förindt ditt komb till hannom, och da brende der møgigt aff hans Godz, medtt Kuornn, Biugh och Maltt och andre guode Boeschab medt XIII Suinn, saa hand fick saa stuor Schade paa hans Boeschab,

ath di kandt dit icke ophelle, och da brende der halffthridie-sindtzs thiffue Guolff Hus for hannom, saa han beholdthe inthet ighienn deraff udenn it Stycke Three. At wi saa havde for os, thet vinder wi medth voris Sighnether under trøcktt.“

Videre findes der angaaende den samme Sag fire Tingsvidner. A: Tingsvidne for Niels Jensen Smed, som er en fattig, vanfør Mand. Ilden var først hos hans Nabo. „Alle hans Hus och Gaardt brennte“. Hos Niels Jensen Smed var Niels Kristensen Skrædder til Huse, og Skrædderens Gods og Indbo brændte delvis.

B: Karen Joens, paa hvis Vegne hendes Søn Esben Joensen optræder; Ilden var først hos „tvende“ hendes Naboer; der brændte 13 Gulv Hus, „som var hendes Stoffwe Roy¹⁾“, Salse och Bur och 9 Golv Fæhus“.

C: Jens Pedersen; Ilden var først hos fire af hans Naboer, og hans Lade paa 12 Gulv samt Hommelgaarden brændte.

D: Kristen Jensen Smed, hvos hvem Ilden opstod og alt nedbrændte.

Forsøger man saa at rekonstruere Ildsvaadens Gang, faar vi Rækkefølgen: Kristen Jensen Smed — Niels Jensen Smed — Karen Joens — Per Rasmussen Giws — Jens Pedersen.

1625 mageskifter Knud Gyldenstjerne til Thimb med Kronen, saaledes at han faar en Del Gods i Skanderborg Len mod at afstaa Jord til Kongen. Blandt det afstaaede findes to Egaa-gaarde, der begge lægges ind under Hospitalet i Aarhus. Til Oplysning tjener, at Hospitalet den Gang mere tjente til fat tiges Ophold end netop som Sygehus. Gaarde i Egaa er:

Niels Pedersen: 3 Ørte Byg, 2 Ørte Havre, 1 Svin, 1 Lam, 1 Gaas, 2 Høns, 1½ Skl. Rigspenge, 1½ Ørte Havre Gjæsteri.

Jens Jespersen: 3 Ørte Byg, 2 Ørte Havre, 2 Pund Smør, 1 Svin, 1 Lam, 1 Gaas, 2 Høns, 2 Ørte Havre Gjæsteri.

Sammenligner vi Landgilden med Gaardene fra Matrikullen 1664, erfarer vi, at Niels Pedersen har siddet i Gaarden, der svarer til Nr. 12, og Jens Jespersen i den til Nr. 11. Hvornaar Gyldenstjerne har erhvervet de to Gaarde i Egaa, lader sig desværre ikke konstatere.

1) c: Stuehus.

1629 skrives der igen Ekstraskattemandtal i Sognet. Listen fra Kalø Lens Arkiv ser saaledes ud:

1629.

Egou: Jordegne Bønder: Peder Jensen.

Egou: Fæstebønder

Peder Pedersen	Tjener til Skanderborg
Rasmus Rasmussen	Kanniketjener
Søren Rasmussen (fri)	—
Espen Andersen	—
Jens Espensen	—
Rasmus Lauridsen	—
Niels Pedersen	—
Jens Pedersen	Skanderborgs Tjener
Thuord Ibsen	Kanniketjener
Mickel Søffrensen	Eiler Guidtzows Tjener

Lystrup: Fæstebønder:

Staffen Kristensen	Tjener til Skanderborg
Søffren Groessen	—

Skiering: Fæstebønder:

Jens Pedersen	Kanniketjener
Jens Jurgensen	Skanderborgs Tjener
Rasmus Jensen	Kanniketjener
Oluff Jespersen	—
Kristen Jensen	—
Rasmus Rasmussen	Tjener til Skanderborg
Peder Nielsen	—
Mogens Oluffsen	Kanniketjener
Las Nielsen (fri)	Aarhusgaards Tjener
Mads Sørennsen	Skanderborgs Tjener
Niels Joennsen	—
Peder Andersen	—
Niels Mickelsen	Aarhusgaards Tjener
Rasmus Mortensen (½ Gaard)	Kanniketjener
Rasmus Olluffsen (½ Gaard)	Bispens Tjener i Aarhus

Egou:

Niels Pedersen (½ Gaard) ...	Kanniketjener
Niels Sørensen	(Kand ingen Skat give)

I den første Halvdel af det 17. Aarhundrede sker der en Del Handeler og Mageskifter; desværre er Størstedelen af Papirene i Tidens Løb gaaet tabt, saa vi kan ikke skabe et nøjagtigt Billede af, hvad der er passeret.

A. D. 1648 optages der en Fortegnelse over al Aarhus Kapitels Jordegods; for Egaa Sogns Vedkommende ser Jordebogen saaledes ud:

Vicariatus Divi Laurentii

A ⁰ : Søffren Jensen:	11 Skp. Folehavre
11 Skp. Folehavre	½ Fjr. Smør
1 Svin	1 Svin
½ Læs Hø	½ Læs Hø
1 Td. Byg	1 Td. Byg
4 Skl. Penge	13 Skp. Byg Gjæsteri.
9 Skp. Byg Gjæsteri.	

B ⁰ : Rasmus Jensen	E ⁰ : Niels Søffrensen
2 Ørte Byg	11 Skp. Folehavre
11 Skp. Folehavre	1 Svin
1 Svin	½ Læs Hø
1 Td. Byg	1 Td. Byg
4 Skl. Vinterskat	4 Skl. Vinterskat
9 Skp. Byg Gjæsteri.	9 Skp. Byg Gjæsteri.

C ⁰ : Rasmus Helboe	F ⁰ : Rasmus Marquorsen
2 Ørte Byg	11 Skp. Folehavre
1 Ørte Havre	1 Svin
4 Skp. Folehavre	½ Læs Hø
1 Svin	1 Td. Byg
½ Læs Hø	9 Skp. Byg Gjæsteri
1 Td. Byg	4 Sk. Vinterskat.

½ Fjr. Smør	G ⁰ : Rasmus Pedersen
1 Ørte Byg Gjæsteri.	11 Skp. Folehavre
	1 Svin
	½ Læs Hø
	1 Td. Byg
	4 Skl. Vinterskat
	9 Skp. Byg Gjæsteri.
D ⁰ : Niels Poulsen	
2 Ørte Byg	
1 Ørte Havre	

H⁰: Søffrenn Nielsen
11 Skp. Folehavre
1 Svin
½ Læs Hø
1 Td. Byg
4 Skl. Vinterskat
9 Skp. Byg Gjæsteri.

I⁰: Thommis Hansen
1½ Ørte Byg
11 Skp. Havre
1 Svin
½ Læs Hø
1 Td. Byg
4 Skl. Vinterskat
13 Skp. Byg Gjæsteri.

Alle undtagen Rasmus Helboe og Niels Poulsen yder desforuden tilsammen 1 Td. Smør.

Til Hørerens Underholdning och løner her udi Aarhus Skolle, som procurator Capituli aarligen opbærer.

E g g o e:

J⁰: Jens Pedersen
2 Ørte Rug
4 Ørte 2 Skp. Byg
2 Ørte Havre
1 Fj. Smør
1 Svin
1 Lam
1 Gaas
2 Høns
1 Ørte Byg Gjæsteri

K⁰: Peder Thommissøn
2 Ørte Rug
3 Ørte Byg
3 Ørte Havre
1 Fj. Smør
1 Svin
1 Lam
1 Gaas
2 Høns
15 Skp. Byg Gjæsteri.

Bona Communia Capituli Aarhusiensis

S k i e r i n g:

L⁰: Peder Jensen
1 Ørte Rug
1 Ørte Byg
1 Ørte Havre

1 Svin
12 Skl. Penge
9 Skp. Gjæsteri Malt.

Bona Rectoris Scholae

E g g o e:

M⁰: Simon Rasmussen Noermand
1 Ørte Rug
2 Ørte Byg
3 Ørte Havre
½ Fj. Smør

1 Svin
1 Lam
1 Gaas
2 Høns
9 Skp. Byg Gjæsteri.

Præbenda Divæ Virginis

E g g o e:

N ^o : Jens Espensen	1 Ørte Havre
3 Ørte Byg	1 Fj. Smør
3 Ørte Havre	1 Svin.
1½ Mark Skyldpenge	
4 Mark Gjæsteripenge.	Q ^o :Niels Smedt
	1 Ørte Byg
O ^o : Soffren Pedersen	1 Ørte Havre
3 Ørte Byg	1 Svin
3 Ørte Havre	Skyldpenge 10 Skl. 2 Alb.
1 Svin	Gjæsteripenge 1 Mark 5 Sk.
1½ Mark Skyldpenge	1 Alb.
4 Mark Gjæsteripenge.	
	Jens Nielsen
P ^o : Laurids Nielsen	Af et Gadehus 2 Mark.
2 Ørte 4 Sk. Byg	

Præbenda Eggo

Eggoe Præstegaardt:

R ^o : Rasmus Lauridzten och Søffren Nielsen	S ^o : Rasmus Lauridzten och Søffren Nielsen af Søffren
4 Ørte Rug	Tyresonnes Gaard
4 Ørte Byg	1 Ørte Byg
4 Ørte Havre.	1 Ørte Havre
Derudi er medregnet dend gamle Jordbrugs Ydelse:	1 Svin
1 Fjer. Smør	6 Skp. Byg Gjæsteri.
1 Svin	
15 Skp. Byg Gjæsteri.	Soffrenn Torkildsen
	Aff et Huus 2 Mark.

Vi har et godt Billede af, hvor opsplittet det gamle Kirkegods nu er blevet. Det rent principielle Forhold mellem denne Jordebog og Matrikullen 1664 er allerede omtalt Pag. 51. Tilbage staar der nu at identificere Gaardene med denne Matrikuls Numre, hvilket særdeles let lader sig gøre paa Grund af den nogenlunde konstante Landgilde:

Aarhus Capitels Jordebog 1648. Matrikulen 1664.

A ^o	Nr. 11	}	Skjæring		
B ^o	Nr. 10				
C ^o	Nr. 12				
D ^o	Nr. 13				
E ^o	Nr. 8				
F ^o	Nr. 15				
G ^o	Nr. 16				
H ^o	Nr. 14				
I ^o	Nr. 17				
J ^o	Nr. 19			}	Egaa
K ^o	Nr. 10				
L ^o	Nr. 9	}	Skjæring		
M ^o	Nr. 8				
N ^o	Nr. 4				
O ^o	Nr. 5				
P ^o	Nr. 6			}	Egaa
Q ^o	Nr. 7				
R ^o	Nr. 2				
S ^o	Nr. 3				

Den 17. April 1639 udgives et Tingsvidne fra Østre Lisbjerg Herredsting, hvorved Selvejeren Peder Jensen i Egaa pantsætter sin Gaard til Borgmester Anders Lydichsen, Aarhus, for 107 Sletdaler; sikkert Gaard Nr. 14 fra 1664.

Paa et vist Tidspunkt, sikkert en af de mange Gange, Kristian d. IV har været i Pengeforlegenhed, har Levin von Bülow faaet en Del Gods i Pant af Kronen. Dette Gods tilskøder han Mogens Friis til Faurskov d. 4. April 1655. For Sognets Vedkommende drejer det sig kun om tre Huse. I Egaa, Huset der bebos af Rasmus Kristensen, og i Skjæring, Rasmus Larsens og Laurids Knudsens Huse. Allerede den 29. September samme Aar overdrager Mogens Friis det samme Gods til Gunde Rosenkrantz, endvidere „item Egou enn Buuell Peder Nielsen iboer“, Nr. 13 i 1664. I samme Skødeforretning nævnes et Stednavn: „Obistrup“ eller „Øbistrup“.

Gunde Rosenkrantz paa Skaarupgaard besidder 1657 følgende Ejendomme i Sognet:

Egaa: Peder Nielsen, et Boel; Morten Nielsen, en Gaard; Peder Jensen, en Bolig; Rasmus Jensen, et Hus.

Skjæring: Rasmus Lassen, et Hus; Laust Knudsen, et Hus.

EG A A SOGN FRA ENEVÆLDENS IND- FØRELSE TIL UDSKIFTNINGEN

For Alvor sætter det omkring Aar 1600 ind med daarlige Tider. Allerede omtalt er Kristian d. IV.s kostbare Krige; men disse var alene ikke i Stand til at bibringe Krisen, og maaske maa de snarere betragtes som et sekundært Fænomen, som en Følge af Tidernes Ugunst. Mest tæller som Aarsag maaske den Deflation, der i Aarhundredets første Halvdel rullede ind over Europa. Sølvets Værdi steg, hvilket nærmest skete paa Grund af for hurtig Udtømmning af de lettest tilgængelige Ædelmetalkilder i Amerika; ved denne Prisstigning af Møntmetallet faldt naturligvis Varepriserne. Selve den foregaaende Renaissancetid havde for de højere Klassers Vedkommende skabt en uhyre forhøjet Levestandard, som ikke kunde nedskæres, saa overalt gjorde der sig nu en følelig Pengemangel gældende, hvilket igen betød, at man ikke havde Midlerne til at sætte større Arbejder i Gang. Dertil kommer, at Rigsraaderne, Datidens Folketingsmænd, kun tænkte paa at hyppe deres egne Kartoffler. Nye Lovforslag, der kunde forbedre Forholdene i Riget, kom der ingen af, for slig Nyorientering vilde jo svække Rigsraadernes egen Magtstilling. Bengnaveriet var af større Vigtighed end Nationens Velfærd. At der herskede den inderligste Korrupition inden for selve Statens Forvaltning, bør tilføjes for Fuldstændighedens Skyld. Den ulykkelige Krig mod Sverige i Slutningen af 1650'erne slog, som man siger, Hovedet paa Sømmet. Ved Fredsslutningen var Riget plukket som aldrig før. Ikke alene maatte vi afstaa de skaanske Provinser, men hele Fundamentet for Landets Økonomi vaklede, ved at Landet var paaført en ganske overdimensioneret Statsgæld. Danmark var i Nød; Rigsraadet kunde ikke klare Regeringen længere, og det endte med, at man overdrog den fulde og hele Magt til Kongen, der samtidig blev løst

fra sin Haandfæstning. Særdeles nødtvungent gik Adelskabet med til at give Kronen denne diktatoriske Myndighed. Præste- og Borgerstanden, som i høj Grad havde lidt under Fortidens Tilstand, gik tilfreds med til Nyordningen, hvorimod Bonden i det hele taget ikke blev afæsket et Svar.

Som det første synlige Resultat af Diktaturet ser vi, at Administrationen bliver centraliseret. Hvor før Tilfældighed og Ufuldstændighed havde hersket i Statsstyrelsen, kommer der nu en fast Konsekvens og Enhed. Man sørger nu for, at alle de forskellige Traade, der fører op til de forskellige Kollegier, samles i Kongens egen Haand. Den lokale Administration bliver ligeledes mere smidig; den gamle Lensinddeling bliver afløst af Amtsinddelingen, og de nye Amtmænd bliver nu fastlønnede Embedsmænd uden nævneværdig Magt. Retsvæsenet gennemgaar en Forbedring, navnlig ved Oprettelsen af Højesteret, hvor Kongen bliver øverste Medlem.

Det største Problem, der forelaa, var Statsgældens Afvikling. Man gik ret radikalt til Værks, idet man ligefrem tvang Kreditorerne til at overtage Krongods for Gælden til alt for høje Priser. Det medførte, at ca. 45 pCt. af Danmarks Jord i denne Tid skiftede Ejer; deraf kom kun ca. 15 pCt. i Adelen Hænder. Den største Part blev overtaget af borgerlige, enten Udlændinge eller Danske. Et godt Eksempel paa denne ny Gods-ejerstand har vi her paa Eggen, idet Hollænderen Gabriel Marselis sætter sig i Besiddelse af Havreballegaard, som derfor omdøbes Marselisborg.

Selv om denne Transaktion nærmest havde Karakter af en Debtors Akkord med Kreditorerne, var det først og fremmest et Salg af Krongodserne, hvilket igen betød, at Kronen blev berøvet den vigtigste Skattekilde. Man besluttede derfor at lægge en Skat paa al fast Ejendom. Som Grundlag for Beregning af Skatten valgte man at benytte Landgilden. Alle de forskellige Smaaafgifter blev saa omregnet i Hartkorn, d. v. s. „haardt Korn“, enten Byg eller Rug. 1662 og 1664 ligger allerede to Matrikuler færdige. Begge var de foretaget i Hast og maa nærmest betragtes som ret ufuldstændige; i hvert Fald gav de ikke nogen retfærdig Skattefordeling, da Landgilderne jo var yderst forskellige i de forskellige Egne af Landet. For at raade Bod paa dette Forhold foretog man nu en fuldstændig Omvurdering af Jorden. Man inddelte den i Bonitetsklasser, og Resultatet blev, at der ved den saakaldte Gammelmatrikel af

1688 forelaa helt nye Beregninger, der for visse Gaardes Vedkommende betød Forhøjelse og for andres en Sænkning af Hartkornet.

En af den danske Stats største Kreditorer var den omtalte Gabriel Marselis, der var residerende Kommissær i Amsterdam. Marselis havde forstrakt Kongen med store Summer, og den 5. April 1661 faar han derfor Skøde paa Aarhus- eller Havreballegaard med tilliggende Bøndergods etc. for 157,392 Rdlr. 1 Ort 19 Sk., et Beløb som kun var en Del af Kronens Gæld til ham. Kongen forbeholdt sig Tilbagekøbsret, som dog maa være bortfaldet, da Godset senere bliver ophøjet til Baroni. Marselis faar altsaa Godset nærmest som Forlening. Hovedregnskabet ser saaledes ud:

Aarhus Gaards Hoffuitgaard	66 Td.		Hartk.
Jordebaagen (d.v.s. Bøndergodset)2431 Td.			—
Det som er uden Jordebaagens			
Sumarium	31 Td.		2 Alb. —
Fældballe Birck	232 Td.	2 ¹ / _s Fj.	—
Korn Tienderne	313 Td.	¹ / ₂ Skp.	—
Queg Tienden	34 Td.	2 Skp.	2 Alb. —
Kierche Giesteri	1 ¹ / ₂ Td.		—
	<hr/>		
	3108 ¹ / ₂ Td.	3 Skp. 1 Fj.	2 ¹ / ₂ Alb.
Pr. Td. 50 Rdlr. giør	155,446 ¹ / ₂ Rdlr.		11 Skl.
Noch Schoffuene til 934 Svins			
Olden for	1.945 ¹ / ₂ Rdlr.	1 Ort	8 Skl.
	<hr/>		
	157,392	Rdlr. 1 Ort	19 Skl.

Blandt det afstaaede Bøndergods ligger der to Gaarde i Skjæring:

Søffren Nielsen	Hans Poulsen
1 Ørte Rug	2 Ørte Rug
3 Td. 1 Skp. Byg	3 Ørte 3 Skp. Byg
1 Ørte Havre	1 Ørte Havre
¹ / ₂ Mark	1 Svin
1 Svin	9 Td. 1 Skp. HK.
5 Td. 7 Skp. HK.	

Da Gaardene oven i Købet er forsynet med Hartkornsangivelse (HK), er det let at identificere dem, og sammenlignet med

Matrikullen 1664 ser vi, at Søffren Nielsen sidder paa dennes Nr. 7 og Hans Poulsen paa Nr. 6.

Den 9. Juni overtager Gunde Rosenkrantz til Schaarupgaard ligeledes en Del af Kronens Gods, blandt andet nogle Gaarde, der ligger i Sognet, nemlig:

E g o e

A⁰: Peder Pedersen

4 Skl. Leding
1 Brandsvin
4 Houffheste
1 Td. 2 $\frac{3}{4}$ Skp. HK.

B⁰: Anders Rasmussen og
Rasmus Lauridtzen

2 Skl. Leding
1 Fedesvin
4 Houffheste
1 $\frac{1}{2}$ Td. 2 $\frac{1}{2}$ Sk. HK.

Olluf Svendsen

Et Gadehus 15 Skl. Lybsk.

S k i e r i n g

C⁰: Anders Pedersen

1 Ørte Byg
2 Ørte Havre
1 Brandsvin
4 $\frac{1}{2}$ Td. HK.

D⁰ Oluf Søffrensen

3 Ørte Byg
27 Skp. Byg Gjæsteri
2 Ørte Havre
1 Ørte Folehavre
3 Skp. Hesthavre
6 Skl. Penge
2 $\frac{1}{2}$ Læs Hø
1 Svin
1 Td. Weedbyg
Skov til 3 Svins Olden
9 $\frac{1}{2}$ Td. 1 $\frac{1}{2}$ Sk. HK.

E⁰: Niels Pedersen

3 Ørte Byg
27 Skp. Byg Gjæsteri
2 Ørte Havre
1 Ørte Folehavre
6 Skl. Penge
3 Skp. Hesthavre
2 $\frac{1}{2}$ Læs Hø
1 Svin
1 Td. Weedbyg
9 $\frac{1}{2}$ Td. 2 Fj. HK.

F⁰: Søffren Jensen

11 Skp. Folehavre
1 Pund Byg
27 Skp. Byg Gjæsteri
1 Pund Havre
4 Skl. 1 Alb. Vinterskat
1 Svin
 $\frac{1}{2}$ Læs Hø
1 Td. Weedbyg
6 $\frac{1}{2}$ Td. 3 $\frac{1}{2}$ Sk. 1 Alb. HK.

G⁰: Jens Jørgensen

1 Hus 10 Skl. 2 Alb.

H⁰: Anders Mickelsen

1 Pund Byg
1 $\frac{1}{2}$ Ørte Byg Gjæsteri
1 Ørte Havre
11 Skp. Folehavre
6 Skl. Vinterskat
 $\frac{1}{2}$ Læs Hø
1 Svin
1 Td. Weedbyg
Skov til 3 Svins Olden
5 Td. 7 Sk. HK.

1 ^o : Rasmus Simonsen	M u n c h e g a a r d
1 Pund Byg	Peder Andersen
27 Skp. Byg Gjæsteri	½ Td. Smør
1 Ørte Havre	4½ Ørte Byg
1 Ørte Folehavre	3½ Ørte Byg Gjæsteri
6 Skl. Penge	4½ Ørte Havre
1 Svin	1 Ørte Folehavre
1 Læs Hø	½ Læs Hø
1 Td. Weedbyg	2 Svin
6 Td. 3½ Skp.	1 Td. Weedbyg
	Skov til 9 Svins Olden.

Skiering Mænd giver aarlig til Sammelskat: 7 Td. 1 Skp. Byg, 18 Skp. Havre. Egaagaardene er Matrikulen af 1664.s Selvejergaarde Nummer 16 og 17; det kan altsaa kun være Herligheden, der er solgt til Gunde Rosenkrantz.

Sammenlignet med samme Matrikel faar vi, at følgende Gaarde i Skjæring svarer til hinanden:

<i>Kronens Skøde 1661</i>	<i>Matrikulen 1664</i>
C	Nr. 18
D	Nr. 1
E	Nr. 2
F	Nr. 3
G	Hus
H	Nr. 4
I	Nr. 5

Den 22. Juli samme Aar tilskøder Gunde Rosenkrantz Borgmester Anders Lydichsen, Aarhus, den Halvgaard i Egaa, hvori Peder Jensen bor. Det drejer sig om Nr. 14 i 1664; da Gaarden i 1639 er opført som Selvejer (jvnf. Pag. 64) og den Gang af Ejeren blev pantsat til samme Borgmester Lydichsen, maa man formode, at Rosenkrantz kun har været Ejer af Herligheden, og at det er denne, han har overdraget til den Aarhus Borgmester.

Den 16. Oktober pantsætter Gunde Rosenkrantz en Del Gods til sin Broder, Erik Rosenkrantz, hvoriblandt er:

Munkgaard i Skjæring, Peder Andersen, samt en Gaard i Lystrup, hvori Jens Pedersen sidder (Matrikulen 1664.s Nr. 1).

Det lader til, at Gunde Rosenkrantz ret hurtigt har faaet

indløst det ene Pant, for vi ser, at han Aaret efter igen er i Stand til at pantsætte Lystrupgaarden foruden ikke saa faa andre Gaarde til Henrik Thott. I Lystrup drejer det sig om de Gaarde, som bebos af Jens Pedersen samt Søren Sørensen og Anders Nielsen, det vil sige 1664 Matrikulens Nr. 1 og Nr. 2. Videre bliver de Gaarde, Gunde Rosenkrantz Aaret i Forvejen var overdraget af Kronen og som der Pag. 68 f. er gjort Rede for, pantsat, altsaa 1664 Matrikulens Nr. 1, 2, 3, 4, 5 og 18 i Skjæring. Der er ikke sket nogen Forandring vedrørende disse Gaarde, udover at Manden i Nr. 2, Anders Pedersen, er død, og at hans Kone, Anna Pedersdatter, nu staar for Styret. Yderligere Gadehuset, der bebos af Hendrich Rasmus Lassen, hvilket er Nr. 19 i 1664, samt de to Huse, hvori Jens Jørgensen og Laurids Knudsen sidder.

Samme Aar, den 8. August, tilskøder Gunde Rosenkrantz sin „kjære“ Søster, Fru Dorte Rosenkrantz, blandt andet følgende Gods i Egaa Sogn:

<i>Scheringe:</i>	<i>Matrikulen 1664</i>
Anders Pedersen	Nr. 18
Niels Poulsen	Nr. 2 (sikkert Fejlskrivning for Niels Pedersen!)
Søren Jensen	Nr. 3
Anders Michelsen	Nr. 4
Rasmus Simensen	Nr. 5
Oluf Sørensen	Nr. 1

<i>Lystrup:</i>	
Søren Sørensen og Anders Nielsen	Nr. 2

Gunde Rosenkrantz' Pengeforlegenhed fejrer stadig nye Triumfer, for mod Slutningen af 1662 pantsætter han igen noget Jord til Henrik Thott:

<i>Egou</i>	<i>Matrikulen 1664</i>
Morten Nielsen	Nr. 15
Peder Pedersen	Nr. 16
Rasmus Christensen	Nr. 18

Schiering
Rasmus Lassen .....

Nr. 19 (har været pantsat før
til Henrik Thott samme
Aar!)

Den 16. Februar 1663 køber Borger og Handelsmand Niels Aagesen i København en Del Jordegods af kgl. Majestæt, blandt andet følgende i Egaa:

Anders Rasmussen	Peder Pedersen
2 Skl. Leding	4 Skl. Leding
1 Fedesvin	1 Brandsvin
4 Hovheste	4 Hovheste
1½ Td. 2½ Sk. HK.	1½ Td. 3 Skp. HK.

Oluf Svendsen
Gadehus 15 Skl. Lybsk

Da begge Gaarde er købt af Gunde Rosenkrantz 9. Juni 1661 (se ovenfor Pag. 68), og denne i December 1663 tilskøder Erik Rosenkrantz den ene (Nr. 16 i Matrikullen 1664), er Handelen snarest kommet i Stand ved en Fejltagelse. Vi ser da ogsaa af en Notits paa Skødet, at Kongen 19. Oktober 1665 har maattet lade den gaa tilbage.

1662 forelaa, som allerede omtalt, den første Vurdering, Kommissionsmatriklen, som den ogsaa kaldes, og to Aar senere, 1664, var den saakaldte Amtsstuematrikel færdig. Den omfattede ialt 443,834 Td. Hartkorn og var sikkert den største Skattereform, Landet nogensinde havde været udsat for. Men trods alt var den et Hastværksarbejde; det er nævnt, at selve Taksationen ikke var fuldstændig ensartet i de enkelte Dele af Landet; værst var maaske det Forhold, at man ansatte store Arealer efter Skøn, og at der derved gjorde sig ikke saa lidt Tilfældighed gældende. Hovedprincippet i Udregningen var, at man efter ganske bestemte Skalaer omsatte den gamle Landgilde til Hartkorn. Som Eksempel paa disse Skalaer kan anføres, at 1 Td. Smør var lig 12 Td. Hartkorn. Til 1 Td. Hartkorn svarede 1 Td. Rug eller 1 Td. Byg = 2 Td. Havre — 24 Læs Hø — 2 Svin — 6 Lam — 12 Gæs — 24 Høns — 24 Svins Olden — 2 Mark Penge. Matrikullen oplyser os videre om Gaardens Ejer og Bondens Navn, samt om det er en Gaard, en Halvgaard, et Bol, eller om det drejer sig om et Gadehus etc.

Matrikullen af 1664.

E g o u

- 1: Udzen Michelsen
1 Gaard. Til Aars Kapitel.
3 Ørte Byg
3 Ørte Havre
½ Fj. Smør
1 Faar
1 Lam
1 Gaas
2 Høns
1 Brandsvin
1 Ørte Malt Gjæsteri
10½ Td. 3 Skp. 1½ Fdk.
- 2: Niels Thomesen og
Anders Rasmussen
1 Gaard. Til Aars Kapitel.
4 Ørte Rug
4 Ørte Byg
1 Fj. Smør
1 Brandsvin.
- 3: Af Søren Tyresens Gaard
Til Aars Kapitel
1 Ørte Byg
1 Ørte Havre
1 Svin
6 Skp. Byg Gjæsteri
22 Td. 6 Skpr.
- 4: Niels Jensen
1 Gaard. Til Aars Kapitel.
3 Ørte Byg
3 Ørte Havre
1 Svin
1½ Mark Penge
4 Mark Gjæsteripenge
9 Td. 4 Skpr.
- 5: Søren Pedersen
1 Gaard. Til Aars Kapitel.
3 Ørte Byg
3 Ørte Havre
1 Svin
1½ Mark Penge
4 Mark Gjæsteripenge
9 Td. 4 Skpr.
- 6: Laurids Nielsen
½ Gaard. Til Aars Kapitel.
2 Ørte 4 Skpr. Byg
1 Ørte Havre
1 Otting Smør
1 Svin
6 Td. 6 Skpr.
- 7: Jørgen Smed
1 Boel. Til Aars Kapitel.
1 Ørte Byg
1 Ørte Havre
1 Svin
10 Skl. 2 Alb. Penge
3½ Td. 2 ⅔ Fj.
- 8: Marchor Sørensen
1 Gaard. Til Aars Kapitel.
1 Ørte Rug
2 Ørte Byg
3 Ørte Havre
1 Otting Smør
1 Lam
1 Gaas
2 Høns
1 Svin
9 Skpr. Byg Gjæsteri
10 Td. 2 Skpr. 2⅔ Fj.

- 9: Laurids Jensen
 1 Gaard. Til Aars Kapitel.
 2 Ørte Rug
 2 Ørte Byg
 2 Ørte Havre
 1 Fj. Smør
 1 Svin
 1 Lam
 1 Gaas
 2 Høns
 1 Ørte Byg Gjæsteri
 11 Td. 6 Skpr. 2% Fj.
- 10: Peder Thomesen
 1 Gaard. Til Aars Kapitel.
 2 Ørte Rug
 3 Ørte Byg
 3 Ørte Havre
 1 Fjd. Smør
 1 Svin
 1 Lam
 1 Gaas
 2 Høns
 12 Skp. Byg Gjæsteri
 14 Td. 4 Skpr. 2% Fjrd.
- 11: Niels Jensen
 1 Gaard. Til Aars Kapitel.
 3 Ørte Rug
 2 Ørte Havre
 1½ Ørte Havre Gjæsteri
 2 Pund Smør
 1 Brandsvin
 1 Lam
 1 Gaas
 2 Høns
 9 Skl. Engpenge
 9 Td. 2½ Skp. 2 Alb.
- 12: Villatz Nielsen
 1 Gaard. Til Aars Kapitel.
 3 Ørte Byg
 2 Ørte Havre
 1½ Ørte Havre Gjæsteri
 1 Brandsvin
 1 Lam
 1 Gaas
 2 Høns
 9 Skl. Engpenge
 7 Td. 6½ Skp. 2 Alb.
- 13: Peder Nielsen
 1 Bol. Til Skaarupgaard
 8 Skl. Leding
 1 Ørte Byg
 1 Brandsvin
 2 Heste Gjæsteri
 2 Td. 2 Skpr.
- 14: Jørgen Poulsen
 1 Gaard. Selvejer. Borgm.
 Anders Lydichsen i Aars.
 2 Skl. Leding
 3 Skp. Byg
 3 Skp. Byg Gjæsteri
 Giver udi Sammelskatten
 4 Mark
 1 Td. 5 Skpr.
- 15: Morten Nielsen
 1 Gaard. Selvejer. Skaarup-
 gaard.
 2 Skl. Leding,
 1 Brandsvin
 4 Hovheste
 4½ Skp.
 Giver udi Sammelskatten til
 kgl. Majestæt 4 Skl. Smør-
 penge, 2 Mark i fedt Fæ.
 1 Td. 6 Skpr. 3 Fjk.

- 16: Peder Pedersen
 1 Gaard. Selvejer
 3 Skl. Leding
 4½ Skp.
 Giver udi Sammelskatten
 til kgl. Majestæt 4 Skl.
 Smørpenge, 2 Mark fedt
 Fæ, 1 Td. 6 Skpr. 3 Fjk.
- 17: Anders Rasmussen
 1 Gaard. Selvejer. Til Vos-
 næsgaard.
 2 Skl. Leding
 1 fedt Svin
 4 Hovheste
 1 Td. ½ Skp.
- 18: Rasmus Christensen
 1 Gadehus. Til Velb. Hen-
 drich Tot.
 2 Ørte Byg
 2 Td. 2 Skp.
- Gadehuse uden Avl:
 Søren Hjulmand,
 Rasmus Nielsen,
 Oluf Nielsen,
 Anders Rasmussen.
- 19: Jens Pedersen
 1 Gaard. Til Aars Kapitel.
 2 Ørte Rug
 2 Ørte Havre
 2 Ørte Byg
 1 Fj. Smør
 1 Brandsvin
 1 Lam
 3 Høns
 1 Ørte Byg Gjæsteri
 11 Td. 7 Skp. 1 Fjdk. 1 Alb.
- L y s t r u p
 1: Jens Pedersen
 1 Gaard. Til Vosnæsgaard.
 1 Fj. Smør
 3 Td. Byg
 1 Td. Wedbyg
 2 Td. Havre
 1 Brandsvin
 24 Skp. Byg Gjæsteri
 ½ Læs Hø
 9 Td. 2 Fj.
- 2: Søren Sørensen og
 Anders Sørensen
 1 Gaard. Til Fru Dorethe
 Rosenkrantz.
 1 Fj. Smør
 2 Pund Byg
 24 Skp. Byg Gjæsteri
 3 Ørte Havre
 1 Ørte Folehavre
 ½ Læs Hø
 1 Svin
 1 Td. Wedbyg
 12½ Td. 2½ Skp.
- S k j æ r i n g
 1: Oluf Sørensen
 1 Gaard. Til Fru Dorethe
 Rosenkrantz.
 3 Ørte Byg
 24 Skp. Byg Gjæsteri
 2 Ørte Havre iberegnet
 1 Ørte Folehavre
 3 Skp. Hestehavre
 1 Svin
 6 Sk. Penge
 3 Læs Hø
 1 Td. Wedbyg
 Skov til 3 Svins Olden
 8 Td. 3½ Skp.

- 2: Anna Pedersdatter
 1 Gaard. Til Fru Dorethe
 Rosenkrantz.
 3 Ørte Byg
 24 Skp. Byg Gjæsteri
 2 Ørte Havre
 1 Ørte Folehavre
 3 Skl. Penge
 3 Skp. Hestehavre
 3 Læs Hø
 1 Svin
 1 Td. Wedbyg
 8 Td. 2½ Skp.
- 3: Soren Jensen Egou
 1 Gaard. Til Fru Dorethe
 Rosenkrantz.
 1 Pund Byg
 24 Skp. Byg Gjæsteri
 1 Pund Havre
 3 Skl. 1 Alb. Vinterskat
 11 Skp. Folehavre
 1 Svin
 ½ Læs Hø
 1 Td. Wedbyg
 6 Td. 2 Skp.
- 4: Anders Michelsen
 ½ Gaard. Til Fru Dorethe
 Rosenkrantz.
 1 Pund Byg
 1½ Ørte Byg Gjæsteri
 1 Ørte Havre
 11 Skp. Folehavre
 4 Skl. Vinterskat
 ½ Læs Hø
 1 Svin
 1 Td. Wedbyg
 Skov til 3 Svins Olden
 5 Td. 1½ Skpr.
- 5: Rasmus Simensen og
 Ole Hansen
 1 Gaard. Til Fru Dorethe
 Rosenkrantz.
 1 Pund Byg
 24 Skp. Byg Gjæsteri
 1 Ørte Havre
 1 Ørte Folehavre
 3 Skl. Penge
 1 Svin
 1 Læs Hø
 1 Td. Wedbyg
 5 Td. 1½ Skpr.
- Schiering Mænd giver Aarligen udi Sammelskatten 7 Td.
 1 Skp. Byg, 18 Skpr. Havre, 8 Td. 6 Skpr.
- 6: Hans Poulsen
 1 Gaard. Til Harballegaard
 1 Ørte Rug
 3 Td. 1 Skp. Byg
 1 Ørte Havre
 ½ Mark
 1 Svin
 5 Td. 7 Skp.
 Skov til 2 Svins Olden
 ½ Skp. 2 Alb.
- 7: Søren Nielsen

- 8: Søren Rasmussen Molboe
 1 Bol. Til Aars Kapitel
 9 Skp. Byg
 11 Skp. Folehavre
 1 Td. Wedbyg
 9 Sk. Byg Gjæsteri
 1 Brandsvin
 1 Otting Smør
 4 Skl. Vinterskat
 3 Td. 3 Skp. 1 Fj.
- 9: Anders Nielsen Gius
 1 Gaard. Til Aars Kapitel
 1 Ørte Rug
 1 Ørte Byg
 1 Ørte Havre
 12 Skl. Engpenge
 1 Brandsvin
 9 Skp. Byg Gjæsteri
 4 Td. 7 Skp.
- 10: Søren Rasmussen Joensen
 1 Gaard. Til Aars Kapitel.
 2 Ørte Byg
 9 Skp. Byg Gjæsteri
 1 Td. Wedbyg
 11 Skp. Folehavre
 4 Skl. Vinterskat
 $\frac{1}{2}$ Læs Hø
 $\frac{1}{2}$ Brandsvin
 1 Otting Smør
 5 Td. 1 Skp. 1 Fjk.
- 11: Mads Smed
 1. Bol. Til Aars Kapitel.
 4 Skl. Vinterskat
 9 Skp. Byg
 1 Skp. Vinterbyg
 11 Skp. Folehavre
 $\frac{1}{2}$ Læs Hø
 1 Brandsvin
- 1 Otting Smør
 3 Td. 3 Skpr.
- 12: Rasmus Rasmussen Helboe
 1 Gaard. Til Aars Kapitel.
 2 Ørte Byg
 1 Ørte Havre Gjæsteri
 1 Td. Wedbyg
 11 Skp. Folehavre
 1 Ørte Havre
 $\frac{1}{2}$ Læs Hø
 $\frac{1}{2}$ Fj. Smør
 1 Brandsvin
 6 Td. 3 Skp.
- 13: Jens Ofuesen
 $\frac{1}{2}$ Gaard. Til Aars Kapitel.
 2 Ørte Byg
 12 $\frac{1}{2}$ Skp. Byg Gjæsteri
 1 Td. Wedbyg
 11 Skp. Folehavre
 1 Ørte Havre
 $\frac{1}{2}$ Læs Hø
 1 Brandsvin
 1 Otting Smør
 6 Td. 3 Skpr.
- 14: Laurids Rasmussen
 1 Bol. Til Aars Kapitel.
 4 Skl. Vinterskat
 9 Skp. Byg
 1 Td. Vinterbyg
 11 Skp. Folehavre
 $\frac{1}{2}$ Læs Hø
 1 Brandsvin
 1 Otting Smør
 3 Td. 3 Skp.
- 15: Rasmus Marchorsen
 1 Bol. Til Aars Kapitel.
 4 Skl. Vinterskat

9 Skp. Byg	17: Thomas Hansen
1 Td. Vinterbyg	½ Gaard. Til Aars Kapitel.
11 Skp. Folehavre	4 Skl. Vinterskat
½ Læs Hø	1½ Ørte Byg
1 Brandsvin	1 Td. Wedbyg
1 Otting Smør	13 Skp. Byg Gjæsteri
3 Td. 3 Skp.	11 Skp. Folehavre
	½ Læs Hø
16: Rasmus Groessen	1 Brandsvin
1 Bol. Til Aars Kapitel.	1 Otting Smør
4 Skl. Vinterskat	4 Td. 6½ Skp. 1 Fj.
9 Skp. Byg	
1 Td. Vinterbyg	18: Anders Pedersen
11 Skp. Folehavre	1 Gaard. Til Fru Dorethe
½ Læs Hø	Rosenkrantz.
1 Brandsvin	1 Ørte Byg
1 Otting Smør	2 Ørte Havre
3 Td. 3 Skp.	1 Brandsvin
	4½ Td.
- Giver i Sammelskatten: 12 Skl. Smørpenge, 13 Mark i det fede Fæ, 3½ Td. 1½ Skp.
19: Hendrich Rasmus Lassen	16 Ørte Byg
1 Gadehus. Til Velb. Tot.	4 Ørte Byg Gjæsteri
6 Skp. Byg	16 Ørte Havre
2 Mark 2 Skl. 2 Alb. Smør	1 Ørte Folehavre
1 Td. 2 Skp. 1 Fj. 2 Alb.	½ Læs Hø
	2 Brandsvin
20: Peder Andersen	1 Td. Wedbyg
1 Gaard. Til Erich Rosenkrantz.	Skov til 9 Svins Olden
½ Td. Smør	24 Tdr. 2 Alb.
- Gadehuse: Laurids Knudsen 6 Skl. Rasmus Nielsen

Summarum: 294 Tdr. 6 Skp. 1 Fjk. 1 Alb.

Kongl. Majestæts Tiende, ydes aarlig til
Bispen i Aars:

10 Ørte Rug 20 Ørte Byg 10 Ørte Havre 55 Td.

Kirkens Anpart:

7 Ørte Rug 7 Ørte Byg 4 Ørte Havre 24 Td. 2 Sk.

---

79 Td. 2 Sk.

Den 12. Marts 1664 kommer Borger i København, Niels Aagesen, i Besiddelse af en Del Kapitelgods, blandt andet Vicariatus D. Laurentii's Gods i Skjæring. I Skødet nævnes Gaardene med fuld Landgilde, som dog er den samme som 1664 Matrikulens, og som derfor ikke behøver at blive gentaget her. De afstaaede Gaarde er 1664' Nr. 8, Nr. 10, Nr. 11, Nr. 12, Nr. 13, Nr. 14, Nr. 15, Nr. 16 og Nr. 17. Kronen har forbeholdt sig Tilbagekøbsret for 50 Rdlr. pr. Tønde Hartkorn, hvis Niels Aagesen straks agter at sælge det.

Den 15. Februar 1666 erhverver Rigsraad Ifver Krabbe til Jordberrig noget af Kapitelgodset og faar derved en Gaard i Skjæring. I Skødet er Bondens Navn opført som Peder Jensen. Her staar vi vist overfor en Sjuskefejl fra Skriverens Side, for i alle de forskellige Matrikuler og Udkast kan det kun være Tale om en ganske bestemt Gaard, der baade har den samme Landgilde og det samme Hartkorn som ovennævnte, og det er 1664 Matrikulens Nr. 9; og Manden, der sidder der, hedder Anders Nielsen Gius, hvad enten det er i 1664 eller i 1688.

Den 25. Juni 1667 sælger og skøder Jørgen Krabbe til Kragholm paa sin Moders, Fru Dorethe Rosenkrantz salig Otto Thotts, Vegne en Del Jordegods til Chresten Skeel Jørgensen til Estrup. Blandt disse findes 6 Gaarde i Skjæring nemlig Ejendommene, som i 1664 har Numrene 18 (Anders Pedersen), 1 (Oluf Sørensen), 2 (Rasmus Søffrensen), 3 (Søffren Jensen og Niels Sørensen), 4 (Anders Michelsen), 5 (Rasmus Simonsen og Oluf Mogensen); som man vil se ved Sammenligning med Matrikulen, er der kommet ny Ejer af Nr. 2, endvidere er der kommet to nye Medejere paa Nr. 3 og Nr. 5. I 1668 sker der adskillige store Handeler og Overdragelser i Sognet.

Den 1. Februar har vi et Skøde, hvor Hans Friis til Klausholm overdrager Dr. Mathis de Broberg den Part af Sammel-skatten i Hjortshøj Trething, som betales af Morten Nielsen og Peder Pedersen (Selvejergaardene, der i 1664 har Numrene 15 og 16). Hans Friis har i sin Tid faaet disse Indtægter tilskødet af Kongen.

Den 28. April skøder Jacob Lindenou til Hundslund Kloster en Del Jordegods til „ærlig og velforstandig“ Mand, Jesper Thygesen paa Kirkeholt. Det drejer sig om 1664 Matrikulens Gaarde i Skjæring Nr. 8 (Søren Rasmussen Molbo), Nr. 11 (Mads Smed), Nr. 15 (Rasmus Marchorson), Nr. 16 (Rasmus Gregersen), Nr. 12 (Rasmus Rasmussen Helboe), Nr. 13 (Jens

Ofuesen), Nr. 17 (Thomas Hansen). At Nr. 16 er opført med Fæsteren Rasmus Gregersen, er en Fejl af Skriveren, da Bonden hedder Groessen. Godset beløber sig for Skjærings Vedkommende til 30 Tdr. 6 Skpr. Hartkorn, som overdrages til Jesper Thygesen for 40 Rdlr. pr. Tønde Hartkorn.

Samme Dato faar Erick Rosenkrantz til Rosenholm Birkeret til sin Hovedgaard Wosnis med tilhørende Jordegods. Der er Grund til at anføre dette Forhold, da Erick Rosenkrantz jo ejer en Del Gods i Sognet.

Med Kronen som Mellemand afstaar Chresten Skeel Jørgensen til Estrup en Gaard i Skjæring til Bispen i Aars. Det drejer sig om den Ejendom, hvor Anders Pedersen sidder (Nr. 18 i 1664). Denne og nogle andre Gaarde andetsteds faar Bispen mod, at Chresten Skeel Jørgensen faar Jus Patronatus til Fausing Kirke, det vil sige Retten til at vælge Kirkens Præst.

Samme Aar 2. Juni 1668 kommer Erick Rosenkrantz i Besiddelse af en Del Bøndergods i Egaa. Det er Gaardene, som i 1664 er opført som Kapitlets Ejendom, hvorfra de overdrages, og som har Numrene 11 (Niels Jensen¹), 5 (Søren Pedersen), 7 (Jørgen Smed), 12 (Villads Nielsen), 2 (Thomas Pedersen). Her er igen begaaet en Skriverfejl, idet Bonden paa Nr. 2 ikke har heddet Thomas Pedersen, men derimod Peder Tommesen.

Den 4. Juli 1668 skøder Fru Dorethe Rosenkrantz til Erick Rosenkrantz Lystrupgaarden Nr. 2 efter Matrikullen 1664. Fæsterne er Anders Sørensen og Søren Sørensen.

1678, den 26. Oktober, skøder Kronen Ingeborg Brobierig Jus Patronatus til Eggou. Ingeborg Brobierig, salig Magister Lars Bordings Enke, kommer ved denne Jus Patronatus ikke alene i Besiddelse af Kaldsretten, men ogsaa af Kirketienden, Herligheden over Præstegaarden, Degnebolet og alt Kirkens tiliggende Jordegods. Ialt udgør det 24 Tdr. 2 Skpr., der sælges for 25 Rdlr. pr. Td. Hartkorn, hvilket beløber sig til 606 Rdlr., 1 Ort.

I Tidsrummet 1665 til 1687 bliver der udfærdiget en Matrikel i Kalø Amt; den har muligvis været tænkt som et Forarbejde til Matrikullen i 1688; i hvert Fald giver den os fyldige Oplysninger om Ejendomsforhold, der ellers ikke kunde konsta-

---

1) Denne Gaard maa dog igen være kommet tilbage til Aarhus Hospital ret hurtigt, da den omkring Aar 1670 staar opført under dette.

teres paa Grund af Lakuner i de retslige Dokumenter. Der er derfor Grund til at gengive den i sin fulde Ordlyd. Man vil se, at Landgilden helt er afløst af Hartkornstaksationen, videre at senere Ejere i Tidsrummet er indført i Parentes. For Overskuelighedens Skyld bliver Gaardene betegnet med Bogstaver, og ved Siden af anbringes Nummeret, Ejendommen havde i Matrikullen 1664.

Eggou Sogn och Bye.

A. (Nr. 1)

Henrik Mathiasen i København Udtsen Mickelsen 10-7-1-1

B. (Nr. 2)

Præsten i Hjortshøjs Annex- Niels Tommesen og
 gaard (derud af er Herlig- Anders Rasmussen 19-4-0-0
 heden, som Ingeborg de Bro- (Niels Tommesen og
 berg tilhører 3-0-4-0)..... Lars Rasmussen)

C. (Nr. 3)

Præsten i Hjortshøjs Annex-
 gaard (er ofuerbluefen af
 det Præbende Egøe) ..... Søren Tyrsens Gaard... 3-2-0-0

D. (Nr 4)

Jesper Thygesen paa Skjæring
 Munkg. Gods ..... Nielsen Jensen 9-4-0-0

E. (Nr. 5)

Jesper Thygesen ..... Søren Pedersen 9-4-0-0
 (Espen Jensen)

F. (Nr. 7)

Jesper Thygesen ..... Jørgen Smed 3-4-2-2

G. (Nr. 10)

Jesper Thygesen ..... Peder Tommesen 14-4-2-2
 (Niels Sørensen)

H. (Nr. 12)

Jesper Thygesen ..... Willads Nielsen 7-6-2-2

<i>I. (Nr. 13)</i>		
Jesper Thygesen	Peder Nielsen	2-2-0-0 (Rasmus Nielsen)
<i>J. (Nr. 14)</i>		
Jesper Thygesen	Jørgen Poulsen	1-5-0-0 (med Sammelskat)
<i>K. (Nr. 17)</i>		
Jesper Thygesen	Anders Rasmussen	1-0-2-0
<i>L. (Nr. 6)</i>		
Jesper Thygesen ialt...		49-7-2-0
Sognepræsten ved Vor Frue Kirke i Aars		
	Laurids Nielsen	6-6-0-0 (Kristen Jensen)
<i>M. (Nr. 8)</i>		
Rector i Aarhus Domskole ...	Marckor Sørensen	10-2-2-2 (Rasmus Rasmussen og Søren Madtzen)
<i>N. (Nr. 9)</i>		
5-Lektie Hører i Aarhus Dom- skole	Lauridtz Jensen	11-6-2-2 (Niels Jensen)
<i>O. (Nr. 11)</i>		
Aarhus Hospital	Nielsen Jensen	9-2-2-2 (Kristen Sørensen)
<i>P. (Nr. 15)</i>		
Doctor Mathias de Brobergum	Morten Nielsen	0-4-2-0 (Niels Mortensen)
	Giffuer i Sammelskat- ten	1-6-3-0
<i>Q. (Nr. 16)</i>		
Doctor Mathias de Brobergum	Peder Pedersen	0-4-2-0 (Peder Nielsen)
<i>R. (Nr. 18)</i>		
Hr. Licentiat Nicolaus Bro- bergs Enke	Udi Sammelskatten ...	1-6-3-0
	Rasmus Kristensen ...	2-2-0-0 (Jacob Jensen)
<i>S (Nr. 19)</i>		
Bispen i Aars	Jens Pedersen	11-7-1-1 (Rasmus Sørensen)
<i>Lystrup.</i>		
<i>A. (Nr. 1)</i>		
Tilkommer Jesper Thygesen ...	Jens Pedersen	9-0-2-0

B. (Nr. 2)

Tilkommer Jesper Thygesen ... Søren Sørensen og Anders Sørensen 12-6-2-0

Skiering.

A. (Nr. 1)

Hans Exells Hr. Christen
Skeels Gods ..... Oluf Sørensen 8-2-2-0
Skov til 3 Svin 0-1-2-0

B. (Nr. 2)

Chr. Skeel ..... Anna Pedersdatter 8-2-2-0
(Terkel Jensen)

C. (Nr. 3)

Chr. Skeel ..... Søren Jensen Egou ... 6-2-0-0
(Anders Stoffersen og Niels Sørensen)

D. (Nr. 4)

Chr. Skeel ..... Anders Michelsen 5-0-2-0
Skov til 3 Svin 0-1-0-0

E. (Nr. 5)

Chr. Skeel ..... Rasmus Simonsen og Olluf Mogensen 5-1-2-0
(Hans Andersen)

Skjering Mænd giver udi Sammelskatten 8-6-0-0

Chretsen Skeels Gods udgør ialt ... 42-1-0-0

F. (Nr. 6)

Tilkommer Hr. Baron Guldencrone ..... Jens Poulsen¹⁾ 9-1-0-0
(Rasmus Hansen)

G. (Nr. 7)

Baron Guldencrone ..... Søren Nielsen 5-7-0-0
(Jørgen Sørensen)
Skov til 2 Svin 0-0-2-2

Baron Guldencrones Gods ialt 15-0-2-2

H. (Nr. 8)

Jesper Thygesen ..... Søren Rasmussen Molboe 3-3-1-0
(Jens Ofuesen)

---

¹⁾ Fejlskrivning for Hans Poulsen.

<i>I. (Nr. 11)</i>		
Jesper Thygesen	Mads Smed	3-3-0-0 (Niels Madsen)
<i>J. (Nr. 12)</i>		
Jesper Thygesen	Rasmus Rasmussen Helboe	6-3-0-0 (Rasmus Sørensen)
<i>K. (Nr. 13)</i>		
Jesper Thygesen	Jens Ofsen	6-3-0-0 (Rasmus Nielsen)
<i>L. (Nr. 15)</i>		
Jesper Thygesen	Rasmus Marchordsen	3-3-0-0
<i>M. (Nr. 16)</i>		
Jesper Thygesen	Rasmus Groessen	3-3-0-0 (Groes Rasmussen)
<i>N. (Nr. 17)</i>		
Jesper Thygesen	Tommes Hansen.....	4-6-3-0 (Niels Sørensen)
<i>O. (Nr. 20)</i>		
Jesper Thygesen	Peder Andersen	20-5-2-0 (Thyge Jespersen)
	Skov til 9 Svins Olden	0-3-0-0
<hr/>		
	Jesper Thygesens Gods ialt	52-1-0-2
<i>P. (Nr. 9)</i>		
Ingeborg, Salig Magister Lau- ridtz Bordings til Ryumgd.	Anders Nielsen Gius...	4-7-0-0
<i>Q. (Nr. 19)</i>		
Mag. Bordings Enke	Hendrik Rasmus Lassen	1-2-1-2
<hr/>		
	Ingeborg de Brobergum ialt	6-1-1-2
<i>R. (Nr. 10)</i>		
Magister Erik Pontopodamus i Trondheim	Søren Rasmussen Joen- sen	5-1-1-0
<i>S. (Nr. 14)</i>		
Till Vejle Kirke	Lars Rasmussen	3-3-0-0

T. (Nr. 18)

Bispen i Aarhus Anders Pedersen 4-4-0-0

Oberst Hans Friis ..... giver udi Sammelskat-
ten 3-5-2-0

Summarum af Egaa Sogns Bøndergods 294-7-2-2

Kongl. Majests. Anpart Kongetiende tilhører hans Kongl. Majest., og Sognemændene har den i Fæste; Afgiften nyder Bispen i Aarhus

10 Ørte Rug, 20 Ørte Byg, 10 Ørte Havre, ialt 55 Td.

Kirkens Anpart Tiende har velædle Ingeborg de Brobergue, salig Magister Lauridtz Bordings Enke, forhandlet sig til, og Sognemændene har den i Fæste.

7 Ørte Rug, 7 Ørte Byg, 4 Ørte Havre, ialt 24 Td. 2 Skp.

Endelig 1688 kommer den gennemarbejdede Matrikel, Gamlematriklen, som den ogsaa kaldes. Den omfattede ikke alene den reelle Landbrugsjord, men ogsaa Landbrugernes Indtægt af Skov, Fiskestader, Tørvemoser, Færgeindtægt, Bropege, Møllernæring og Tiende. Som Grundlag for Skatteafgiften lagde man nu Nettoindtægten, som blev udtrykt i Hartkorn; for at gøre Beregningerne saa retfærdige som muligt, var man skredet til en Opmaaling og total Omvurdering af al Landets Jord. Det drejede sig om en ganske primitiv Længde- og Bredde- maaling af de enkelte Agre, som derfor sammenlagt gav hele Ejendommens Areal, der igen blev indført i Markbogen; her anvendes nu for første Gang Maalet: Tønde Land = 14,000 □ Alen. Vurderingen af Jorden skete ret skønsmæssigt, idet man her i Jylland delte Jorden i seks Bonitetsklasser, saa at der til hver Klasse svarer ganske bestemte Arealer pr. Tønde Land. Skemaet ser saaledes ud:

1. Klasse	—	2 Td.	Ld.	pr. 1 Td.	HK.
2.	—	4	" "	" 1	" "
3.	—	6	" "	" 1	" "
4.	—	9	" "	" 1	" "
5.	—	12	" "	" 1	" "
6.	—	16	" "	" 1	" "

For Enge, Græsningsarealer og Skove gjaldt det, at de blev

sat i Hartkorn efter, hvor mange Dyr, altsaa Kreaturer og Svin, der kunde holdes paa Arealerne. Gammelmatriklen gav for hele Landet følgende Resultat:

Ager og Eng	375,000	Td. Hartkorn
Skovskyld	5,000	„ —
Mølleskyld	5,000	„ —
Fiskeri	16	„ —
Færge- og Broskyld	84	„ —
Kongetiende	36,000	„ —
Kirketiende	38,000	„ —

Ialt ... 459,100 Td. Hartkorn

Af privilegeret Hartkorn fandtes der en Del. Foruden Købstadsjord var de nyoprettede Grevskaber skattefri; og det varer ikke længe, førend andre Hovedgaarde blev skattefri, mod at Ejerne forpligtede sig til at hæfte for deres Fæsteres Skatteydelse. Videre kan der anføres, at Kirketienden kun blev skyldsat halvt imod Kongetiende, nærmest fordi Tiendehaveren maatte have et Vederlag for Kirkernes Vedligeholdelse. Vi kan nu gaa over til selve Sognets Matrikel. Da de foregaaende for Overskuelighedens Skyld var nummererede af Forfatteren, bliver Gammelmatriklen den første Gaardfortegnelse med virkelige Matrikelnumre. Videre ser vi, at det gamle Hartkorn staar Side om Side med det ny.

Eggo:

Proprietarius	Nr.		Gm. Matr.	Ny Matr.
Tyge Jespersen	1	Jørgen Søffrensen		
		Smed	3-4-2-2	3-4-1-2
Tyge Jespersen	2	Niels Søvensen	14-4-2-2	11-4-0-0
Tyge Jespersen	3	Anders Rasmussen		
		paa Tyrres Boell Selfeyer	1-0-2-0	3-5-3-2
Dr. Erik Grave Bis- kop i Aars	4	Michell Christensen..	11-7-1-1	5-5-3-0
Assessor Lossou till Restrup Herlig- heden	5	Peder Nielsen Self- eyer	2-3-1-0	5-5-3-0
		Til Christen Scheel	1-2-2-0	

Proprietarius	Nr.	Gm. Matr.	Ny Matr.
Type Jespersen			
Herligheden	6	Niels Mortensen Self-eyer	2-3-1-0 4-7-0-1
Type Jespersen Part er 3-2-0-2		Til Christen Scheel	1-2-2-0
Rector i Aars Skole	7	Søffren Rasmussen...	10-2-2-2 4-7-3-2
Mag. Hendrik Blich- feldt i Aars	8	Christen Jensen it boel	6-6-0-0 3-2-1-0
Type Jespersen	9	Niels Udtzen	9-4-0-0 10-1-1-1
Aarhus Hospital ...	10	Maren Mogensdatter	9-2-2-2 5-5-3-2
Annexgaarden Her- ligheden til Tyge Jespersen	11	Rasmus Rasmussen og Søren Sørensen Annex. ... 10-1-3-1 Herligh. .. 2-2-0-0	19-4-0-0 12-3-3-1
Type Jespersen	12	Jens Sørensen Self- eyer	1-5-0-0 5-7-0-1
Type Jespersen	13	Rasmus Nielsen Lund	2-2-0-0 3-3-0-2
Type Jespersen	14	Michel Udtzen	7-6-2-2 6-4-3-1
Type Jespersen	15	Espen Jensen	9-4-0-0 10-6-2-2
5. Lektie Hører i Aars Skole	16	Niels Jensen	11-6-2-2 8-1-3-2
Sophie Fabers, Salig Dr. Henr. Mathes- sii Enke	17	Niels Udtzen	10-7-1-1 8-0-0-1
Kngl. Majest. Ryt- tergaard	18	Søffren Matzen it Boell	3-2-0-0 3-4-3-2
Kiersten Hansdat- ter i Aars, Salig Nicolaj Brobergs	19	Jacob Jensen Huus- mand	2-2-0-0 0-4-2-1
<i>Schiering:</i>			
Proprietarius	Nr.	Gm. Matr.	Ny Matr.
Type Jespersen	1	Anders Nielsen Gius	4-7-0-0 4-5-0-0
Hr. Christen Scheel	2	Olluf Sørensen	8-3-2-0 9-6-0-2
Dr. Jens Bircherod i Kiøbenhavn	3	Søren Rasmussen Joensen	5-1-1-0 4-4-3-2

Proprietarius	Nr.		Gm. Matr.	Ny Matr.
Weijle Kierche	4	Joen Andersen	3-3-0-0	1-6-1-1
Tyge Jespersen	5	Niels Rasmussen og Peder Svendsen	6-3-0-0	3-1-0-1
Tyge Jespersen	6	Søffren Andersen	4-6-3-0	3-0-0-0
Tyge Jespersen	7	Grøess Rasmussen	3-3-0-0	1-7-0-1
Tyge Jespersen	8	Rasmus Sørensen	6-3-0-0	4-3-3-0
Hr. Christen Scheel	9	Anders Michelsen	5-1-2-0	5-1-2-2
Hr. Christen Scheel	10	Terkild Jensen	8-2-2-0	10-7-3-0
Oberst Hans Friis og Bispen i Aars	11	Anders Pedersen Bispens Part er 4-2-3-0	8-1-2-0	7-7-2-0
Tyge Jespersen	12	Rasmus Hansen	9-1-0-0	6-0-2-2
Tyge Jespersen	13	Jens Ouesen	3-3-1-0	2-4-1-1
Hr. Christen Scheel	14	Niels Søffrensen og Anders Steffensen	6-2-0-0	7-0-1-0
Tyge Jespersen	15	Søffren Nielsen med Skov	5-7-2-2	6-0-3-2
Tyge Jespersen	16	Niels Madtzen	3-3-0-0	2-5-2-1
Tyge Jespersen	17	Rasmus Markordsens øde Boell	3-3-0-0	1-6-1-2
Hr. Christen Scheel	18	Olluf Mogensen og Hans Andersen	5-1-2-0	7-6-1-2
Self Propriet. (nu Ambtsskriver Randulf)	19	Beboes af Tyge Jes- persen	21-0-0-0	29-2-1-0
<i>Husmænd:</i>				
Tyge Jespersen	1	Laur Rasmussen	1-2-1-2	0-4-1-1
Tyge Jespersen	2	Hans Sørensen		0-0-1-0
Tyge Jespersen	3	Kristen Nielsen og Rasmus Rasmussen		0-0-1-2
Tyge Jespersen	4	Peder Sørensen		0-0-2-0
Tyge Jespersen	5	Søren Sørensen		0-0-1-2
Tyge Jespersen	6	Niels Rasmussen		0-0-1-0
<i>Lystrup:</i>				
Tyge Jespersen	1	Søfren Søfrensen og Anders Søfrensen	12-6-2-0	12-5-1-1
Tyge Jespersen	2	Stephen Rasmussen	9-0-2-0	7-6-2-0
Summarum bedrager sig dette Sogn			294-2-0-0	260-7-1-1
Skov			0-5-2-2	

Det 18. Aarhundrede bringer en Rigdom af Kilder til Oplysning om Forholdene i Sognet. Lettest er det at følge de Gaarde, der har været lagt ind under Hovedgaardene, da Fæsternes Navne som Regel anføres ved de forskellige Skøder og Pantebreve. Anderledes stiller det sig med Jordegods, der har været lagt under Enkeltpersoner; her maa man nøjes med Skifteprotokoller, Regnskabsbøger, Fæstebreve etc. som Kilder, og disse er paa Grund af mangelfuld Opbevaring meget spredte og faa; man vil derfor se, at Gaardene her bliver lidt stedmoderligt behandlet. Da Hovedgaardenes Gods stadig skifter Ejer eller pantsættes, vil det være klogeligt at fortsætte med den rent kronologiske Gennemgang af Dokumenterne.

Den 4. Maj 1694 skøder Sal. Fru Sophiæ Fabers Arvinger, nemlig Daniel Mathesius, Jacobus Mathesius og Sophia Amalia Mathesius, Fru Fabers Gaard i Egaa til Magister Ejler Jacobsen Ejlertz. Fæsteren hedder Niels Udtzen, og Hartkornet er 8-0-0-1. Det er Matr. Nr. 17, Skødet beretter om.

Skøde den 28. Juni 1694: „Tyge Jespersen til Mattrup og Skaarupgaard skøder til Enevold Ranulf i Ø. Lisb. H. Ego Sogn, Schiering Munchgaard med sin Skov og Enemærker samt underliggende Rasmus Marqvorsens Bol, item 8 Gadehuse paa Gaardens Grund beliggende, nemlig i Schiering By“.

Jacob Nielsen Kromand (10 Rdrl.) 1 Fjdk.

Peder Sørensen Hjulmand (4 Mark og af Munkgaard Jord, naar det hannem forundes 4 Skp. Byg og 4 Skpr. Havre) 2 Fjdk.

Christen Nielsen og Rasmus Rasmussen: (2 Mark) 1 Fjdk. 2 Alb.

Søren Sørensen og Marqvar Andersen: (2 Mk.) 1 Fjdk. 2 Alb.

Niels Rasmussen og Rasmus Nielsen: (2 Mark) 1 Fjdk.

hvilken ovenmeldte Schiering Munchgaard med Skoven underliggende Bol og 8 Gadehuse er efter ny Matr. 31 Tdr. 6 Skpr. 1 Fjdk. 2 Alb. Endnu udi Schiering By.

Rasmus Hansen: 6 Tdr. 2 Fjdk. 2 Alb.

Christen Christensen: 6 Tdr. 3 Skp. 2 Alb.

Jens Ollufsen: 2 Tdr. 4 Skp. 1 Fjdk. 1 Alb.

Niels Madsen: 2 Tdr. 5 Skp. 2 Fjdk. 1 Alb.

Groes Rasmussen: 1 Td. 7 Skp. 1 Alb.

Rasmus Sørensen 4 Td. 3 Skp. 3 Fjdk.

Peder Svendsen og Niels Fisker: 3-1-0-1.

Søren Andersen: 3-0-0-0
Anders Nielsens Enke: 4-5-0-0
Las Rasmussen: 0-4-1-1

Husene er Nr. 2, 4, 3, 5 og 6; Gaardene er Nr. 12, 15, 13, 16, 7, 8, 5, 6, 1 og Hus Nr. 1.

Den 19. Marts 1698 pantsætter Tyge Jespersen noget Gods til sin Datter, Maren Tygesdatter; fra Sognet er der en Gaard i Egaa, der drives af Fæsteren Niels Sørensen, og Hartkornet er 12-0-2-0. Det er uden Tvivl Matr. Nr. 2 fra Matrikullen 1688. Hartkornsopgivelsen passer ganske vist ikke helt med Matrikulens Udregning, men den kommer trods alt ret nær. For øvrigt er der Grund til at nævne, at fremtidige Matrikelnumre lige indtil Udskiftningen alle vil referere sig til Matrikullen 1688.

Fra den 15. Aug. 1701 findes et Skøde, hvor Amtsforvalter Enevold Randulf tilskøder Ritmester Frantz Conrad Riise en Del Gods i Østerlisbjerg Herred. Det er „Schieringgaard med sin Skov og Enemærker samt underliggende Rasmus Marquarsens Boel, item 8 Gadehusø paa Gaardens Grund“, nemlig i Skjæring:

Jens Pedersen Kromand	0-0-1-0
Peder Sørensen Hjulmand	0-0-2-0
Christen Nielsen, Rasmus Rasmussen	0-0-1-2
Søren Sørensen, Marquor Andersen	0-0-1-2
Niels Rasmussen, Rasmus Nielsen ...	0-0-1-0

Endvidere i Skjæring:

Rasmus Hansen	6-0-2-2
Søren Rasmussen, N. Christoffersen	6-0-3-2
Jens Oufsen	2-4-1-1
Niels Madsen	2-5-2-1
Peder Horns	1-7-0-1
Anders Christensen	4-3-3-0
Peder Suendsen og Niels Sørensen Saumand	3-1-0-1
Søren Andersens Enke	3-0-0-0
Thomas Gius	4-5-0-0
Lars Rasmussen	0-4-1-1

Købet, der træder i Kraft Philippi-Jacobi Dag, drejer sig om *Husene* i Skjæring, Matrkl. Nr. 2, 4, 3, 5, 6 samt *Gaardene* Matrkl. Nr. 12, 15, 13, 16, 7, 8, 5, 6, 1, og Hus Matrkl. Nr. 1.

Den 27. Marts 1700 udstedes et Tingsvidne, hvori det hedder sig, at Tyge Jespersen til Matstrup og Skaarupgaard laaner 32,000 Rigsdaler af Christian Frederik Levetzov til Restrup, hvorfor han pantsætter:

Skaarupgaard: Hovedgaard 38-1-2-2

Bøndergods i Egou:

Niels Sørensen 11-4-0-0

Niels Jensen 10-1-1-1

Espen Jensen 10-6-2-0

Anders Rasmussen 3-5-3-2

Niels Rasmussen Gius 3-3-0-2

Jens Sørensen 5-7-0-1

Simon Sørensen 6-4-3-1

Jørgen Sørensen 3-4-3-1

Niels Mortensen (Leding) 3-0-2-2

Bøndergods i Lystrup:

Stephen Rasmussen 7-6-2-0

Kresten Hansen og Niels Sørensen... 12-5-1-1

Hartkornet følger her meget nøje Matrikulen 1688, og Gaardene i Egaa bliver i Rækkefølge Matrkl. Nr. 2, 9, 15, 3, 13, 12, 14, 1, 6, og Lystrupgaardene Matrkl. Nr. 2, 1.

Aaret efter den 29. Marts skøder Assessor Ejler Jacobsen Ejlertz en Gaard og et Gadehus i Egaa til Chr. Johansen Altholt, „residerende“ paa Lyngbygaard. Det drejer sig om Gaarden, hvor Niels Udtzen sidder som Fæster, og den nævnes med fuld Landgilde: 3 Ørte Rug, 3 Ørte Havre, 1 Fj. Smør, 1 Faar, 1 Lam, 1 Gaas, 2 Høns, 1 Brandsvin, 1 Ørte 1 Alb. Gjæsteri, hvilket igen vil sige, at det er Matr. Nr. 9. Gaarden tilhører i 1688 Tyge Jespersen, og han maa i den mellemliggende Tid paa en eller anden Maade have afhændet den til Assessor Ejlertz. Der anføres videre i Skødet: „Et Gadehus paa samme Gaards Grund staaende, som nu beboes af Søren Nielsen og giver aarlig 2 Sl. Daler“.

Efter den Jordebog, der blev optaget, da Digteren Thøger Reenberg købte Ristrup med Tilliggende, kommer han bl. a i Besiddelse af Herligheden til Egaa-Gaarden Nr. 5. Herligheden beløber sig for Ristrup Parten til 3-5-0-1 Td. Hartkorn, og Manden i Gaarden er stadig Peder Nielsen.

Den 2. April 1704 finder vi, „at Fru Karen Köller, salig Doctor Jens Birkerods, skøder til sin Søn Capitain Chr. Birkerod en Gaard i Schiering By, som af de kgl. Commissairer

i Frøken Auguste Gælds Liquidation med hendes Kreditorer d. 2. Maj 1664 blev udlagt til Fru Karen Köllers første Mand, Dr. Erich Pontoppidan for 738 Rdl. 3 Ort og hannem tilskødet. Gaarden var i hint Skøde anslagen i Hartkorn for 12 Td. 2½ Skp. og beboedes da af Søren Rasmussen, men nu af hans Enke og Søn Rasmus Sørensen den Yngre, hos hvilke ganske ingen Restanz til Datum haves“. Prisen for Gaarden nu i 1704 synes at have været ca. 300 Rigsdaler. Det er Gaarden Matr. Nr. 3 i Skjæring, der er Tale om; Hartkornsopgivelsen i Skødet er rent vild, da Gaarden i 1664 staar noteret for 5 Td. 1 Skp. 1 Fj.

Allerede den 30. Maj samme Aar overdrager Kaptajn Christian Carl Birkerod Gaarden til „Velagtbare og fornemme Mand, Borger og Brændevinsbrænder i Kjøbenhavn, Rasmus Sørensen“ for en Pris af 500 Rigsdaler danske og „en Rosenobel“ i Guld. Et underligt Træf vil, at baade Ejeren og Fæsteren hedder Rasmus Sørensen.

Den 3. April 1708 skøder Kirstine Hansdatter, Salig Licentiat Brobergs, et Boel i Egaa paa 4 Skpr. Hartkorn til Borgmester Anders Vendelbo i Aarhus. Det er Ejendommen Matr. Nr. 19. Kun er Hartkornet ufuldstændigt opgivet, da der i Stedet for 4 Skpr. er 4 Sk. 2 Fjdk. 1 Alb. Det bebos af Husmanden Anders Jørgensen.

1708 sker der et Mord ved Hulvejen lige efter den gamle Egaa Bro. Egentlig har det maaske mere Karakteren af et Slagsmaal med dødelig Udgang; men Datidens Retspleje har ikke sondret subtilt som Nutidens. Naar en Mand blev slaet ihjel, var det Mord, og man bed sig ikke særligt fast i Omstændighederne i øvrigt. Et klart Billede af det passerede faar vi ved at læse følgende Redegørelse, som Præsten ved Egaa Kirke, Hr. Jens Andersen Winding, møjsommeligt har nedskrevet i Kirkebogen:

„Qvasimodogeniti 1709: Dend dræbte Niels Jensøn Voldum begravet som døde IV Adv. 1708; Mand-draberens Hiemtings Dom, som Sr. Olluff Henricksøn i Andii overantvortede mig, lyder Ord efter andet som følger:

Saasom Matz Sørensen som fuldtis med den afdøde Niels Jensen Vollumb til Aars, ved Eed hafuer bekræftet at samme Niels Jensøn var i et Huus der udi Byen tilhaabe med Jens Troelsøn oc Søren Jørgensøn Bjørensøn sametid ej hørte nogen Tvistighed imellem dennem, enten der udi Byen eller paa Veyen til Eggou Broe, hvor vel de kiörte omkring dennem paa Vejen,

eller noget ont blev talt imidlertid, saasom de maatte holde och færdige deris Vogn-Redskab, men den Tid forne Matz Sørensen som gick for ved sin Vogn och den dræbte Niels Jenssøn Vollumb kiørte samme Vogn var kommen over Egou Broe til Huulveien oc ville kiøre frem stod to Karle ved en Vogn, hvoraf den ene med Hug og Slag ofverfaldt og slog Niels Vollumb, som den afdødes Bekiendelse, samt Vidner og Siunvidner forklarer, efter sliig Omstændigheder seer vi ej rettere end Jens Troelsøn som Stiimand hafver overfaldet den dræbte Niels Vollumb uden Skyld og Sviger, hvorfor hans paa samme Maade bør at straffis nemlig at have sit Lif forbrudt oc bør han at leggis paa Steille oc Hjuler, hans Hovidt-Lod være forfalden til Herskabet oc den dræbtes Arfvinger, oc som da hand er undkommen, da at være fredløs och straffis som sagt er, naar hand ham antræffis efter Lovens 6. Bogs 9. Capitel 12 och 13 art: pag. 915. Till Processens Bekostning 6 Rigsdaler. Och Søren Jørgensen Biørnsøn som var i Følge med Manddraberen och holt i Veyen for Vognen tillige med Jens Troelsøn oc huercken hindret Drabet ejheller anholt hannem, men fuldtis med hannem paa Vognen oc de beggi bortkiørte efter Ulychen var sked, och det siden ej angaf, bør at betalle fuld Mand-boed, er trende 18 Lod Sølv efter Lovens 6. Bog 6. Capitel 13 art: pag 893“.

Den dræbte er sikkert den Niels Jensen Volding, som ifølge nedenfor nævnte Skøde bor i et Gadehus i Ega; denne Teori støttes af den Kendsgerning, at der Aaret efter er kommet en ny Beboer af samme Hus. Hvem Drabsmanden og hans haandgangne Mand er, kan ikke konstateres; man har Lov til at antage, at det ikke er nogen af Bymændene, og at det snarere er Tjenestefolk eller Udensogsboere, der har udført Misgerningen. For det første kan man ikke finde deres Navne hverken i de retslike Dokumenter eller i Kirkebogen; at der hellere kan være Tale om Tjenestefolk, antyder Dommens Ordlyd: „stod to Karle“; Karl er nemlig paa dette Tidspunkt i Jylland ved at vinde Indpas i Sproget som betydende „Tjenestekar!“, hvorimod det i ældre Sprogbrug betød „Mand“. Da Misdæderen oven i Købet er flygtet, og vi ikke har Papirer paa hans Henrettelse, lader det til, at han har unddraget sig Lovens Straf og sammen med Landstrygere og andet Kæltringepak har fristet den fredløses usikre og kummerfulde Liv.

Den 2. April 1709 oprettedes et Skøde, hvori der staar, at Anne Mickelsdatter til Mattrup, salig Daniel Fiskers til Skan-

derborg, skøder „til sin Gjælds Afbetaling og sine Børns des bedre Optugtelse og Fremtarv“ til Hr. Justitsraad Olluf Krabbe til Bierre og Nanderup foruden Hovedgaarden, Skaarupgaard, en Del Bøndergods. Fra Egaa By er der opført følgende Gaarde i Skødet:

Søren Nielsen, Inger Rasmusdatter...	11-4-0-0
Rasmus Eriksen	10-1-1-1
Søren Espensen	10-6-2-0
Rasmus Lauritzen	3-5-3-2
Rasmus Laursen, Søren Sørensen ... af Kirkejorden.	2-7-0-0
Rasmus Rasmussen	3-3-0-2
Simon Lauritsen	5-7-0-1
Jørgen Sørensen, Søren Jørgensen ...	3-4-1-2
Laurids Lassen	8-4-3-1
Niels Mortensen	3-0-2-2

Gadehuse: Jens Rasmussen — Poul Olufsen — Groes Rasmussen — Niels Jensen Volding — Søren Jensen Lystrup.

Lystrupgaardene:

Peder Christensen	7-6-2-0
Christen Hansen, Niels Groesen	12-5-1-1

Det har været nogle dyre Børn, Anne Mickelsdatter har haft, thi foruden disse Gaarde og Egaa Kirketiende solgte hun samtidig 28 andre Bøndergaarde og 9 Kirketiender. Ved Identifikation af Gaardene ser vi, at Handelen har drejet sig om Matr. Nr. 2, Nr. 9, Nr. 15, Nr. 3, Nr. 11, Nr. 13, Nr. 12, Nr. 1, Nr. 14, Nr. 6, samt de to Lystrupgaarde Nr. 2 og Nr. 1. I Hartkornsangivelsen over Gaard Nr. 14 har der indsneget sig en Fejl, idet Hartkornet ikke er 8-4-3-1, men derimod stadig 6-4-3-1.

Det samme Egaa-Gods skødes den 10. April 1711 af Justitsraaden til Cancelliraad samt Amtmand Hans Nansen. Med Hensyn til Fæsteforholdene er der sket visse Forandringer i de forløbne Par Aar. Paa Gaard Nr. 2 sidder nu Søren Nielsen alene. Gaard Nr. 9 har faaet to ny Mænd, Anders Jensen Yde og Niels Sørensen, og paa Nr. 1 sidder nu Søren Jørgensen alene. Med Gadehusene er der kun sket den Forandring, at den dræbte Niels Jensen Voldings Hus nu bebos af Peder Tykiær, og at der endvidere anføres at være et Hospitalshus i Byen.

Allerede fire Dage efter Handelen pantsætter Hans Nansen det erhvervede Gods til sin Svoger Peter Fog paa Ryumgaard.

Ved en Auktion paa Skjæring Munkegaard den 28. April 1711 sælges Skjæringgaards Gods ifølge Overenskomst mellem Arvingerne efter Ritmester Riise til Hans Nansen for 3747 Rdlr. 2 Mark 9 Skl. Fortegnelsen over Jordegodset ser saaledes ud:

Skjæring Munkgaard med Ager, Eng
og Skov og 8 underliggende Huse,
item Rasmus Marquorsens Bol 31-6-1-2

Gaarde i Skjæring:

Rasmus Hansen <i>nu</i> Niels Hansen ...	6-0-2-2
Søren Rasmussen, Niels Saugman ...	6-0-3-2
Jens Ovesen <i>nu</i> Rasmus Nielsen	2-4-1-1
Niels Madsen Smed	2-5-2-1
Peder Sørensen Horn	1-7-0-1
And. Kristensen <i>nu</i> Sør. Rasmussen	4-3-3-0
Peder Suensen	3-1-0-1
Søren Andersens Enke <i>nu</i> Simon Sø- rensen	3-0-0-0
Thomas Andersen Giufs	4-5-0-0
Laurids Rasmussen	0-4-1-1

Med Gaardene i Hesselballe og Stenøe bliver det et Jordtilliggende paa ialt 90 Td. 2 Fjdk. Hartkorn. Sammenligner vi disse Skjæringgaarde med Matriklen, vil vi se, at det er Matrikelnumrene Nr. 12, 15, 13, 16, 7, 8, 5, 6, 1 samt Hus Nr. 1.

Den 9. Juni samme Aar udstedes et Tingsvidne, hvori det hedder, at Hans Nansen til Skjæring Munkgaard overtager en Gæld til sin Svoger Peter Fog, som er stiftet af afgangne Ritmester Riise til Skjæring Munkgaard, og for hvilken pantsættes noget Gods, som Hans Nansen har tilforhandlet sig paa Auktion. Det drejer sig om Ejendommene, der er nævnt i det foregaaende Skøde dog med Undtagelse af Matrkl Nr. 5 og Nr. 7.

Ved en Auktion i Aarhus efter sl. Borgmester Anders Vendelbo bortsælges 1711 et Bol i Egaa til Peder Mogensen i Mollerupgaard. Bolet, der er paa 4 Skp. 2. Fjdk. 1 Alb., er Matr. Nr. 19 og bebos af Husmanden Anders Jørgensen.

Den 16. August 1718 tilskøder Christian Sehested til Ravnholt og Iver Rosenkrantz samt Christian Friis „Christian Ditlef, Greve til Reventlou, noget Gods, som deres Fruer havde arvet

efter deres Moder Fru Elisabeth Sophia Scheel“. I Egaa bliver det Gaardene, hvori Niels Mortensen (... 1-6-1-2) og Peder Nielsen (... 2-0-3-0) sidder, hvilket bliver Matr. Nr. 6 og Nr. 5. Da det er de to Selvejergaarde, har det kun været Herligheden, Fru Scheels tre Svigersønner har afhændet. Skødet giver i øvrigt et godt Billede af, hvor ligegyldigt i vore Øjne Rettens Skrivere har behandlet Bondejorden; det fremgaar nemlig absolut ikke af Skødet, at det har drejet sig om Selvejergaardenes Herlighed; man kunde i og for sig lige saa godt tyde det som en Handel med en almindelig Fæstegaard.

Samme Gaardes Herlighed sælges 1711 af Ceremonimester Gerstorps Arvinger til Frisenvold.

Ejeren af Ristrup, Digteren Thøger Reenberg tilskøder den 8. Februar Købmand Jens Andersen Müller i Aarhus en Eng, kaldet Hammelkier, i Egaa Sogn. Engstykket var paa 1 Skp. 1 Alb. Hartkorn og blev brugt af to Udensognsboere, Jens Espensen i Lystrup og Søren Nielsen i Giældrup.

Vi husker, hvorledes højsalig Kong Frederik d. III solgte og overdrog store Dele af Kronens Gods og Rettigheder for at borteliminere Statsgælden; samtidig husker vi ogsaa, hvorledes han forbeholdt sig Reluitionsret, d. v. s. Retten til Generhvervelse af det afstaaede Gods. For en Del af Aarhuseggen giver Kong Frederik d. IV Afkald paa denne Reluitionsret mod et passende Vederlag. For Egaas Vedkommende kommer Gaarden, Matr. Nr. 5, ind under dette Tingsvidnes Bestemmelser. Stadigvæk er det kun denne Gaards Herlighed, stort 1-2-3-0 Td. Hartkorn, der handles med. Ejeren er Peder Pedersen, Søn af den forhenværende Ejer Peder Nielsen.

Den 18. September 1720 køber Mickel Malling Vinter Matr. Nr. 3 i Skjæring af Rasmus Sørensen, Brændevinsbrænderen i København; samtidig erhverver Malling Vinter kongeligt Reluitions-skøde paa Gaarden.

Ret længe beholder han den dog ikke; vi ser, at han i 1725 afstaar den til Peder Andersen, Borger og Handelsmand i Aarhus. Rasmus Sørensen er stadig Fæster af Gaarden.

Medens vi er ved Matr. Nr. 3 i Skjæring, kan lige nævnes, at Peder Andersen sælger Gaarden den 26. Marts 1733 til Joachim Gersdorff til Vosnæsgaard. Rasmus Sørensen er nu død, og hans Enke, Anne Terkildsdatter, sidder paa Gaarden, hvis Hartkorn er som i Matriklen 4-4-3-1.

Omkring 1730 lader Kalø Amt opføre en Fortegnelse over

Ejendomsforholdene. For Egaa Sogn ser Listen saaledes ud:

Egaa By

Matr. Nr. 1	}	Skiæringgaard
„ Nr. 2		
„ Nr. 3		
„ Nr. 4		Bispen i Aars
„ Nr. 5		Landsdommer Reenberg, 3-5-0-0; og Frisenvold, 2-0-3-0
„ Nr. 6		Skiæringgaard, 3-0-2-2; og Frisenvold 1-6-1-2
„ Nr. 7		Rektor i Aars
„ Nr. 8		Sognepræsten til Domkirken i Aars
„ Nr. 9		Skiæringgaard
„ Nr. 10		Aarhus Hospital
„ Nr. 11	}	Skiæringgaard
„ Nr. 12		
„ Nr. 13		
„ Nr. 14		
„ Nr. 15		
„ Nr. 16		5. Lektiehører ved Aarhus Skole
„ Nr. 17		Lyngbygaard
„ Nr. 18		Vosnæsgaard
„ Nr. 19		Skiæringgaard

Lystrup By

Matr. Nr. 1	}	<i>Skaarupgaard</i>
„ Nr. 2		

Skjæring By

Matr. Nr. 1		Skjæringgaard
„ Nr. 2		Frisenvold
„ Nr. 3		Peder Andersen i Aarhus, senere Vos- næsgaard
„ Nr. 4		Vejle Kirke, senere Skjæringgaard
„ Nr. 5	}	Skjæringgaard
„ Nr. 6		
„ Nr. 7		
„ Nr. 8		
„ Nr. 9	}	Frisenvold
„ Nr. 10		

„	Nr. 11	Bispen i Aars
„	Nr. 12	} Skjæringgaard
„	Nr. 13	
„	Nr. 14	Frisenvold
„	Nr. 15	} Skjæringgaard
„	Nr. 16	
„	Nr. 17	
„	Nr. 18	Frisenvold
„	Nr. 19	Skjæringgaard ejes af Sr. Rasmus Randlev.

Den 6. August 1731 indlemmes en Del Bøndergods under det nyoprettede Stamhus Frisenvold. I Skjæring bliver Strøgods, der har tilhørt „Estrup“, erhvervet, og Gaardene opføres under „Løjstrup“ i Stamhusets Oprettelsesbrev. Det drejer sig om:

Matr. Nr. 2: Peder Olufsen og Oluf Pedersen	9-6-0-2
Matr. Nr. 10: Rasmus Terkelsen.....	10-7-3-0
Matr. Nr. 9: Søren Pedersen	5-1-2-2
Matr. Nr. 18: Søren Olesen og Rasmus Kristensen	7-6-1-2
Matr. Nr. 14: Anders Olesen.....	7-0-1-0
Et Stykke Skov, kaldet Virup.....	0-6-0-0

I Egaa køber „Frisenvold“ et Par Gaarde af Ceremonimester Gerstorps Arvinger:

Matr. Nr. 5: Peder Nielsen	2-0-3-0
Matr. Nr. 6: Niels Mortensen.....	1-6-1-2

I Følge Jordebog for Skaarupgaard den 12. August 1733 hører følgende Gods i Egaa Sogn til Skaarupgaard:

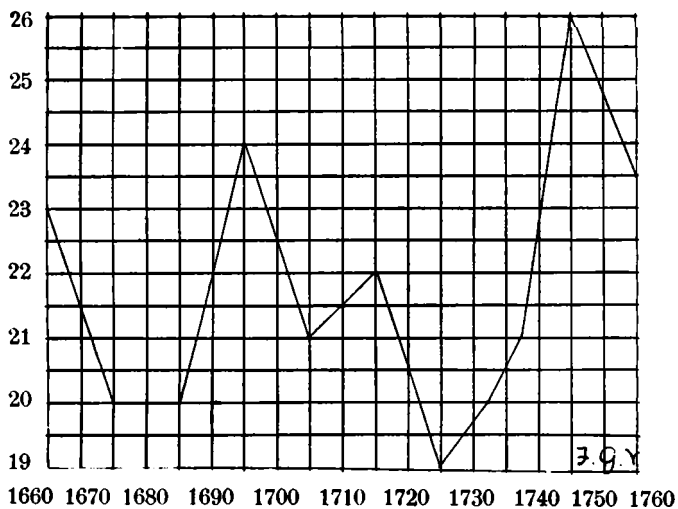
Matr. Nr. 1 i Lystrup: Peder Rasmussen	6-2-2-2
Matr. Nr. 1 i Lystrup: Søren Christophersen	6-2-2-2
Matr. Nr. 2 i Lystrup: Jens Pedersen	7-6-2-0

Endvidere er Egaa Kirkes Korn- og Kvægtiende underlagt Skaarupgaard. Som man vil se, er Gaard Nr. 1 i Lystrup blevet delt i to lige store Gaarde. Hvornaar dette er sket, kan ikke nøje angives, men man har Lov at gætte paa, at det er sket

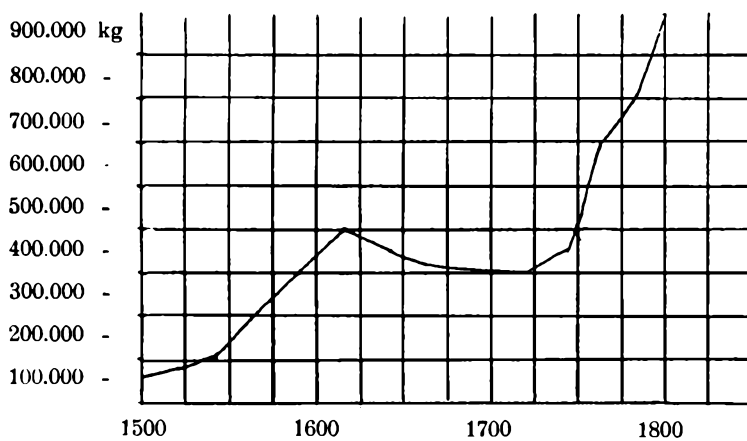

mellem 1730 og 1733, da den udfærdigede Matrikel ca. 1730 (jfr. pag. 96) kun viser to Lystrupgaarde.

Ser vi nu lidt paa de økonomiske Forhold i Enevældens første Tid, tegner Billedet sig alt andet end straalende. Det er rigtigt, at det ny System bragte Fasthed og Orden i en Tilværelse, der nærmede sig Kaos. Men saa længe Handel og Vandel er afhængig af Ædelmetal som Omsætningsmiddel og Grundlag, betyder Systemskifter kun, at det ny System ligesom det gamle maa bøje sig ind under Verdenskonjunkturerne. Deflationen fortsatte. Ganske vist steg Sølvproduktionen, men Folketallet stiger endnu mere, og Penge som Omsætningsmiddel bliver mere og mere udbredt. Der sker altsaa det, at der bliver en større Efterspørgsel paa ædelt Metal, hvilket jo igen betyder, at Metallet stiger i Værdi. Denne Stigning foraarsager videre et tydeligt Fald paa Landbrugsprodukterne. Vedføjede Kurve viser til Eksempel Smørpriserne i Aarene 1660—1760 for Aarhus Stift. Paa den lodrette Søjle er afsat Prisen i Øre pr. Pund; paa den vandrette Akse er Aarene afsat. Man faar her et Billede af, hvorledes Prisniveauet har vist en nedadgaende Tendens, et Fald, der først viser en modgaende Bevægelse omkring 1740. Nu bidrog Krigene heller ikke til at forøge Sølvængden. Folk nærde en underlig Tilbøjelighed til at gemme Sølvtøjet, naar Fjendens Hære nærmede sig Landet. Men mest talte sikkert Enevældens økonomiske Teori, Merkantilismen, der hævder, at et Lands Velstand maales ved den gunstige Handelsbalance, det vil sige større Eksport end Import, samt en konsekvent Ophobning af ædelt Metal inden for Rigets Grænser; en saadan Idé betyder, naar den bliver praktiseret, en Efterspørgsel paa Sølv og Guld uden Lige. — Merkantilismen betyder Planøkonomi, hvilket foraarsager, at Handel og Haandværk begunstiges paa Landboens Bekostning. Privilegier, Monopoler, Told etc. florerer. Planøkonomien udstrækkes ogsaa til Landbruget. Her drejer det sig ikke saa meget om at faa saa meget ud af Jorden som muligt til Gavn for Bonden som at faa gjort ham til et godt Skatteobjekt. Erfaringen havde vist, at Bonden klarede sig bedre som Fæster end som Selvejer. Herremanden var ikke interesseret i at ødelægge sine Fæstere, tværtimod var deres Trivsel hans Fordel, derfor kunde Bønderne altid laane Sædekorn, Kreaturer og Kontanter hos ham i Aar med Misvækst og saa videre, selvfølgelig mod en passende Godtgørelse. Staten var ikke sèn til

*Den gennemsnitlige Smørpris i Aarhus Stift
fra Aarene 1660-1760 grafisk fremstillet.*

Kurve over Verdensproduktionen af Sølv.

at øjne en god Forretning; naar man nu lod Godsejeren tage Ansaret for Bondeskattens Inddrivelse, slap man paa en nem Maade ud over en Mængde Vanskeligheder; man gjorde ligefrem Statens Interesser fælles med Herremandsstandens. 1670 faar Ejendomsbesidderne Skattefrihed for Hovedgaarden mod at indestaa for Fæsternes Skatter, og Aaret efter, 1671, kommer Forordningen om Oprettelse af Grevskaber og Baronier. Princippet bliver da, at man gør ca. 15 Procent af Danmarks Jord skattefri for at sikre sig regelmæssig Skat af den øvrige Jord, hvori ogsaa Ødegaardene var inkluderet. Dette kunde sikkert være gaaet fortrinligt, hvis Godsejerne havde været Overmennesker; men det var de ikke, og de havde i øvrigt ikke Raad til at være det. Af ren og skær Nød begyndte de en Rovdrift paa Jord og Skov, og Bønderne blev udnyttet til det yderste. Rovdrift resulterer i Jordens Udpining med minimale Afrøder. Til Tider var der rene Misvækstaar, og gennem flere Perioder rasede Kvægpesten over hele Europa. Tidens Kaar skabte undertiden et slemt Misforhold mellem Bonde og Herremand, som for Eksempel Tilfældet var mellem Mander, paa Skjæring Munkegaard, Rasmus Randlev, og hans Fæstere (jfr. Skjæring Munkegaard pag. 324). Der var for Alvor Landbrugskrise i Danmarks Land. Et haardt Slag blev endvidere Indførelsen og de senere Forhøjelser af Udførselstolden paa Stude, ligesom Hollands i 1724 gennemførte Indførselstold paa Fedestude omtrent stoppede denne vigtige Indtægtskilde. Med Kornpolitikken var Regeringen lige saa uheldig, og det hele saa meget fortvivlet ud.

1735, da Krisen var paa Højdepunktet, indsender Amtmand Gersdorff en Erklæring om Forholdene i Callø Amt:

„Bøndernes Vilkaar er slette; der gives flere Bønder, som ikke formaar at betale de Kgl. Contributioner, end saadanne, som formaa at udrede dem. Landgilden er det endnu vanskeligere at faa ind. Det er næsten vanskeligere at faa Contributionerne ind nu, end det var i Krigens Tid, skjøndt de var større. Grunden hertil er de slette Kornpriser og Øxenhandlens Aftagelse, fra dend Tid af dend store Told i Holland blev paabuden. — Af Øxen afsættes neppe en Siettedel mod forhen, ja, 1734 og 1735 er der alene af Callø Amt udreven 600 Stude mindre end i 1731. Agerdyrkningen kan ikke forbedres, da der ikke findes store Strækninger af Heder, der kunne opdyrkes etc. Beboere mærkes der ikke at mangle, undtagen paa

Strøgødsset, der er tillagt Geistligheden pro officio, hvor det ofte mangler paa Fæstere og Tienstefolk, især Karle, der kunde være dygtige til Landmilice-Indroullering“.

Wosnæsgaard, d. 21. Juli 1735.

Gersdorff.

Skrivelsen understøtter i høj Grad de omtalte Forhold; videre bemærker man, at en Del af de Gaarde, Gejstligheden har, ligger øde eller mangler Tyende.

1702 blev Vornedskabet ophævet; det var faktisk gjort overflødigt ved Indførelse af Landmilitzen 1701, hvorved Landet blev inddelt i Lægder paa 20 Tdr. Hartkorn, som hver skulde stille en Soldat, der hver Søndag maatte gøre Tjeneste, „springe Soldat“, som det hed. Øvelserne var haarde og Straffene barbariske. For at hindre Rømning blev Pastvang indført, hvilket foraarsagede stor Misbrug af Herremandens Myndighed, og som faktisk var ensbetydende med en Slags Vornedskab. Baade Bønder og Godsejere var lede og kede af Landmilitzen, og den blev da ogsaa nedlagt i 1730 til stor Glæde for begge Parter. Samtidig bortfaldt naturligvis Pastvängen; dette medførte, at der pludselig skete en Masseudvandring. Strømmen gaar fra Land til By. Godser, der havde et daarligt Ry paa sig, fandt sig totalt berøvet Tjenestefolk og Fæstere, som var gaaet i Tjeneste et bedre Sted; andre Karle rendte af Plads for at slutte sig sammen med andre ligesindede for at strejfe rundt i Landet som Løsgængerbander. Landbruget maatte have regelmæssig Arbejdskraft, og for at raade Bod paa de ulykkelige Forhold indførtes Stavnsbaandet i Marts 1731. Pastvängen blev nu genindført, og Soldaterproblemet blev løst ved Forordningen om, at Herremanden nu havde Ret til at sende Mandspersoner, som var „deres Herskab i Særdeleshed mere til Skade end til Gavn“, ind for at gøre Tjeneste i den hvervede Hær.

Ved Tidernes Ugunst og ved sin egen anløbne Karakter var Herremanden paa Skjæring Munkegaard, Rasmus Randlev, blevet en fattig Mand. Hos sin Forvalter, Hans Thornson, laaner han efter et Pantebrev, udfærdiget den 19. December 1736, 8000 Rdl. mod Pant i Skjæring Munkegaard, „næst efter 3798 Rdlr.“ med Bøndergods og Skoven Kastrup, altsaa ialt 180 Tdr. 7 Skpr. Hartkorn.

Dette forhindrer ham ikke i at købe et Bol i Skjæring,

„forhen Weile Kierke tilhørende“, paa en Auktion i Aarhus 1745. Ejendommen er paa 1-6-1-1 Tdr. Hartkorn, og Fæsteren hedder Jens Willumsen. Det bliver Matr. Nr. 4 i Skjæring, der saaledes kommer ind under Munkegaard.

Den 3. Maj 1752 pantsætter Rasmus Randlev igen sit Gods, som hører ind under Skjæring Munkegaard, til Mathias Testrup paa Mariager Kloster. Der er ført en særdeles omhyggelig Fortegnelse over de enkelte Ejendommers Forhold:

Egaa

Nr. 1	}	Jens Sørensen Smed.....	3-4-1-2
Nr. 13			3-3-0-2
Nr. 2		Søren Nielsens og Enkes fraadøde Gaard, som bruges af 2 Sønner og 1 Datter.....	11-4-0-0
Nr. 3		Frans Sørensen (som tillige har Halvparten af Nr. 11 og det beboer).....	3-5-3-2
Nr. 6		Jens Nielsen Elsted	3-0-2-2
Nr. 9		Christen Farre og Jens Mejlbye.....	10-1-1-1
Nr. 11		Annexgaard beboes af Frands Sørensen og Anders Pedersen, hver Halvdelen	12-3-3-1
		(deraf Herligheden):	2-2-0-0
Nr. 12		Peder Jensen	5-7-0-1
Nr. 14		Jørgen Sørensen Smed.....	6-4-3-1
Nr. 15		LaurS Sørensen, som beboer Byggestedet, og Jens Sørensen, som beboer Byggestedet til Nr. 13	10-6-2-0

Huse

Jens Rasmussen Tyrresen	0-4-2-1
Rasmus Jensen, Rasmus Røgter og Birgitte Poulsdatter, Jørgen Andersen; Bols Niels og Jens Frandsen; Jacob Andersen af et nyt Hus paa Groes Rasmussens Byggeplads; en ubebyggt Haugeplads norden for dette; Rasmus Christensen, et for mere end to Aar siden opbyggt Hus; endnu en ubebyggt Husplads med Hauge norden Kirkemuren, som Jørgen Andersen forhen beboede og ved „Skjødesløshed“ blev afbrændt.	

Skjæring

Nr. 1	Søren Thomasen	4-5-0-0
Nr. 5	Las Mickelsen og Søn Peder Lassen haver disse Steder samlede under et. Lige i Avl med Nr. 12	3-1-0-0
Nr. 6		3-0-0-0
Nr. 7	Rasmus Markussen	1-7-0-1
Nr. 13		2-4-1-1
Nr. 12	Forhen Johan Mathiasen, nu Anders Jacobsen. Haver Avl lige med Nr. 5 og Nr. 6, som tilsammen er et fuldt Bols Jord i Marken. Byggestedet hører til Nr. 6	6-0-2-2
Nr. 4	Afg. Jens Willumsen beboede dette første Bol, ...	1-6-1-1
Nr. 16	nu tillagt dette sidste, som er fæstet til Willum Thomesen	2-5-2-1
Nr. 15	Ole Espensen. Lidt Engjord herfra er lagt under Skjæring Munkgaard	6-0-3-2

Huse

Nr. 1	Søren Nielsen Mols	0-4-1-1
Nr. 2	Søren Tygesen; nu Mads Mortensen	0-0-1-0
Nr. 3	Niels Sørensen Sparre.....	0-0-1-2
Nr. 4	Jacob Snedkers Husplads (uden Byggested)	0-0-2-0
Nr. 5	Jacob Hansen Svensk	0-0-1-2
Nr. 6	Rasmus Højen Skræder	0-0-1-0
	<i>Anne Nielsdatter Sparres (for kort siden nybyggt); Niels Sørensen Snedker; Søren Simonsen; Birgitte Sørensdatter Rytter og Jens Christiansens Enke Marren Svendsdatter; Søren Snedkers Enke nu Datteren og hendes Mand; Rasmus Sørensen Hiord, for faa Aar siden bygt; Chatarina Andersdatter fik dette Hus efter Anna Mols; Mickel Kuk og ters) samt Elle Docters; Rasmus Jenkone (Konen fik det efter Karen Røgsen; Lisbeth Saugmands fik Huset efter Rasmus Smed; Søren Frandsen; Jens Snedker og Kone (Manden tjener); Rasmus Nielsen Smed fik det ef-</i>	

ter *Anna Saugmands; Erik Rasmussen Detlev* (fik dette Hus efter *Søren Frandsen*); *Søren Nielsen*, Byens Smed; endnu et Hus paa Nr. 16.s Byggeplads, beboet af *Anders Tykjær* og *Anders Sparre*.

Skjæring-Munkgaard

Beboes og endnu bruges af Rasmus Randlef 29-2-1-0

Skipperbolet

Bruges under Gaarden og er uden anden Bygning 1-6-1-1
 Skov til Gaarden, kaldet Kastруп, indhegnet med Grøft 0-3-3-2

Skipperbolet er det samme, som i Gammelmatriklen benævnes som Rasmus Marchordsens øde Boel, altsaa Nr. 17. Som det fremgaar af nærværende Pantebrev, er Bygningerne nedrevet, og Jorden dyrkes under Hovedgaarden.

Efter Jordebog over Skaarupgaards Gods 1769 hører følgende Gaarde i Lystrup ind under denne Hovedgaard:

Nr. 1	Hans Nielsen	6-2-2-2
Nr. 2	Niels Christensen	6-2-2-2
Nr. 3	Niels Jensen	7-6-2-0

1773 ejes Skjæring Munkegaard af Edel Margrethe Biering, Axel Thornsons Enke. Ifølge Jordebog optaget dette Aar sidder hun i uskiftet Bo med fire umyndige Børn, Hans, Samuel, Friedrich og Maria Elisabeth Thornson. Hendes Lavværge er Thorn Thornson, Broder til salig Axel Thornson. Som det fremgaar af denne Jordebog, maa Egaa Gaardene være solgt fra. Jordebogen ser ud som følger:

Skjæring Munkgaard

Ager og Eng 7-5-3-1
 Skovskylde 0-3-3-2

Skiering

Nr. 1	Hans Jensen	6-0-0-0
Nr. 5	} Peder Lassen	6-1-0-1
Nr. 6		
Nr. 12	Anders Jacobsen	6-0-2-2
Nr. 4	} Terkild Pedersen	6-0-0-0
Nr. 5		
Nr. 7		
Nr. 13	Peder Markussen	6-0-0-0
Nr. 15	Niels Olesen	6-0-3-2
Nr. 8	Peder Jensen	6-0-0-0
Nr. 16	Niels Sørensen Smed	6-0-0-0
Nr. 13	Søren Jensen Øverst	6-0-0-0

Bol

Søren Mols	1-0-0-0
Jørgen Jørgensen	2-0-0-0
Niels Sparre	2-0-0-0
Markus Rasmussen	1-0-0-0

Huse

Peder Kusks Enke	0-0-1-2
Poul Sørensen	0-0-2-2
Jens Øverst; Maren Qvistes; Mikkel Kuk; Hans Olesen; Rasmus Hjord; Peder Hansen; Smeden Jens Frandsen; Jens Snedkers Enke; Jens Andersen Rytter; Rasmus Eriksen; Jørgen Skov; Anders Tykjærs Enke.	

Som man vil se, er der sket store Forandringer siden Jordbogen 1752. Selve Skjæring Munkegaards Hartkorn er sat saa meget ned, at der maa være Tale om, at den er berøvet en Del af sin Jord, som derefter er gaaet ind i Bymarken. Lægger vi de to Jordlisters Hartkorn sammen, faar vi omtrent det samme Resultat, hvilket viser, at Jorden er blevet inden for Hovedgaardens Interessesfære. Videre konstaterer vi, at Gaardene er blevet normaliserede, d. v. s., ved at lægge lidt til her og trække noget fra hist faar man en Størrelse, der ligger omkring 6 Tønder Hartkorn. Videre er fire af Husene ophøjet til Bolssteder og har faaet Hartkornsforøgelse. Man studser lidt ved at se Gaard Nr. 5 og Nr. 13 opført to Steder. Om Nr. 5 er der ingen Tvivl; den maa opfattes som

to Halvgaarde, der hver for sig drives sammen med Nr. 4 og Nr. 6. Spørgsmaalet, som desværre maa lades ubesvaret, er, om man ligeledes kan opfatte Nr. 13 som to Halvgaarde, der hver er gaaet sine egne Veje? Interesserede kan jo foretage deres Refleksioner. Underligt er det videre at se Nr. 8. Denne Gaard er sikkert glemt i Fortegnelsen af 1752 af en Skriver, eller ogsaa har Randlev med Vilje villet beholde den som eneste Ejendom i Sognet, hvis det skulde gaa saa galt, at han maatte afstaa det bortpantede Gods.

1775 faar Anders Speitzer, Forpagter paa Restrup ved Hobro, Skøde paa det ovennævnte Gods af Madame sal. Axel Thornson. Jordebogen, der følger Skødet, stemmer i det væsentlige overens med Listen fra 1773. At Nr. 4 og Nr. 16 er sat sammen, skyldes sikkert en Skrivefejl, d. v. s., at der i Stedet for Nr. 16 skal staa Nr. 5. Peder Jensen paa Nr. 8 staar opført med Tilnavnet Snedker. Af nyere Fæstere har Bolsstederne faaet Søren Nielsen Smed paa Nr. 1 og Søren Nielsen Sparre paa Nr. 3.

Anders Speitzer beholdt ikke Godset ret længe. Den 10 August 1776 sælger han Gaarden og Jordegodset til Rasmus Müller, Forvalter ved Friherreskabet Marselisborg. Som det hedder i Skødet: „Skjæring-Munkgaard med Bøndergods og Gadehuse i Skjæring By, samt den under Skjæring Munkgaard henhørende og paa Skjæring Mark befindende indgrøftede liden Skov, Castrup kaldet, alt som det er solgt ham af Madame Thornsohn, undtagen forsaavidt angaar det Gadehus i Skjæring, der nu bebos af Jens Jensen Kik (sikkert Skrivefejl for Kuk), med samme tilliggende Ager og Engs Hartkorn, 0-3-3-2, som for dette Kjøb er reserveret; dog maa samme Hus og Hartkorn ikke afhændes til andre end Skjæring Munkgaards Ejere, som i saa Fald skal overlades det for den Summa 200 Rdlr.“ Købesummen for alt iberegnet beløber sig til 8000 Rdlr. Her erfarer vi, hvorledes der ligefrem bliver oprettet et nyt Hus med Jordtilliggende; vi vil nemlig forgæves efterspore et Hus med Hartkornet 0-3-3-2; man maa ligefrem forestille sig, at Anders Speitzer uden videre har foræret bemeldte Jens Jensen Kuk Jorden. Slaar vi op i Mandtalslisten fra 1787, ser vi, at der staar opført en Boelsmand Jens Jensen. Vi kan godt regne med, at det er Jensen Kuk, og Vedtegningen, der er knyttet til Navnet, viser, at han er „Opsynsmand ved Skiering Munkgaard Skov“. Dette peger paa, at Kuk har faaet Jorden

for sine gode Tjenesters Skyld. Den vedføjede Jordebog er der ingen Grund til at gengive, da den falder sammen med den af 1773. Kun er der kommet en ny Mand i Nr. 5 og 6. Det er Jens Andersen, som nu sidder der. Endvidere er Peder Jensen traadt i Stedet for Peder Kusks Enke i Hus Nr. 5.

1779 ser Skjæring Munkgaards Fæsterliste saaledes ud:

Niels Kristensen; Jens Andersen; Anders Jakobsen; Terkild Pedersen; Peder Markussen; Niels Laursen; Peder Jensen; Peder Jensen; Peder Øverst; Søren Øverst. Hartkornet maa være sænket, da alle staar noteret for 5-7-2-0, dog med Undtagelse af Søren Øverst 6-0-0-0. Boelsmændene er de samme som i Listen fra 1773. Videre ser vi, at en Del af Husmændene, som før var jordløse, nu har faaet noget Jord; saa forstaar vi bedre Grunden til Sænkningen af Gaardmændenes Hartkorn. Husmændene staar opført saaledes: Poul Højen 0-0-2-2; Niels Eriksen; Anders Jensen; Jens Sparre; Rasmus Hiord; Jens Andersen; Rasmus Eriksen; Jørgen Skaf. Disse 7 er hver tildelt 0-0-2-0, og de øvrige 5 Husmænd i Skjæring By er jordløse. I Stedet for Niels Olesen paa Nr. 15 er nu kommet Niels Laursen, ligesom Niels Nielsen Smed paa Nr. 16 er afløst af Peder Øverst.

Vi mindes, at vi omtalte Kulminationen af Landbrugs krisen omkring Aar 1735. Det er, som der er en svag Bedring at spore med Hensyn til Priserne i de kommende Aar. Dette hænger til en vis Grad sammen med den stigende Sølvpåproduktion, der bevirkede en højere Prisdannelse paa Landbrugsvarer, men ogsaa, at man rundt i Europa var ved at give Slip paa Merkantilismens Idéer. Kurven Side 99 vil vise Produktionsforholdet af Sølvpå i Aarene 1490—1790 for hele Verden. Sammenholder man den med Konjunkturerne for Landbruget, vil man erfare, at de gode Tider indtræffer, hver Gang Kurven gaar i Vejret, altsaa naar Produktionen stiger. Priserne paa Landbrugsartikler gik nu rask i Vejret. Som en Aarsag til de bedre Tider vilde man, det vil sige Godsejerstanden, se Stavnsbaandets gode Virkning, og 1742 skyndte man sig med at udvide det, saa det kom til at vare fra det 9. til det 36. Aar. Nu begynder den maaske mest straalende Tid for dansk Landbrug. Enhver dansk Mand kender Reformvennernes Kamp for fuldstændig at reorganisere Landvæsenet. De forskellige Landbokommissioners Arbejde, Indstiftelsen af Generallandvæsenkollegiet, de enkelte Forordninger etc., alle disse Forhold, der resulterede i, at de to vigtige

Kendsgerninger: Fællesskabets Ophævelse med den paafølgende Udskiftning og Stavnsbaandets Løsning er ligeledes kendt af alle. Det var den danske Form for Revolution. Efter nu flere Hundrede Aar igennem at have dyrket Jorden i Fællesskabets Ro og Mag — Udbyttet var i ca. 500 Aar kun steget fra ca. 3 Fold til 4 Fold —, blæser der en frisk Vind over Landet, og den danske Bonde faar nu Chancen til at vise, at han er andet end Træl, at han er lige saa fribaaren som Landets øvrige Sønner. Tidernes Vilkaar havde bevirket, at han havde ført en sløv og slumrende Tilværelse; men han havde aldrig været i Stand til at naa den Position, han har i Dag, hvis han ikke stadig havde bevaret det sunde og stærke Blod i sig. Lavkassen bliver aldrig Hersker.

I Tidsrummet udkommer adskillige Skrifter, der har til Hensigt at belyse Bondens Kaar og Agerdyrkningens Forhold. Interesserede Mænd rejser rundt i Landet og optager Notitser. Gregerss Begtrups Værk: „Udsigt til Agerdyrkningens Tilstand i Jylland“ er et Eksempel herpaa. Begtrup har følgende Oplysninger om Egaa Sogn; de er nedskrevet 1763 og lyder som følger:

„Egaa Sogn: 261 Td. Hartkorn.

Egaa: Annex til Hjortshoy; har for nærværende 19 Gaarde, af hvilke tilhører: Hr. Forvalter Thoresen 11; til Lyngbygaard 1; til Aarhus Rektorat 1; til 5. Lektie i Aarhus Latinskole 1; nok 1 til Vosnisgaard; 1 til Frisenvold; 1 til Aarhus Hospital og 1 til Frue Kirke i Aarhus og 1 til Bispestolen, og foruden disse Gaarde 11 Huse. Denne By har en god Mark til al Slags Udsæd, har megen god Hø, god Opdræt af Hester og Quæg og gode Tørv i temmelig Mængde. Om ved denne By og udi Kaløvig eller Kattedgat løber en Aa, som kommer ned fra et stort vandigt Kjær med Bro over, som er Calløe Amts sydligste Grænse-Skjel og nærmest Aarhus beliggende.

Lystrup: har 5 Gaarde og 1 Hus. Det er en mærkelig liden By; thi den ligger i tvende Amter, tvende Herreder, tvende Sogne. Aarsagen er, at igjennem denne By løber en Aa eller Bæk, som deler Byen i tvende Dele, som der af den bliver 3 Gaarde paa den ene Side af Vandet i Calløe Amt, hvilke Gaarde ligger til Skaarupgaard; og paa den anden Side af Vandet ligger tvende gode store Gaarde, kaldet „Grimsgaarden“, som tilhører Hr. Professor Jens Worm, Rector udi Aarhus, der er tiendefri. Disse ligger i Havreballe Amt. Og Aaen, som løber

igjennem Byen, bliver det vestlige Grænseskjel af Calløe Amt. Det er ellers en god liden By; den har en til al Slags Sæd bekvem Mark, har skøn Højbjergning og en god Tørvemose, har nogen Rishug, har god Opdræt af Quæg og Bæster, som de ej mangler fyndig og god Sommergræs.

Skjæring: 15 Gaarde og 12 Huse. Af Gaardene hører 6 til Frisenvold, 1 til Biskoppen i Aarhus, 1 til Vosnisgaard og de øvrige 7 til Hr. Forvalter Thorensen, Ejere af Schieringgaard, ellers kaldet Schierre-Munkegaard, som nu er fæstet til trede Bønder, der selv driver Avlet. Denne By har ogsaa en god Mark, den falder dog noget fugtig, saa al Slags Sæd, mest Vaarsæd, har noget Hø og skikkelig Opdræt, har nogen Tørv, men maa dog til Hjælp skjære Over-Tørv. Igjennem denne løber en stor Bæk ud til Havet, og nordvest for Byen ligger tvende Skovshoveder, Kastrup og Vierup kaldet; det første hører til Schieringgaard og det andet til Frisenvold“.

Vi faar her den ret værdifulde Oplysning, at Axel Thornson har forpagtet Skjæring Munkegaards Jord bort til tre af Skjæring-Mændene. Forholdet kan ikke bekræftes i de retslige Dokumenter, og heller ikke kan Oplysninger skaffes om, hvem Bønderne har været; men man kan stole paa Begtrups Angivelser, da han altid er meget omhyggelig i den Slags Forhold, hvor han har haft en direkte Kilde.

Omkring 1770 kommer der som Følge af Reformernes System i Hoveripligten. Tiderne igennem havde det været et brændende Problem. Arbejde er Penge, og jo flere Hoveridage, Herremanden kunde paatvinge Bonden, jo mere voksede hans Indtægter. Ifølge kgl. Forordning blev det nu fastsat, at der skulde oprettes Hoverireglementer mellem Herremanden paa den ene Side og Bønderne paa den anden Side. De her aftrykte Hoverireglementer for Skaarupgaards og Vosnæsgaards Bøndergods viser, at Hoveriet for Egaa- og Skjæringgaardene til Vosnæsgaard er afløst af en Pengeydelse, hvorimod Lystrupgaardene maatte yde hver 3 Heste, 3 Karle og 3 Piger ugentlig i Høstens Tid og naar Saaningen var inde; i den øvrige Tid af Aaret kun 1 Hest, 2 Karle og 1 Pige om Ugen, men Bestemmelserne affødte kun nye Konflikter. Vi véd, at Skaarupgaards Bønder en Gang lagde sig paa Lur efter Ejeren, Peder Nikolaj Secher, og overfaldt ham med Plejle. Heldigvis afbødede Sechers Paryk et Slag, der blev rettet mod hans Hoved, saa der blev ingen Proces ud af det. I øvrigt var Bønderne særdeles

uregerlige. De nægtede at betale deres Afgifter, og paa Skaarupgaards Skriverstue kom det ofte til rene Optøjer; man rev den famøse Paryk af Secher, og Herredsfogeden fik Soldater sendt ud fra Aarhus for at faa de genstridige Bønder arresteret. En Bonde ved Navn Rasmus Hjortshøj var særlig aggressiv under Retsforhandlingerne og maatte derfor vandre i Slaveriet et Par Aar.

Af Hoveri-Reglement for Skaarupgaard 1770.

Lystrup By:

Matr.	Brugeren	Avl bereg. til Rugsæd Td. Sk.	Læs Hø	HK.	Landgilde	ugentlig Hoveri Æt. Karl-Pige eller Dreng
1/2 af Nr. 1	Hans Nielsen	24	16	(6-2-2-2)	8 Rgd. 64 Sk.	} Sæde og Høst. fra hver Gaard 3-3 3 } ellers fra hver Gaard 1-2-1.
1/2 af Nr. 1	Niels Brandstrup	24	16	(6-2-2-2)	8 Rgd. 64 Sk.	
Nr. 2	Niels Jensen	28	20	(7-6-2-0)	10 Rgd 64 Sk.	

Af Hoveri-Reglement for Wosnæsgaard.

Egaa By:

Rasmus Sørensen 14 6 (3-4-3-2) 8 Rgd. 4 Sk. Deri indbefatt. Hoverialgift

Skiering By:

Niels Sørensen 16-6 3 (4-4-3-1) 14 Rgd. Deri indbefatt. Hoverialgift

Læserne vil faa et levende Billede af, hvorledes Forholdene var i Egaa Bymark før Udskiftningen ved at se paa det rekonstruerede Kort, som er anbragt under Artiklen om Stednavne pag. 157. Man vil erfare, at den gamle Odelvej fra Aarhus til Grenaa gaar over Aaen langt østligere end den nuværende Vej, ligesom den nu ogsaa løber Vest om Bredkjær. Vi finder den gamle, direkte Vej til Skjæring, og ligeledes konstaterer vi, at Forbindelsen fra Egaa ned til Hovedvejen den Gang havde et helt andet Forløb, idet den først løb ud nede ved den gamle Egaa Bro Syd for Brobjerg. I alle disse forskellige Lodder, som er indpunkteret, havde Bønderne saa deres Agre. I Virkeligheden maa det have været et frygteligt Arbejde at holde Regnskab med, hvor de enkelte Gaarde havde deres Andele. I Pastor Vindings Indberetning fra 1690 finder vi pag. 153 en Redegørelse over Annexgaardens Markers Beliggenhed; man kan selv mere sig med at lægge Antallet af Agrene sammen, og ligeledes med omtrentlig at paapege deres Position inden for Vangene.

Da der omkring Udskiftningen ikke findes nogen Fortegnelse over Bønderne i Sognet, maa man ty til Udskiftningskortet; her er nemlig Mandens Navn indtegnet. Man vil se, at der kan staa indtil tre Navne, hvor de ældre saa er streget ud. --- Listen kommer til at se saaledes ud:

Egaa:

- Matr. Nr. 1: Skolen.
- Matr. Nr. 2: Jørgen Møller.
- Matr. Nr. 3: Peder Espensen.
- Matr. Nr. 4: Rasmus Mickelsen.
- Matr. Nr. 5: Kristen Farre.
- Matr. Nr. 6: Jens Elsted.
- Matr. Nr. 7: Peder Rasmussen.
- Matr. Nr. 8: Rasmus Nielsen.
- Matr. Nr. 9: Peder Jørgensen.
- Matr. Nr. 10: Søren Andersen.
- Matr. Nr. 11: Niels Pedersen.
- Matr. Nr. 12: Kren Yde.
- Matr. Nr. 13: Rasmus Larsen.
- Matr. Nr. 14: Niels Madsen.
- Matr. Nr. 15: Ligger øde hen.
- Matr. Nr. 16: Niels Jørgensen.
- Matr. Nr. 17: Mads Andersen.
- Matr. Nr. 18: Peder Jensen.
- Matr. Nr. 19: Hans Mortensen.
- Matr. Nr. 20: Ras Staphen.

Skjæring:

- Matr. Nr. 1: Jens Andersen.
- Matr. Nr. 2: Skjæring Munkegaard.
- Matr. Nr. 3: Peder Marcussen.
- Matr. Nr. 4: Jacob Andersen.
- Matr. Nr. 5: Niels Farre.
- Matr. Nr. 6: Jens Andersen.
- Matr. Nr. 7: Jens Nielsen (evt. Niels Svinboe).
- Matr. Nr. 8: Terkild Pedersen.
- Matr. Nr. 9: Søren Skipper (evt. Anders Sørensen Skipper).
- Matr. Nr. 10: Peder Sørensen.
- Matr. Nr. 11: Niels Smed.

- Matr. Nr. 12: Søren Groesen.
Matr. Nr. 13: Niels Larsen.
Matr. Nr. 14: Niels Kristensen.
Matr. Nr. 15: Jørgen Krause.
Matr. Nr. 16: Peder Jensen.
Matr. Nr. 17: Peder Rasmussen.
Matr. Nr. 18: Kuk.
Matr. Nr. 19: Søren Pedersen Andersen.
Matr. Nr. 20: Bolsmændenes Lod (senere Rasmus
Marcussen).
Matr. Nr. 21: Niels Kristensen Møller.

Det er Navnene paa den ny Tids Mænd, vi her ser for os; det gamle Fællesskab var brudt; det egentlige Ansvar paaahvide fra nu af den enkelte. Af hans Dygtighed afgang Slægtens fremtidige Skæbne og Lykke. Den danske Bonde havde i flere Aarhundreder været nærmest ufri og hæmmet i alle sine Bevægelser. Nu blev han sin egen Mand og tilmed udstyret med Pligt til at løfte en Arv, der laa skjult i Oldtidens Dis. Landets ledende Mænd løb en vis Risiko. Bonden var i Trældommens Dage blevet et sløvt og sløgt Væsen. Spørgsmaalet var nu, om hans Karakter var lige saa fri, som da han var Kongens Ledingsmand, eller om han under Armodens Kaar var blevet paaført et rodfæstet Slavesind. De svundne 150 Aar besvarer dette Spørgsmaal. Baade med Hensyn til Intelligens, Vilje, Kraft og Energi kan den danske Bonde i Dag staa Maal med andre Befolkningslag.

BESKRIVELSE AF EGA KIRKE

Den ældste Del af Kirken er Langhuset og Koret. Materialet har været den raa Granit; dog ser man ved nærmere Undersøgelse, at Hjørnerne er opmuret af tilhuggede Kvadre, hvilket ligeledes er Tilfældet med Arbejdet omkring Døre og Vinduer. Taarnet af røde Munkesten er af langt senere Herkomst. Taarnet er opført i udpræget gotisk Stil, og Gavlene vender mod Øst og Vest; begge er de forsynede med Kamme. I den østre Gavl findes smukke Blindinger, hvorimod disse mangler i den vestre Gavl, der i øvrigt er helt overmuret. Denne Overmuring synes at være sket flere Gange — ca. 1860 véd man, at der har været en saadan Hovedreparation af Taarnet. Lydhullerne afsluttes foroven med en Rundbue, som igen er anbragt i Blindinger af tilsvarende Form.

Vaabenhuset er ligesom Taarnet opført af svære røde Mursten, der senere er overkalkede. Det er ogsaa en Tilbygning i gotisk Stil. Oven over Døren findes en Blinding i Gavlen, der foroven afsluttes med tre Spidsbuer, hvoraf den midterste er lidt højere end de andre. Den oprindelige sydlige Indgang til det gamle Langhus omsluttes foroven af en Rundbue af Granit, der hviler paa en Gesims med Skraakant. Da der i sin Tid blev sat en moderne Dør ind, har man desværre maattet gøre Vold paa den oprindelige Form, som derfor nu tildels er forsvundet. I længst forsvundne Dage har der været en nordre Indgang. Folketraditionen hævder stadig, at det har været Kvindernes Indgang. Indgangen er saa senere blevet tilmuret, hvoraf man saavel indvendig som udvendig kan se svage Spor; den har været afsluttet med en Rundbue af Kilesten. Der er ingen Tvivl om, at de ældste Vinduer har været rundbuede; man kan se to tilmurede af denne Art; det første er der Spor af paa Korets Nordside, og det andet har været anbragt i selve Korets Gavl.

De moderne Vinduer er temmelig store. Materialet er Støbejern; dels er de rundbuede, og dels er de spidsbuede. De er væsentlig anbragte paa Langhusets Nordside.

Den nuværende Korbue er den oprindelige. Den er dannet af tilhugne Granitkvadre, og den bæres af et Par profilerede Gesimssten, hvis Profiler ejendommeligt nok er forskellige.

Ifølge Nationalmuseets Opmaalinger fra 1880 er Langhusets Længde $23\frac{3}{4}$ Alen, dets Bredde 10 Alen 21 Tommer. Korets Længde er 10 Alen 3 Tommer, og dets Bredde 7 Alen 14 Tommer.

Taarnets nederste Del benyttes til Materialerum, og oven

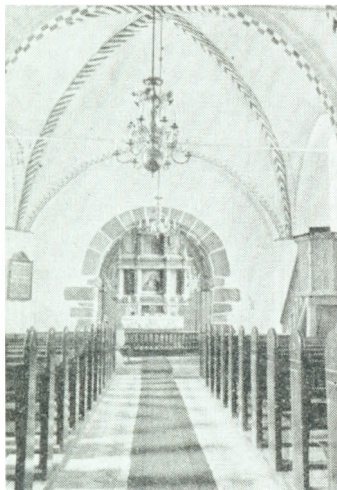
Egaa Kirke.

over dette findes et Pulpitur, hvor nu Orgelet, der er skænket af Gaardejer Hans Jessen, Egaa, har sin Plads. I Tiden før er Pulpituret blevet brugt til Siddepladser for Menigheden. -- Taarnkammerets Hvælving er spidsbuet. Langhuset har tre højspændte Hvælvinger og Koret én højspændt Hvælving. — I ældre Tid var der anbragt to Kakkellovne i Kirken, idet man havde gennembrudt Hvælvingerne med to Skorstene, der stod frit paa Kirkegulvet; i Tilslutning til hver Skorsten var saa anbragt en Kakkellovn. Nu er dette System afløst af et moderne Centralvarmeanlæg. Paa Vaabehusets Gavlv er der anbragt en Solskive med Aarstallet 1622. Hvem den ædle Giver har været, vides intet om.

Her vil det være naturligt at spørge, om der ved forskellige Undersøgelser i og Restaureringer af Kirken aldrig er fundet Spor af Kalkmalerier etc.

Nationalmuseet har i sin Tid undersøgt Kirken, og Arkitekten, Eigil Rothe, giver følgende Indberetning:

- a) Hvælvingsribberne i Kor og Skib var paamalet Zigzagstriber i rødbrune og graalige Farver.
- b) Underfladen af Gjordbuerne tværs over Skibet bar et Skaktavlemønster med afvekslende rødbrune, hvide og graalige Felter.

Egaa Kirke.

- c) Gjordbuens Kanter havde en Buefrise af halve Rundbuer gribende ind i hinanden, med 3 Prikker over hvert opadvendt Bueben.
- d) Korbuens Underflade og de tilgrænsende Dele af Kormurens Vest- og Østside var rensat for Puds og stod som ren Granit.
- e) Paa Korets nordlige Væg var malet i sort to store Blomsterkranse, inden for hvilke stod en Del Skriftsprog fra Det ny Testamente; tydelig læstes: „— — Øxen ligger allerede ved Roden af Træerne, derfor huilket Træ som icke har god Fruct skal afhugis og kastis i Ilden“. Math. 3.

f) Under det tynde Pudslag, hvorpaa dette var malet, fandtes indtil en Højde $2\frac{3}{4}$ Alen fra Gulvet hele Koret rundt et Tæppemønster malet i rødbrunt og graat, samt paa Nordvæggen to Indvielseskort.

Intet Sted i Kirken, hverken paa Væg eller Hvælvingskapper i Skib som Kor fandtes Spor af Figurbilleder.

Bladkransene paa Korets Nordvæg synes at tilhøre det 17. Aarhundrede, hvorimod Tæppemønsteret og Hvælvingsdekorationerne, hvortil Tegningerne var indridset i Puds, og som gjorde Indtryk af at være samtidige med Hvælvningernes Opførelse, vistnok skriver sig fra det 14. Aarhundrede.

sign. Eigil Rothe.

Altertavlen er et Maleri, der forestiller Jesus ved Indstiftelsen af Nadveren. Det er malet af Maler Lyders i Aarhus 1873; samtidig er Indfatningen, som er smuk og kunstfærdig Renaissance, restaureret og oppudset.

Forsiden af Alterbordet, Antemensalet, er af stor Interesse. I Midterpartiet ser man en graahaaret og graaskægget Mand iført Dragt fra den første Fjerdedel af det 16. Aarhundrede, endvidere er han forsynet med Krone. Paa en Skriftseddel over hans Hoved læses:

Figuren forestiller altsaa Kong David. Med venstre Haand holder han i den ene Ende af et langt Skriftbaand, der slynger sig om Figuren. Hans højre Haand peger mod Skriften, som er den første Sætning af Skriftstedet, der staar i den gamle latinske Bibeloversættelse „Vulgata“, Davids Salmer 88,23: „Nihil proficiet inimicus in eo, et filius iniquitatis non apponet nocere ei“, hvilket i dansk Oversættelse lyder: „Hans Fjende skal intet udrette mod ham, og Uretfærdigheds Søn skal ikke kunne skade ham“.

Dette er saa omgivet af en frodig og særdeles dygtigt malet Renaissanceornamentik. Paa øverste horisontale Bræt læses

med gule Minuskelbogstaver: „Confidite ego vici mundum. Jo. XVI Anno 1523“. I Oversættelse: „Vær frimodige, jeg har besejret Verden“.

Mellem to flettede Snore løb under Skriften en Frise af røde og blaa Spidser, som man genkender fra Hvælvningernes Ribbedekoration; nederst er der saa igen malet Frynser i brune, røde og blaa Farver. Paa det underste horisontale Bræt staar Skriftstedet: „Totus mundus in maligno est positus. sSs

Jo. V“. I Oversættelse: „Hele Verden ligger i det onde“. Og allernederst er der ligesom paa det øverste Bræt malet Frynser.

Paa de vertikalt stillede Brædder ser man øverst til venstre et Skjold med Billernes Vaabenmærke. Midt for, ligeledes til venstre, er der et Skjold med Lammet, der holder Korsfanen. Øverst til højre ses Gyldenstjernernes Vaaben, og midt for til højre ses et Skjold, der er vandret delt i to Felter. Det øverste Felt er en vinget Drage paa hvid Bund, og det nederste Felt har en Stjerne paa blaa Bund, flankeret af Bogstaverne G og S. Dette Vaaben har tilhørt Jørgen Petersøn Samsing, som var Kantor i Aarhus. Bogstaverne betyder altsaa G(eorg) S(am-sing). Fra Aaret 1533 har vi en Skrivelse, hvor samme Aarhus

Prælat har benyttet Vaabenet i sit Segl. At baade Billernes og Gyldenstjernernes Vaabenmærker er aftegnet samt ligeledes Aarstaelt 1523, viser hen til Ove Bille, Kristian II.s Kansler, Bisp i Aarhus fra 1520—1536. Han afsattes ved Reformatiøns Indførelse. Bispens Søn af Peder Bille og Anna Gyldenstjerne. Der er vist ingen Tvivl om, at man maa betragte det som givet, at Jørgen Samsing har skænket Alterbordet til Egaa Kirke.

Prædikestolen er af Egetræ. Den minder i sin Stil ikke saa lidt om Prædikestolene i Frejlev og Volsted Kirker; dog synes Dekorationerne paa Egaa Kirkes Prædikestol at have et lidt ældre Præg. Stilen er udpræget gotisk, navnlig er Stavnværket særdeles karakteristisk for Gotikken. — Man maa sætte dens Alder til omkring Aar 1500, altsaa fra den rent katolske Tid; derfor er Prædikestolen paa Grund af sin Alder en stor Sjældenhed. Rækværket ved Opgangen til selve Prædikestolen er derimod i senere Renaissancesstil.

Døbefonten er af Granit og sikkert en af de ældste i Landet. Den er udsmykket med et Par karakteristiske Dobbeltløver, der er forsynede med Mandehoveder. Løvernes Haler ender i romansk Løvværk.

I Langhusets Gavlvæg har der ligget en Ligsten over Anders Pedersøn, der var Delefoged. Paa Stenen findes et Portrætbillede og en Indskrift af lutter store Bogstaver, hvis Ordlyd er som følger: „Her udi denne Begravelse hviler ærlig og velagtet Karl S. Anders Pedersøn, barnefødt i Skering Munkgaard, fordum Delfogit udi Østerlisbjerg Herid, som boede og døde paa Wonsigaard den 20. Maj 1650, hans Alder 31 Aar. Gud opvække hannem med alle tro ... til det evige Liv“.

Ligeledes har der ligget en stor Sten i Korets Gulv. Paa denne var anbragt tre Portrætbilleder, en Kvinde flankeret af to Mænd. Stenen har ligget over Maren Wellomsdatter † 1650 og hendes to Mænd, Søren... † 1617 og Peder Andersen † 16..., alle af Skjæring Munkgaard.

Af løst Inventar i Kirken er der Grund til at nævne den smukke og sjældne Messetøjskiste, der nu staar i Koret. I den omtalte Indberetning af Nissen staar der om denne Kiste: „I Egaa Kirkes Vaabenhus har nu (ved Degns Bistand) den gamle Messetøjskiste faaet anvist en nogenlunde Plads. Kisten er ganske god bevaret og er mærkelig derved, at den er meget

lille, lavet af meget tykke Planker, forsynet med en meget kunstig Laas med fem Hager, og desuden har den et hemmeligt Gemme i Bunden. Indtil for faa Aar siden stod den i Brændehuset, men Degnen Baden lod den flytte. Den burde fuldstændig istandsættes og anvises en Plads ved Alteret“.

Klokken er omstøbt 1862 og 1890. Ifl. en i Nationalmuseet opbevaret Tegning af Abildgaard lød Indskriften: „Johannes * Kanuti * canonicus * anno * domini * M * CD * XX * VII * Arusiensis * Petrus * Johannis *“. I Oversættelse: „Jens Knudsen, Kannik i Aarhus. I Herrens Aar 1427. Peter Jensøn“. Peter Jensen er Navnet paa en Klokketøber fra det 15. Aarh., som afvekslende kalder sig Magister Peter Jensøn og Peter fra Randers. (F. Uldall „Danmarks middelalderlige Kirkeklokker“, S. 155.)

Der er jo ingen Tvivl om, at Egaa Kirke gennem Tiderne har været udsat for adskillige Omskiftelser og Forandringer. Desværre er det umuligt for os at give et Billede af Kirkens Udseende gennem de sidste ca. 800 Aar. Derimod finder vi i Pontoppidans Danske Atlas en Beskrivelse af Kirken fra omkring Aar 1765. Det hedder:

„Egaae findes paa mange Maader skrevet i gamle Documenter, Eku, Æghu, Ekhøgh, Echhøch, Æghæ, i senere Tider Eggøe, har kanskee Navn af en Aae, som løber om Byens Mark ned i Kalløe-Vig. Kirken er af huggen Graa-Steen, tækket med Blye, kaldet fordem *Simonis & Judæ Kirke*. Taarnet er anseeligt, med en stor Klokke, hvorpaa staaer med Munkebogstaver: *Johannes Kanuti Canonicus Arusiensis Anno Domini MCDXXVII. Petrus Johannis*. Det sidste skal vel være Klokketøberens Navn. En smuk Altertavle. Kalk og Disk af Sølv forgyldt, derpaa staaer med meget gamle Bogstaver *Jhesus Maria*. Paa Messehagelen af rødt Fløiel staaer *J. A. Winding 1698*. Prædikestolen af gammeldags Bildhuggerverk. Alterbogen og Ritualiet er beslagne med massive Sølv-Plader, hvorpaa staaer *Heinrich Mullers* og hans Hustrues *S. H. D.* Navne og Vaabener med Aarsstal 1646. Hans Navn har og staaet paa Vinduet ved Prædikestolen med samme Aarsstal, og at han da var Tolder i Kiøbenhavn og Medlem af Capitelet i Aarhus. Bag i Kirken er over Jorden en muret Begravelse, hvori er hensat Amtmand Hans Nansen og flere, som har boet paa Skiering-Munkgaard. I Egaae

Bye er en Annexgaard, af hvilken Presten opbærer alle 3 Tien-
der og Landgilden, men Skiering-Munkgaards Eiere holde sig
til Herligheden deraf. Paa Marken ere adskillige Grav-Høie og
Offersteder, hvoraf tvende, navnlig Vratis-Høi og Ris-Høi,
ligge tet ved hinanden, og derved trende Steen-Samlinger, af
hvilke den ene kaldes Steen-Dost. Lystrup Bye deles ved en Aae
i to Dele, hvoraf den ene hør til dette, den anden til Elsted
Sogn“.

SOGNETS ENKELTE GAARDE INDTIL UDSKIFTNINGEN

Vi gaar nu over til at betragte de enkelte Gaarde. Saa vidt muligt vil Kirkens Strøgods faa en bredere Omtale, da der jo ikke i den Grad har været handlet med disse Ejendomme som med Hovedgaardsgodset. Kilderne er faa, man er nærmest kun henvist til Fæstebreve, Skifteprotokoller o. lign. I Danmark lever den indgroede Fordom, at i „gamle Dage“ gik Gaarden fra Fader til Søn, saa at en Bonde uden at rødme stolt vil hævde, at han og hans Forfædre har siddet paa Ejendommen siden de allerældste Dage. Dette er ingenlunde Tilfældet. I den kommende Redegørelse vil en nedadgaaende Pil betegne Forholdet: Fader til Søn; paa Forhaand siges, at det ofte kan staa lidt problematisk til med Slægtskabsforholdene; der er jo intet til Hinder for, at en Mand, der hedder Søren Jensen, kan faa en Efterfølger ved Navn Peder Sørensen, uden at de strengt taget behøver at være i Familie med hinanden. Endvidere vil Tegnet ♀ betyde gift og referere til en eventuel Enke.

Da Handeler, Panteforretninger etc. temmelig grundigt er gennemgaaet under Sognets almindelige Landbohistorie, er der ingen Grund til at referere til slige Foreteelser, saa Fremstillingen vil sikkert faa en ret skematisk Karakter. Det lyder maa-ske brutalt, men Bonden har ingen Historie i Tiden før Udsiftningen. Vi kan konstatere en Mængde Navne, Ejere som Fæstere, og, naar vi er rigtig heldige, en Fødselsdato og en Dødsdag; men de enkelte Personers Glæder og Sorger, Tanker og Følelser lader sig ikke paa nogen Vis maale. Som Kunstner har Bonden ydet sit, uden at være i Besiddelse af en sikker Smag. Vi finder fremragende Imitationer i Litteraturen, Musikken og den bildende Kunst, Møbelhaandværk, Ornamentik etc. Men vi vil ogsaa se, at han øjeblikkelig forlader den Idé,

han arbejder med, saasnaart en ny Mode og dermed et nyt Imitationsobjekt gør sig gældende. At der saa derudfra kan optrækkes smukke og klare Linjer i Retning af en specifik, jordbunden Folketradition, er en anden Historie. Bonden har ingen Historie, men Bondesamfundet har. Meningens med Fremstillingen af et Sogns Historie er nemlig at bibringe Læserne en Forstaaelse af, at der inde i dette Samfund, der udadtil virker som en organisk Helhed, har eksisteret en Mængde Væsener, der har glædet sig over det spirende Korn, frosset, naar den sidste Tørv var lagt paa Arnen, sørget, naar den sortbrogede var død af Kvægpest, kæmpet og stridt i de onde Aar, hadet og elsket, sagt Ondskabsfuldheder om Naboen, i det hele taget opført sig, som Mennesker nu engang skal opføre sig. Men vi ser dem ikke, vi aner dem kun. Og det maa overlades til den enkeltes Fantasi at befolke det svundne Egaa med Skikkelser, der paa ingen Maade er anderledes end de nutidige.

Naar man nu ser de forskellige Aarstal, betyder det som Regel kun, at den og den ejer Gaarden, og at den og den sidder som Fæster i den. Enkelte Gange kan det betyde Tiltrædelse. Men Kilderne er saa faa, at man skal være tilfreds med blot at have et saa nogenlunde klart Billede af Ejendomsforholdene, hvad der absolut ikke altid er Tilfældet. Gaardene er opstillet efter Matriculen 1688s Numre, da Behandlingen her kun strækker sig til Tiden om og umiddelbart efter Udskiftningen.

Gaardenes udspecificerede Landgilde vil kunne findes i Matrikullen af 1664, for Nemheds Skyld anbringes derfor denne Matrikules Numre ud for hver Gaard. Panthaverne er vedtegnet P.

Egaa.

Nr. 1. — [1664: Nr. 7.]

Før 1573 og kort Tid efter ejes Gaarden af Ring Kloster.	
Fæsteren hedder	<i>Erich Jensen</i>
1589 Aars Kapitel	<i>Jens Eriksen</i>
	↓
	(Præbend. div. virg.)
1648 Aars Kapitel	<i>Niels Smed</i>
1664 Aars Kapitel	<i>Jørgen Smed</i>
1668 Erik Rosenkrantz	<i>do.</i>
1670—1680 Jesper Tygesen	<i>do.</i>

1688	Tyge Jespersen	<i>Jørgen Søffrensen</i>
		<i>Smed</i>
1700	Levetzow (P)	<i>do.</i>
1709	Krabbe	<i>Jørgen Sørensen</i>
		↓
		<i>Søren Jørgensen</i>
1711	Nansen	<i>Søren Jørgensen</i>

Nr. 2. -- [1664: Nr. 10.]

Før 1565	ligger Gaarden til et Vikarie i Aarhus, der indehaves af	<i>Anders Nielsen</i>
1565	Aarhus Skole	<i>Rasmus Petersen</i>
1648	Aarhus Skole	<i>Peder Thommesen</i>
1664	Aarhus Skole	<i>do.</i>
1670	Jesper Tygesen	<i>do.</i>
1680	Jesper Tygesen	<i>Niels Sørensen</i>
1701	Levetzow (P)	↓ <i>do.</i>
1709	Krabbe	{ <i>Søren Nielsen</i>
		{ <i>Inger Rasmusdatter</i>
1711	Nansen	<i>Søren Nielsen</i>
1730	Skjæring Munkegaard	<i>do.</i>
1752	Skjæring Munkegaard	{ <i>Søren Nielsens Børn</i>
		{ <i>2 Sønner, 1 Datter</i>

Nr. 3. --- [1664: Nr. 3.]

Før 1587	Kronen, dog pantsat til Folmer Rosenkrantz.	
1587	Claus Glambech	<i>Rasmus Ibsen</i>
		<i>Jens Rasmussen</i>
1602	Skanderborg Len	<i>Søfren Jørgensen</i>
1605	do.	<i>Rasmus Rasmussen</i>
		(dog sikkert Fejlskrivning for <i>Jens Rasmussen</i>)
1615	do.	<i>Anders Sørensen</i>
1620	do.	<i>Peder Thomesen</i>
Før 1648	do.	<i>Søfren Tyreson</i>
		{ <i>Rasmus Lauritzen</i>
1648	Kapitlet i Aars	{og <i>Søfren Nielsen</i>
(Dog er Gaarden selvejende, og Kapitlet faar efter Modelbogen 1/2 Aars Herlighed, den anden Halvdel til Vosnæsgaard).		
1664	Kapitlet i Aars	{ <i>Niels Thommesen</i> og <i>Anders Rasmussen</i>

Nr. 4. — [1664: Nr. 19.]

Før 1565	et Vikarie, der indehaves af	<i>Anders Nielsen</i>
1565	Aarhus Skole	<i>Espen Jensen</i>
1648	do.	<i>Jens Pedersen</i>
1664	do.	<i>do.</i>
ca. 1670	Bispen i Aars	<i>do.</i>
ca. 1680	do.	<i>Rasmus Sørensen</i>
ca. 1688	do.	<i>Mickel Kristensen</i>

I Bispegodsets Jordebog fra 1689 findes følgende Kommentarer til Mickel Kristensen: „Den Gaard er ganske forskyldt, hvorfor jeg somme Aaringer ikke hafuer bekommet dend Haandfuld af Landgilde, men maa nøjes med, hvad Bonden vil yde, eftersom hand ikke hafuer Halfparten saa meget Auel, som hand skulde suare Landgilde af“.

Ca. 1730 Bispen i Aars ..... *Michel Rasmussen*

Den 2. Januar 1751 fra Bispen til Rasmus Mickelsen: „Paa den Gaard, Faderen Mickel Rasmussen hidetil har drevet, og som han nu grundet paa Skrøbelighed godvillig afstaar“.

1751 Bispen i Aars ..... *Rasmus Michelsen*

Han efterfølges af sin Søn 1794 i Følge Fæstebrev fra Bispen.

1794 Peder Rasmussen

Nr. 5. — [1664: Nr. 16.]

		Ejerne er en af følgende:
1573	Selvejer	{ <i>Jens Michaelsen</i>
		{ <i>Biørn Rasmussen</i>
		{ <i>Rasmus Jensen</i>
1661	Herligheden til Gunde Rosenkrantz	<i>Peder Pedersen</i>
1664	do.	<i>do.</i>
Ca. 1670	Herligheden til Doctor Mathias de Brobergum ...	<i>do.</i>
Ca. 1680	do.	<i>Peder Nielsen</i>
Ca. 1688	Herligheden til Assessor Lasson	<i>do.</i>
1703	Herligheden til Th. Reenberg.	
	Grev Reventlow	<i>do.</i>
1711	Herligheden til Frisenvold	

Nr. 6. — [1664: Nr. 15.]

1573	Selvejer	<i>Michel Lauritsen</i>
1610	do.	<i>Lille Jens Michelsen</i>
1657	do.	<i>Morten Nielsen</i>
1664	Herlighed til Skaarupgaard	<i>do.</i>
Ca. 1670	Herlighed til Dorthea M. Brobergum..	<i>(Niels) Morten Nielsen</i>
1680	do.	<i>Niels Mortensen</i>
1688	Herlighed til Tyge Jespersen	<i>do.</i>
1700	Levetzow (P)	<i>do.</i>
1709	Herlighed til Krabbe.....	<i>do.</i>
1711	Skjæring Munkegaard	<i>do.</i>
1731	Frisenvold, kun Herlighed. do.	

Nr. 7. — [1664: Nr. 8.]

Tilhører Præbende Agri i
Middelalderen.

Før 1545	Kapitlet i Aars	<i>Søren Jenzen</i>
1648	Rektor i Aars	<i>Simon Rasmussen Noermand</i>
1664	do.	<i>Marchar Sørensen</i>
Ca. 1670	do.	<i>do.</i>
Ca. 1680	do.	<i>{ Søren Rasmussen Søren Madtzen Rasmus Rasmussen</i>

I Følge en Notits paa et Dokument fra Aarhus Cathedral-
skoles Arkiv sidder Søren Madtzen paa Gaarden 1674. Der-
efter er der indført med en senere og anden Haand.

*Jørgen Pedersen
Møller*

En endnu senere Haand har skrevet ud for Søren Madtzens
Navn: „— at Manden er død og har efterladt sig en Kone med
mange smaa Børn“. En Jordebog over Rektorens Gods, der des-
værre er uden Datering, viser en Rækkefølge:

*Søren Madtzen
Jørgen Pedersen
Søren Rasmus Jør-
gensen*

tilliggende Agre og Enge, samt alt andet, som det nu befinnis og er forfattet, og det med rette kand tilhøre at hand i sin Livstid samme halve Gaard maa bebo, bruge og beholde, dog med saadan Vilkaar, at hand beholder dens tilhørende ved god Hævd og Bygning og derved forbedrer, saa og lovlig gjøder dend udi Marken, betaler i rette Tid Hans kgl. Mayest. Skatter og Skattekor og giver sin Landgilde til mig efter Jordbogens Formælding i lovlig Tid, saa og ellers i alt at efterleve alt det, som i Kgl. Mayest. Love og Forordninger han vedkommer, og udi alt tilbørligt som mig som sin Husbond, og efterkommer efter højvelbaarne Kgl. May. Lov og Forordning hørig og lydig. — Hvorefter forbemelte Anders Sørensen sig have at rette under dette Fæstemaals Forbrydelse. Til dettes Bekræftelse haver jeg min Hand underskrevet og mit vanlige Signet undertegnet.

- 1726 Præsten ved Frue Kirke,
Hans Jakobsen Buch ..... *Niels Jensen*
(Fæstebrev)
- 1746 Vor Frue Kirkes Præst,
Provst Pontoppidan ..... *Rasmus Stephansen*
(Fæstebrev
1. August.*)
- 1787 Vor Frue Kirkes Præst,
Provst Gregersen Bruun *Jens Rasmussen*
(Fæstebrev
15. Oktober.)

Nr. 9. — [1664: Nr. 4.]

- 1573 Ring Kloster ..... *Jep Thordson*
- 1589 Aars Kapitel ..... *Jens Thommesen*
(Præb. dir. virg.)
- 1648 do. .... *Jens Espensen*
- 1664 do. .... *Niels Jensen*
- Ca. 1670 Jesper Tygesen ..... *Niels Jensen*
- 1688 Tyge Jespersen ..... *Niels Udtzen*
- 1695 Assessor Eilertz ..... do.
- 1709 Krabbe ..... *Rasmus Eriksen*
- 1711 Nansen ..... {*Anders Jensen Yde*
Niels Sørensen

*) Rasmus Stephansen er den foregaaende Ejer Niels Jensens Brodersøn.

Nr. 10. — [1664: Nr. 11.]

Før 1625	Knud Gyldenstjerne til Thimb.	
1625	Aarhus Hospital	<i>Jens Jespersen</i>
1664	Aarhus Hospital	<i>Niels Jensen</i>
		↓
1668	Erik Rosenkrantz	<i>do.</i>
Ca. 1670	Aarhus Hospital	<i>do.</i>
Ca. 1680	Aarhus Hospital	<i>Kristen Sørensen</i>
1688	Aarhus Hospital	<i>Maren Mogensdatter</i>
Ca. 1690	Aarhus Hospital	<i>Mads Kristensen</i>
Ca. 1720	Aarhus Hospital	<i>Niels Kristensen</i> *)
1729	Aarhus Hospital	<i>Peder Poulsen</i> (Skifte efter For- manden.)
1742	Aarhus Hospital	<i>Peder Nielsen</i> **) (Skifte efter For- manden %.)

Nr. 11. — [1664: Nr. 2.]

Før 1648	ligger Gaardene under Egaa Præbende.	
1648	Egaa Præstegaard	{ <i>Rasmus Lauridsen</i> <i>Søfren Nielsen</i>
		↓
1664	Aars Kapitel.	{ <i>Niels Thomsen</i> <i>Anders Rasmussen</i>
1668	Erik Rosenkrantz	<i>Niels Thomsen</i>
Ca. 1670	Præsten i Hjortshøj	{ <i>Niels Thomsen</i> <i>Anders Rasmussen</i>
1680	Præsten i Hjortshøj	{ <i>Niels Thomsen</i> <i>Lars Rasmussen</i>
	(Ingeborg de Broberg er Herlighedsejer.)	
1688	Præsten i Hjortshøj	{ <i>Rasmus Rasmussen</i> <i>Søren Sørensen</i>
	(Annexgaard)	
1711	Nansen	<i>Søren Sørensen</i>
1730	Skj. Munkegaard	

*) Efter Jordebog for Aarhus Hospital er der faldet XXXXdom over Niels Kristensen, der maa bøde 46 Rbdlr. 5 Skilling.

**) Peder Nielsen er Peder Poulsens Stedsøn.

Nr. 12. — [1664: Nr. 14.]

1573	Selvejer	evt.	<i>{</i> <i>Jens Michaelsen</i> <i>Bjørn Rasmussen</i> <i>Rasmus Jensen</i> <i>}</i>
1619	Selvejer	<i>Peder Jensen</i>	
1661	Herl. til Borgm. Lydichsen	<i>Peder Jensen</i>	
1664	Herl. til Borgm. Lydichsen	<i>Jørgen Poulsen</i>	
Ca. 1670	Herlighed til Jesp. Tygesen	<i>Jørgen Poulsen</i>	
Ca. 1688	Tyge Jespersen	<i>Jens Sørensen</i>	
1701	Levezow (P)	<i>Jens Sørensen</i>	
Krabbe	.....	<i>Simon Lauritsen</i>	
1711	Nansen	<i>Simon Lauritsen</i>	
1730	Skj. Munkegaard		
1752	Skj. Munkegaard	<i>Peder Jensen</i>	

Nr. 13. — [1664: Nr. 13.]

Før 1573	Præbende Egaa.	
1573	Aars Kapitel	<i>Anders Piersen</i>
1602	Aars Kapitel	<i>Rasmus Biørnsen</i>
Før 1655	Mogens Friis	<i>Peder Nielsen</i>
1655	Gunde Rosenkrantz	<i>Peder Nielsen</i>
1664	Skaarupgaard	<i>Peder Nielsen</i>
Ca. 1670	Jesp. Tygesen	<i>Peder Nielsen</i>
1680	Jesp. Thygesen	<i>Rasmus Nielsen</i>
1688	Tyge Jespersen	<i>Rasm. Nielsen Lund</i>
		↓
1700	Levezow (P)	<i>N. Rasmussen Gius*</i>
1709	Krabbe	<i>Rasmus Rasmussen</i>
1711	Nansen	<i>Rasmus Rasmussen</i>

Nr. 14. — [1664: Nr. 12.]

Før 1625	Knud Gyldenstjerne til Thimbs.	
1625	Aarhus Hospital	<i>Niels Pedersen</i>
1664	Aarhus Hospital	<i>Villads Nielsen</i>
1668	Erik Rosenkrantz	<i>Villads Nielsen</i>
1670	Jesper Tygesen	<i>Villads Nielsen</i>
1688	Tyge Jespersen	<i>Michel Udtyen</i>
1700	Levezow (P)	<i>Simon Sørensen</i>

*) Stort Spørgsmaal om det er Fader og Søn, da Tilnavnene er vidt forskellig.

1709	Krabbe	<i>Laurids Lassen</i>
1711	Nansen	<i>Laurids Lassen</i>
1730	Skj. Munkegaard	
1752	Skj. Munkegaard	<i>J. Sørensen Smed</i>

Nr. 15. — [1664: Nr. 5.]

1573	Ring Kloster	<i>Per Andersen</i>
1589	Aars Kapitel	<i>Per Andersen</i>
	(prab. dir. virg.)	
1648	Aars Kapitel	<i>Søfren Pedersen</i>
1664	Aars Kapitel	<i>Søren Jensen*)</i>
1668	Erik Rosenkrantz	<i>Søfren Pedersen</i>
1670	Jesper Tygesen	<i>Søfren Pedersen</i>
1680	Jesper Tygesen	<i>Espen Jensen</i>
1688	Jesper Tygesen	<i>Espen Jensen</i>
1700	Levetzow (P)	<i>Espen Jensen</i>
1709	Krabbe	<i>Søren Espensen</i>
1730	Skj. Munkegaard	

Nr. 16. — [1664: Nr. 9.]

	1552	Superintendent Matz Lang	
	1554	Superintendenten	<i>Søfren Jansen</i>
	1664	Aars Kapitel	<i>Laurids Jensen</i>
	1668	Erik Rosenkrantz	<i>Niels Jensen</i>
	1680	5' Lektie Hører i Aars	<i>Niels Jensen</i>
Ca.	1780	Niels Jørgensen	
	1800	Michael Rasmussen*)	

Nr. 17. — [1664: Nr. 1.]

Før Reformationen ligger Gaardene under Præbende Hasle.

	1602	Skanderborg Len	<i>Jens Pedersen</i>
	1620	Skanderborg Len	<i>Jens Pedersen</i>
	1664	Aarhus Kapitel	<i>Udtzen Mickelsen</i>
	1670	Henrik Matiassen	<i>Udtzen Mickelsen</i>
	1680	Henrik Matiassen	<i>Udtzen Mickelsen</i>
			↓
	1688	Sofie Faber	<i>Niels Udtzen</i>
	1730	Lyngbygaard	

*) Sikkert Fejlskrivning for Pedersen.

*) Da 5' Lektie Hørerens Bogføring af Skifteforretninger etc. er ufuldstændige, kan der ikke bringes fyldigere Ejerfortegnelse.

Nr. 18. — [1664: Nr. 17.]

1573	Selvejer (Kan være en af følg.)	{ <i>Jens Michaelsen</i> <i>Bjørn Rasmussen</i> <i>Rasmus Jensen</i>
1661	Herl. til Gunde Rosenkrantz	{ <i>Anders Rasmussen</i> <i>Rasmus Lauritzen</i>
1664	Herlighed til Vosnæsgaard	<i>Anders Rasmussen</i>
1670	Jesper Tygesen	<i>Anders Rasmussen</i>
1680	Jesper Tygesen	<i>Anders Rasmussen</i>
1688	Kgl. Majestæt	<i>Søfren Matzen</i>
1730	Vosnæsgaard	<i>Anders Sørensen</i>
1770	Vosnæsgaard	<i>Rasmus Sørensen</i>

Nr. 19. — [1664: Nr. 18.]

1589	Aarhus Kapitel	<i>Jørgen Pedersen</i>
1664	Henrik Thott	<i>Rasmus Kristensen</i>
1670	Lisential Nico	<i>Rasmus Kristensen</i>
1680	Laus Brobergs Enke	<i>Jacob Jensen</i>
1688	Laus Brobergs Enke	<i>Jacob Jensen</i>
1708	Anders Vendelbo	<i>Anders Jørgensen</i>
1711	Peder Mogensen Mollerup...	<i>Anders Jørgensen</i>
1730	Skieringgaard	

Lystrup. Nr. 1. — [1664: Nr. 2.]

1554	Øm Kloster	{ <i>Matz Andersen</i> <i>Niels Söffrensen</i>
1602	Skanderborg Len	{ <i>Söfren Matzen</i> <i>Anders Matzen</i>
1669	Skanderborg Len	{ <i>Mads Söfrensen</i> <i>Söfren Matzen</i>
1664	Dorothea Rosenkrantz	<i>Søren Sørensen</i> <i>Anders Sørensen</i>
1668	Erik Rosenkrantz	<i>Anders Sørensen</i>
1670-80	Jesper Tygesen	<i>Anders Sørensen</i>
1700	Levetzow (P)	{ <i>Niels Sørensen</i> <i>Kresten Hansen</i>
1709	Krabbe	{ <i>Kresten Hansen</i> <i>Niels Groessen</i>
1733	Skaarupgaard	<i>Peder Rasmussen</i>
1769	Skaarupgaard	<i>Hans Nielsen</i>

Nr. 16.

1753	Skaarupgaard	<i>Sør. Christoffersen</i>
1769	Skaarupgaard	<i>N. Chr. Brændstrup</i>

Nr. 2. — [1664: Nr. 1.]

1554	Øm Kloster	<i>Jens Mortensen</i>
1573	Skanderborg Len	<i>Kristen Stæffensen</i>
1602	Skanderborg Len	<i>Kristen Stæffensen</i>
1613	Skanderborg Len	<i>Stæffen Kristensen</i>
1664	Vosnæsgaard	<i>Jens Pedersen</i>
1670	} Jesper Tygesen	<i>Jens Pedersen</i>
1680		
1688	Tyge Jespersen	<i>Steffen Rasmussen</i>
1700	Levetzow (P)	<i>Steffen Rasmussen</i>
1709	Krabbe	<i>Peder Kristensen</i>
1730	Skaarupgaard	<i>Jens Pedersen</i>
1769	Skaarupgaard	<i>Niels Jensen</i>

Skjæring.

Nr. 1.

Før 1560	Palle Jul til Strandnes	<i>Jens</i>
1560	Kongen	<i>Jens</i>
1648	Aarhus Kapitel	<i>Anders Nielsen</i>
1664	Aarhus Kapitel	<i>Anders Nielsen Gius</i>
1670	Ingeborg Sally Matt Broberg til Ry	<i>Anders Nielsen Gius</i>
1680	Ingeborg Sally Matt Broberg til Ry	<i>Anders Nielsen Gius</i>
1688	Tyge Jespersen	<i>Anders Nielsen Gius</i>
1699	Randulf	<i>And. Nielsens Enke</i>
1901	Riise	<i>Thomas Gius</i>
1711	Nansen	<i>Th. Anderssen Gius</i>

Nr. 2. — [1664: Nr. 1.]

1554	Øm Kloster	<i>Sefren Torsen</i>
1602	Skanderborg Len	<i>Peder Rasmussen</i>
1615	Skanderborg Len	<i>P. Rasmussen Gius</i>
1661	Gunde Rosenkrantz	<i>Oluf Sørensen</i>
1664	Fru Dorothea Rosenkrantz	<i>Oluf Sørensen</i>

1664	}	Kristen Skeel	<i>Oluf Sørensen</i>
1667			
1680			
1688			
1731		Frisenvold	{ <i>Peder Olufsen</i> <i>Oluf Pedersen</i>

Nr. 3. — [1664: Nr. 10.]

1554	Øm Kloster	<i>Per Jenszen</i>
1589	Aarhus Kapitel	<i>Søfren Espensen</i>
1648	Aarhus Kapitel	<i>Søren Rasmussen</i> <i>Joensen</i>
1664	Aarhus Kapitel	
1670	Magister E. Pontoppidan i	<i>Søren Rasmussen</i>
1680	Trondheim	<i>Joensen</i>
1688	Dr. Jens Birkerod	<i>Søren Rasmussen</i> <i>Joensen</i>
1690	Fru Karen Køller	<i>Søren Rasmussen</i> <i>Joensen</i>
1704	Kaptajn Birkerod	{ <i>S. Rasmussens Enke</i> <i>S. Rasmussens Søn-</i> <i>ner</i>
1704	Brændevinsbrænder Rasm. Sørensen, København.....	<i>S. Rasmussens Søn-</i> <i>ner</i>
1720	Michel Malling Vinter	<i>S. Rasmussens Søn-</i> <i>ner</i>

Nr. 4. — [1664: Nr. 14.]

1554	Øm Kloster	<i>Jep Knutzen</i>
1648	Aars Kapitel	<i>Søfren Nielsen</i>
1664	Aars Kapitel	<i>Laurids Rasmussen</i>
1670	}	<i>Jon Andersen</i>
1686		
1688		
1730	Vejle Kirke	
1745	Skæring Munkegaard	<i>Jens Willumsen</i>
1752	Skæring Munkegaard	<i>Willum Thomsen</i> (tillagt Nr. 16)
1773	Skæring Munkegaard	<i>Terkild Pedersen</i>

Nr. 5. — [1664: Nr. 13.]

1554	Øm Kloster	<i>Mann Søffrensen</i>
1589	Aarhus Kapitel	<i>Olluf Søffrensen</i>
1648	Aarhus Kapitel	<i>Niels Poulsen</i>
1664	Aarhus Kapitel	<i>Jens Ofuesen</i>
1668	Jesper Tygesen	<i>Jens Ofuesen</i>
1670	Jesper Tygesen	<i>Jens Ofuesen</i>
1680	Jesper Tygesen	<i>Rasmus Nielsen</i>
1688	Tyge Jespersen	{ <i>Viels Rasmussen og</i> <i>Peder Svendsen</i>
1694		{ <i>Peder Svendsen</i> <i>Niels Fisker</i>
1701	Riise	{ <i>Peder Svendsen</i> <i>Niels Sørensen Sau-</i> <i>mand</i>
1711	Nansen	<i>Peder Svendsen</i>

Nr. 6. — [1664 Nr. 17.]

1554	Øm Kloster	<i>Jens Knudtszen</i>
1589	Aars Kapitel	<i>Anders Pedersen</i>
1648	Aars Kapitel	<i>Thommis Hansen</i>
1664	Aars Kapitel	<i>Thommis Hansen</i>
1668	Jesper Tygesen	<i>Thommis Hansen</i>
1670	Jesper Tygesen	<i>Thommis Hansen</i>
1680	Jesper Tygesen	<i>Niels Sørensen</i>
1688	Tyge Jespersen	<i>Søffren Andersen</i>
1694	Tyge Jespersen	<i>Søffren Andersen</i>
1701	Riise	<i>S. Andersens Enke</i>
1711	Nansen	<i>Simon Sørensen</i>
1752	Skæring Munkegaard.....	{ <i>Lars Mikkelsen og</i> <i>Peder Lassen</i> sammen med Nr. 5

Nr. 7.

1554	Øm Kloster	<i>Mickel Knudtszen</i>
1648	Aars Kapitel	<i>Rasmus Pedersen</i>
1664	Aars Kapitel	<i>Rasmus Groessen</i>
1668	Jesper Tygesen	<i>Rasmus Groessen</i>
1670	} Jesper Tygesen	<i>Groess Rasmussen</i>
1680		
1688	Tyge Jespersen	<i>Groess Rasmussen</i>

1694	Randulf	<i>Groess Rasmussen</i>
1701	Riise	<i>Peder Horn</i>
1711	Nansen	<i>Peder Sørensen</i> <i>Horn</i>
1752	Skæring Munkegaard.....	<i>Rasmus Markussen</i> (ogsaa Nr. 13)
1773	Skæring Munkegaard.....	<i>Peder Markussen</i> (ogsaa ½ Nr. 13)

Nr. 8. — [1664: Nr. 12.]

1554	Øm Kloster	<i>Per Wilatzen</i>
1589	Aarhus Kapitel	<i>Jens Ballof</i>
1648	Aarhus Kapitel	<i>Rasmus Helbo</i>
1668	Jesper Tygesen	<i>Rasmus Rasmussen</i> <i>Helbo</i>
1670	Jesper Tygesen	<i>Rasmus Rasmussen</i> <i>Helbo</i>
1680	Jesper Tygesen	<i>Rasmus Sørensen</i>
1694	Randulf	<i>Rasmus Sørensen</i>
1701	Riise	<i>Rasmus Sørensen</i>
1711	Nansen	<i>Søren Rasmussen</i>
1773	Skæring Munkegaard.....	<i>Peder Jensen</i>

Nr. 9.

1554	Øm Kloster	<i>Jens Steffensen</i>
1602	Skanderborg Len	<i>Jens Mogensen</i>
1615	Skanderborg Len	<i>Rasmus Rasmussen</i>
1661	Gunde Rosenkrantz	<i>Rasmus Simonsen</i>
1664	Fru Dort. Rosenkrantz	{ <i>Rasmus Simonsen</i> <i>Ole Hansen</i>
1667	Kristen Skeel	{ <i>Rasmus Simonsen</i> <i>Oluf Mogensen</i>
1670	Kristen Skeel	<i>Oluf Mogensen</i>
1680	Kristen Skeel	<i>Hans Andersen</i>
1688	Kristen Skeel	<i>Anders Mickelsen</i>
1731	Friisenvold	<i>Søren Pedersen</i>

Nr. 10. -- [1664: Nr. 2.]

1554	Øm Kloster	<i>Niels Jensen</i>
1662	Skanderborg Len	<i>Peder Nielsen</i>
1661	Gunde Rosenkrantz	<i>Niels Pedersen</i>

1662	Gunde Rosenkrantz	<i>Anna Pedersdatter</i>
1664	Fru Dort Rosenkrantz	<i>Anna Pedersdatter</i>
1667	Kristen Skeel	<i>Rasmus Sørensen</i>
Ca. 1670	Kristen Skeel	<i>Rasmus Sørensen</i>
Ca. 1680	Kristen Skeel	<i>Terkel Jensen</i>
1688	Kristen Skeel	<i>Terkel Jensen</i>
1731	Friisenvold	<i>Rasmus Terkelsen</i>

Nr. 11. — [1664: Nr. 18.]

1573	Kongen	<i>Pier Sørensen</i>
1596	Kongen	<i>Peder Pedersen</i>
1661	Gunde Rosenkrantz	<i>Anders Pedersen</i>
1664	Fru Dort Rosenkrantz	<i>Anders Pedersen</i>
1667	Kristen Skeel	<i>Anders Pedersen</i>
1668	Bispen i Aars	<i>Anders Pedersen</i>
1670	{ Bispen i Aars Herlighed til Oberst Friis	<i>Anders Pedersen og Niels Nielsen</i>
1688	{ Bispen i Aars Herlighed til Oberst Friis	<i>Anders Pedersen og Niels Nielsen</i>

Den 11. Marts 1719 Fæstebrev fra Biskop Icksen til Anders Nielsen om den halve Gaard, hans Fader har beboet.

Den 4. Februar 1740 Fæstebrev fra Biskop P. Hygom til Niels Poulsen om den halve Gaard, hans Svigerfader, Anders Nielsen, har beboet. Anders Nielsen driver dog den anden halve Gaard videre til sin Død i Juni 1764, hvorefter Niels Poulsen ogsaa faar Fæste paa den.

1776	Bispen i Aars	<i>Jens Lauersen</i>
1813	Bispen i Aars	<i>Jens Andersen</i>
1849	Bispen i Aars	<i>Jens Andersen</i>

Nr. 12.

Før 1590	Krongods	
1590	Kronen	<i>Søren Thamesen</i>
1599	Kronen	<i>Niels Michelsen</i>
1626	Kronen	{ <i>Niels Michelsen</i> <i>Søfren Rasmussen</i>

1629	Kronen	<i>Søfren Rasmussen</i>
1648	Kronen	<i>Hans Poulsen</i>
1661	Marselis	<i>Hans Poulsen</i>
1664	Marselis	<i>Hans Poulsen</i>
1670—1680	Baron Gyldenchrone.....	<i>Rasmus Hansen</i>
1688	Tyge Jespersen	<i>Rasmus Hansen</i>

Nr. 13. — [1664: Nr. 8.]

1554	Øm Kloster	<i>Jep Jenszen</i>
1648	Aars Kapitel	<i>Niels Søffrensen</i>
1664	Aars Kapitel	<i>Søren Rasmussen</i> <i>Molbo</i>
1668	Jesper Tygesen	<i>Søren Rasmussen</i> <i>Molbo</i>
1670—1680	Jesper Tygesen	<i>Søren Rasmussen</i> <i>Molbo</i> <i>Jens Ofuesen</i>
1688	Tyge Jespersen	<i>Jens Ofuesen</i>
1701	Riise	<i>Jens Ofuesen</i>
1711	Nansen	<i>Rasmus Nielsen</i>
1730	Skæring Munkegaard.....	
1752	Skæring Munkegaard.....	<i>Rasmus Markussen</i> (ogsaa Nr. 7)
1773	Skæring Munkegaard.....	<i>Søren Jensen Øverst</i>

Nr. 14. — [1664: Nr. 3.]

1554	Øm Kloster	<i>Søffren Jenszen</i>
1602	Skanderborg Len	<i>Olluf Niensens Kone</i> <i>og Anders Sørensen</i>
1609	Skanderborg Len	<i>Groess Søffrensen</i>
1615	Skanderborg Len	<i>Mads Sørensen</i>
1661	Gunde Rosenkrantz	<i>Søffren Jensen</i>
1664	Fru Dort. Rosenkrantz	<i>Søren Jensen Egou</i> <i>Søffren Jensen og</i>
1667	Kristen Skeel	<i>Niels Søffrensen</i>
1670	Kristen Skeel	<i>Niels Søffrensen</i>
1680	Kristen Skeel	<i>Anders Stoffersen</i> <i>og Niels Sørensen</i>

Nr. 15. — [1664: Nr. 7.]

Før 1590	Krongods	
Ca. 1590	Krongods	<i>Jens Molbo</i>

1599	Krongods	<i>Lars Nielsen</i>
		↓
1632	Krongods	<i>Niels Lassen</i>
1651	Krongods	<i>Sofren Nielsen</i>
1661	Marselis	<i>Sofren Nielsen</i>
1670—1680	Baron Gyldenchrone.....	<i>Jørgen Sørensen</i>
1688	Tyge Jespersen	<i>Sofren Nielsen</i>
1694	Randulf	<i>Kristen Kristensen</i>
1701	Riise	{ <i>Søren Rasmussen</i> \ <i>Niels Kristoffersen</i>

Nr. 16. — [1664: Nr. 11.]

1554	Øm Kloster	<i>Gunder</i>
1648	Aars Kapitel	<i>Søffren Jensen</i>
1664	Aars Kapitel	<i>Mads Smed</i>
1668	Jesper Tygesen	<i>Mads Smed</i>
1670	Jesper Tygesen	<i>Mads Smed</i>
1680	Jesper Tygesen	<i>Niels Madsen</i>
1688	Tyge Jespersen	<i>Niels Madsen</i>
1694	Randulf	<i>Niels Madsen</i>
1701	Riise	<i>Niels Madsen</i>
1730	Skæring Munkegaard.....	

Nr. 17. — [1664: Nr. 11.]

1554	Øm Kloster	<i>Thamis Søffrensen</i>
1648	Aars Kapitel	<i>Rasmus Marquorsen</i>
1664	Aars Kapitel	<i>Rasmus Marquorsen</i>
1668	Jesper Tygesen	<i>Rasmus Marquorsen</i>
1670—1680	Jesper Tygesen	<i>Rasmus Marquorsen</i>
1688	Tyge Jespersen	<i>Rasmus Markvard- sens øde Boel</i> (d.v.s., at det ikke er beboet af nogen Fæster)
1730	Skæring Munkegaard.....	
1752	Skæring Munkegaard.....	Kaldes nu Skipper- bolet og er lagt ind under Sk. Munkegd.

Nr. 18. — [1664: Nr. 4.]

1554	Øm Kloster	<i>Mogens Jenszen</i>
		↓
1602	Skanderborg Len	{ <i>Oluf Mogensen</i> \ <i>Esper Sørensen</i>

1604	Skanderborg Len	<i>Niels Joensen</i>
1661	Gunde Rosenkrantz	<i>Anders Mickelsen</i>
1664	Fru Dort. Rosenkrantz	<i>Anders Mickelsen</i>
1667	Kristen Skeel	<i>Anders Mickelsen</i>
1670—1680	Kristen Skeel	<i>Anders Mickelsen</i>
1688	Kristen Skeel	} <i>Hans Andersen</i> <i>Oluf Mogensen</i>
1730	Friisenvold	

Nr. 19. — [1664: Nr. 19 — Hus Nr. 1.]

1554	Øm Kloster	<i>Mickel Biornsen</i> (III, 10)
1602	Skanderborg Len	<i>Rasmus Mickelsen</i> (III, 2)
1609	Skanderborg Len	<i>Rasmus Rasmussen</i> (III, 21)
1615	Skanderborg Len	<i>Søren Sparre</i> (III, 21)
1621	Skanderborg Len	<i>Niels Jensen</i> (III, 21)
1661	Gunde Rosenkrantz	<i>Rasmus Larsen</i>
1662	Henrik Thott	<i>Henrik R. Lassen</i> (IV, 5)
1667	Henrik Thott	<i>Henrik R. Lassen</i> (IV, 2)

Hus Nr. 2.

1688	Tyge Jespersen	<i>Hans Sørensen</i> (IV, 20)
1694	Randulf	<i>Peder Sørensen Kro-</i> <i>mand (IV, 20)</i>
1701	Riise	<i>Jens Pedersen</i>
Før 1752	Skæring Munkegaard.....	<i>Søren Tygesen</i> (IV, 3)
1752	Skæring Munkegaard.....	<i>Mads Mortensen</i>
1773	Skæring Munkegaard.....	<i>Jørgen Jørgensen</i>

Hus Nr. 3.

1688	Tyge Jespersen	} <i>Kristen Nielsen</i> (IV, 20) } og <i>Rasmus Rasmus-</i> <i>sen (IV, 20)</i>
1699	Randulf	

1701	Riise	} <i>Kristen Nielsen</i> <i>Rasmus Rasmussen</i>
1752	Skæring Munkegaard.....	
1773	Skæring Munkegaard.....	<i>Niels Sørensen</i> <i>Sparre (IV, 33)</i>
1775	Skæring Munkegaard.....	<i>Niels Sørensen</i> <i>Sparre (IV, 33)</i>
		<i>Søren Nielsen</i> <i>Sparre (34)</i>

Hus Nr. 4

1688	Tyge Jespersen	<i>Peder Sørensen</i> <i>(IV, 20)</i>
1694	Randulf	<i>Peder Sørensen</i> <i>Hjulmand (IV)</i>
1701	Randulf	<i>Peder Sørensen</i> <i>Hjulmand (IV)</i>
1752	Skæring Munkegaard.....	<i>Jacob Smedhs Hus-</i> <i>plads (u. Bygn.)</i>
1773	Markus Rasmussen	

Hus Nr. 5.

1688	Tyge Jespersen	<i>Søren Sørensen</i>
1699	Randulf	} <i>Søren Sørensen</i> <i>(IV, 21)</i> <i>Marquard Andersen</i>
1701	Riise	
1752	Skæring Munkegaard.....	<i>Jacob Hansen</i> <i>Sørensen (III, 33)</i>
Før 1773	Skæring Munkegaard.....	<i>Peder Kuk</i>
1773	Skæring Munkegaard.....	<i>Peder Kuks Enke</i>
1776	Skæring Munkegaard.....	<i>Peder Jensen</i> <i>(Oberst) (IV, 35)</i>

Hus Nr. 6.

1688	Tyge Jespersen	<i>Niels Rasmussen</i>
1694	Randulf	} <i>Niels Rasmussen</i> <i>Rasmus Nielsen</i> <i>(IV, 21)</i>
1701	Riise	
1752	Skæring Munkegaard.....	<i>Rasmus Nielsen</i> <i>(IV, 21)</i>
1773	Skæring Munkegaard.....	<i>Rasmus Højen</i> <i>Skræder (IV, 33)</i>
1773	Skæring Munkegaard.....	<i>Poul Sørensen</i>

NAVNE FRA ÆLDRE DOKUMENTER

- 1242 *Wiuetorp, Hjortehøg Marck, Botrop Marck, Skiering Marck och Tommerop Marck.* Wiuetorp, Botrop, Tommerop.
- 1310 *Garnkier.* Forleddet er rimeligvis samme Ord som nydansk Garn og betyder en „Tarm“, noget, der er langstrakt. Navnet skrives dog ogsaa Gartikier (se Katkiers Agre Pag. 162).
- 1481 *Feweste Egi;* rimeligvis en Fejlskrivning, saa der i Virkeligheden skal staa Ferresté = Færgested. Feweste Egi kommer derfor til at betyde Færgestedet ved Egaa. *Dyr Aa;* staa muligvis i Forbindelse med Dyrmand Høy (jfr. D^o, 4). Det maa betragtes som givet, at det er Bækken, der løber om ved Skjæring Munkegaard, saaledes, at der ikke kan være Tale om at sætte Ordet i Forbindelse med ældre dansk dighær = svær, stor.
- 1547 *Stade;* Stednavn nede ved Lystrup-Engene. Det er beslægtet med det nutidige *at staa.* Oprindeligt betyder det et Sted, hvor noget staa. I Reglen anvendes det om a) Landingssted for Skibe, b) Sted, hvor Neg sættes i Hobe.
Her har det drejet sig om en Havn og peger hen paa den Tid, da Aaen var farbar for større Skibe.
Jfr. Stednavne som Stadsgaard (det nuværende Constanstinsborg).

NAVNE I MARKEN FRA MARKBOGEN

Ved at blade i Egaa Sogns Markbøger, som er udfærdigede omkring 1683, ser vi, at Bymarkerne er delt i tre Vange, en naturlig Følge af 3-Vangsskiftet. Vangene indeles igen i for-

skellige Fald, som bestaar af et større eller mindre Antal Agre, Klepper, Blokke og hvad disse Smaastykker nu kaldes. Da Marknavne stadig benyttes i Sognet, vil det her være paa sin Plads at bringe en Tydning af dem. Uden at være bundne til nogen særlig skriftlig Tradition er disse Navne vandret fra Fader til Søn, fra Mand til Mand, i mundtlig Overlevering, hvilket igen har foraarsaget, at der er skabt visse Mistydninger og Forvanskninger. Folkesjælens Hang til at knytte en Art Mystik til alle gamle Overleveringer har udstyret disse Navne med fornemme Forfædre, og det er med en vis Vemod, man skrider til dens Afsløring.

E G A A

A^o. *Westerwang.*

1. *Thuer Klepperne.*

Paa Oldnordisk betyder *kleppr Klump, Klods*. Senere er det bl. a. gaaet over til at betyde de smaa Agerskifter, som er mindre end „Blokke“. „Thuer“ er det samme som vort moderne *tvær*; sammenstillet faar vi altsaa, at disse Skifter har gaaet paa tværs af Hovedskiftet.

2. *Søeagersfaldet.*

Søeager giver sig jo af sig selv; morsomt nok peger det tilbage paa den Tid efter Litorinahavet, da Aaen var betydelig bredere og da de Egaa- og Vejlbyenge konstant stod under Vand. En Mulighed for, at det kan være *Sørager* og som saadan afledt af *sær*, jfr. A^o 6 Særbech, kan ikke afvises. Præsteindberetningen har *Sørager* (men *Seerbech*), og paa Udskiftningskortet anvendes Formen *Sørbek*.

3. *Moesfaldet.*

Moesfaldet = *Faldet* ved eller i Mosen.

4. *Neerbach.*

Neer = „Neder“ og *bach* = „Bakke“, afledt af Banke, altsaa = Bakken længere nede.

5. *Koe rygel.*

Rygel eller *Røgel* er ogsaa en Agerinddeling og maa nærmest tydes som den midterste og højeste Del af en Ager; videre kan det betyde „langstrakt Forhøjning“ eller „Dyng“; Ordet er sikkert i Slægt med det oldnordiske *hraukr*. Det er ligeledes i Slægt med *Ryg*, der ofte findes i Marknavnene.

6. *Særbechs Klepper.*
Særbechs Klepper = *Klepperne ved Særbæk*. Man maa formode, at *Særbæk* er dannet i Analogi til det hyppigt i Marknavne forekommende *Særmærke*, *Særmark*, hvilket vil sige en *Ejendom* eller et *Jordstykke uden for Fællesskabet*.
7. *Brund Borer.*
Borer betyder *Agerland*, der er *udlagt til Græs*, og som derfor hviler. *Brund* er maaske det samme som oldnordisk *brunnr* = *Brønd*. I saa *Fald* har der været et *Vandingssted* og lignende i denne *Mark*. Muligvis betyder *Brund* noget afbrændt, *Svedjeland*.
8. *Blaar Agersfald.*
 Uden *Tvivl* staar dette *Navn* i *Forbindelse* med *Blaar*, som betyder de *grovere Dele* af *Hør* eller *Hamp*.
9. *Kraag Agre.*
Kraag er det samme som *Nutidens Krog*; for *Tydning* som *Marknavn* er der forskellige *Muligheder*: a) *Krumning* og *Bøjning*. b) *Jordstykke*, der er *indsluttet* af et *Vandløbs Bugtning*. c) *Afkrog i Byen* eller i dennes *Mark*. d) En *Kile* i en *Eng*. e) Et *Markstykke*, der *gaar ind* i en *andens Lod*.
10. *Munch Elkier.*
Elkier er *Ellekjær*. *Elletrær* gror som *bekendt* *bedst* paa *fugtig*, *lav Grund*. En *stor Del* af *Sognets Jord* har været i *Munkes Besiddelse* (jfr. E^o 21).
11. *Nødbierig.*
Bierg eller *Bjerg* bruges i *Sognet* om en *Bakke*. *Nød* betyder *Kreatur* (jfr. *Nødset* = *Kreaturstald*).
12. *Kooboods Klepper.*
 Med *Kobod* menes et *Skur*, hvor *Kreaturerne* kan *søge Ly*. I *Datidens Sprogbrug* betyder *Bod* nærmest *Hytte* eller *Hus*.
- B^o. *Sønder Wang.*
- 1 *Westen tueder Kierd.*
Tueder = *Tved* betyder egentlig et *afskaaret Stykke*. I *Stednavne* synes *Ordet* helst at have *Betydningen*: *Et Stykke Jord, der ligger for sig selv*, idet det *afgrænses* paa en *naturlig Maade*, f. Eks. af *Skov* eller *Vand*.
2. *Grydhøys Fald.*
 Den *folkelige Tradition*, at man i *Højen* *engang* har *fundet*

en Gryde fyldt med blanke Guldpenge, maa vi forlade. *Gryd* er direkte afledt af ældre dansk *griut*, som igen er beslægtet med oldislandsk *grjót*, der betyder *Sten* eller *Grus*.

3. *Prang Faldet*.

Betydningen er lidt uklar. Man kan ikke saa godt sætte Ordet i Forbindelse med Germanismen *prangen*, at *straale* eller *funkle*, da denne Sprogbrug absolut ikke har været benyttet af Almuen; derimod er der god nordisk Tradition for at *prange*, at drive Handel. Gennem den sidste Betydning staar det dog uden Tvivl i Forbindelse med Selvejeren *Jens Michellsen Prangh*, der 1596 staar opført som jordegen Bonde i Egaa (jfr. Pag. 49).

4. *Neden Poedmandzkier*.

Poedmand = *Podemand* = *Gartner*. Ordet er navnlig blevet brugt i den nordlige Halvdel af Jylland.

5. *Boeбалstoffter*.

Boeбал = *Boeballe*. *Boe* staar formodentligvis i Forbindelse med vor Tids *Bolig*. For Tydningen af *Balle* gives tre Muligheder: a) *Forhøjning*, nærmest et jævnt afrundet, hævet Jordparti. b) *Del af en By*. c) *Rydning*. Her paa Egnen er det vist den første Betydning, vi skal anvende, navnlig hvor det drejer sig om Navne i Marken. Toften er Hjemmemarken ved Gaarden; som vi i Forvejen ved, var Toften Særeje og blev benyttet uden for det almindelige Fællesskab.

6. *Øselbierg*.

Her vil Folketraditionen vide, at Kong Øssel ligger begravet. Muligvis kan Ordet staa i Forbindelse med *Ør*, som betyder *Grus*; men der er dog snarere Grund til at tro, at det drejer sig om et Diminutiv for *Hors*, *Hest*, alt-saa *Ørsel*, som vi kender fra Folkevisen, og som betegner *en lille Hest*.

7. *Hauff Hans kier*.

Efter Markbogen synes dette Kjær at skulle ligge der, hvor „Roelaa'en“ nu befinder sig. *Hauff* er sikkert Hav; *Hans* er uden Tvivl en Misforstaaelse; mon ikke det er *Hauff Krogs kier*; man sammenligne dette med Nr. 9.

8. *Lycbe faldet*.

Lycbe = *Løkke* er beslægtet med *lukke* og betegner den *indhegnede Markjord*.

9. *Hau Krogs fald.*
Hau Krogs fald = *Havkrogs Fald*; oprindeligt sikkert Krogen ved Havet; senere misforstås Navnet og kommer til at lyde som Hauge = Have.
10. *Sønden Smutt Høen.*
Smutt er noget, der er vævert (jfr. Gærdesmutte). *Høen* = *Højen*.
11. *Dals ager fald.*
Dals ager fald = *Dalsager Fald*, betyder noget som de Agre, der ligger i *Dalen* mellem nogle Højdepartier.
12. *Daulands fald.*
Daulands fald = *Daglands Fald*. Naar man tænker paa Beliggenheden af denne Mark, forstaar man bedre det smukke Navn. *Dauland*, som endnu bruges, betegner Partiet omkring *Solklint* ude ved Havet. Disse Marker er de første, der bestraales af Morgensolen.
13. *Steenvad.*
Steenvad = *Stenvad* er *Vadestedet* ved eller med Stenene.
14. *Broberig fald.*
Broberig fald = *Brobjerg Fald* er Faldet ved en Bakke, der ligger ved *Broen* (den gamle Egaa Bro, som ligger længere ude ved Aaens Udløb).
15. *Brunn Maae.*
Brunn Maae = *Brun Made*. *Made* betegner nærmest en *Engstrækning*. I Mands Minde har der vokset Lyng paa dette Sted, derfra sikkert den brune Farve.

C^o. *Norder Wang.*

1. *Bag Sønderhøj.*
2. *Lyche fald* (jfr. B^o, 8).
3. *Biere fald.*
3. *Biere fald* = *Bjergfald*. *Bjerg* jvnf. A^o 11.
4. *Stecndys Ager.*
Stecndys Ager = *Stendysse Ager*. Traditionen vil vide, at der her til langt ind i det 19. Aarhundrede har ligget en enorm Gravhøj.
5. *Told fald.*
Told er det samme som nutidsdansk, nemlig i Betydningen *Prop*. I Markbøgerne betyder det en *smal Strimmel Jord*, der skyder sig ind mellem to Mænds Lodder.

6. *Smidde toften.*
Smiðde toften = Smedetoft.
7. *Brekiers Borer.*
Brekier = Bredkjær. Borer betegner en Ager udlagt til Græs; ældre Dansk kender Formen „Border“ eller „Baarder“.
8. *Hammelkiers fald.*
Hammel er en Afledning af ældre Dansk *hamæl*, der betyder afstumpet. *Hammel* betyder paa den anden Side ogsaa *vægtig* (i Kerne), *fed*, *fuldkornet*, *vel ved Magt* etc. Hummel forekommer som *Sideform*.
9. *Ellins bache.*
Ellins bache er sikkert en Fejlskrivning for *Ellunds = Ellelund*. Fejltagelsen er bevaret Tiderne igennem, for Lokaliteten hedder stadig Ellenskjær.
10. *Ellunds kier* (jfr. ovenfor).
11. *Bøn land.*
Bøn land = Bønneland. Der findes to Betydninger af Land
a) *Jordstrækning langs Vand*, b) *dyrket Jord*, som Regel altid i Forbindelse med et Plantenavn.
12. *Biers ager.*
Biers ager = Bjergager.
13. *Wommen ager.*
Wommen = moderne dansk Vom; rimeligvis refererer det til et let kuperet Terræn.
14. *Asengraff ager.*
Asengraff = Asengrav; Stedet, hvor man begravede døde Kreaturer.
15. *Selle tuede.*
Selle = Selje, som betyder *Pil* eller *Vidje*. Om *tuede* se B⁰, 1.
16. *Tuedis Klepper* (se B⁰, 1 og A⁰, 1).
17. *Store Tuede* (se B⁰, 1).
18. *Riis høy = Høj* bevokset med Krat.
19. *Norden Weyen = Agrene Nord* for Vejen.
20. *Offuen Kirche Stien.*
Agrene Nord for Kirkestien mellem Egaa og Skjæring.
21. *Elland tarn.*
Elland stadig Fejlskrivning for Ellelund. *Tarn* sikkert Fejlskrivning for *torn*, som markerer en Ager, der enten er omgivet af Tjørn eller ryddet for Tjørnekrat.

22. *Stylt bierig.*
Stylt bierig = *Styltbjerg*. Maaske i Forbindelse med at *stylte* = *gaa usikkert, stolpre*. Maaske kan Navnet referere til en Bevoksning af tynde, svajende Træer.
23. *Stob Egiskiers Ager.* *Stob* = *Stub*. *Egiskier* = *Egekjær*.

S K J Æ R I N G

- D^o. *Norder Wangen.*
1. *Smide ager.*
Smide ager = *Smedeager*.
  2. *Gunde vad.*
Gunde vad = *Gundes Vadested*; *Gunde* er et Personnavn. Sognet har Tilknytning til Gunde Rosenkrantz, der var Ejer af Skaarupgaard ca. 1660; men det maa dog betragtes som tvivlsomt, om hans Navn har noget med dette Vadested at gøre.
  3. *Neden ved Enghaufue.*
Enghaufue = *Enghave*. *Have* er afledt af det oldnordiske *hagi*, senere i ældre Dansk *haghæ*. Oprindeligt betegner det et *Gærde* eller det, *der indhegner*. Senere er det gaaet over til at betyde det, *der er indhegnet*, og betegner nærmest et *Vænge*.
  4. *Dyrmands høy.*
 Maaske er det en Afledning af Personnavnet *Dyre*. Paa den anden Side kan man heller ikke undgaa at anføre den Mulighed, at *Dyrmand* kan staa i Forbindelse med ældre Dansk *diuring* = *Dyr-Eng* (se nedenfor, 9, jfr. Dyr Aa pag. 141).
  5. *Bønland* = *Bønneland* (jfr. C^o, 11).
  6. *Schiffholm.* *Schiff* = *Skib*.
  7. *Møgelbierig.*
Mogel er afledt oldnordisk *mikill* = *stor*. Ordet staar i Forbindelse med nutidsdansk *megen*.
  8. *Sundager.*
Sund betegner i Marken en flad Strækning, der er omgivet af højere liggende Terræn.
  9. *Diuring Klepper.*
Diuring = *Dyr-* (stort Vildt) *Eng* (jfr. Dyrmands Høy).
  10. *Bordrygel.*
Bordrygel = *Bordrøgel*; sikkert her i Betydning af *Kant, Bræmme*.

11. *Affvild ager.*
Affvild = *Abild*. *Abild* betyder Æble; paa Egnen særdeles velkendt i Person- og Slægtsnavnet *Abild*.
12. *Neden Krattet* = neden for *Krattet*.
13. *Rugaards Ager.*
Her foreligger to Muligheder for Tydningen af det første Led, *ru*: Det kan staa i Forbindelse med Ordet *Rue*, der paa gammelt Dansk betyder *lille Tue*, eller ogsaa kan det være afledt af *Ruth*, som er lig *Rydning*. *Gaard* betyder først det samme som *Gærde*; senere gaar det over til at betyde *den indgærdede Jord*; til sidst faar det den Betydning, vi kender fra Nutidsdansk, idet *Gaard* betegner baade *Jord* og *Byggested*.
14. *Angards Klepper.*
Angard betyder muligvis det *fremspringende Gærde* (jfr. Stednavne som *Anhøj*, *Anbæk*, *Anholt* o. s. v.).
15. *Moesballe* = *Moseballe*; *Balle* jfr. Egaa B⁰, 5.
16. *Schiering fælledtz wang.*
Fælledtz wang = *fælles Vang*.
17. *Schwinboe hafue* = *Svinbo Have*; om *Have* jfr. A⁰, 3.
18. *Jeg Ager.*
Jeg = *Eg*; peger tilbage paa den Tid, da Egebevoksningen var udbredt i Sognet.
19. *Greffuels Bierrig* = *Grævling Bjerg*.
20. *Ryde Land.*
Ryde Land = *ryddet Land*.
21. *Halds Klepper.*
Hald staar i Forbindelse med at *hælde* og betegner i Marknavne, hvad vi vil kalde en *Skraaning*.
22. *Loftes Hald.*
Loft kan maaske her betyde en *Forstærkelse* af Begrebet *Skraaning*.
23. *Hibrygel.*
Hib = *Slag*, *Hug*? *Rygel* se A⁰, 5.
24. *Schrebo.*
Schrebo = *Skræppebo*; uden Tvivl et Sted i Marken, hvor *Skræppevegetationen* har været særdeles udpræget.
25. *Knolds Ager.*
Knold, sikkert = *den knoldede*.
26. *Krog Ager*, jfr. Egaa A⁰, 9.
27. *Lyngs Ager*; refererer til *Lyngbevoksning*.

28. *Bregen bache* = *Bregne Bakke*.
29. *Faar hule*.
Hule staar i Forbindelse med ældre Dansk *holæ* og betegner nærmest en *Kløft*, helst hvor en Aa løber igennem, jfr. Stednavne som Holbæk, Holegaard etc. *Faar* betyder naturligvis Dyrenavnet.
- E^o. *Wester Wang*.
1. *Pindtorn*.
Torn = *Tjørn*; forekommer i Marknavne under to Betydninger: a) *Tjørnebusk* eller *Tjørnekrat*, b) en *Ager*, enten ryddet for *Tjørnekrat* eller omgivet af *Tjørn*. *Pind* karakteriserer yderligere Tjørnens Egenskaber.
  2. *Maadager*.
Maad = *Made*; jfr. Egaa B^o, 15.
  3. *Tuer Klepper*.
Tuer = *tvær*, jfr. Egaa A^o, 1.
  4. *Steys ager*.
Stey = *Sti*.
  5. *Schorb ager*.
Scorb = *Skorpe*; ved *Skorpe* maa i Marken forstaas *skorpet Jord* eller Mark med ujævn Bevoksning.
  6. *Told fald*; jfr. C^o.
  7. *Kierche Kiær*.
Kierche = *Kirke*.
  8. *Offuer Steys ager*.
Offuer = *over*. *Stey* jfr. E^o, 4.
  9. *Women*; jfr. C^o, 13.
  10. *Steen rygel fald*.
Steen = *Sten*; refererer rimeligvis til en stenet Mark. *Rygel* jfr. A^o, 5.
  11. *Stabelkiers Bierig*.
Stabel = *Stolpe* eller *Pæl*; undertiden optræder *Stabel* i den specielle Betydning: *Grænsemærke*.
  12. *Ørevads fald*.
Ør = *Grus*; jfr. Stednavne som Øresund og Øreflak. Meningen er her *det grusede Vadested*.
  13. *Klepper i gammel Jord*. *Klepper* jfr. A^o, 1.
  14. *Køling Klepper*.
Køling er sikkert en Sammentrækning af *køl-Enge*; *køl* maa være det samme som *kølig*, altsaa den *kølige Eng*.

15. *Tofterne. Tofter* jfr. B^o, 5.
16. *Høfde ager.*
Høfde er sikkert her det samme som *Hoved*. I Marken har det været benyttet i Betydningen *Forager*, en Ager, der gaar paa tværs af de andre Ager, jfr. Brugten af Verbet: *Forageren høvder* de paa langs gaaende Ager.
17. *Gies Røegen.*
Røeg = *Ryg*. Her er sikkert Tale om den midterste sammenpløjede Del af en Ager; jfr. Røgel A^o, 5. *Gies* = *Gæs*.
18. *Bøn Klepper. Bøn* = *Bønne*.
19. *Tuer holmb.*
Holmb = *Holm*. Findes i tre Betydninger: a) *Jordstykke* i Marken *omgivet af Vand*; b) *Græsplet* i Ager; c) *en mindre Ø*; sidste Betydning almindelig i vore Dage.
20. *Stianis ager.*
Stianis muligvis *Sten Næs*; kan evt. betyde noget nedsættende om en Mark, jfr. det almindelige *Stodderager* fra andre Byer.
21. *Munch Höys ager.*
Munch = *Munk*; maa paa en eller anden Maade staa i Forbindelse med Munkenes Besiddelsesforhold i Sognet. Tilstedeværelsen i Markbogen slaar i det mindste en Pæl igennem Folketraditionen, at Højen skulde være opkaldt efter Bonden Peder Munk, der blev rettet paa Skæring Munkegaards Mark 1735.
22. *Arde Bierig.*
Arde er lidt uklart. Muligvis kan det staa i Forbindelse med det gamle danske *Ard* = *Plov*. Men paa den anden Side kan man heller ikke udelukke Muligheden af, at det kan være en Fejlskrivning af *Ars*, som betyder *Bagdel*.
23. *Takiers Biere.*
Takier = *Tagkjær*; hænger sikkert sammen med, at *Kjæret* har været bevokset med *Tagrør*.
24. *Takiers Klepper*; jfr. ovenfor.
25. *Holte fald.*
Der gives her flere Muligheder. *Holte* hænger som Regel sammen med en *Træbevoksning* og markerer, at der en Gang har været *Skov* eller en *Lund*. Dog bruges det ogsaa om en *stor Holm* og om en *Forhøjning* i Eng.
26. *Raakers Bierre.*
Raa maaske det samme som *Dyrenavnet*; dog maa man

ikke se bort fra Muligheden af, at det kan staa i Forbindelse med *Raa* = *Pæl*; i specielle Tilfælde = *Grænsepæl* Endelig kan *Raa* betyde *Dynge*, *Bunke* og enkelte Gange *Høj*; jfr. Nutidsjydsk Møj-Raage.

27. *Iller Holmb.*

Iller = *Ilder*. *Holmb* jfr. E⁰, 19.

28. *Aastrup roed.*

Aastrup, utvivlsomt af Mandsnavnet *Asi*. *Roed* staar sikkert i Forbindelse med *Ryd*, altsaa drejer det sig om ryddet Land.

29. *De stached Krog Røgel. Stached = stakket.*

30. *Kaaelsbo.*

Kaael = Plantenavnet *Kaal*; muligvis kan det dreje sig om Afledninger, der betegner Ukrudtsplanter; jfr. *Agerkaal*.

31. *Bechager. Bech = Bæk.*

32. *Riis-Høys Klepper.*

Riis-Høj; jfr. C⁰, 18.

F⁰. *Langagers Vang.*

1. *Tofterne.*

2. *Lyche Bierre. Lyche* jfr. B⁰, 8.

3. *Høfvedis Ager. Høfvedis* jfr. E⁰, 16.

4. *Kuelen.*

Kuele = *Kule*; oprindelig en *Grav*; sikkert brugt om Stedet, hvor Bymændene har gravet Affald, døde Kreaturer etc. ned.

5. *Flindt Grund.*

Betydningen er vel, at Jordbunden paa dette Sted har været *stenholdig*.

6. *Lynds maaes Klepper.*

Mon ikke *Lynds* er en Fejlskrivning eller Dialektform for *Lyng*? *Maae* jfr. B⁰, 15.

7. *Dalsager*, jfr. B⁰, 11.

8. *Stockbroe ager.*

Stock = *Stok*, som her nærmest betyder *Pæl*; der har altsaa været en *Pælebro* lige i denne Agers umiddelbare Nærhed.

9. *Beche Klepper. Bech = Bæk.*

10. *Hölchis Klepper.*

- Hölchi* = *Hylke*; betyder nærmest *Hulhed med Vandsamling*.
11. *Hauback Klepper. Hauback* = *Havbakke*.
  12. *Lang ager*.
  13. *Biörn Schamel*.
Biörn er sikkert Mandsnavnet. *Schamel* = *Skammel*; i Marknavne betegner det et kort afstumpet Jordstykke; egentlig af oldnordisk *skammr* = kort.
  14. *Bruns ager. Bruns* jfr. A^o, 7.
  15. *Maae Klepper. Maae* jfr. B^o, 15.
  16. *Gaardstedets Ager*.
Gaardsted betegner det Sted, hvor der maa have ligget en nedbrudt *Gaard*.
  17. *Schoufuen* = *Skoven*.
  18. *Wirup*.
Wirup. Forstavelsen *Wi* enten afledt af Mandsnavnet *Wivi* eller Kvindenavnet *Wiva*.
  19. *Wirup maae. Maae* jfr. B^o, 15.
  20. *Wisselbierig*.
Wissel = *Væsel* (Dyrenavn); en svag Mulighed for *Vese* = *Vase*.
  21. *Staurballe. Staur* = *Stav*.
  22. *Kanch bölle vads klepper*.
Kanch bölle = *Kankbölle*; afledt af *Kannike-bölle*. *Bölle* er beslægtet med *Bol*, *Bolig*. Det hele betyder Klepperne ved Vadestedet til *Kankbölle*.
  23. *Wnder lille Kastrup*.
Wnder = *under*; *Kastrup* jfr. *trup*-Navnene; *Kas* = *Karls*.
  24. *Rahöys*.
Ra er muligvis *Raa*, som betyder *Pæl*; maaske *Rag*, som kan betyde *skarp*, *sandet Strimmel*; jfr., at *Raakier* E^o, 26, paa Udskiftningskortet kaldes *Raekiær*.
  25. *Stahöys ager*.
Sta = *Stage*; eventuelt en *Stejle*, brugt ved Henrettelser, snarere en *Grænsepæl*.
  26. *Kraft Kiers ager. Kraft* = *Krebs*.
  27. *Sild Staa Höys ager*.
Ingen bestemt Tolkning; en svag Mulighed for Betydning af *Tørreplads* for *Fisk* kan antydes.
  28. *Kraag röyl*.
Kraag röyl = *Krog Røgel*, jfr. A^o, 5 og 9.

NAVNE I MARKEN FRA PRÆSTE-
INDBERETNINGEN 1690

Fra 1690 eksisterer den førnævnte Præsteindberetning, der for Egaa Bymark giver ret supplerende Oplysninger; der er derfor Grund til her at anføre Navnene paa de Fald, hvori Præstens Annexgaard, altsaa Gammelmatriklens Gaard Nr. 11, har haft Agre. I Indberetningen hedder det:

Til denne Gaard er trei Vangskifter, nemlig Westervang, Norden-Vang oc Syndenvang, af hvilke den ene Vang altid Aar efter Aar ligger i fællet oc Fædrift.

Vester-Vang:

4. Klæpper ved Gaarden.	2. for enden af samme fald.
8. Søragers fald.	4. Paa Krogagerfald.
2. paa Gammelbacks fald.	2. paa Bruunbaarres fald.
3. paa Moes-faldet.	6. paa Munkekiers fald.
12. paa Nørbacks-fald	5. paa Nødbiergsfald.
2. paa Jung-Kiste.	7. paa Koeboedfald.
5. Seerbechsfald.	2. Westen Tveders Gierde.
5. paa Blaaragerfald.	

Kand saais i denn Vang, naar een Tøndis Land fra tagis, som ligger i Baarde fuiler oc Wangen da bruges til Biug: Biug 9 Tønder, Hvæde 2 Skpr. Naar der er Rug wang: Rug 22 Skpr., Aure 9 Tønder 5 Skpr.

Norden-Vang:

2. Ved Anders Storasses.	2. paa Kierckestifaldet.
7. paa Sønderhöys fald.	3. paa Erlandsbach.
(som ligger i fællet i Aar)	2. ved Østvesterlands-kier.
1. Høffd ibidem.	6. paa Broaggersfald.
7. Agre paa Lyckefaldet.	2. for den syndre ende.
7. paa Bierkefaldet.	3. paa Women.
7. paa Told fald.	1. kaldet asengrafuen.
2. paa Styltbierrig.	1. Styck till Tvæden i Sønder oc Nør. .
3. paa Stobegger-kierfald.	3. i Øster oc Wester ibidem.
5. paa Hommelkiersfald.	2. Store-tvæder.
1. ved Erlandskier.	3. paa Riis-höys fald.

Udi denne Vang kand saaes, naar Biug Vang er: Biug 8

Tønder, Hvæde 3 Skpr. Naar der er Rug vang: Rug 20 Skpr.,
Aure 7 Tønder 4 Skpr.

Synden-Vang:

4. paa Brydhøys fald.	1. liden Høffd paa bemeldte fald.
1. Klæp ibidem.	11. paa Dalsagerfald.
4. paa Bobals fald.	3. paa Daulandsfald.
2. paa Østerbierres fald.	4. paa Stienvadsfald.
8. paa Lychtfaldet.	3. paa Brobierres fald.
13. paa Haukrogsfaldet.	1. Klæp ibidem.

Ligger i fællet udi dette Aar. Kand saais i denne Wang, naar der er Biug Wang og Baarlandet fratagis: Biug 8 Tønder, Bønner 2 Skpr. Naar der er Rugvang: Rug 3 Tønder, Aure 8 Tønder 6½ Skpr.

Dette lille Afsnit giver os et ganske morsomt Billede af, hvor meget der kunde dyrkes paa en af Datidens Gaarde. Her er det nu kun Stednavnene, der skal behandles, og vi ser, naar vi sammenligner dem med Navnene fra Markbogen, at der er ikke saa faa Afgivelser etc. Nu er der det, at der godt kan have eksisteret flere Navne paa en enkelt Ager. Præsten, som har skrevet Indberetningen, kan have misforstaaet Bøndernes Udtale o. s. v. Idet vi nu gennemgaar de enkelte Vange, vil kun Undtagelsestilfælde blive nævnt, altsaa Nyskabninger, Misforstaaelser etc.

Vester-Vang:

Klæpper ved Gaarden. Sikkert de samme som Markbogens: Thuer Klepperne.

Søragersfald. Er det samme som Markbogens Søegersfald (se nærmere Markbogens Navne A^o, 2).

Gammelbacks-fald. Findes ikke i Markbogen.

Nørbacks-fald. Er det samme som Markbogens *Neerbach*, opfattet som Nørrebak.

Jung Kiste. Jung = Vippebrønd. Kiste refererer til Stensætningen om Brønden.

Westen Tveders Gierde. Er det samme som Markbogens *Westen tueder Kierd*, som i Markbogen er opført som liggende i Sønder Vang.

Synden-Vang.

Brydhöys Fald. Sikkert en Misforstaaelse for *Grydhöy*. Man tør ikke regne med, at der skulde have foresvævet Pastor Vinding noget om en Tradition med Hensyn til Bryder i Sognet.

Østerbierre. Er Misforstaaelse af *Øsselbjerg*.

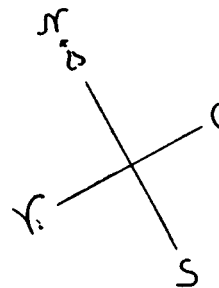
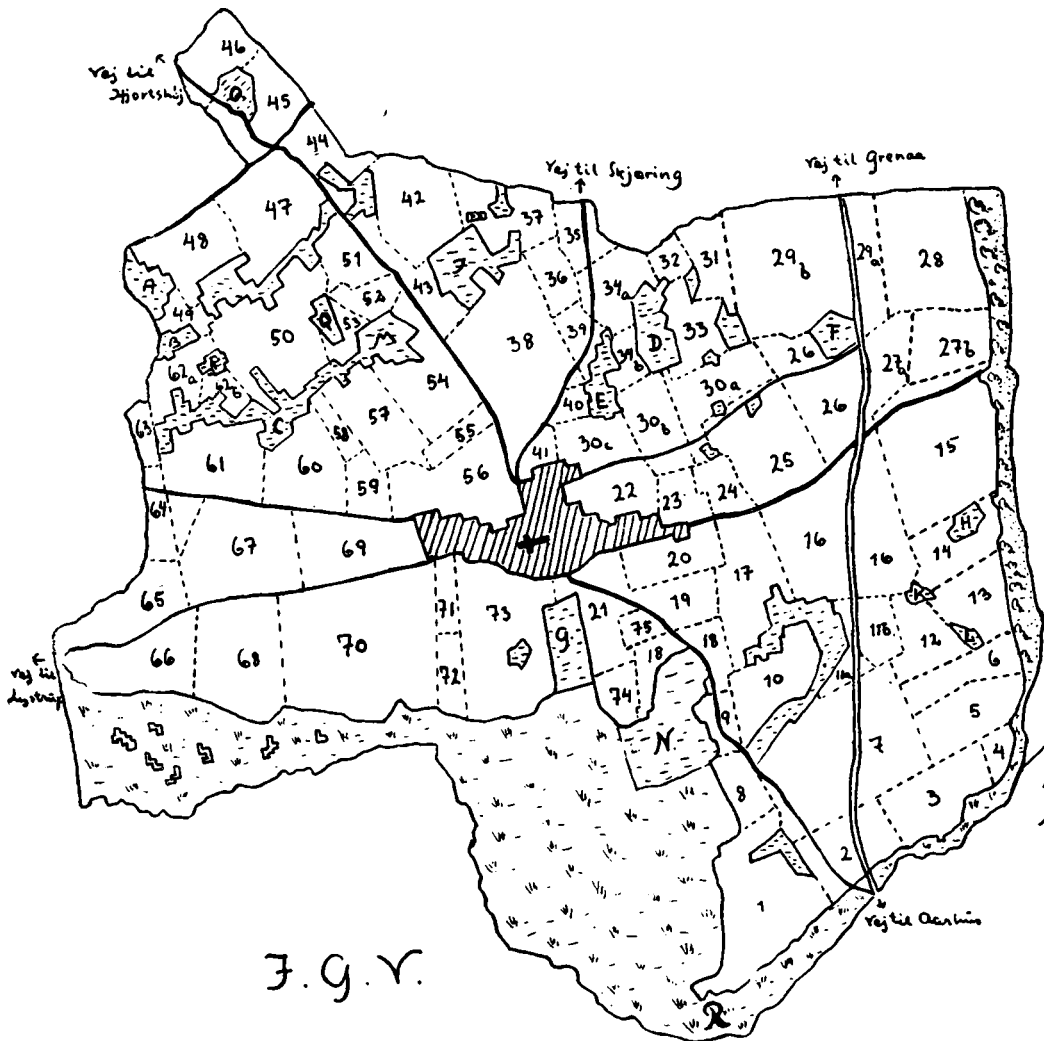
Lychtfaldet. Ligeledes Misforstaaelse af *Lyche faldet*.

Ved Anders Storasses. *Ass* betyder Bagdel; i Markbogen har Agrene her haft et andet Navn, og det er ret interessant at se en Præst bruge den folkelige Betegnelse.

Bierkefaldet. Er sikkert Misforstaaelse af *Biere-fald*.

Stobegger-kiersfald. Er det samme som *Stob Egiskiers Ager*.

Erlandsbach. Er Misforstaaelse af *Ellinsbache*.

Rekonstrueret
 over
 Egaa Bymånder
 under
 Falleskab

SIGNATUR

 Kær, Made etc. A⁰: Munke Elle Kiær B⁰: Præste Eng C⁰: Skiesbiærags Eng D⁰: Ellens Made E⁰: Ellens Kiær F⁰: Bredekiær G⁰: Enghaugen H⁰: Roglondskiær I⁰: Byesagressig K⁰: Norden Sletbiærags Kiær L⁰: Sonden Sletbiærags Kiær M⁰: Langkiær N⁰: Vester og Øster Kringle O⁰: Løftes Maaeden P⁰: Tuekiær Q⁰: Katkiær R⁰: Langvads Eng Agre, Blokke etc. ~ Veje, Markveje. 1⁰: Brobiærags Agre 2⁰: Oven Broen 3⁰: Steenvads Agre 4⁰: Ramtis Krog 5⁰: Soelklint 6⁰: Lange Sletbiær 7⁰: Dauland 8⁰: Brunemades Borer 9⁰: Blokkene ved Aarsveyen 10⁰: Øsselbiær 11a⁰: Lille Øsselbiær 11b⁰: Dals Agre 12⁰: Smid Kleppe 13⁰: Stakket Sletbiær 14⁰: Roglonds Agre 15⁰: Hauge Krogs Agre 16⁰: Lange Feiring 17⁰: Sønderhöys Agre 18⁰: Qvalds Agre 19⁰: Boebals Tofter 20⁰: Søndre Tofter 21⁰: Blokken ved Enghaugen 22⁰: Kokkens Toft 23⁰: Westen Sønderhöys Agre 24⁰: Østen Sønderhöys Agre 25⁰: Borrebiær 26⁰: Bredekiærags Agre 27a⁰: Gaase Agre 27b⁰: Lergravs Agre 28⁰: Markeskælds Agre 29a⁰: Steendyst Agre	29b⁰: Thoelfuld 30a⁰: Hummelkiærags Agre 30b⁰: Ellens Hald 30c⁰: Ellenskiærags Agre 31⁰: Wester Thoelfuld 32⁰: Styltbiær 33⁰: Stavjegekiærags Klepper 34a⁰: Kirkekiærags Agre 34b⁰: De krogede Agre 35⁰: Kierkesties Agre 36⁰: Østre Byes Agre 37⁰: Wommen (med Assen- graven) 38⁰: Byes Agre 39⁰: Søndre Byes Agre 40⁰: Bønnelands Klepper 41⁰: Smede Tofter 42⁰: Lange Tolden 43⁰: Forreste Tveden 44⁰: Oven Höyene 45⁰: Neden Höyene 46⁰: Løftes Agre 47⁰: Øster Nødbiær 48⁰: Wester Nødbiær 49⁰: Præste Klepper 50⁰: Krog Agre 51⁰: Aaus Tveden 52⁰: Katkiærags Agre 53⁰: Pløsen 54⁰: Blaar Agre 55⁰: Tver Kleppen 56⁰: Nordre Tofter 57⁰: Langkiærags Agre 58⁰: Koe Rögelen 59⁰: Blaren Rögelen 60⁰: Pugespyts Agre 61⁰: Skiesbiærags Agre 62a⁰: De brune Borer 62b⁰: Tuekiærags Klepper 63⁰: Smørholen 64⁰: Sörbechs Klepper 65⁰: Törreskiærags Agre 66⁰: Möese Agre 67⁰: Mögelhöys Agre 68⁰: Gammel Bakke 69⁰: Mel'em Veyene 70⁰: Ørkilds Agre 71⁰: Nordre Søe Blokker 72⁰: Søndre Søe Blokker 73⁰: Kirke Agre 74⁰: Grydehöys Agre 75⁰: Podemands Kiær

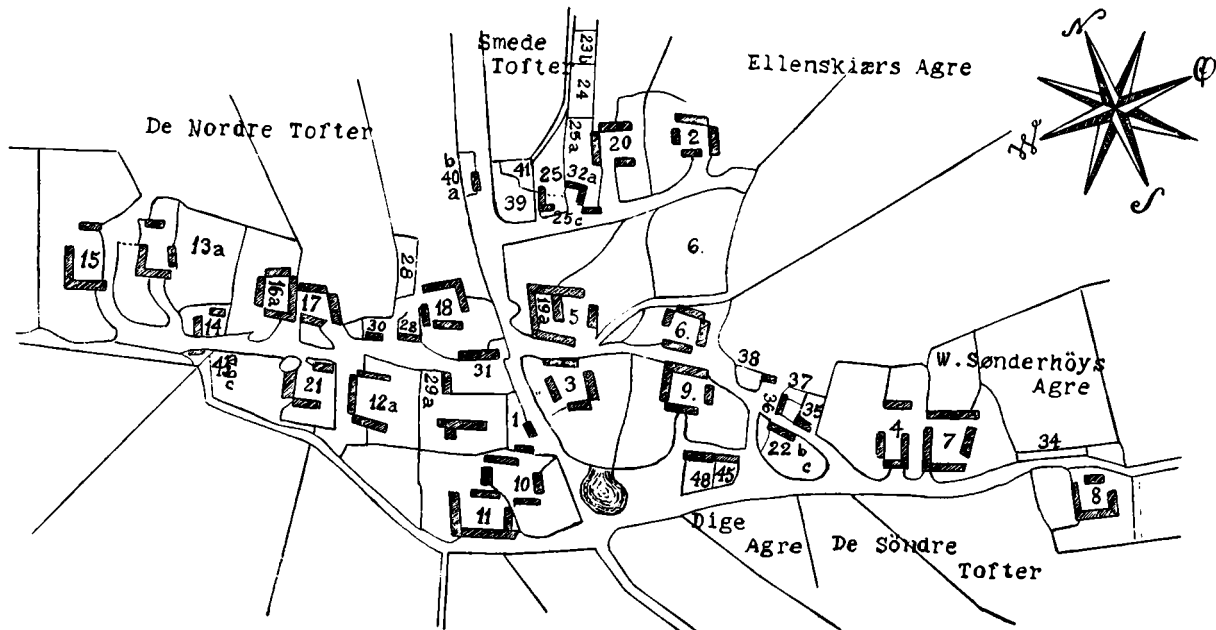
NAVNE I MARKEN FRA UDSKIFTNINGS- K O R T E T

Marknavnene lever videre i den mundtlige Tradition. Undertiden glemmes deres oprindelige Betydning totalt, og man vil opleve at se dem i let forvansket Udgave. Ligeledes vil man erfare en god Del Nyskabelser; dog maa man ikke overse den Mulighed, at Navnene godt kan have eksisteret før trods manglende skriftlige Kilder. I Slutningen af 1770erne bliver der udarbejdet Udskiftningskort for baade Egaa og Skjæring Bymarker. Af stor Betydning for Stednavneforskningen er, at man har været saa forsynlig at tegne disse Kort, saa man svagt aner det gamle Marksystem med en Mængde af de gamle Navne meddelt. Paa Grundlag af dette Materiale er her gjort et Forsøg paa at rekonstruere Egaa Bymark, som den saa ud før Udskiftningen. Man vil se, hvorledes Markerne har ligget i Forhold til hinanden og i Forhold til Byen, og man vil levende forstaa, hvor besværlig Dyrkningen af Jorden maa have været. De følgende Navne er direkte udskrevet fra Udskiftningskortet. Findes Navnet paa det rekonstruerede Markkort fra Egaa, anbringes Markens Nummer i Parantes. MB refererer til Markbogen af 1683 og PI til Præsteindberetningen 1690. For Skjærrings Vedkommende kan der jo kun refereres til Markbogen, da der ingen Præsteindberetning er, eftersom Skjæring er uden Annexgaard.

- * *Tørve Moesen.*
- * *Ager Rullen.* Betydningen af Ordet *Rulle* i denne Forbindelse er uvis.
- * *Gammel Bakke.* PI: *Gammelback.* Navnet bruges endnu. (68).
- * *Nordre Blokke.* (71).

- * *Søndre Blokke.* (72).
- * *Korke Agre.* *Kork* betyder: a) et tørret Lag *Snavs*; b) tør *Skorpe paa Saar*. Meningen kan være, at Jorden her har været tilbøjelig til at danne Overfladeskorpe.
- * *Nordre Frøeholm.* Sikkert paa Grund af Lokaliteternes Rigdom paa Ukrudtsplanter.
- * *Søndre Frøeholm.*
- * *Enghaugen.* Jfr. *Hauge* MB. B⁰, 7 og 9. Enghaugen bruges endnu, dog maaske mest i Forbindelsen „Hautornene“, en lille Buskbevoksning. I Folkemunde vil man hævde, at Hautornenes Navn maa søge sin Oprindelse i Havet, der engang gik derind.
- * *Skifte Eng.*
- * *Vester Kringle.* (N). *Kringle* = *Kringel*, som betyder et Jordstykke, der slutter sig rundt om et Vandhul eller lavere liggende Jord.
- * *Øster Kringle.* (N). Jfr. ovenfor.
- * *Wester Kalbakke.* Kal er rimeligvis Kalv; dog sikkert uden Tilknytning til Slægtsnavnet, der er kendt i Sognet i det 14. Aarhundrede.
- * *Langvads Eng.* (R). *Langvad* = *det lange Vadeded*. Langvad ligger en Smule østlig for den ny Egaa Bro.
- * *Bkvine kiær klepper.* *Bkvie* er en sammentrængt Form for *Bækvie*. *Vie* er sikkert *Vidje, Pil*.
- * *Oven Broen.* (2).
- * *Steilen.* *Steile* er en *Pæl*; fortrinsvis kendt som et Redskab til at anbringe den henrettedes Hoved paa. Traditionen vil vide, at Lokaliteten har været benyttet som Rettersted; dog er man tilbøjelig til at forlade dette romantiske Synspunkt, naar man erfarer, at Steilen i ældre Tid er en Pæl, hvorpaa Fiskerne tørrer deres Garn.
- * *Steenvads Agre.* MB. B⁰, 13. PI.
- * *Ramtis Krog.* (4). *Ramtis* = *Rams*, som betyder vissent Græs fra det foregaaende Aar.
- * *Soelklint.* (5). Klinten ud mod Solen.
- * *Dauland.* (7). MB. B⁰, 12. PI.
- * *Brobjerg.* (1). MB. B⁰, 14. PI.
- * *Lange Sletbjerg* (6). *Slet* her sikkert i Betydningen *flad* el. *jævn*.
- * *Stakket Sletbjerg.* (13).
- * *Nordre Sletbjergs kiær.* (K og L).

- * *Søndre Sletbiergs kiær.* (K og L).
- * *Roglonds Agre.* (14). *Roglond* er sikkert *Raagelund*. Navnet bruges endnu; dog udtales det Roelaa'en, og der ymtes noget om, at der har ligget en Roelade; et smukt Eksempel paa Forvanskning.
- * *Roglonds kiær.* (H).
- * *Lange Feiring.* (16). *Feiring* = *Fjerding*.
- * *Dals Klepper.* MB. B⁰, 11. ; PI.
- * *Smuthønne.* Forvanskning af MB.: Sonden Smutt Høen, MB. B⁰, 10.
- * *Dals Agre.* MB. B⁰, 11; PI. (11).
- * *Welspilen.* *Wel* har to Betydninger: a) Kildevæld; b) Vade-sted, afledt af gammel Dansk: wæthil. *Pil* er sikkert her Træsarten; en svag Mulighed for at tyde det som Afvandringsgrøft — Pilegrob — maa vist forkastes.
- * *Øsselbierg.* MB. B⁰, 6; PI. (10).
- * *Di søndre Tofter* (20).
- * *Podemands Bak* (75), jfr. MB. B⁰, 4.
- * *Lille Øsselbierg* (11a).
- * *Möese Agre.* *Möese* er sikkert Fejlskrivning for *Moese* (66).
- * *Podemands kiær.* MB. B⁰, 4.
- * *Blokken ved Enghaugen* (21).
- * *Boebals Tofter.* MB. B⁰, 5; PI. (19).
- * *Sønderhöys Agre.* PI. (23 og 24).
- * *Grydehöys Agre.* MB. B⁰, 2; PI. (74).
- * *Qvalds Agre* (18). *Qvald* = *Kvald*. Enkelte Forskere mener, at *Kvald* er en Sammentrækning af *Kildevæld*; andre hævder, at *Kvæld* er det samme som *Kilde*, undertiden vandførende Sandlag. Hertil er at bemærke, at *Kilde* udtales tydeligt som *kja'l* i Sognet, saa man har vist mest Grund til at hælde til Anskuelsen om Sammentrækningsformen. Bruges endnu. Folketraditionen vil vide, at her stod engang et Søslag, hvor Kong Kval og hans Mænd kvaltes!!
- * *Blokkene over Aars Veyen* (9).
- * *Brands Rende.* *Brand* indebærer to Muligheder: a) *Stok*, *Stolpe*; b) *Afbrænding*. Man kan altsaa tænke sig en Grøft, afmærket eller omgivet af Stolper, eller ogsaa, at der engang har været en Markbrand eller lignende. En Afledning af *brant* = *stejl* maa man se bort fra.
- * *Neder Dauland.*
- * *Mose Agre.* MB. A⁰, 3; PI.

Copie Carte over Egaa Byes Jorder beliggende udi Aarhus Stift, Randers Amt, Øster Lisbjerg Herred
Egaa Sogn. Optaget Aar 1779 og indeelt samme Aar af Land-Inspecteuren over Aarhus Stift.

Tegnet efter ovennævnte Kort paa Matrikuls-
direktoratet i København, Februar 1941.

Poul Bondesen.

A. Haar.

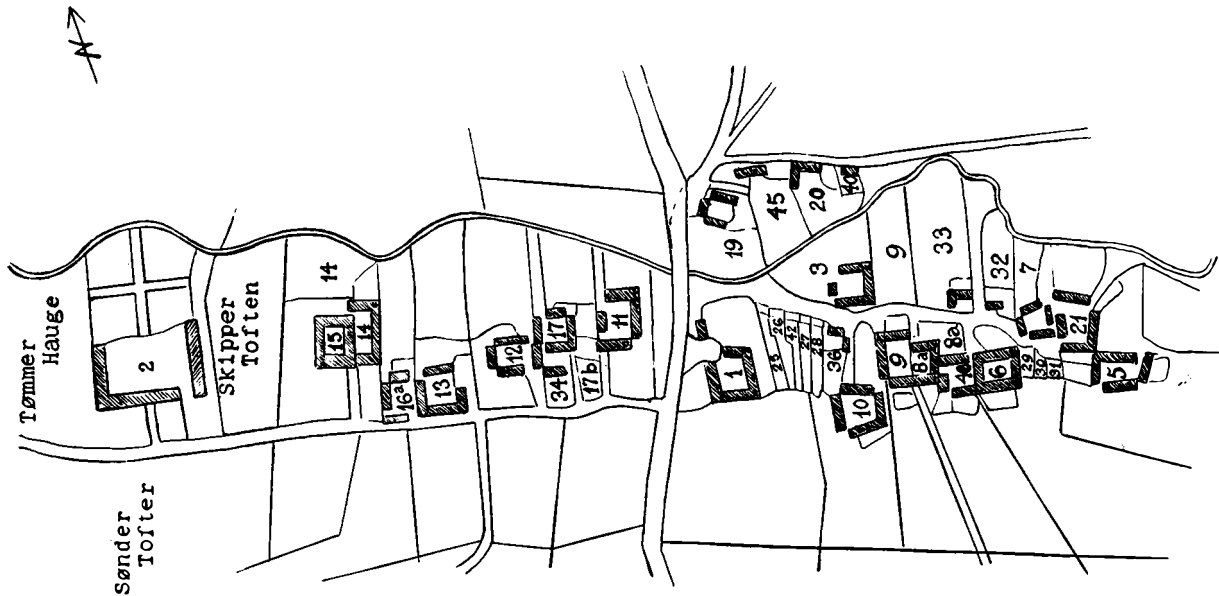
- * *Tørreskiers Agre. Tørreskier = Tørveskær* (65).
- * *Sørbeks Klepper. Sørbek = Særbæk.* MB. A⁰, 6; PI. (64).
- * *Møgelhøys Agre* (67).
- * *Mellem Veyene* (69).
- * *Skiesbjerg Agre.* (61). *Skie* muligvis af *Skith = kløvet Stok.*
- * *Skiesbjerg Eng* (6).
- * *Smørholen = Smørhullet* (63).
- * *Pugespyts Agre* (60). *Puge = Tudse.* Tudsespýt betegner ofte i Dialekter Skumcikadens Afsondringer.
- * *Blaren. Blar* = et kileformigt Jordstykke (59).
- * *De nordre Tofter* (56).
- * *Blaar Agre.* MB. A⁰, 8; PI. (54).
- * *Nordre Blaar Agres Stioren. S i Stioren* er rimeligvis overført fra den foranstaaende Genitiv, saaledes at Navnets rigtige Form er *Blaar Agres Tiorn* (c: *Tjørn, Torn*).
- * *Søndre Blaar Agres Stioren.*
- * *Tver Klepper.* MB. A⁰, 1; PI.: Klepper ved Gaarden (55).
- * *Terkels Kier.*
- * *Langkiærs Agre (M)* (57).
- * *Koerøgel.* MB. A⁰, 5 (58).
- * *Krog Agre.* MB. A⁰, 9; PI. (50).
- * *Tuekiærs Klepper* (62b). *Tue = lille Forhøjning.*
- * *Tuekiær (P).*
- * *Præste Eng (B).*
- * *Præste Klepper* (49).
- * *De brune Borer.* Oprindeligt vist ikke noget med Farven at gøre. Jfr. MB. A⁰, 7; PI. (62a).
- * *Munke Elle Kiær.* MB A⁰, 10.
- * *Wester Nødbierg* (48). MB. A⁰, 11; PI.
- * *Øster Nødbierg* (47). MB. A⁰, 11; PI.
- * *Aaus Klepper* (51). Mon ikke Aaus er en lydskriftagtig Opnotering for Aarhus eller Aars? Det omtalte Stykke Mark ligger op til Hjortshøj—Egaa Vejen, altsaa i Virkeligheden ved Vejen, der fra Hjortshøj fører til Aarhus. Jfr. Blokene ved Aarsvejen.
- * *Katkiærs Agre (Q),* (52). *Kat* som Forled er lidt vanskelig at tyde. Der er sikkert en Mulighed for, at det kan føres tilbage til det middelalderlige Garnkier eller Gartikier, som det ogsaa er skrevet. Der er intet til Hinder for, at Gartikier ved Folkeetymologi kan udvikles til Katkier. Dog foreligger der ogsaa den Mulighed, at Forleddet kan staa

- i Relation til Plantenavne som Katteskæg (*Nardus stricta*), eller Katteost (*Malva silvestris*), Plantenavne, som derefter kan have givet Kæret Navn.
- * *Plosen* (53). *Plos* = *Dynd* eller *Sjap*; det passer sikkert godt, for Lokaliteten ligger mellem Katkjær og Langkjær.
  - * *Raaneds Klepper?*
  - * *Tveden*. MB. C^o, 16 og 17 (42).
  - * *Forreste Tveden*. MB. C^o, 16 og 17 (43).
  - * *Byes Agre* (38).
  - * *Assengraven*. MB. C^o. 14; PI. (37).
  - * *Wommen*. MB. C^o, 13; PI. (37).
  - * *Byes Agres Sig. Sig* = *Eng* (I).
  - * *Smede Tofter* (41).
  - * *Svine Ryggen*; skyldes sikkert Formlighed i Terrænet med dette Dyr; jfr. Lokaliteten i København af samme Navn.
  - * *Kirke Sties Agre*. MB. C^o, 20; PI. (35).
  - * *Østre Byes Agre* (36).
  - * *Søndre Byes Agre* (39).
  - * *Kirke Kiær Agre* (37a).
  - * *Styltbierig*. MB. C^o, 22; PI. (32).
  - * *Skapinden*. *Skapind* er sikkert oprindelig *Skagpind*, det Redskab, hvormed Hørren bearbejdes, for at Traverne kan slaas frem. Skage er i øvrigt noget, der rager frem, jfr. Bynavnet Skagen.
  - * *Ellens Made*. MB. C^o, 10; PI. (D). Som de kommende Sammensætninger med *Ellen* Misforstaaelse af *Ellelund*.
  - * *Ellens Kiær*. MB. C^o, 10; PI. (E).
  - * *Ellens Torne*. MB. C^o, 21.
  - * *Kokkens Toft* (22). *Kok* = *Hane*; betyder dog ofte i Stednavne: a) lille *Høstak*; b) *Kællingetand* (*lolus corniculatus*), eller *Katteost* (*malva silvestris*).
  - * *De krogede Agre* (34b).
  - * *Ellenkiærns Agre*. MB. C^o, 10; PI. (30c).
  - * *Hummelkiærns Agre*. Man ser, hvorledes Sideformen til Hammel træffes her. MB. C^o, 8; PI. (30a).
  - * *Stavjegekiær*. Benyttes endnu, men udtales *Stawiekjær*. MB. C^o, 23 (*Stob Egiskier*); PI. (33).
  - * *Thoelfuld(fald)*. MB. C^o, 5; PI. (39b).
  - * *Wester Thoelfuld* (31).
  - * *Markeskælds Agre* (28). *Markeskæld* = *Markskel*. Agrene i det østre Hjørne i Skellet mod Skjæring.

- * *Steendyst*; bruges endnu og udtales nærmest *Stiendæst* (29a).
- * *Bredekiær*; bruges endnu ((F).
- * *Bredekiærs Agre* (26).
- * *Leergravs Agre* (27b).
- * *Borrebiærg*. *Borre* refererer sikkert til det kendte *Borer*, Ager udlagt med Græs.
- * *Ø. Sønderhöys Agre* (23).
- * *W. Sønderhöys Agre* (24).
- * *Hauge Stedet*.
- * *Hauge Krogs Agre*. MB. B⁰, 9; PI. (15).
- * *Ellens Hald* (30b).
- * *Børnelands Klepper*. Misforstaaet *Bøn* = *Bønne*. MB. C⁰, 11. (40).
- * *Over Høyene* (44).
- * *Neden Høyene* (45).
- * *Ørkilds Agre*. Mandsnavnet *Ørkild* (70).
- * *Kirke Agre* (73).
- * *Brune Mades Borer*. MB. B⁰, 15 (8).
- * *Blokkene ved Aarsvejen* (9).
- * *Smid Kleppe* (12).
- * *Løfles Agre* (46).
- * *Gaase Agre* (27a).
- * *Kierkesti Ager* (35).

S k j æ r i n g.

- * *Holtet*. MB. E⁰, 25.
- * *Has Höys*. Om *Has* kan meddeles to Betydninger; a) *Gærde*, der sættes om en Jordlod i den Hensigt at afsondre den fra den almindelige Fælle til Brug for Græsning for en Sommer; b) *Has* — *Hase*, *Nøddehase* eller Avne.
- * *Bierre*. *Bierre* = *Bjerg*.
- * *Rakiærs Klepper*. *Rakiær* er lig med MB.s *Raakiær*, jvnf. MB. E⁰, 26. (Se ogsaa MB. F⁰, 24).
- * *Ille Holm*. MB. E⁰, 27.
- * *Cassi Agre*. Danske Stednavne udviser flere Eksempler paa Forbindelse med *Kas* eller *Kast* —; der er Mulighed for, at Plantenavnet *Karse* (*Lepidium*) optræder her; dog maa man ikke se bort fra Muligheden af, at det er *Kas* i Betydningen *Dyng*e. Jvnf. *Kokasse*.

Copie Carte over Schiering Bye og Schiering Gaard beliggende udi Egaa Sogn,
Aarhus Stift, Randers Amt, Øster Lisbjerg Herred. Aar 1777.

Kopieret af Poul Bondesen efter Kort paa
Matrikuldirektoratet. København. Januar 1941.)

- * *Neder Krog Røgel*. MB. E⁰, 29.
- * *Krog Røgel Rende*. Rende = lille Grøft. Man maa huske, at da Dræning var ukendt, havde man hele Systemer af Grøfter til Hjælp ved Afvandingen. MB. F⁰, 28.
- * *Store Krog Røgel*.
- * *Erte Bierg; Erte = Ærte*.
- * *Strandets Agre*.
- * *Agrene ved Stranden*.
- * *Eskesigs Agre*.
Eske = Ask (Træsarten); *Sig* = Udsivning af Vand.
- * *Sønder Tofter*. MB. E⁰, 15.
- * *Kylling Agre*. En Misforstaaelse af *Køling*. Jvnf. MB. E⁰, 14. Ofte sker det, at Beboerne efterhaanden glemmer den oprindelige Betydning af et Marknavn; for derfor at faa nogen Mening i det kombinerer de det med et Ord eller Forhold, de kender.
- * *Børnelands Klepper*. MB. D⁰, 5. *Børneland* er sikkert Landmaalerfejl. *Børn* og *Bønne* udtales i Sognet omtrent ens.
- * *Skinder Klep*. *Skinder* = Garver; muligvis har man garvet Skind paa dette Sted.
- * *Ellebek Enge*. Evt. MB. F⁰, 9.
- * *Gis Øgel*. MB. E⁰, 17. *Gis* = *Gæs*. *Øgel* er misforstaaet *Røgel*; dog kendes fra Marknavne *Øge*, et nyt Stykke Jord føjet til en Mark.
- * *Kirke Rende*. MB. E⁰, 7.
- * *Moy Rende*. Sikkert en elegant Skrivemaade for *Møj* = *Godning*.
- * *Synder Faare Klepper*. MB. D⁰, 29.
- * *Neder Skorpe*. MB. E⁰, 5.
- * *Smaae Skorpe Agre*. MB. E⁰, 5.
- * *Store Skorpe Agre*. MB. E⁰, 5.
- * *Staune Ager*. *Staune* = *Stavn*; nærmest Grund, der er bygget.
- * *Toelful Agre*. *Toelful* = *Toelfald*. MB. E⁰, 6.
- * *Vommen*. MB. E⁰, 9.
- * *Kaalboes Enge*. MB. E⁰, 30.
- * *Ovre Steis Agre*. MB. E⁰, 4. *Stei* = *Sti*. Det er tydeligt, at Landmaaleren har skrevet Navnene ned, som han har hørt dem, da Dialekten er stærkt fremtrædende.
- * *Hiore Em*. *Hiore* = *Hyrde*; *Em* sikkert en Misforstaaelse eller regulær Fejlskrivning for *Eng*.

- * *Kuke Kærs Agre. Kuke = Kukkeren = Gøgen.*
- * *Smaa Steenrøgel.* MB. E⁰, 10.
- * *Norden Faareklepper.* MB. D⁰, 29.
- * *Snephole. Snep = Sneppen (Fuglearten); Hole sikkert Dialekt for Hale. (Jvnf. dog ogsaa MB. D⁰, 29.)*
- * *Stauvel Kiærs Agre. Stauvel Kiær er Dialekt for Stabelkjær.* MB. E⁰, 11.
- * *Skiden Aass. Aass = Ass, Bagdel.* MB. E⁰, 22.
- * *Gammel Jord.* MB. E⁰, 13.
- * *Lille Ørevad,* MB. E⁰, 12.
- * *Store Steenrøgel* MB. E⁰, 10.
- * *Ovre Ørevad.* MB. E⁰, 12.
- * *Gammel Kær.*
- * *Riishøys Agre.* MB. E⁰, 32.
- * *Ved Riishøys Klepper.* MB. E⁰, 32.
- * *Halsboe. Mon ikke Hals er Misforstaaelse af Hassel, altsaa Bevoksning med Nødde træer.*
- * *Bek Agre.* MB. E⁰, 31.
- * *Astruprode.* MB. E⁰, 28.
- * *Takkiær.* MB. E⁰, 23.
- * *Takkiærs Klepper.* MB. E⁰, 23.
- * *Indlands Agre.*
- * *Kayeshøj. Sikkert uden Forbindelse med Personnavnet Kaj; derimod er der to Tydninger, der kan komme i Betragtning, og begge Plantenavne; a) Kajs, Kajsgræs er Senegræs ogsaa kaldet Katteskæg (Nardus stricta); b) Kejs er Skvalderkaal (Aegopodium podagraria).*
- * *Virup Mæ. Mæ. = Made.* MB. F⁰, 19.
- * *Veselberg Agre.* MB. F⁰, 20.
- * *Forteens Agerne. Forte; (Oldnordisk tå = Vej, Plads) a) Plads i Byen (hvor Kvæget samles), b) den brede Vej, ad hvilken Kvæget drives, c) gaar til sidst over til at betyde selve Overdrevet, nærmest Malkeplads.*
- * *Treleds Agrene.*
- * *Bruns Ager.* MB. F⁰, 14.
- * *Tømmes Hauge. Tømmes sikkert Personnavn.*
- * *Skipper Toften. Skippertoften hører sikkert til Skipperbollet.*
- * *Gundvat Gre. Gre = Agre.* MB. D⁰, 2.
- * *Avild Kepper. Kepper = Klepper.* MB. D⁰, 11.
- * *Neder Froe Maae.*

- * *Fugelsang. Fugel = Fugle*; rimeligvis har der paa denne Lokalitet været et Tilholdssted for Sangfugle.
- * *Rædhøys Agre. Jvnf. MB. F⁰, 24.*
- * *Krat Agrene.*
- * *Demens Høys Agre. Demens er vel ikke en Misforstaaelse af MB.s Dyrmands? MB. D⁰, 4.*
- * *Staureballe Agre. MB. F⁰, 21.*
- * *Agrene ved Kangbølle vad. MB. F⁰, 22.*
- * *Staghøys Agre. MB. F⁰, 25.*
- * *Lille Thomas Agre. Thomas er Personnavnet.*
- * *Kræfte Kiars Agre. MB. F⁰, 26.*
- * *Lange Agre. MB. F⁰, 12.*
- * *Neder Stokbro. MB. F⁰, 8.*
- * *Over Stokbro. MB. F⁰, 8.*
- * *Hulke. Hulke = Hylke, Hulhed med Vandsamling. MB. F⁰ 10.*
- * *Kulen. MB. F⁰, 4.*
- * *Dalsager. MB. F⁰, 7.*
- * *Børn Skammel. Børn = Biørn. MB. F⁰, 13.*
- * *Külerne = Kjøleng. MB. E⁰, 14.*
- * *Hovel Agre. Hovel?*
- * *Gaade Agre. Gaade = Gade.*
- * *Ravnekilde.*
- * *Mellemtoft.*
- * *Neden Hyllebjerg; Hylle = Hyldetræ.*
- * *Flint Krog. MB. F⁰, 5.*
- * *Over Hyllebjerget.*
- * *Lykkebjerg.*
- * *Børneland Agre. Børneland = Bønneland. MB. D⁰, 5.*
- * *Skye Holme MB. D⁰, 6.*
- * *Ulv Hale. Ulv, Dyrenavnet.*
- * *Demantshøys Agre. Demant = Dyrmand. MB. D⁰, 4.*
- * *Møgel Bakket. MB. D⁰, 7.*
- * *Knols Agrene. MB. D⁰, 25.*
- * *Smette Agre. Smette = Smede,*
- * *Skrecboe. MB. D⁰, 24.*
- * *Hinkjær. Hin er vel Dyrenavnet Hind eller Plantenavnet Hindbær.*
- * *Gras Mose Agre. Gras = Græs. Evt. samme som MB. D⁰, 15.*
- * *Pond toen. MB. E⁰, 1. Pond toen er sikkert Misforstaaelse af Pind Torn.*
- * *Hede Klepper*

- * *Glaubek*. *Glaubek* staar sikkert i Forbindelse med jydsk *glaffe* = *gø* og jydsk *glavse* = at være forslugen. Begge Former gaar sikkert tilbage til et Ord, der betyder *glide*, *aabne sig*, *frembringe Lyd*.
- * *Aastrup Hede*. MB. E⁰, 28.
- * *Pendrup Höys Agre*. (Jvnf. under trup Navnene.)
- * *Svineboekrog*. Hjørnet ved Svinboe Skellet.
- * *Kilde Agre*.
- * *Molke Agre*. *Molke* = *malke* (Dialekt).
- * *Krat Agre*.
- * *Orne Kiær*.
- * *Rugaard*. MB. D⁰, 13.
- * *Pytte faldet*. *Pyt* = *Vandhul*.
- * *Mose Bakket*.
- * *Rod Land*. *Rod* = *Ryddet*; MB. D⁰, 20.
- * *Loftes Maae*. MB. D⁰, 22.
- * *Jeg Agre*. MB. D⁰, 18.
- * *Hiven Øgel*. MB. D⁰, 23.
- * *Anne Kiær*.
- * *Bor Øgel*. *Bor Øgel* = *Bord Røgel*. MB. D⁰ 10.
- * *Kullen*. *Kullen* = *Kollen*, som betyder *Bakke*.
- * *Duke Enge*. *Duke* er maaske det samme som *Dukke* = *Knippe Hø* eller *Halm*, eller *Duk* = *Halm* til at dække Rygningen af et Tag under Græstørven.

II DEL
EGAA SOGN UNDER OG EFTER
UDSKIFTNINGEN

VED
GAARDEJER *VILLADS VILLADSEN*

EGAA SOGN FØR OG EFTER UDSKIFTNINGEN

Egaa Sogns Jorder blev fra Fællesdrift i smaa Agre rundt i Bymarkerne i Aarene 1777—1783 udstykkede, saaledes at hver Gaard fik anvist Jord i et sammenhængende Areal. Dog, hvor der var Eng, Skov eller Hede, fik i Reglen de enkelte Gaarde et eller flere mindre Stykker deraf tildelt. Bønderne var den Gang vant til at bo meget nær sammen, endda saa nær sammen, at Gaardene enkelte Steder var helt sammenbyggede, og ingen vilde den Gang flytte sin Gaard fra det Sted, hvor den laa; derfor er Udstykningen de fleste Steder foretaget i Straaleform fra Byerne, saa mange Gaarde kun har en smal Strimmel Jord forinden, og Markerne breder sig saa i Vifteform udad.

Det kan dog have nogen Interesse at se, hvordan Landbruget i Egaa Sogn saa ud før Udsiftningen, og den i Rigsarkivet opbevarede og meget omstændelig førte Markbog fra ca. 1683 giver et godt Billede deraf.

Det blev nødvendigt i 1660 efter den uheldige Krig med Sverige at forøge Danmarks Statsindtægter, og man valgte at lægge en Skat paa Jorden, og al Danmarks dyrkede Jord blev i de følgende 4 Aar vurderet og sat i Hartkorn, dog mest efter de tidligere Afgifter, og derfor meget uretfærdigt paa-lignet.

Der blev først for hvert Stift nedsat en Kommission bestaaende af 2 Adelsmænd, der sammen med Biskoppen og 2 Borgmestre skulde taksere alle Købstadejendomme i Lensmandens Overværelse, og der skulde fra alle Lensmænd, Kapitler og Godsejere indsendes Jordebøger med Angivelse af de forskellige Fæsteres Ydelser, og efter disse Ydelser skulde Hartkornsansættelsen foretages for Landets Vedkommende. Disse

Kommissioner arbejdede dog for langsomt, og det gik ikke rask med at faa Jordebøgerne indsendt, og allerede 4. August 1661 udnævntes en ny Kommission paa 5 Medlemmer for hvert Stift bestaaende af 1 Adelsmand, 1 Gejstlig, 1 Officer og 2 Borgmestre, og de kunde supplere sig med 2 Ridefogder og 2 Herredsfogder, som i den Tid ofte var Bønder.

Nu skulde Kommissionen først taksere Ejendomme paa Landet. Alle Gaarde, Huse og Møller m. m. skulde medtages, og deres Størrelse, Afgifter, Høavl og Udsæd skulde opgives. Ogsaa kongelige og adelige Gaarde skulde vurderes. Derefter skulde Byejendommene takseres, idet der skulde tages Hensyn til deres Beliggenhed.

Hele dette Arbejde skulde gøres færdig i 2 (to) Maaneder. Det viste sig dog umuligt at overholde denne Frist, og i flere Stifter blev der ansat ny Kommissioner til Hjælp.

Staten trængte haardt til den ny Hartkornsskat, og da Arbejdet med Ansættelsen endnu ikke i 1662 var helt færdig, kunde Staten ikke vente længere, og 4. Juli 1662 paabødes den første Hartkornsskat opkrævet med 4 Slettemark pr. Td. Hartkorn efter en mangelfuld og ufærdig Ansættelse.

Igen i 1663 blev der ændret ved Kommissionens Sammensætning, og nu blev det de i 1662 udnævnte Amtmænd og Amtsskriveren sammen med nogle Bønder, der skulde fuldføre Arbejdet, som nu endelig blev færdig 1664.

Det var Meningen ved Hartkornsansættelsens Begyndelse, at ogsaa Herregaardene skulde svare Hartkornsskat, men allerede 1670 fritoges disse Gaarde for denne Skat mod at de indstod for deres Fæsteres Skatter.

Det viste sig dog snart, at Matriklen af 1664, som i Almindelighed kaldes „Kommissionsmatriklen“, var lagt paa et for løst Grundlag og derfor var uretfærdig, og allerede 1680 begyndte Forberedelserne til en ny Vurdering og ny Hartkornsansættelse, og Landets Agerjord blev i Aarene 1682 og 1683 opmaalt saa godt, som det dengang kunde lade sig gøre, og Opmaaling og Vurdering indført i Markbøgerne.

Opmaalingen, der til Dels foretoges af afskedigede Officerer, er senere omtalt nedsættende. Det blev f. Eks. sagt, at Opmaalerne mødte berusede til deres Arbejde, og at Vinkler blev udmaalt ved at Opmaaleren holdt en Snor i Munden, og Vinklen blev bestemt efter Mærker i hans Hatteskylge; men selv om dette nu var Tilfældet, var det et stort Arbejde, der

her blev udført, og det kostede kun den kongelige Kasse 200,000 Rigsdaler.

Som Eksempel paa, hvorledes man gik frem og hvor indviklede Ejer- og Fæsterforholdene var før Udskiftningen, anføres her en Afskrift af Markbogen for en Gaard i Egaa:

Den Jord i Egaa, der brugtes til Kornavl, deltes i 3 Vange, som i Markbogen betegnes som: 1) Vestervang, 2) Søndervang, 3) Nordervang. En Trediedel brugtes til Græs og Løsdrift, og meget maa have ligget udyrket hen.

Afskrift af Markbogen for Egaa Sogn af Gaard Matr. Nr. 6:

Ejer: Proprietær, Dr. Mathias Brobergs Arvinger.
Kun Herligheden.
Bonden *Niels Mortensen.*

Vestervang

Egaa Byes Jord	Alen	Kvarter	Kvadrat-Alen
Fald: Vurdering:			
Søagerfald:			
Den 11. Ager Brede	14		
Middel Bygjord af mere Graaler end	—		
Muld. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Længde	672		9408
Havre. Hviletid det 3. Aar.			
Den 58. Ager Brede	14		
—	14	2	
Længde	340		4845
Den 61. Ager Brede	14		
—	15	2	
Længde	270		3982 ¹ / ₂
Den 64. Ager Brede	12		
—	14		
Længde	340		4462 ¹ / ₂
Den 66. Ager Brede	13		
—	13		
Længde	701		11040 ¹ / ₂
Gammel Bak:			
Den 33. Ager Brede	13		
God Bygjord af Lermuld med lidet	—		
Grus. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Rug.	410		6252 ¹ / ₂
Hviler det 3. Aar.			39991

Egaa Byes Jord	Alen	Kvarter	Kvadrat-Alen
Fald: Vurdering:			
Moessfaldet:			
Den 18. Ager Brede	15	3	
Skarp Bygjord af kold, graa Ler- jord. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Hav- re. Hviler det 3. Aar.	14 258	3	3934 ¹ / ₂
Forbemeidte Fald:			
Den 4. Ager Brede	9		
Ond Bygjord af sur Lerjord. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Havre. Hviler i 4 Aar.	9 132		1188
Neerbak:			
Den 23. Ager Brede	14		
Middel Bygjord af mere Ler end Muld. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Havre. Hviler det 3. Aar.	13 198	2	2722 ¹ / ₂
Den 60. Ager Brede	14		
Skarp Bygjord med kold Ler. Saaes som før berettet.	15 476	2	7021
Den 114. Ager Brede	16	2	
Skarp Bygjord med graa Ler med lidt Muld. Saaes som førberettet.	17 257	1	4252 ¹ / ₂
Korygel:			
Den 35. Ager Brede	15	2	
Middel Bygjord med mere Ler end Muld. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Havre. Hviler det 3. Aar.	14 189		2787 ¹ / ₂
Den 51. Ager Brede	11		
Skarp Bygjord af kold Ler med lidet Muld. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Hav- re. Hviler det 3. Aar.	10 404	3	4393 ¹ / ₂
Den 53. Ager Brede	11		
Som før berettet.	10 404	2	4343
Den 91. Ager Brede	12	2	
Som før berettet.	279		3487 ¹ / ₂
			34129

Egaa Byes Jord	Alen	Kvarter	Kvadrat-Alen
Fald: Vurdering:			
Særbæk Klepper:			
Den 2. Ager Brede	9		
Ond Bygjord med sur Lerjord. Saaes:	8		
1. Aar Byg, 2. Aar Havre. Hviler i	156		1345 ¹ / ₂
4 Aar.			
Brun Borre:			
Den 1. Ager Brede	10		
Af samme Beskaffenhed.	15		
	280		3500
Den 17. Ager Brede	5		
	20		
	117		1462 ¹ / ₂
Den 20. Ager Brede	10		
	24		240
Blaaragers Fald:			
Den 47. Ager Brede	16	3	
Middel Bygjord af mere Ler end	17	2	
Muld. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar	378		6473
Havre. Hviler det 3. Aar.			
Nogle Klepper for den sydlige Ende:			
Den 4. Ager Brede	14	2	
Ond Bygjord af sur, kold Lerjord. —	12	2	
Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Havre.	36		756
Hviler i 4 Aar.			
Den 15. Ager Brede	8	2	
Af samme Beskaffenhed.	9	2	
	92		828
Kraaagre:			
Den 16. Ager Brede	11	2	
Middel Bygjord af mere Ler end	10		
Muld. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar	260		2795
Havre. Hviler det 3. Aar.			
I forbemeldte Fald:			
Den 39. Ager Brede	11	2	
Skarp Bygjord af kold Ler og Muld.	7		
Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Havre.	126		1165 ¹ / ₂
Hviler det 3. Aar.			
			18565 ¹ / ₂

Egaa Byes Jord		Alen	Kvarter	Kvadrat-Alen
Fald:	Vurdering:			
	Den 44. Ager	Bredde 10		
	—	9	3	
	Længde	150		1481½
Munch Elkjær:	Den 15. Ager	Bredde 18	3	
Af førbemeldte Beskaffenhed. Hviler	—	17	2	
i 4 Aar.	Længde	87		1576½
Nødbjerg:	Den 9. Ager	Bredde 14	2	
Middel Bygjord af lige meget Sand	—	23	2	
og Ler som Muld. Saaes: 1. Aar Byg,	Længde	60		1140
2. Aar Rug. Hviler det 3. Aar.				
	Den 15. Ager	Bredde 23		
	—	22		
	Længde	210		477½
Søndervang				
Grydhøjs Fald:	Den 24. Ager	Bredde 10	2	
Middel Bygjord af Graaler med lidet	—	10	3	
Muld. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar	Længde	150		1593½
Havre. Hviler det 3. Aar.				
	Den 43. Ager	Bredde 13		
	—	13		
	Længde	218		2888½
Prangfaldet:	Den 7. Ager	Bredde 9		
Middel Bygjord af Graaler og Muld.	—	8	2	
Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Havre.	Længde	157		1373
Hviler det 3. Aar.				
Neden Polmandskjær:	Den 9. Ager	Bredde 9	3	
Skarp Bygjord af bar, kold, sur Ler-	—	10		
jord. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Hav-	Længde	234		2310½
re. Hviler i 4 Aar.				
Boebalds Toften:	Den 44. Ager	Bredde 9	1	
Middel Bygjord af mere Ler end	—	9	1	
Muld. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar		72		666
Havre. Hviler det 3. Aar.				
				13507

Egaa Byes Jord		Alen	Kvarter	Kvadrat-Alen
Fald:	Vurdering:			
	Den 56. Ager Bredde	14	2	
	—	13	1	
	Længde	132		1831 ¹ / ₂
Øsselbjerg:	Den 65. Ager Bredde	11		
	—	13		
	Længde	134		1658 ¹ / ₂
	Den 28. Ager Bredde	16		
Middel Bygjord af Ler og Grus og	—	18		
lidet Muld. Saaes: 1. Aar Byg, 2.	Længde	260		4453 ¹ / ₂
Aar Havre. Hviler det 3. Aar.				
	Den 30. Ager Bredde	11		
	—	12		
	Længde	226		2683 ¹ / ₂
Hauff Hanskjær:	Den 4. Ager Bredde	12		
Skarp Bygjord med graa Lerjord. —	—	8	3	
Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Havre.	Længde	144		1495
Hviler det 3. Aar.				
Lykkefald:	Den 15. Ager Bredde	14		
God Bygjord af sort Muld. Saaes: 1.	—	15		
Aar Byg, 2. Aar Rug. Hviler det 3.	Længde	314		4555
Aar.				
	Den 15. Ager Bredde	15		
Af forbemeldte Beskaffenhed.	—	18		
	Længde	326		5379
	Den 62. Ager Bredde	18		
	—	16		
	Længde	664		11288
Haukrogs Fald:	Den 1. Ager Bredde	16	2	
God Bygjord af mere Muld end Ler.	—	16		
Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Rug. Hvi-	Længde	104		1690
ler det 3. Aar.				
	Den 4. Ager Bredde	16		
	—	16		
	Længde	566		9339
				44373

Egaa Byes Jord		Alen	Kvarter	Kvadrat-Alen
Fald:	Vurdering:			
	Den 10. Ager	Bredde 15	1	
	—	14	2	
	Længde	662		9847 ¹ / ₂
	Den 41. Ager	Bredde 18		
	—	16		
	Længde	240		4170
	Den 63. Ager	Bredde 17	3	
Middel Bygjord af lige meget Sand	—	17	3	
og Muld. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar	Længde	67		1100 ¹ / ₂
Rug. Hviler det 3. Aar.				
	Den 105. Ager	Bredde 14		
	—	13		
	Længde	387		5204 ¹ / ₂
Sønden Smuthøen:	Den 10. Ager	Bredde 21	2	
Middel Bygjord af lige meget Sand	—	17	2	
og Ler med Muld. Saaes: 1. Aar Byg,	Længde	186		3680 ¹ / ₂
2. Aar Havre. Hviler det 3. Aar.				
Daulands Fald:	Den 11. Ager	Bredde 14	3	
Middel Bygjord af mere Ler end	—	14	3	
Muld. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar	Længde	376		5546
Rug. Hviler det 3. Aar. Saaes det				
4. Aar Byg, det 5. Havre. Hviler i				
4 Aar.				
	Den 22. Ager	Bredde 14	3	
	—	15	3	
	Længde	370		5642 ¹ / ₂
	Den 47. Ager	Bredde 13		
	—	12	3	
	Længde	342		4403 ¹ / ₂
Stenvad:	Den 1. Ager	Bredde 18	2	
Af samme Beskaffenhed. Bruges som	—	21		
forrige.	Længde	238		4700
	Den 35. og 36. Ager	Bredde 27		
	—	24		
	Længde	196		4998
				49293

Egaa Byes Jord	Alen	Kvarter	Kvadrat-Alen
Fald: Vurdering:			
Brobjerg Fald:			
Den 39. og 40. Ager Brede	37		
Skarp Bygjord af kold Muldjord. —	35		
Bruges som forrige. Længde	180		6502
Den 60. Ager Brede	35		
—	29		
Længde	150		5075
En Hauge ved Gaarden, strækker i Syd og Nord:	Bredde	25	
Ond Bygjord af sur Lerjord. Saaes:	--	29	2
1. Aar Byg, 2. Aar Havre. Hviler i 4 Aar. Længde	126		3433
Nordervang			
Et Fald for Anders Storras' Hus:			
Middel Bygjord af mere Ler end	Bredde	21	2
Muld. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar	—	48	
Havre. Hviler det 3. Aar. Længde	28		1032
Bredde	31		
—	40		
Længde	16		1240
Den 7. Ager Brede	29		
—	26	2	
Længde	270		7492 ¹ / ₂
Bag Sønderhøj:			
Den 12. Ager Brede	8		
Middel Bygjord af Sand, Ler og	—	8	
Muld. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar	Længde	159	1311 ¹ / ₂
Rug. Hviler det 3. Aar.			
Den 14. Ager Brede	9		
—	8		
Længde	159		1351 ¹ / ₂
Lykkefald:			
Den 12. Ager Brede	16		
God Bygjord af mere Muld end Sand.	—	13	
Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Rug. Hvi-	Længde	450	6525
ler det 3. Aar.			
Den 32. Ager Brede	19	2	
—	18	2	
Længde	499		9356 ¹ / ₂
			43319

Egaa Byes Jord		Alen	Kvarter	Kvadrat-Alen
Fald:	Vurdering:			
	Den 40. Ager	Bredde 13	2	
	—	15	2	
	Længde	498		7221
	Den 42. Ager	Bredde 15	2	
Af førbemeldte	Beskaffenhed. Bru-	—		
ges som førnævnte.	Længde	489		7946 ^{1/2}
Bjerre Fald:	Den 15. Ager	Bredde 15		
Skarp Boghvedejord af graa Sand	—	13		
og Grus. Saaes: 1. Aar	Boghvede, 2.	Længde 398		5621 ^{1/2}
Aar Rug. Hviler i 4 Aar.				
	Den 25. Ager	Bredde 12	2	
	—	17		
	Længde	240		2940
	Den 4. Ager	Bredde 15	2	
	—	10		
	Længde	454		5788 ^{1/2}
Toldfald:	Den 25. Ager	Bredde 14	1	
Middel Bygjord af Ler og Muld.	—	14	1	
Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Rug. Hvi-	Længde	552		7866
ler det 3. Aar.				
	Den 30. Ager	Bredde 12		
	—	12		
	Længde	433		5196
	Den 47. Ager	Bredde 9		
	—	8		
	Længde	196		1715
Hummelkjærfsald:	Den 21. Ager	Bredde 14		
Middel Bygjord af Ler og kold, sort	—	14		
Muld. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar	Længde	910		2966 ^{1/2}
Havre. Hviler det 3. Aar.				
Ellens Bakke:	Den 22. Ager	Bredde 16		
Middel Bygjord af Lermuld. Saaes:	—	14		
1. Aar Byg, 2. Aar Rug. Hviler det	Længde	210		2940
3. Aar.				
				50201

Egaa Byes Jord		Alen	Kvarter	Kvadrat-Alen
Fald: Vurdering:				
Ellenskjær:				
	Den 1. Ager	Bredde	13	
Middel Bygjord af Ler og Muld. —		—	10	2 3313 ¹ / ₂
Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Rug. Hvi-		Længde	287	
ler det 3. Aar.				
Bønland:				
	Den 18. Ager	Bredde	17	
Ond Bygjord af sieg, død Jord. —		—	17	646
Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Havre.		Længde	38	
Hviler i 4 Aar.				
Biersagerfald:				
	Den 18. Ager	Bredde	23	
Skarp Bygjord af kold Ler. Saaes:		—	20	13222
1. Aar Byg, 2. Aar Havre. Hviler		Længde	615	
det 3. Aar.				
Vommen Ager:				
	Den 4. Ager	Bredde	24	
Middel Bygjord af Ler og Muld. —		—	16	5120
Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Havre.		Længde	256	
Hviler det 3. Aar.				
Asengrav Ager:				
	Den 8. Ager	Bredde	8	2 2
Ond Bygjord af sieg, død Jord. —		—	8	
Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Havre.		Længde	145	1232 ¹ / ₂
Hviler i 4 Aar.				
	Den 21. Ager	Bredde	11	2 2
		—	11	
		Længde	140	
Storre Tueden:				
	Den 8. Ager	Bredde	10	2
Middel Bygjord af Muld og Sand.		—	12	
Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Rug. Hvi-		Længde	323	4306 ¹ / ₂
ler det 3. Aar.				
	Supt.	Bredde	10	200
		Længde	20	
Rishøj:				
	Den 14. Ager	Bredde	13	
Af samme Beskaffenhed. — Bruges		—	23	5670
paa samme Maade.		Længde	315	
				35320 ¹ / ₂

Egaa Byes Jord		Alen	Kvarter	Kvadrat-Alen
Fald:	Vurdering:			
	Den 18. Ager	Bredde 13		
		Længde 45		585
	Den 23. Ager	Bredde 10		
		Længde 30		300
	Offuer Kirkestien:			
	Den 7. Ager	Bredde 10		
	Ond Bygjord af sieg, død Jord. —	— 9		
	Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Havre.	Længde 150		1425
	Hviler det 3. Aar.			
	Den 12. Ager	Bredde 14		
		— 14		
		Længde 78		1092
	Den 14. Ager	Bredde 26		
		Længde 22		572
	Den 16. Ager	Bredde 10		
		Længde 30		300
	Den 18. Ager	Bredde 11	2	
		— 10		
		Længde 316		3396
	Ellands Torn:			
	Den 2. Ager	Bredde 12	2	
	Skarp Bygjord af kold Muld og Ler.	— 11		
	Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar Havre.	Længde 260		3055
	Hviler det 3. Aar.			
	Klepper ved venstre Side:			
	Den 5. Ager	Bredde 15	2	
	Ond Bygjord af sieg, død Jord. —	— 15	2	
	Saaes: 1. Aar Boghvede, 2. Aar Rug.	Længde 56		868
	Hviler i 4 Aar.			
	<i>Forbemeldte Vestervang</i>			
	Neerbach:			
	Den 116. Ager			
	Skarp Bygjord af graa Ler med li-			4259
	det Muld. Saaes: 1. Aar Byg, 2. Aar			
	Havre. Hviler det 3. Aar.			15852

Engbund godt Hø, 3 Læs.

*) 346,650 Kvadratalen ca. 24 Tdr. Land = 6 Td. 0 Skp. 2 Fdk. 0 Alb.

*) Rigtig Afskrift; men vist ikke alle Steder rigtig Beregning.

Paa lignende Maade, som her er anført for Matrikelnummer 6 i Egaa, blev hver Ejendom Landet over opmaalt og Opmaalning og Vurdering indført i Markbøgerne, som nu i et Tal af 1692 opbevares i Rigsarkivet, hvor Oplysning nu kan faas om hvem der paa den Tid var Ejer og hvem der var Fæster; hvordan Jorden brugtes og hvor meget der var taget ind til Kornavl. Efter Markbogen ser det saaledes ud for Egaa Sogn i 1683:

Kalløe Amt,

Øster Lisbjerg Herred, Eggo Sogn, udi hvilket findes:

	Ejer:	G a a r d m æ n d:	Kvadrat-	ca. Tdr.
			Alen	Land
1.	Jesper Tygesen, Skjæring	Jørgen Sørensen Smed	260711	18
2.	Samme	Niels Sørensen	808384	57
3.	Biskop Erik Grabe, Aarhus	Rasmus Sørensen Molbo	428128	30
4.	Jesper Tygesen, Skjæring	Anders Rasmussen (Herligheden)	286922	20
5.	Sig. Lassen, Reistrup	Peder Nielsen (Herligheden)	403158	28
6.	Dr. Mattias Brobergs Arvinger	Niels Mortensen (Herligheden)	346650	24
7.	Dr. Niels Kroeg i Aarhus	R. Rasmussen og S. Madsen	350246	25
8.	Mag. Henrik Blichfelt, Frue Kirke	Kristen Jensen (et Boel)	246996	17
9.	Jesper Tygesen, Skjæring	Niels Jensen Udtzen	707199	50
10.	Aarhus Hospital	Krist. Sørensen (Landgilde)	407063	29
11.	Sognepræst J. A. Vinding, Hjortshøj	L. Rasmussen og N. Tomassen (Herligheden)	912206	65
12.	Jesper Tygesen, Skjæring	Jens Sørensen	425836	30
13.	Samme	Rasmus Nielsen	250056	17
14.	Samme			
15.	Kr. Andersen, 5. Lektiehører i Aarhus	Villadtz Nielsen	474917	33
		Niels Jensen Elluf	580610	41
16.	Jesper Tygesen, Skjæring	Espen Jensen	748162	53
17.	Fru Sofie Faber	Udsen Mikkelsen	505154	40
18.	Amtsskriveren i Aarhus	Niels Rasmussen og N. Tomassen	239474	17
19.	Nikolaj Brobjergs Arvinger	Jakob Jensen, Husmd.,	39139	2,6

Desuden var der 5 Huse med Jordtilliggende, hvoraf Jesper Tygesen, Skjæring Munkgaard, ejede 3, Fru Sofie Faber 1 og Sognepræst ved Marie Kirke i Aarhus, Henrik Blichfelt, ejede 1.

I Skjæring ser Forholdene saaledes ud 1683:

	Ejer:	Gaardmænd:	Kvadrat- ca. Tdr	
			Alen	Land
1.	Jesper Tygesen, Skjæring	Anders Nielsen	377132	26
2.	Kristen Schell, Gl. Estrup	Oluf Sørensen	838011	59
3.	Dr. Birkerod, København	Søren Rasmussen	391330	27
4.	Øde Gaard	Rasmus Nielsen (Øde)	267991	19
5.	Jesper Tygesen, Skjæring	Niels Sørensen	256261	18
6.	Vejle Kirke	Jon Andersen	141374	10
7.	Kristen Schell, Gl. Estrup	Anders Mikkelsen	444723	31
8.	Samme.	Terkel Jensen	1026347	73
9.	Jesper Tygesen, Skjæring	Groes Rasmussen	149098	10
10.	Samme.	Rasmus Sørensen	380753	27
11.	Biskop Erik Grabe, Aarhus	Anders Pedersen	670715	47
12.	Baron Gyldenkrone, Vilhelmsborg	Rasmus Hansen	507526	36
13.	Jesper Tygesen, Skjæring	Jens Ovesen	220072	15
14.	Kristen Schell, Gl. Estrup	Niels Sørensen og Anders Stoffersen	604637	43
15.	Baron Gyldenkrone, Vilhelmsborg	Søren Nielsen	509806	36
16.	Jesper Tygesen, Skjæring	Niels Matsen	230473	16
17.	Kristen Schell, Gl. Estrup	Oluf Møgensen og Hans Andersen	679364	48
18.	Jesper Tygesen, Skjæring	Rasmus Markussen (Skipperbolet)	153220	11
19.	Samme	Skjæring Munkgaard...	2465155	176

Husmænd, som Gadehuse ibor:

1. Laurits Hansen.
2. Hans Sørensen.
3. Kristine og Rasmus Rasmussen.
4. Samme.
5. Peder Sørensen.
6. Søren Sørensen.
7. Niels Rasmussen.
8. Rasmus Nielsen.
9. Hyrdehuset.

De fleste af Husene ejes af Jesper Tygesen, Skjæring Munkgaard.

Den Matrikel, hvorefter Skatterne opkrævedes efter 1688, kaldes „Gl. Matrikel“.

I Aaret 1768 begyndte man dog at tænke paa Udarbejdelsen af en ny Matrikel, idet der siden 1688 var opdyrket ny Jord, som hidtil var skattefri, og var Ejendomme delt, var Hartkornet blevet ved den oprindelige Ejendom. Først 1786 blev det paabudt, at Deling af Hartkorn skulde foretages ved Udstyk-

ning af Ejendom. 1769 begyndtes en omhyggelig Opmaaling af hele Danmark af uddannede Landinspektører, og selv om det standses nogle Aar af Guldbergs Ministerium, der ikke yndede Reformen, fortsattes det dog senere.

Udskiftningen af Byens Jord er maaske nok den Reform, der har ændret Landboforholdene mest. Formaalet var at samle den Jord, Brugeren havde haft i smaa Agre rundt om i Bymarken, til lige saa megen Jord til Gaarden, samlet paa eet Sted, og at faa den besværlige Fællesdrift ophævet.

Naar man ser paa den foran anførte Ejer- og Fæsterfortegnelse, ses det, at der er megen Forskel paa det dyrkede Areal ved de forskellige Gaarde, hvorimod de fleste af Gaardene efter Udstykningen til Dels har det samme Areal og Hartkorn; men hvor der i en By var Fæstegods, kunde Ejeren give Fæsterne lige meget Hartkorn, og det maa være sket i Egaa, idet de fleste Gaarde paa et vist Tidspunkt havde 6 Tdr. 4 Skp. Hartkorn, og den senere foretagne Udskiftning af Jorden skete almindeligvis efter Hartkorn, og derfor blev Gaardenes Størrelse efter Udskiftningen forskellig fra tidligere.

Efter at Udskiftningen var foretaget, maatte alle erklære sig tilfredse med Fordelingen, og inden dette var sket, maatte de ikke tage deres ny Jord i Brug, og først da kunde der sættes Skel og Hegn, og Kort over Ejendommene tegnes færdig.

Skjæring Bys Jorder udskiftedes 1777 af Landmaaler A. Haar, og de allerfleste Gaardes Marker begynder inde ved Byen. Af de større Gaarde maatte dog den nuværende „Bynksminde“ have al sin Jord noget fra Byen.

Egaa Bys Jorder udskiftedes ligeledes af Landmaaler A. Haar og gjordes færdig 1779, og her er Udskiftningen i Straaleform endda lidt mere udpræget end i Skæring.

Den Del af Lystrup, der hører til Egaa Sogn, udskiftedes 1783 af kgl. Landmaaler Westenholdt.

Det er forstaaeligt, at en Del af de gamle Bønder saa med nogen Mistillid paa alt det ny, der omkring 1800 indførtes ved ny Reformen, og der høres om Stridigheder mellem Bønder og Herremænd, mellem Bønderne indbyrdes og Bønder og Husmænd om Tildeling af Jord.

Det ordnedes dog i Reglen saaledes, at de Husmænd, der havde haft en Ko til at græsse sammen med Bøndernes Kreaturer, som blev passet af den fælles Byhyrde, fik tildelt noget Jord, i Reglen 3—5 Tønder Land, som dog gerne blev dem an-

vist omkring ved Bymarkens Udkanter, og det var ikke altid af den bedste Bonitet.

Disse Husmandslodders uheldige Beliggenhed gav ogsaa Anledning til, at de senere solgtes, og at flere af dem samledes til mindre Gaarde, som saa byggedes paa Marken.

Efterhaanden forsvandt dog de gamle Bønders Uvilje mod at fjerne Gaardene fra hinanden, idet det ses, at naar en Gaard brændte, flyttedes den gerne noget ud paa Marken, men dog ikke længere, end at Beboerne kunde have let Samkvem med Naboerne. Deling af Gaardene og Gaardenes Udflytning paa Marken hører den nyere Tid til.

Struensee vilde vist gerne have hjulpet Bønderne til noget mere Frihed, men han fik ikke meget gennemført i den korte Tid, han var ved Magten. En Lov, der kom i hans Regeringstid, nemlig 1771, satte Grænser for det Hoveriarbejde, der kunde fordres af Bønderne; men efter at Struensee 17. Januar 1772 var afsat fra sit Embede og blevet efterfulgt af Guldberg, blev de gamle Forhold indført igen, idet det var Guldbergs Opfattelse, „at Bondestandens Aag ikke kan afkastes, uden at Statens Grundvold rokkes“, og Bøndernes Arbejdsydelse blev igen sat i Forhold til Egnens tidligere Ydelser.

Dog kom i 1781 en Lov om Udskiftning, der gav enhver Lodsejer Ret til at faa sine Marker udskiftet, selv mod de andre Lodsejeres Vilje, og gjordes Udflytning af Gaarde nødvendig, kunde Pengehjælp faas fra Staten. Dette satte nogen Fart i Udskiftningen, hvor den ikke allerede var foretaget.

I 1787 kom en Lov, der i nogen Grad sikrede Bøndernes Retsstilling, idet den paabød, at naar en Fæster tiltraadte en Gaard, skulde der først holdes en Synsforretning og sørges for, at Gaardens Bygninger var i beboelig Stand, og at Besætning og Gaardens Redskaber var i Orden, og var Gaarden forbedret ved en Fæsters Fratrædelse, skulde Godtgørelse herfor ydes. (Se her den afholdte Synsforretning under Matr. Nr. 12, Skjæring). Ligeledes blev det forbudt at mishandle Bonden under Hoveriarbejde samt at bruge Hundehul eller Træhest som Straffemiddel, en Bestemmelse, der dog foreløbig kun gjaldt for Fæsteren og hans Hustru. Det ser mærkeligt nok ud til, at den jordløse Husmand ikke kom ind under samme Lov.

1788 løstes Stavnsbaandet for Bonden, og han maatte herefter, og i alt Fald efter 1800, betragtes som en fri Mand, der kunde rejse, hvorhen han vilde.

Under disse dog ikke særlig lyse Kaar har det første Slægtled af Fæstere, der nævnes i det efterfølgende, arbejdet og virket, og man maa nærmest undre sig over, at de fleste Fæstere dog i Tiden fra 1800 til 1830 har skaffet sig Midler til at købe deres Gaarde til Selveje, især da der i den Tid kom Pengekrise og Statsbankerot, og enkelte kunde endda ved deres Død efterlade sig saa mange Midler til deres Efterladte, at Gaarden kunde købes en Gang til. (Se det anførte Testamente under Gaard Matr. Nr. 10, Skjæring.)

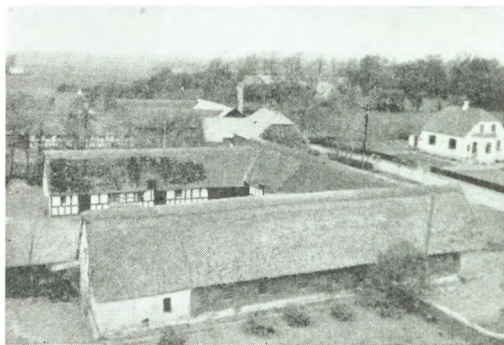
De gamle Bønder havde ikke mange Fornødenheder ud over det, Gaarden kunde yde, og de var opdraget til en Sparsommelighed og Nøjsomhed, som vore Dages Bønder næppe aner.

Der burde vist her fremsættes nogle Bemærkninger om den saakaldte „ny Matrikel“, hvortil der 18. Maj 1804 fremsattes Plan og Forslag, og Forarbejderne begyndte kort Tid derefter: men der blev ikke paalignet Skat efter den før 1844.

Som Grundlag kunde man nu benytte de ved Udskiftningen udarbejdede Kort over alle Landets Ejendomme, som ogsaa brugtes til at fastslaa Arealet. Der skulde derefter foretages Bonitering, og den foretoges af 3 Mand for hvert Amt. Den ene af disse skulde være Landinspektør. Jorden skulde sættes i Takster, og den bedste sattes til 24, og ringere Jord i Forhold dertil.

Prøvebonitering foretoges i Københavns Amt, og det, man kaldte den bedste Jord, mente man at finde paa Nilaus Nielsens Toft paa Karlsrunder Mark, og denne Jord blev kemisk undersøgt. Man regnede med, at 3000 Kvadratalen Jord til Takst 8 var lig med 1000 Kvadratalen til Takst 24, og paa lignende Maade med forskellige Boniteter af Jord. Naar man saa havde udfundet Arealet Jord lig 24, blev dette Tal divideret med 72,000, og man havde saa Tallet paa Ejendommens Hartkorn, eller med andre Ord: der skulde $5\frac{1}{2}$ Td. Land af den bedste Jord til 1 Tønde Hartkorn, og man mente, at man paa den Maade vilde faa samme Hartkorn for hele Landet som ved den forrige Hartkornsansættelse, men man fik dog 8000 Tønder Hartkorn mere ved den sidste Ansættelse.

Efter disse Bemærkninger skal der herefter fortælles om de forskellige Familiers Slægtsforhold, saa godt, som det efter de noget sparsomme Kilder lader sig gøre, og for at faa en vis Orden tages disse efter Ejendommenes Matrikulering.

Udsigt fra Taarnet mod Vest.

Matrikelnummer 1 b i Egaa

er et Hus, som til 1868 benyttedes til Kommuneskole, men siden har Huset været brugt paa en meget forskellig Maade.

Det første Aar, efter at den ny Kommuneskole 1868 var bygget, prøvede cand. theol. *Krogh* at holde Højskole i de gamle Skolelokaler, men da der kun var 6—7 Elever, blev det kun et Forsøg, der varede 1 Aar. Lærer *Jens Andersen* fra Skjæring, født i 1849, Søn af Gaardejer *Anders Jensen*, Kaalbogaard, var Lærer ved Højskolen. Han blev senere kaldet til Andenlærer i den ny Kommuneskole.

Huset blev derefter solgt til *Jens Jørgensen* fra Brabrand, der lod et Udhus opføre til Stald, og han købte i nogle Aar Eyens Mælk, som han videresolgte paa Gaden i Aarhus. Der var fire Børn:

Jørgen Peter Jørgensen, senere Bagermester i Vestergade i Aarhus,

Jens Poulsen Jørgensen, der købte en Gaard i Pannerup,

Emma Jørgensen, gift med *Jens Nielsen*, Sønderborg, Skjødstrup Sogn, og

Anna Jørgensen, der blev gift med en Vognstyrer i Aarhus.

Efter *Jens Jørgensens* Død 1874 blev Mejeriet købt af Mejeribestyrer *Mads Pedersen* og hans Hustru, *Serine Kristensen*. *Mads Pedersen* var født i Falling 1838, og hans Fader, *Pe-*

der Madsen, født 1803 i Torrild, var de sidste Aar, han levede, i Sønnens Hjem.

Serine Kristensen var født i Sebber 1842.

De kom fra Vesterkejlstrup ved Silkeborg, hvor Mads Pedersen tidligere havde været Mejeribestyrer. De var begge meget selskabelige, og Serine var en dygtig Oplæser, og hun læste tit op ved de Selskaber, de deltog i, mens de boede i Egaa. Der blev ogsaa i den Tid sunget meget, og de ældre Mænd og Koner fandt ofte paa at lege Ordsprogsleg, og her var Serine Pedersen den drivende Kraft. Mads Pedersen, der som tidligere Mejeribestyrer paa større Gaarde var kyndig i Kreatursyg-

domme, brugtes ofte som Hjælper her, da den nærmeste Dyr-læge den Gang boede i Aarhus, og det derfor var besværligt at faa Bud til ham.

Pedersen var som Regel heldig med sine Kure, og da han aldrig forlangte andet derfor end Jagtretten paa de Ejen-domme, hvor han behandlede syge Kreaturer, var han meget søgt.

Pedersen tjente saa meget ved sin Mælkehandel, at han kunde købe Gaarden Matrikel Nr. 12 her i Egaa. 1900 solgte han dog Gaarden og flyttede til Aarhus, hvor de levede nogle Aar. De havde ingen Børn.

Den gamle Skolebygning blev af Mads Pedersen solgt til Murer *Hans Kristjan Sørensen*, der er født i Skjæring 1846 og 1875 gift med *Larsine Mathilde Pedersen*, der er født i Skjødstrup 1857. De havde sammen ialt 17 Børn, hvoraf dog nogle døde som smaa.

Følgende er dog levende endnu, eller døde som voksne:
Sine Sørensen, født 1876, gift med Jens Peter Pedersen, Nejlunge, Sjælland.

Ane Sørensen, født 1878, gift med Kristjan Thuesen, Slag-lunde.

Søren Graver Sørensen, født 1879, vistnok druknet som Sømand.

Peter Holman Sørensen, født 1881, omkom 1900 ved et Ulykkestilfælde.

Amalie Sørensen, født 1883. Ugift. Hun har Forretning i København.

Kristjan Sørensen, født 1886, gift med Rasmine Helbo. Han er Murer, Egaa Mark.

Ludvig Sørensen, født 1888. Overpakkemester i Aarhus.

Ella Sørensen, født 1889, gift med Hotelejer Th. Holm, Nørrelyst, Horsens.

Maren Sørensen, født 1891, gift med Lars Nielsen, Nørre-mark, Horsens.

Valdemar Sørensen, født 1896, nu Postbud i Kerteminde.

Kjerstine Sørensen, født 1902, bestyrer Telefoncentralen i Egaa, gift 28. Juni 1925 med Chauffør *Thorvald Hansen*. De har Datteren *Olga Mathilde Hansen*.

Kjerstine og hendes Mand ejer nu Huset.

Jens Peter Holman Sørensen, født 1904. Murerarbejdsmand i Vejlbj, død af Tuberkulose 1937.

Hans Kr. Sørensen døde 20. April 1926.

Skoleloddene laa i ældre Tid ved Højen Nord for Skjæring-vejen og langs Vejen til Hjortshøj. Senere blev 4 Tønder Land Nord for Matrikel Nr. 2 udlagt til Skolelod.

Matrikelnummer 2, kaldet „Nørregaard“,

hørte fra 1670 til Aarhus Latinskole og havde ved Matrikule-ningen i 1644 Nr. 8 og blev 1688 skyldsats under Matr. Nr. 7 for 4 Tdr. 7 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Hartkorn.

I 1787 beboedes Gaarden af Fæster *Jørgen Rasmussen*, født 1742, og han var gift med *Maren Kristensdatter*, der er født 1752. Ingen af dem havde tidligere været gift, og de har Børnene:

Karen Jørgensdatter, født 1779,

Niels Jørgensen, født 1780, og

Mette Jørgensdatter, født 1783.

Den forrige Ejer, Jørgen Rasmussens Fader, som hed *Rasmus Jørgensen Møller*, døde 1783, 74 Aar gammel. Ejerens Broder, *Søren Rasmussen*, der er født 1749, opholder sig paa Gaarden, og desuden er der Karlen *Lauris Kjeldsen*, der er Landsoldat, men arbejder paa Gaarden.

Jørgen Rasmussen dør 1797, og hans Enke er Fæster, og Sønnen Niels Jørgensen og Datteren Mette er hjemme paa Gaarden, og desuden har de Karlen *Søren Jensen*, der er indrullet som Matros. Efter Maren Kristensdatters Død 1. Oktober 1826 gifter Niels Jørgensen sig 1826 med den 21 Aar yngre *Ane Jensdatter* fra Egaa, og de har Børnene:

Jørgen Nielsen, født 1827,

Jens Peter Nielsen, født 1828. Han var Husmand her i Egaa. Han blev slaaet ihjel af en Hest 1892.

Maren Nielsdatter, født 1830.

Mette Nielsdatter, født 1832. Gift med Væver Rasmus Nielsen, Skjæring. Død 3. Januar 1897.

Kirsten Nielsdatter, født 1833.

1840 har Gaarden skiftet Ejer og bebos af *Søren Pedersen*, født 1802, og han er gift med *Kirsten Pedersdatter*, født i Foldby 1811. De har Børnene:

Ane Sørensdatter, født 1836. Gift med Jørgen Jensen, Elsted.

Peder Sørensen, født 1837.

Johanne Sørensdatter, født 1839, død 1897 ugift.

Peder Kristjan Sørensen, født 1841.

Johanne Kirstine Sørensdatter, født 1844.

Jens Adam Sørensen, født 1847.

Søren Pedersen dør 1855, og den 26. Februar 1857 bliver *Søren Frandsen*, der er født 1828 i Matr. Nr. 9 i Egaa, gift med hans Enke, *Kirsten Pedersdatter*. De har ingen Børn sammen.

Kirsten Pedersen dør 24. April 1884, og Johanne Kirstine Sørensdatter holder Hus for Stedfaderen. Johanne Kirstine blev under Malkning traadt af en Ko; der gik Betændelse i Benet, det blev sat af, og hun fik et Træben.

Søren Frandsen solgte 1907 Gaarden til *Jørgen Sørensen* fra Hjortshøj, og Søren Frandsen opholdt sig fra den Tid til sin Død 1912 hos Gaardejer *Frands Frandsen* og hos hans Enke, *Stine Frandsen*, der overtog Gaarden efter sin Mands Død 1908.

Jørgen Sørensen solgte 1914 Gaarden til *Oluf Pedersen* fra Slangervej. Han var gift med *Marie Farre* fra Mols. Oluf Pedersen købte den gamle Skolelod og et Hus, som hidtil var beboet af *Espen Johansen*, og han gjorde en Del Forbedringer ved Bygninger og Have, men maatte paa Grund af Pengeanskeligheder afhænde Gaarden, som købtes af *Jens Lowschall* fra Vorre, som dog 1929 solgte den til *Aage Eberhard* fra Trige. Han er Søn af Sognefoged *Laurs Eberhard* og *Ane Andersen*, Trige. Han er gift med *Ane Madsen*, Datter af Gaardejer *Laus Madsen* i Skejby. De har Børnene:

Helga Eberhard, født 15. Marts 1921.

Gudrun Eberhard, født 12. November 1922, og

Kirsten Eberhard, født 1. Februar 1929.

Mens Aage Eberhard har ejet Gaarden, er Marken drænet og merglet.

Matrikelnummer 3

hørte fra gammel Tid under Aarhus Hospital og var 1688 ved Matrikulering Nr. 10 skyldsæt til 5 Tdr. 5 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Hartkorn. Ved den første Matrikulering 1644 havde den Nr. 11.

I 1779 ved Egaa Markers Udstykning boede i Gaarden, der den Gang laa, hvor nu Tømrer *Marius Støve Nielsens* udlejede Hus ligger, en Fæster ved Navn *Espen Pedersen*, der var født i Elsted Sogn 1757, og han var gift med *Ane Dorte Pedersdatter*, født i Gaarden 1762 og Datter af Peder Nielsen, Egaa. En gammel Mand, som var Ane Dortes Farbroder og født 1717, fik Aftægt fra Gaarden. Espen Pedersen og hans Hustru havde Børnene (se Stamtavle Nr. 1):

Peder Espensen, født 1784, senere Ejer af Gaarden.

Johannes Espensen, født 1786, Husmand i Egaa, død 1850.
Anna Espensdatter, født 1789, gift 16. November 1827 med
Niels Jensen, Iler. Hun døde 1852.

Niels Espensen, født 1792.

Peder Madsen Espensen, født 1796.

Jens Espensen, født 1798, og

Espen Pedersen døde 14. Januar 1844, og hans Kone 1832.

1826 overtog *Peder Espensen* Gaarden efter sin Fader, som derefter fik Aftægt fra Gaarden, der i 1834 blev købt fra Aarhus Hospital. Peder Espensen var 1832—1850 Sognefoged og Lægdsmand for Egaa Sogn. Han blev 3. September 1826 gift

med *Mette Pedersdatter* fra Gaard Nr. 4. Hun var født 1803. De havde Børnene:

Peder Pedersen, født 1827. Senere Lærer i True.

Espen Pedersen, født 1828. Han købte en lille Gaard paa Egaa Fed.

Ane Dorte Pedersdatter, født 1831, gift 1857 med Slagter *Kristjan Erhard Jørgensen*, Aarhus.

Ejerens Broder, *Peder Madsen Espensen* havde Ophold paa Gaarden og fik Understøttelse fra Hospitalet. Mette Pedersen døde 1871. Peder Espensen solgte Gaarden i 1855 til Lærer *Pihlkjær* og hans Broder *Anders Pihlkjær*, og Peder Espensen fik Aftægt fra Gaarden, og Huset overfor den nuværende Telefoncentral blev bygget som Aftægtshus.

Han døde 1871 i en Alder af 87 Aar.

Anders Pihlkjær, der overtog den Del af Marken, der ligger nærmest Byen, byggede en Gaard lidt Syd for Byen. Han var

født i Vejlbj 1830 og gift med *Ane Nielsen*, født i Vejlbj 1828. Anders Pihlkjær var en Tid Sognefoged. De havde Børnene:

Mette Pihlkjær, født 1854, gift i Grundfør.

Jens Pihlkjær, født 1856.

Kjerstine Marie Pihlkjær, født 1858.

Jens Pedersen Pihlkjær, født 1861, druknede i en Mergelgrav.

Niels Lauritsen Pihlkjær, født 1865, fik Gaard i Askov.

Birgitte Pihlkjær, født 1868.

Anders Pihlkjær solgte 1873 Gaarden til *Niels Rasmussen Sørensen* og flyttede til Grundfør til den ældste Datter.

Niels R. Sørensen var født i Gaard Matr. Nr. 7 og gift med *Johanne Marie Sørensen*, der var Plejedatter i Gaard Matr. Nr. 15, men da de nogle Aar senere overtog Niels R. Sørensens Fødegaard, blev Gaarden solgt til *Jens Grosen Sørensen* fra Gaard Matr. Nr. 12 i Skjæring. Han var gift med *Ane Kristensen*, der var født i Todbjerg 1855.

Gaarden kostede den Gang 1000 Kr. pr. Tønde Land eller ca. 22,000 Kroner. — De havde Børnene:

Maren Grosen, født 1882, Forstanderinde paa Sygeplejehøjskolen i Testrup.

Søren Grosen, født 1883. Elektriker.

Johannes Grosen, født 1885. Landmand og Gartner, Brobjerg, Egaa Mark.

Dagny Grosen, født 1887. Gift med Gdr. N. C. Jørgensen, Kaastrup, Sjælland. Dagny Grosen døde 1937, og N. C. Jørgensen døde 1938.

Knud Grosen, født 1891. Lærer paa Samsø.

Ejnar Grosen, født 1893. Ejer nu Fødegaarden.

Uffe Grosen født 1894. Forstander paa Vallekilde Højskole.

Ellen Grosen, født 1898. Blev Lærerinde og senere gift.

Arne Grosen, født 1900. Gaardejer paa Sjælland.

Jens Grosen var ikke, som Folk er flest. En lille Fortælling, som han selv har meddelt mig, er karakteristisk for Jens Grosens Tænkemaade og gode Tro paa, at der er En, som nok ordner al Ting for os, blot vi tror paa det.

Det var i hans yngre Dage, en Tid efter at han havde overtaget Gaarden i Egaa. Der var bekendtgjort om et Møde i Aarhus, som han gerne vilde overvære, men det kostede vel 35 eller 50 Øre for at komme ind, og Jens Grosen havde den Dag ikke saa mange Penge. Han troede dog, at der fandtes nok en

Udvej, saa han fik Støvlerne paa og gik til Aarhus for at komme til Møde. Medens han stod i Forhallen og var i Forlegenhed for Penge til Indgangsbilletten og vel var ked af at laane det lille Beløb, kom der en af hans Kunder ved Grønt-handelen i Aarhus. Han slog ham paa Skulderen og sagde, om han ikke nok maatte betale for den sidste Levering af Kartofler. Jo, det maatte han gerne, og Jens Grosen fik Penge til Billetten og nogle i Lommen hjem. Da Mødet var forbi, gik Jens Grosen igen den 1 Mil lange Vej tilbage, glad i Sind og endnu mere overbevist om, at der er en Gud, som ordner alt til det bedste for os, blot vi overlader det til ham.

Da han overtog Gaarden, kneb det vist ofte med at klare Udgifterne, men ved Dygtighed og ualmindelig Flid kom det til at gaa saa godt, at han kunde ofre en Del paa sine Børns Uddannelse, og da han efterhaanden slog ind paa Gartneri og Salg af Produkterne i Aarhus, blev han i Aarenes Løb en efter Landboforhold velstaaende Mand. Han var ivrig Tilhænger af Henry Georges Opfattelse af Jordrente som eneste Skat og en stor Idealist, men en Mand, der kunde ofre noget for sine Idealer. Jens Grosen var en god Mand i Ordets rette Forstand.

I September 1922 blev *Ejnar Grosen* gift med *Jenny Lundsgaard*, der er født 1893 i Ny Lundsgaard ved Trunderup, og de overtog Gaarden, og der blev bygget et nyt Stuehus med Bolig for Jens Grosen og hans Kone, men Jens Grosen kunde trods Alderen ikke sidde roligt hjemme, men hjalp til i Marken til de sidste Aar, han levede. Jens Grosen døde 30. December 1931, og hans Kone døde 12. December 1931.

Ejnar Grosen købte 1924 et Stykke Jord ved Landevejen, af Matr. Nr. 11, ca. 10 Tønder Land til 1500 Kr. pr. Tønde Land, som han nu driver til Dels som Gartneri. Han byggede ogsaa ny Udhuse. Der er de sidste Par Aar bygget 3 ny Ejendomme paa den tilkøbte Lod ved Landevejen.

Ejnar Grosen og Jenny har Børnene:

Else Grosen, født 1924.

Inger Grosen, født 1926.

Ellen Grosen, født 1929, og

Jens Grosen, født 1935.

Det yderste af Marken blev af Peder Espensen solgt til Lærer *Pihlkjær*, der paa Toften mellem Skolen og Branddammen, der den Gang kaldtes „Frovhullet“, byggede 2 Udhuse, et

til Stald og et til Lade. Efter Pihlkjærs Død i 1880 beholdt Fru Pihlkjær Ejendommen i nogle Aar, og Sønnen *Niels Pihlkjær* bestyrede Landbruget. Jorden uden for Landevejen blev derefter solgt til *Mogens Nielsen*, der er født i Lisbjerg 1835 og gift med *Ane Kjerstine Pedersen*, der er født i Vejlbj 1836. De byggede en ny Gaard helt ude ved Skrænten, og Gaarden blev kaldt „Solklint“, og den ligger ualmindelig smukt.

De havde Børnene:

Karoline Nielsen, født i Lisbjerg Terp 1869. gift 3. September 1896 med Gartner Niels Peter Jensen, Søn af Hans P. Jensen, Egaa.

Niels Mogensen Nielsen, født i Lisbjerg Terp 1873, og

Ane Marie Nielsen, født i Lisbjerg Terp 1879, gift med Per Pedersen fra Gaard Nr. 6 i Skjæring.

Mogens Nielsen døde 1901, og Sønnen, *Niels Mogensen Nielsen*, der blev gift med *Mathea Jensen*, som er født i Torrild 1881, overtog Gaarden. Moderen boede i Gaarden til sin Død 1916.

Niels Mogensen Nielsen og hans Kone havde Børnene:

Aksel Mogensen Nielsen, født 24. Oktober 1906. Han tjener i Skæring.

Michael Mogensen Nielsen, født 3. November 1907. Cykelhandler i Egaa.

Ingrid Mogensen Nielsen, født 24. Oktober 1910, gift med Tømrer Edvard Skovgaard Andersen.

Agnes Mogensen Nielsen, født 30. Januar 1914, gift med Cykelhandler Laier, Lystrup.

Anna Mogensen Nielsen, født 1. August 1915, gift i Nykøbing, Mors.

Andrea Mogensen Nielsen, født 26. Juli 1917, gift 12. September 1940 med en Gartner paa Stenalt.

Peter Mogensen Nielsen, født 9. Juli 1924. Tømrerlærling i Egaa.

Niels Mogensen Nielsen døde 15. April 1937, og *Mathea Jensen* døde 2. April 1939. Gaarden ejes nu af Rutebilejer *Schmidt* fra Vejlbj.

Paa det Sted, hvor Lærer Pihlkjær havde sine Avlsbygninger, blev der kort efter hans Død bygget en Enkebolig til hans Hustru, *Dorte Kristensdatter*, der er født i Vejlbj 1832, og her boede hun til sin Død 17. Marts 1900.

Huset blev da solgt til Tømrer *Klemen Nielsen*, gift med *Petrea Jensen*. De havde hidtil boet paa Vejlbj Fød i en Ejen-

dom. Petrea Jensens Fader, *Jens Pedersen*, tidligere har ejet. Klemen Nielsen havde i mange Aar, mens han boede paa Vejby Fed, haft Reparationsarbejdet paa Sindssygeanstalten ved Aarhus og kunde fortælle mange Historier om sine Oplevelser dér.

Klemen Nielsen, der var født i Brandstrup 1849, døde 1926; hans Hustru døde 1925, og da de ingen Børn havde, arvede en Slægtning, Tømrer *Marius Nielsen*, Ejendommen.

Marius Nielsen Støve er født paa Ejendommen Matr. Nr. 19 d og gift med *Meta Pedersen*, født i Dreslette paa Fyn.

De har Børnene:

Anna Nielsen Støve, født 2. Januar 1907. Gift med Maskinarbejder Adolf Andersen.

Peter Støve Nielsen, født 17. November 1909.

Søren Nielsen Støve, født 26. Januar 1911. Rigsdagsbetjent.

Henry Støve Nielsen, født 1. August 1913. Chauffør.

Gyda Støve Nielsen, født 15. November 1915. Gift med Smedemester Adolf Hansson.

Det gamle Stuehus af Gaard Matr. Nr. 3 ejes ogsaa af *Marius Nielsen Støve*. Det har haft en meget forskellig Benyttelse, i Tiden siden Sognefoged Peder Espensen boede der. *Lars Jensen Mors*, født i Egaa 1816, var først Skræder, men begyndte med Høkerforretning i den uheldigt beliggende Ejendom Matr. Nr. 24, men flyttede Forretningen til Peder Espensens tidligere Stuehus, som han købte. Han var først gift med *Maren Nielsdatter*, født 1811 i Skjødstrup, og efter hendes Død 10. Maj 1875 giftede han sig 1876 med Enke *Ane Marie Rasmusdatter* fra Boeslum ved Ebeltoft, født 1824. I 1868 solgte han en Del af Grunden til en ny Skolebygning, som byggedes Sommeren 1868. I den vestlige Ende af hans Hus blev der lavet en lille Sal, som Ungdommen i den Tid lejede til Dans, og ved saadanne Lejligheder var *Lars Mors*, der kun var en lille Mand med en temmelig stor Pukkel paa Ryggen, rigtig i sit Es. Han holdt Taler og skaalede bravt med de unge til lige Fornøjelse for dem alle. Han døde 21. December 1892.

I sit første Ægteskab havde han Datteren *Ane Marie Larsen*, der er født i Egaa 1843. I andet Ægteskab var der ingen Børn.

Efter at *Lars Mors* var død, flyttede Skomager *Anders Rasmussen* sin Høkerforretning fra et Hus ved Egaa-Hjortshøj Vejen til Ejendommen, hvor *Lars Mors* havde haft Høkerforretning, men efter nogle Aars Forløb blev Ejendommen solgt

til *Smed Kristjan Justesen*, som byggede Smedie paa den vestlige Side af Lodden ud mod Vejen i 1891. Smed K. Justesen var født i Gøttrup, Søn af Smed og Dannebrogsmænd *Just Justesen*, og han var gift med *Maren Marcussen*, født i Rodskov. De havde 12 Børn, af hvilke den ældste, *Justine Justesen*, født 1880, driver Restaurationsvirksomhed i Aarhus. En anden, *Mariane Justesen*, blev gift med Gaardejer *Niels Svendsen*, der først boede i Fødegaarden ved Højen, senere i Lystrup i Gaard Matr. Nr. 2. Den yngste, *Ejnar Justesen*, var Tjener paa Hotel „Royal“ i Aarhus, men døde 21. April 1928 og blev begravet i Egaa. 5 af Børnene er rejst til Amerika og har amerikansk Borgerret. Ole Kristjan Justesen døde 13. September 1919, og hans Kone døde 8. Februar 1929.

Paa Pladsen, hvor Smedien laa, blev 1906 bygget ny Brugsforening.

Efter Peder Espensens Død boede Skræder *Kristjan Guldmand* i Aftægtshuset. Han var født i Skjødstrup 1836 og blev 2. Juli 1869 gift med Lars Mors' Datter *Ane Marie Larsen*. De havde Børnene:

Hanssine Hansen Guldmand, født 1871,
Laurits Martinus Guldmand, født 1872,
Maren Guldmand, født 1875,
Ane Guldmand, født 1878.

Derefter boede Tækkemand og Træskomand *Erik Hedegaard* i Huset en Del Aar. Han var Søn af *Niels Pedersen Hedegaard* og født i Ginnerup 1858 og gift 1888 med *Jørgine Jørgensen*, født 1868, Datter af Hjulmand *Lars Jørgensen*, Egaa Mark.

De havde Børnene:

Marie Hedegaard, født 8. April 1889, gift med Gaardejer *Kristjan Møller*.

Johanne Hedegaard, født 13. Maj 1891, gift med Gaardejer *Frederik Andersen*, Hyllested.

Laura Hedegaard, født 22. September 1893, gift med Vejmand *N. Jensen*, Vejlbj.

Da *Erik Hedegaard* 1900 overtog sin Svigerfaders Ejendom, blev Huset solgt til *Høker Anders Rasmussen*, der nu tog fat paa Skomagerhaandværket. Han var født i Skjæring, Egaa Sogn, 1854 og gift 1879 med *Ellen Marie Jensen*, der var født 1860, ogsaa i Skjæring.

De havde Børnene:

Ane Johanne Rasmussen, født 1881.

Dorthe Frederikke Rasmussen, født 1883. Død af Tyfus.
Jens Mogensen Rasmussen, født 1886. Gaardejer i Skivholme.

Rasmine Rasmussen, født 1888. Død af Tyfus.

Erhardt Rasmussen, født 1890. Bor i Amerika.

Johanne Rasmussen, født 1892. Bor nu i Huset.

Rasmus Rasmussen, født 1893. Ansat i Fællesforeningen.

Dorte Rasmussen, født 1895. Ejer nu Huset.

Ane Rasmussen, født 1896. Gift og bor i Malling.

Marie Rasmussen, født 1898. Gift og bor i Hasselager.

Mine Rasmussen, født 1900. Gift og bor i Aarhus.

Anders Rasmussen døde 18. Februar 1933, og hans Kone døde 30. Januar 1933.

Paa samme Matr. Nr. er opført et Hus, hvor nu *Ellen Vindberg* bor. Hun er født i Gaard Matr. Nr. 13 i 1852 og var gift med nu afdøde Gaardejer *Carl Vindberg*.

Ligeledes har Lektor *Regnar Knudsen*, Aarhus, og Grosserer *Hammerich*, Aarhus, bygget mindre Sommerhuse ude ved Skrænten mod Aaen.

Matrikelnummer 4, kaldet „Birkegaard“,

hørte siden 1665 under Aarhus Bispeembede og var ved den tidligere Matrikulering skyldsæt af Hartkorn 5 Tdr. 5 Skp. 3 Fdk. under gl. Matr. Nr. 4. Ved Matrikuleringen af 1664 har den haft Nr. 19.

I 1733 boede i Gaarden en Fæster ved Navn *Mikkel Rasmussen*, men i 1751 er hans Søn *Rasmus Mikkelsen* Fæster af Gaarden.

Rasmus Mikkelsen er født 1726, og han var gift med *Mette Frandsdatter*, der var født 1735. De har Børnene:

Peder Rasmussen, født 1757,

Frands Rasmussen, født 1765, og

Poul Rasmussen, født 1771.

I 1794 er den ældste Søn *Peder Rasmussen* Fæster. Han er gift med *Maren Nielsdatter*, der er født 1773. De har Børnene:

Rasmus Pedersen, født 1796.

Niels Pedersen, født 1800.

Mette Pedersdatter, født 1803, gift med *Peder Espensen* (Gaard Nr. 3).

Frands Pedersen, født 1809, gift med *Mariane Rasmusdatter* (Gaard Nr. 9).

Maren Pedersdatter, født 1811, gift med *Jørgen Pedersen Krause* fra Gaard Nr. 5.

Fæster *Peder Rasmussens Broder Frands Rasmussen* er ugift, og han har Ophold paa Gaarden. *Peder Rasmussen* køber 1818 Gaarden fra Bispembedet i Aarhus. Han var en Tid Sognefoged.

Efter *Peder Rasmussens Død* 6. Marts 1819 gifter hans Enke sig med *Jens Rasmussen*, Egaa, der ogsaa er Sognefoged. Han dør 28. Maj 1833.

1834 er *Jørgen Pedersen Krause* forlovet med den yngste Datter *Maren Pedersdatter*, og han opholder sig efter den Tids

Skik i sin Forlovedes Hjem, som han i Henhold til Købekontrakt af 24. November 1833 overtager, før de bliver gift 1835, og Konens Moder faar Aftægt paa Gaarden.

Jørgen Pedersen Krause og *Maren Pedersdatter* har Børnene:

Peder Jørgensen, født 1835.

Maren Jørgensen, født 1836, gift med *Peder Villadsen*.

Ane Marie Jørgensen, født 1840, gift med Lærer *N. Sørensen*, Thorsager.

Maren Pedersen dør 31. Maj 1844, og *Jørgen Pedersen Krause* gifter sig Aaret efter med *Johanne Rasmussen* fra Vore, Skjødstrup Sogn.

Jørgen Pedersen Krause var i en Aarrække Sognefoged og skal efter den Tids Maalestok have været en meget dygtig og kundskabsrig Mand.

Han havde med *Johanne Rasmussen* Børnene:

Marie Jørgensen Krause, født 1849, gift med Peter Helbo.
Trine Jørgensen Krause, født 12. December 1852, gift med Marius Helbo.

Sofie Jørgensen Krause, født 1857, gift 1879 med P. Horup, Hesselballe.

Johanne blev efter Jørgen Krauses Død 16. Februar 1858 gift samme Aar med *Anders Sørensen Krause* fra Gaarden i Skjæring. der nu kaldes Virupgaard. Anders Krause døde 2. Februar 1870. De havde Datteren:

Jorgine Sørine Krause, født 6. Maj 1859.

Efter Anders Sørensen Krauses Død havde Hanne Krause, som hun mest kaldtes, i nogle Aar Bestyrer paa Gaarden. Datteren Marie Jørgensen Krause blev 31. Marts 1871 gift med Gaardejer *Peter Helbo Nielsen* fra Vorre og flyttede dertil.

1873 overtog Peter Helbo, der er født 1849, dog Gaarden efter Hanne Krause.

Peter Helbo Nielsen og Marie havde Børnene:

Laura Kirstine Nielsen, født 1873, gift 30. September 1895 med Jakob Hjortshøj. Hun døde 1927.

Jorgine Johanne Nielsen, født 1874, der døde ugift 1897.

Ane Marie Nielsen, født 1879, gift med Anders Bomholt.

Peter Helbo Nielsen havde intet godt Helbred, og han døde 31. Januar 1884, og efter at Marie i nogle Aar havde haft Bestyrere paa Gaarden, giftede hun sig 6. December 1887 med *Rasmus Holme Rasmussen* fra Gaard Nr. 17.

De havde to Drengene, som begge døde i en ung Alder.

Rasmus Holme Rasmussen døde 8. November 1900, og Marie holdt igen nogle Aar Bestyrer paa Gaarden, indtil *Anders Bomholt*, Søn af *Niels Bomholt Andersen*, Lystrup, 1904 blev gift med Datteren Ane Marie Nielsen, hvorefter de overtog Gaarden. Anders Bomholt er født 18. Juli 1880.

De havde Børnene:

Viggo Bomholt, født 1. Marts 1906. Forpagter af Gaard Matr. Nr. 11 i Skæring.

Tage Bomholt, født 27. Februar 1908. Ugift. Han har 1941 købt en Gaard paa Elsted Mark.

Johanne Bomholt, født 12. Juni 1909. Døde 28. Juli. 1927.

Ane Marie Helbo døde 1917 paa Vejlefyord Sanatorium, og Moderen Marie Jørgensen Krause bestyrede Huset for A. Bomholt. Hun døde 1924.

Anders Bomholt giftede sig 1930 med Enke *Petra Rasmus-*

sen, der var Ejer af Gaard Nr. 11 i Skjæring, som hun havde efter sin Mand *Anders Mølgaard*, der var født i Skjæring Mølle. Anders Bomholt har to Gange været Sogneraadsformand, nemlig 1918—1921 og 1929—1937, og han har haft mange Tilidshverv. Han har nu i en Aarrække været Formand for Aarhus Amts landøkonomiske Selskab og Medlem af Bestyrelsen for saavel de jydskes som de samvirkende danske Landboforeninger. Desuden er han Formand for Tilsynsraadet for Landbo-spækassen i Aarhus.

I 1921 købte Anders Bomholt 14 Tdr. Land for 1650 Kr. pr. Td. Land af Matr. Nr. 8 og lagde under sin Gaard. I de sidste Aar har han ombygget Gaardens Udhuse, som nu alle er tækket med Eternitskifer. Gaarden har en meget stor Frugthave, idet Haven efter Nabogaardens Brand 1896 blev udvidet med Byggepladsen fra denne Gaard (Matr. Nr. 7), da den blev flyttet ud til Landevejen efter Branden.

Paa lejet Jord fra Matr. Nr. 4 blev 1882 bygget en Friskole, efter at Lærerinde *Sofie Nielsen* i et Par Aar havde holdt Skole i *Niels Rasmussen Sørensens* Storstue for Børn af de Forældre, der sluttede sig til Friskolen.

Paa et Skifte ved Landevejen, der har hørt til Matr. Nr. 4, har Slagter *Knud Jensen* bygget et Hus til Landbrugsvirksomhed og Slagterforretning.

Knud Jensen er født i en Ejendom paa Vejlbj Fed, og hans Kone *Rasmine Rasmussen* er født i Foldby. De har Børnene:

Poul Chr. Jensen, født 1902. Mekaniker ved Egaa Bro. Gift med *Victoria Høj*, født 1908.

Helle Marie Jensen, født 1910, gift med Snedkersvend i Aarhus *Egon Møller Madsen*, Søn af Smed N. A. Madsen, Egaa.

Margrethe Jensen, født 1918.

Fra Matr. Nr. 4 er ogsaa paa et tidligt Tidspunkt solgt en Lod, hvor *Søren Pedersen* fra Trige (født 1789) byggede en mindre Gaard, hvis Areal blev udvidet ved Køb af de tilstødende Skifter. Han var gift med *Mette Kristensdatter*, født i Foldby 1789. De havde Datteren *Kirsten Sørensen*, født 1833.

Ejendommen blev solgt til *Niels Eriksen Jakobsen Hjortshøj*, født i Vejlbj 1821. Han var gift med *Ane Marie Pedersen*, født i Vejlbj 1829. De havde Børnene:

Bodil Marie Jakobsen Hjortshøj, født 1858. Blev gift med en Tysker.

Karoline Jakobsen Hjortshøj, født 1860. Gift med Bødker Peter Ditlev Jakobsen.

Erikka Jakobsen Hjortshøj, født 1862. Gift med Bager Andersen, Tranbjerg.

Abelmine Jakobsen Hjortshøj, født 1864. Sygeplejerske, først ved et Missionssselskab i Indien, senere ved Nakkebølle Sanatorium.

Jakobine Jakobsen Hjortshøj, født 1867 } Tvillinger, bor
Petrine Jakobsen Hjortshøj, født 1867 } begge i Aarhus.

Jakob Jakobsen Hjortshøj, født 1870. Nu Mejeriejer i Bjødstrup.

Dorte Marie Hjortshøj, født 1876.

Gaarden blev nedbrudt, og Jorden er senere købt af *Svend Grosen* fra Gaard Nr. 3, Søn af Jens Grosen. Svend Grosen er gift med *Kirsten Bomholt Hansen*. Han byggede en ny Ejendom og udvidede Arealet blandt andet med et Engskifte i Vejlbjby Enge. De har ingen Børn, men har taget et Plejebarn.

Matrikelnummer 5, tidl. Nr. 9, — kaldet „*Korsbrogaard*“, var en af de 12 Gaarde, som *Søren Laursen* i Hjortshøj ejede i Aarene fra 1770 til sin Død 25. April 1792, hvorefter den gik over til hans Enke *Abellone Nielsdatter* og senere efter hendes Død til Sønnen *Poul Sørensen*, der købte Oudrupgaard i Hundslund Sogn.

Poul Sørensen sælger 13. Juni 1803 Gaarden til Kristen Kristensen Farre for 1500 Rigsdaler.

Ved den første Matrikulering 1664 havde den Nr. 4.

I 1770 boede her Fæster *Kristen Kristensen* (kaldet Farre). Han var født 1747 og har først været gift med *Ingeborg Pedersdatter*, og de havde Børnene:

Helle Kristensdatter, født 1772.

Jørgen Kristensen, født 1775.

Ane Kristensdatter, født 1777.

Kristen Kristensen, født 1782. Død som ung.

Peder Kristensen, født 1784. Døvtstum.

Efter Ingeborg Pedersdatters Død 1785 giftede Kristen Kristensen sig 1787 med *Maren Pedersen*, og de havde Børnene:

Anne Marie Kristensdatter, født 1789.

Peder Kristensen, født 1791.

Dorte Kristensdatter, født 1793. Gift 27. April 1817 med

Hans Nielsen Farre, Søn af Gaardmand og Lægdsmand Niels Farre i Skjæring.

Maren Pedersen døde 6. Marts 1801, 33 Aar gammel.

I 1805 sælger Kristen Kristensen Farre Gaarden for 1500 Rigsdaler til *Peder Jørgensen Krause*, født i Skjæring 1775, og han blev den 28. Juni 1805 gift med Kristen Farres dengang 15-aarige Datter, *Ane Marie Kristensdatter*, som nærmest blev gift saa tidligt for at hindre, at Gaarden kom paa fremmede Hænder. De havde Sønnen *Jørgen Krause*, der overtager Gaard Nr. 4 i Egaa. Kristen Farre døde 6. Februar 1809.

Den 22. December 1818 døde Peder Jørgensen Krause, og

hans Enke, Anne Marie, gifter sig 22. August 1819 med *Søren Skipper Rasmussen*, der er født 1792 i Gaard Nr. 8, Søn af *Rasmus Jensen*, og de har Sønnen *Peder Krause Sørensen*, født 1820. Han overtog senere Gaarden Matr. Nr. 9 i Skjæring, hvor han døde 1892. Anne Marie Kristensdatter døde 15. April 1854.

I 1857 overtager *Peder Villadsen* Gaarden. Han er fra Gaard Nr. 6, og han blev 21. Juli 1857 gift med *Maren Jørgensen*, der var født i Gaard Nr. 4 i 1836. Hun havde dog nogle Aar opholdt sig som Plejedatter i Gaard Nr. 5.

Peder Villadsen maatte ved Overtagelsen udstede en Obligation til Peder Sørensen Krause paa 5000 Rigsdaler samt give Aftægt til *Søren Skipper*, der dør 27. September 1866.

Peder Villadsen og Maren Jørgensen havde Børnene:

Petrine Marie Villadsen, født 1859, gift med Peder Bomholt fra Gaard Nr. 11 i 1880. Hun døde under Barnefødsel 15. Februar 1882 i True, hvor de havde købt en Gaard.

Mette Villadsen, født 1861, gift 1884 med Gaardejer Anton Laursen, Skjødstrup Bondegaard. Hun døde 1941.

Jørgen Krause Villadsen, født 1863, gift med Sine Bomholt fra Gaard Nr. 11. De købte en Gaard i Skjødstrup.

Villads Villadsen, født 1868, gift med Ane Kirstine Jakobsen.

Peder Martin Villadsen, født 1877. Han købte Gaard i Lyngby.

Maren Jørgensen dør 1890.

Peder Villadsen var i 22 Aar Sognefoged, og han fik Dannebrogsmændenes Hæderstegn. Han døde 30. Maj 1895. Han deltog i Krigen 1850.

I April 1894 giftede Villads Villadsen sig med *Ane Kirstine Jakobsen* fra Gaard Nr. 1 i Lystrup og overtog Fødegaarden.

De havde Børnene:

Peter Villadsen, født 28. Maj 1895. Kontorchef i Handelsministeriet.

Ejnar Villadsen, født 15. Maj 1897. Ansat i Fællesforeningen i Aarhus.

Maren Villadsen, født 6. Maj 1899. Gift med Konsulent Ejner Nielsen, Fyn.

Rasmus Villadsen, født 14. April 1901. Gift med Nelly Jørgensen. Ejer nu Gaard Nr. 1 i Lystrup.

Ellen Villadsen, født 4. Juli 1904. Gift med Proprietær Erik Bredholdt, Edelslund.

Marie Villadsen, født 14. December 1905. Gift 4. Maj 1932 med Gaardejer Karl Trige Andersen, Skjæring.

Gaarden brændte 1904, men blev opført paa samme Sted, hvor den gamle laa, dog blev en Byggeplads, hvor Nabogaarden Matr. Nr. 19 laa, der brændte samtidig, lagt til Gaardens Have, saa Gaarden nu ligger smukt midt i Byen.

Villads Villadsen var i nogle Aar efter sin Faders Død Sognefoged, og han var i 6 Aar, 1907—1913, Sogneraadformand.

1926 blev Gaarden solgt, og den overtoges af *Hakon Eberhard*, der er Søn af Sognefoged og Dannebrogsmændmand *Laurs Eberhard* i Trige. Villads Villadsen overtog samtidig sin Kones Fødegaard Nr. 1 i Lystrup.

Hakon Eberhard, født 20. September 1900 i Trige, blev 18. Maj 1927 gift med *Johanne Villadsen* fra Gaard Matr. Nr. 6 i Egaa, og de har Børnene:

Anna Villadsen Eberhard, født 7. Februar 1934.

Dorte Villadsen Eberhard, født 4. August 1940.

Fra Matrikulsnr. 5 er solgt en Byggeplads paa Tulfuldbakken ved Landevejen til Repræsentant *Sepstrup*, som har bygget et stort Beboelseshus der 1935, og ligeledes er der 1940 solgt en Byggeplads til Ejerens Broder Politibetjent *Kaj Eberhard*, som nu opfører et Hus paa Pladsen. Paa et Skifte ved Aaen lyggede 1876 Teglbrænder og Smed *Thomas Rasmussen* et Hus og Smedie. Thomas Rasmussen var født i Odder 1829 og var gift med *Karen Pedersen*, født i Bogense 1841.

Efter nogle Aars Forløb solgtes Ejendommen til *Jørgen Møller*, der var født i Draaby 1858, og han blev 1883 gift med *Ane Kirstine Andersen*, født i Bregnet 1860.

De havde Børnene:

Anders Nielsen Møller, født 3. April 1885.

Kristjan Møller, født 27. April 1887. Købte Ejendom paa Lystrup Mark.

Marie Møller, født 15. April 1889.

Sofus Møller, født 17. Juni 1892.

Efter *Jørgen Møllers* Død 1932 overtog *Anders Nielsen Møller* Ejendommen. Han er ugift.

Ane Kirstine Andersen døde 1935.

Matrikelnummer 6, „Ellenskær“,

der under første Matrikulering havde Nr. 15, men under de senere Matrikuleringer havde Nr. 6, ejedes i 1780 dels af *Søren Laursen*, Hjortshøj, og dels af Stamhuset „Friisenvold“, som ejede 1 Td. 6 Skp. 1 Fjd. 2 Alb. Hartkorn. Om den sidst nævnte Del af Gaarden hedder det i et gammelt Dokument fra 16. August 1718, at „*Kristjan Sehested* til Ravnholt, *Iver Rosenkrantz* og *Kristjan Friis* til Friisenborg har skødet til *Kristjan Ditlev*, Greve til Reventlov, noget Gods, som deres Fruer har arvet efter deres Moder, Fru *Elisabeth Sofie Scheel*, deriblandt noget Fæste til *Niels Mortensen* med 1 Td. 6 Skp. 1 Fjd. 2 Alb. Hartkorn“, og det er denne Del af Gaarden, *Niels Jensen* i 1801 køber fra Stamhuset „Friisenvold“.

I Tiden fra 1752 boede her Fæster *Jens Nielsen*, i Almindelighed kaldet *Jens Elsted*. Han var født 1716, og han var gift med *Maren Jørgensdatter*, der var født 1718. Hun døde 1772. *Jens Nielsen* fik i 1787 Aftægt fra Gaarden, og hans Søn *Jørgen Jensen* havde overtaget Fæstemaalet. *Jørgen Jensen* var født 1740, og han var gift med *Margrete Rasmusdatter*, der var

født 1760. Hendes Broder, *Jens Rasmussen*, der var født 1767, var Karl i Gaarden.

Jørgen Jensen og hans Kone havde Børnene:

Ellen Jørgensdatter, født 1788. Hun blev 5. Maj 1815 gift med Jens Sørensen, der var Søn af Gaardejer Søren Jensen, Bendstrup.

Rasmus Jørgensen, født 1790. Han havde Ophold paa Gaarden, til han døde 1880.

Maren Jørgensdatter, født 1796. Hun blev 21. Oktober 1820 gift med Peder Andersen, Skjæring, der kun var 18 Aar og derfor maatte søge om Tilladelse til at gifte sig. De ejede Gaard Nr. 6 i Skjæring.

Jørgen Jensen døde 8. April 1799, og Margrete Rasmussen gifter sig 12. August 1800 med Ungkarl *Niels Jensen* fra Skjæring. Han var født 28. September 1774 og Søn af Fæster *Jens Laursen*, Gaard Matr. Nr. 1 i Skjæring. Jens Laursen er født 1743, og han dør 2. Maj 1815.

I 1801 køber Niels Jensen den Del af Gaarden, som Poul Sørensen, Oudrupgaard, ejede som Arv efter Faderen, for 900 Rigsdaler og senere samme Aar den Del, der hørte under Stamhuset „Frisenvold“, for 275 Rigsdaler.

Stamhuset „Frisenvold“, hvortil Kalø og flere Godser hørte, havde i 1798 faaet kongelig Bevilling til at udstykke Godset paa visse Betingelser, som er nævnt i efterfølgende Skøde til Niels Jensen.

Kristjan Avgust Baron af Hardenberg Reventlow til Stam-

huset Krænkerup p. p., Hans kongelige Majestæts Bestalter. Kammerherre og Hofjægermester, hans Vegne og efter der i det givne og i Landstinget læste og protokollerede Fuldmagt har jeg under Borger *Andreas Møller*, kongelig Majestæts Kaptajn og Landvæsenskommisær boende paa Gudumlund, solgt og afhændet til *Niels Jensen*, Egaa, det 1 Td. 6 Skp. 1 Fdk. 2 Alb. Ager og Engs Hartkorn, han har haft i Fæste, og bringes under hans paaboende Gaard i Egaa, hvilket forhen har tilhørt Stamhuset Friisenvold.

Thi sælger, skøder og aldeles afhænder jeg forud berørte Hartkorn med al den Ret og Rettigheder Stamhuset Friisenvold det sidste ejet haver uden Undtagelse eller Forbehold i navnlig Maade.

Og da Køberen har betalt den akkorderede Købesum 275 Rigsdaler — skriver to Hundrede halvfjerdsindstve og fem Rigsdaler, saa forbinder Kammerherre Hardenberg Reventlow og hans Arvinger at fri og frelse og hjemle bemældte Niels Jensen denne af ham nu købte og betalte Ejendom for hver Mands Tiltale, som derpaa kunne tale med Rette.

Da denne Ejendom tilligemed hele Stamhuset Friisenvold sælges under den Forpligtelse, som Hans Majestæt allernaadigste Bevilling har paalagt, saa bliver det dog ifølge samme paalagt denne Køber ikke nogen Tid at maatte sælge dette Hartkorn for at komplementere nu ukomplette Hovedgaarde eller anvendes til Hoveri.

Gaardens Bygninger assureres i Landets almindelige Brandkasse. Ifølge allernaadigste Bevilling udstedes dette Skøde paa stemplet Papir til 24 Skilling.

Til Bekræftelse har jeg anmodet Forstander Willadsen i Randers og Thygesen til Dalsgaard med mig at underskrive og forsegle.

Viborg den 24. Juni 1801.

A. Møller.

Til Vitterlighed:

Chr. Willadsen.

H. Thygesen.

At ingen Købekontrakt, skriftlige Konditioner eller noget saadant Dokument mellem os har været oprettet. Dette bliver herved attesteret.

A. Møller.

Niels Jensen.

Afskrift af Skøde fra Poul Sørensen til Niels Jensen, Egaa :

Poul Sørensen paa Oudrupgaard i Aakjær Amt, Hads Herred, Hundslund Sogn, erkender herved at have solgt, skødet og afhændet fra mig og mine Arvinger af mit Gods i Egaa, som mig ved sluttet Skifte den 23. Marts 1798 efter min Moder Apellone Nielsdatter i Hjortshøj arveligende tilfalden og overdraget til min Ejendom mig og mine Arvinger, til *Niels Jensen* og Arvinger den Gaard, han paabor dertil Tilliggende Hartkorn 4 Tdr. 5 Skp. 2 Fdk. 1 Album med dens Tilliggender baade i Mark og By med samme Ret og Rettighed, som jeg har den, og da bemældte Niels Jensen derfor har betalt mig den Sum 900 Rigsdaler siger ni Hundrede Rigsdaler, skal denne hans paaboende Gaard med dens Tilliggende fra denne Dag af være hans retmæssige og mig lovlig afkøbt Ejendom samt svarer alle Skatter og Byrder deraf. Da jeg forud deklarerer for mig og mine Arvinger ingen ydermere Del, Lod, Ret eller Rettighed at have til fornævnte Gaard eller noget af dens Tilhørende det være sig Bygning, Ager og Engs Hartkorn saavel som Gaardens Bygninger, maa jeg og Arvinger frit at hjemle bemældte Niels Jensen og Arvinger samme imod alle dem som derpaa ville eller kunne tale.

Dette til Bekræftelse under min Haand og Segl og til Vitterlighed har jeg ombudet tvende Mænd med mig at underskrive. Ligesom ogsaa dette Skøde til Tinge maa læses og protokolleres uden mig dertil at kalde.

Oudrupgaard den 11. Juni 1801.

Poul Sørensen.

Til Vitterlighed:

J. Müller.

Poul Pedersen.

At ingen skriftlig Kontrakt eller andet Dokument imellem Køber og Sælger eller andre paa vores Vegne dette Køb betræffende for vort indgaaet eller oprettet, dette bliver herved atteresteret under vort Anbud.

Datum ut supra.

Poul Sørensen.

Niels Jensen.

Niels Jensen og Margrethe havde Datteren:

Mette Nielsdatter, født 4. Maj 1801. Hun blev gift med *Viluds Pedersen* fra Gaard Matr. Nr. 10 i Skjæring, født 1800.

Om Forholdet mellem Villads Pedersen og Svigerfaderen ikke har været godt, vides ikke, men Villads Pedersen og Hustru bor i Hjemmet i Skjæring de første Aar; de 2 ældste Sønner er født i Skjæring.

Villads Pedersens Forældre var *Peder Villadsen*, der var født i Vejlbj 15. Juni 1761 og død i Skjæring 1842, og *Dorte Sørensen*, født 1770 i Skjæring, død 8. Juli 1818.

Peder Villadsens Fader var *Villads Pedersen*, født i Vejlbj 1727, og han blev 1. August 1760 gift med *Ane Nielsen* i Vejlbj Kirke.

Villads Pedersen og Mette Nielsdatter bliver gift 22. Maj 1827. De havde Børnene:

Peder Villadsen, født 1828. Han overtog Gaarden Matr. Nr. 5 i Egaa.

Niels Poulsen Villadsen, født 1829. Han overtog Gaarden Matr. Nr. 17 i Egaa.

Jens Villadsen, født 1835. Han fik Fødegaarden.

Dorte Villadsen, født 1838, der døde ugift 2. Marts 1863.

Niels Jensen fik fra 1835 Aftægt fra Gaarden. Han dør 11. August 1839, og hans Hustru Margrete Rasmusdatter døde 21. Oktober 1829.

Jens Villadsen og Niels Poulsen Villadsen havde nogle Aar Gaarden i Fællesskab efter Faderens Død 18. Februar 1856, og der tilskreves Moderen Aftægt vurderet til 800 Rigsdaler, som ydes fra Gaarden. Mette Nielsdatter døde 4. Februar 1859.

I 1862 blev Niels Poulsen Villadsen gift og overtog Gaard Nr. 17, hvorfor han solgte sin Part af Fødegaarden til Broderen Jens Villadsen for 5000 Rigsdaler, og Jens Villadsen overtog Forpligtelsen til at sørge for Morbroderen Rasmus Jørgensens og Søsteren Dortea Villadsens Underhold.

I 1864 blev Jens Villadsen gift med *Sidsel Laursen Sørensen* fra Vejlbj. Hun var født 4. August 1841 og Datter af Gaardejer *Laurs Sørensen*, født 1798, og *Kirsten Marie Jensdatter*, født 1810. Laurs Sørensens Forældre var Gaardfæster *Søren Pedersen*, født i Vejlbj 1758, og *Ane Jespersdatter*, født 1759.

Jens Villadsen og Hustru havde Børnene:

Villads Villadsen, født 21. December 1865.

Laurs Villadsen, født 1. Oktober 1870.

Jens Villadsen var i 2 Perioder Sogneraadsformand. Efter hans Død 13. Juni 1891 overtog Villads Villadsen Gaarden,

og Moderen vedblev at føre Husholdningen, indtil han 18. Maj 1894 giftede sig med *Maren Troelsen* fra Aale ved Horsens. Hun var født 1864 og Datter af Gaardejer *Troels Nielsen* og Hustru *Jenssine Olesdatter*, begge født i Aale.

Der blev bygget et Hus i Haven til Sidsel Villadsen, hvor hun boede til sin Død 3. Oktober 1934.

Villads Villadsen og Hustru havde Børnene:

Sigrid Villadsen, født 4. November 1899, ugift og bor i Aarhus.

Johanne Villadsen, født 8. Januar 1906. Gift med Ejeren af Gaard Matr. Nr. 5 i Egaa.

Maren Troelsen døde 7. August 1934.

Laurs Villadsen var Læge og boede først i Hjørring, senere i Aarhus og Vejlbj. Han blev i 1907 gift med *Brita Poulsen* fra Stavanger.

De havde Børnene:

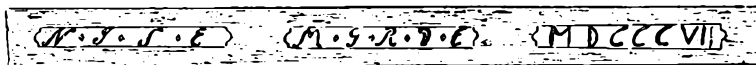
Jens Gustav Villadsen, født 6. Maj 1908. Magister og Med-udgiver af denne Bog.

Kari Cecilie Villadsen, født 7. Maj 1911. Gift 1941 med cand. mag. Poul Bondesen, København, nu ansat ved Aarhus Universitets naturhistoriske Museum.

Knud Bugge Villadsen, født 22. September 1912. Stud. theol. *Laurs Villadsen* døde 1934 i Villa Østbo i Vejlbj.

Villads Villadsen har 1900—1907 og 1920—1928 været Sogneraadformand. I 15 Aar fra 1919 Formand for Aarhus Amts landøkonomiske Selskabs Planteavlsludvalg, er fra 1920 Medlem af Jydske Landboforeningers Planteavlsludvalg og er i Kredsudvalget for Andelsbankens Filial i Aarhus. Han blev 1940 udnævnt til Ridder af Dannebrog.

Villads Villadsen har bygget til Dels en ny Gaard paa Pladsen, hvor den gamle laa. Den gamle Bindingsværkslade, der byggedes i 1876, staar dog endnu, men er forsynet med brandfrit Tag, ligesom de andre Bygninger. Paa en Bjælke over den ny Garage findes en gammel Indskrift:

Matrikelnummer 7 — kaldes nu „Sølyst“,
ejedes ved Egaa Jordernes Udstykning i 1779 af *Søren Laurzen*
i Hjortshøj, og i 1787 boede her en Fæster ved Navn *Søren*
Frandsen, der er født 1758 og død 1825. Han blev gift med
Inger Pedersdatter, født 1766. De havde Børnene:

Mette Sørensdatter, født 1790. Gift med *Peder Nielsen*,
Gaard Matr. Nr. 11.

Frands Sørensen, født 1794. Overtager Gaard Matr. Nr. 9.

Maren Sørensdatter, født 1799, og

Inger Sørensdatter, født 1802.

En anden Søn, *Frands Sørensen*, født 1786, var død som ung.

En ældre Mand, *Søren Sørensen*, der var Ejerens Morbro-

der og født 1715, fik Aftægt fra Gaarden, som *Søren Frandsen*
13. Juni 1803 købte for 2000 Rigsdaler af *Poul Sørensen*.
Oudrupgaard.

Søren Frandsen døde 1825.

Inger Sørensen, den yngste Datter, blev 19. Juni 1826 gift
med *Søren Nielsen*, der er født i Vejlbjby 1803, og de overtog
Gaarden, og Svigermoderen *Inger Pedersdatter* kom paa Aftægt.

Søren Nielsen og *Inger Sørensen* havde Børnene:

Inger Marie Sørensen, født 1828. Gift med *Rasmus Frand-*
sen fra Matr. Nr. 9, Gaardejer i Hejlskov.

Niels Sørensen, født 1836, gift med *Helle Pedersdatter* i
Termestrup.

Søren Sørensen, født 1838. Død ugift i Hejlskov 1864.

Efter *Inger Sørensen*'s Død 10. Februar 1840 gifter *Søren*
Nielsen sig med *Ane Katrine Nielsdatter* fra Vejlbjby, som døde
7. Marts 1843. Der er ingen Børn i Ægteskabet. I 1845 bliver

Søren Nielsen gift med *Ane Nielsdatter* fra Todbjerg, født 1820, og de havde Sønnen *Niels Rasmussen Sørensen*, senere Landstingsmand, født 1847.

Søren Nielsen var Sogneforstander.

Han døde 6. Juni 1848, og Ane Nielsdatter giftede sig 3. August 1849 med sin første Mands Halvbroder *Niels Sørensen Nielsen*, født i Vejlbjerg 1817. Sammen havde de Børnene:

Birgitte Sofie Nielsen, født 1855, gift 16. November 1883 med Søren Andersen, Svinbo.

Nielsine Birgitte Nielsen, født 1857, gift 1878 med Lærer Lodal, Tune.

I 1869 bliver Ane Nielsdatter Enke, og Sønnen Niels Rasmussen Sørensen bestyrer Gaarden for Moderen. Efter at han i 1872 har giftet sig med *Johanne Marie Sørensen*, der er Plejedatter fra Gaard Nr. 15 og født i Elsted 1852, og nogle faa Aar har boet i den mindre Gaard, han købte af Anders Pihlkjær, overtager han Fødegården, og Moderen faar Aftægt fra Gaarden. Ane Nielsdatter dør 1899.

Efter Uroen om Lærerspørgsmaalet her i Egaa blev der i nogle faa Aar holdt Friskole i Niels Rasmussens Storstue af Søsteren Sofie Nielsen, indtil Friskolen blev bygget.

Ved en Drengs Uforsigtighed med Tændstikker brændte Gaarden 1896, og Sommeren derefter flyttedes Gaarden ud til Landevejen, og den ny Gaard blev kaldt „Sølyst“. Den gamle Byggeplads blev solgt til Rasmus H. Rasmussen, der dengang var Ejer af Gaard Nr. 4.

I 1898 blev Niels Rasmussen Sørensen valgt til Landstingsmand, og 1907 blev han kongevalgt Medlem af dette Ting og i 1918 tingvalgt Medlem.

Niels Rasmussen og Hustru havde Børnene:

Søren Peter Sørensen, født 1876, nu pensioneret Kaptajn, boende i Holbæk.

Niels Sørensen, født 1882. Gaardejer i Lisbjerg.

Ane Dortea Sørensen, født 1886. Gift med Købmand Raarup og bor nu ved Taastrup paa Sjælland.

Johannes Sørensen, født 1887. Gift med Ruth Mary Rasmussen. Han var 1915—1919 Kapellan i Storehedinge, 1919—1922 Sognepræst i Hellested, 1922—1932 Sognepræst i Herfølge og fra 1932 Sognepræst i Helsingør og Slotspræst paa Kronborg.

Niels Rasmussen Sørensen og Hustru døde begge 1929 i Roskilde, hvor de levede deres sidste Aar.

Alle Børnene antog Slægtsnavnet *Dalsager*.

I 1908 blev Gaarden solgt til *Peder Blaabjerg* for 55.000 Kr. Han er født paa Øster Blaabjerg paa Mors 1885, og han var gift med *Jenssine Vinter* fra Mellemmølle, født 1885, Datter af *Martinus Vinter*.

De havde Børnene:

Johannes Blaabjerg, født 21. August 1917.

Karen Blaabjerg, født 7. Juni 1924.

Peder Blaabjerg købte 1921 16 Td. Land af Gaard Nr. 8 ved denne Gaards Udstykning til 1650 Kr. pr. Td. Land, og dette Areal lagdes under hans egen Gaard.

1923 solgte *Peder Blaabjerg* Gaarden til *Jens Terkelsen Busk* fra Pannerup for 125.000 Kr. uden Kreaturbesætning. *Jens Terkelsen Busk* er født i 1882 paa Mastrupgaard, gift med *Oline Pedersen*, født i Aarhus 1887. De har Børnene:

Anna Busk, født i Pannerup 1913, gift 19. August 1941 med Chauffør *Kristjan Nørgaard*, Mørke,

Marie Busk, født i Pannerup 1914,

Else Busk, født i Pannerup 1917, gift 30. Marts 1940 med Løjtnant *Kristjan Pris Andersen*. De har købt Gaard i Lime,

Frida Busk, født i Pannerup 1921,

Inge Busk, født i Egaa 1924.

Forstander *Ejnar Pedersen*, Egaa Efterskole, købte 1935 1 Td. Land af den Ende af Marken nærmest Byen og anlagde der en Køkkenhave. Denne Have beholdt *Pedersen* ved Skolens Salg.

Matrikelnummer 8 — kaldet „*Sønderhøjgaard*“, ejedes af *Søren Laurzen*, Hjortshøj, i 1788 og var ved ældre Matrikulering under Nr. 1 ansat til Hartkorn 6 Td. 4 Skp.

1787 var den ugifte *Rasmus Jensen*, født 1759, Fæster af Gaarden, og Moderen *Maren Mikkelsdatter*, der var paa Af-tægt, holdt Hus for ham. Hun døde 19. Juli 1799 — 80 Aar gammel. *Rasmus Jensen* gifter sig 1789 med *Ellen Sørensen*, født 1765, og de har Børnene:

Jens Rasmussen, født 1790,

Søren Rasmussen, født 1791,

Maren Rasmusdatter, født 1794. Gift 5. Maj 1816 med *Søren Andersen*, som er Søn af Gdr. *Anders Krause*, Skjæring.

Marie Anna Rasmusdatter, født 1796, gift 20. August 1820 med *Frands Sørensen* fra Gaard Nr. 9, og

Mikkel Rasmussen, født 1804.

Som *Karl* har de i 1801 *Jørgen Rasmussen*, der var 23 Aar og Nationalsoldat.

Rasmus Jensen køber i 1805 Gaarden af *Poul Sørensen, Oudrupgaard*, for 2000 Rigsdaler.

Rasmus Jensen dør 1827, og Enken Ellen Sørensen ejer Gaarden, men skøder den samme Aar til Sønnen *Mikkel Rasmussen*, som 26. September 1828 bliver gift med en Datter af Gaardejer Peder Villadsen, Skjæring, ved Navn *Ane Marie Pedersdatter*, født 1807. Ellen Sørensen dør 28. Maj 1837.

Mikkel Rasmussen og hans Kone har Døtrene:

Ane Dorte Mikkelsdatter, født 1831, gift med A. Pedersen, Grevelund,

Maren Mikkelsdatter, født 1833,

Inger Marie Mikkelsdatter, født 1838.

Mikkel Rasmussen dør 1880, og Ane Marie Pedersdatter dør 1885.

1855 blev Maren Mikkelsdatter gift med *Hans Jessen*, født i Skejby 1829, og de overtager 1857 Gaarden. Mikkel Rasmussen og Ane Marie faar Aftægt fra Gaarden. Maren Mikkelsdatter og Hans Jessen har Børnene:

Mikkeline Marie Jessen, født 1858. Gift med Sagfører Fridmodt, København.

Niels Jessen, født 1860. Gift med Ane Andersen, Svinbo. Anden Gang med Marie Hjortshøj, Vejlbj.

Anders Jessen, født 1863. Gift med Ane Sommer, Skejby, og overtog hendes Fødegaard.

Ane Marie Jessen, født 1868. Gift 11. Maj 1897 med Jakob Knudsen, Stilling, senere Grumstrup, og

Signt Jessen, født 1877. Gift 21. Marts 1899 med Hans Ras-

mussen fra Gunnestrup, Søn af Kristian Rasmussen, Gunne-
strup, og de overtog hendes Fødegaard.

Hans Jessen byggede et pænt Hus ovenfor Gaarden, hvor
han og hans Kone, der døde 1906, boede i nogle Aar. Hans
Jessen døde 1915.

Hans Jessen skænkede en Sum Penge til Indkøb af et Orgel
til Egaa Kirke.

Hans Rasmussen solgte i 1921 Gaarden til et Konsortium
for 100.000 Kr., og Handelsmand *Niels Pedersen Sejr* købte
den Del af Marken indenfor Landevjen og 10 Td. Land Eng
for 54.000 Kr. Gaardens nybyggede Stuehus sammen med Hans
Jessens Bolig og 1 Td. Land blev solgt til en Kreds af Egnens
Beboere, der i Sommerens Løb indrettede Bygningerne til Ef-
terskole, som overtoges af Forstander *Ejnar Pedersen*, der var
gift med *Ingeborg Ipsen*. De havde Børnene:

Erling Pedersen. Nu Plantør i Tranum.

Edle Pedersen. Gift 25. Juli 1927 med Konsulent Mads
Astrup Pedersen i Aalborg.

Inger Pedersen. Hun er Massøse.

Bent Pedersen. Ejer en Gaard paa Lisbjerg Mark.

Karen Pedersen. Gift med Ingeniør Zacharias. De boede
først i København, men er siden flyttet til Aarhus.

Skolen kunde ved Indvielsen rumme 30 Elever, men For-
stander Pedersen udvidede Skolens Bygninger og byggede Gym-
nastiksal, saa Skolen senere kunde have 60—70 Elever.

Ejnar Pedersen solgte 1938 Skolen til cand. theol. *Tage
Dybkjær*, født i Beder.

Han blev 4. April 1936 gift med *Karin Jerdén* fra Malmø.
De har Børnene:

Bjørn Dybkjær, født 7. Maj 1937,

Torben Dybkjær, født 20. Oktober 1939, og

Aase Dybkjær, født 31. Maj 1941.

Da Hovedbygningen var solgt, lavede Niels Sejr den nord-
lige Ende af et nyt Udhus om til Beboelse.

Han solgte Ejendommen i 1923 til *Peter Blaabjerg*, der
Aaret efter byggede et nyt, flot Stuehus mod Syd med en god
Udsigt over Aarhusbugten. 1929 solgte Peter Blaabjerg Ejen-
dommen for 43.000 Kr. til Præstegaardsforpagter *Knud Peter
Knudsen* fra Todbjerg, født i Vorre 1872. Han var først gift
med *Kjerstine Damgaard*, født i Segalt 1872. Efter hendes Død

blev Knud Peter Knudsen gift med *Sidsel Marie Pedersen* fra Skivholme.

I første Ægteskab var Børnene:

Magda Knudsen, født 1899. Gift med Uddeler Søren Sørensen, Mejlby.

Kjerstine Knudsen, født 1901. Gift i Canada.

I sidste Ægteskab er Børnene:

Anna Knudsen, født 1904. Gift 23. Maj 1929 med P. Bjerre, Sørslev.

Karen Knudsen, født 1905. Ugift.

Niels Knudsen, født 1906. Ejer en Gaard i Skivholme.

Signe Knudsen, født 1908. Ugift.

Peter Knudsen, født 1910. Ejer nu en Gaard i Sall.

Anker Knudsen, født 1911. Har overtaget Gaarden 1938.

Ellen Margrethe Knudsen, født 1915. Ugift.

Knud Peter Knudsen led af ondartet Sukkersyge og blev i Sommeren 1941 indlagt paa Grenaa Sygehus, hvor han blev opereret for Koldbrand, der gjorde det nødvendigt at tage den ene Fod.

Matrikelnummer 9

var ved Udstykningen af Egaa Jorder delt saaledes, at 2 Tdr. 0 Skp. 3 Fdk. Hartkorn hørte til „Friisenvold“ i Ørum Sogn, og den anden Del af Gaarden havde efter Matrikelen af 1664 Nr. 16 3 Tdr. 5 Skp. og hørte til „Frijsenborg“ Gods.

I 1779 er *Niels Frandsen*, der er født 1751, Fæster af Gaarden. Han blev 1782 gift med *Karen Kristensdatter*, født 1750, der tidligere har været gift med *Peder Jørgensen*, og hun har fra første Ægteskab Børnene:

Johanne Pedersdatter, født 1769, og

Kristen Pedersen, født 1780,

og i Ægteskabet med *Niels Frandsen Datteren*

Maren Nielsdatter, født 1784.

Karen Kristensens Svigermoder, *Anna Pedersdatter*, født 1715, faar Aftægt. *Niels Frandsen* køber i 1802 den Del, der tilhører „Friisenvold“, for 375 Rigsdaler, og 1808 den Del, der hørte under „Frijsenborg“, for 1000 Rigsdaler. *Karen Kristensen* dør 7. April 1824, og *Niels Frandsen* dør 11. Marts. 1825.

Sønnen *Kristen Pedersen* har en Tid ejet Gaarden. Han var gift med *Maren Pedersen* fra Gaard Nr. 10.

I 1820 ejer *Frands Sørensen*, født 1794, fra Gaard Matr. Nr

7 Gaarden. Han blev gift med *Mariane Rasmusdatter* fra Gaard Matr. Nr. 8. Hun er født 1796. De har Børnene:

Niels Frandsen, født 1821. Han overtog senere Gaarden.

Inger Frandsdatter, født 1822. Gift med Mogens Nielsen i Tilst.

Rasmus Jensen Frandsen, født 1825. Blev Gaardejer i Hejlskov.

Søren Frandsen, født 1828. Han overtog senere Gaard Nr. 2 i Egaa.

Frands Sørensen fandt man druknet ved Stranden Aar 1834 ved en stor Sten ud for hans Mark, og denne Sten blev i mange

Aar kaldt „Frands' Sten“.

Mariane Rasmusdatter blev 22. Maj 1835 gift med *Frands Pedersen*, født 1809 i Gaard Nr. 4. De havde Datteren

Maren Frandsen, født 1835, gift med Gaardejer Peder Pedersen, Tilst, 1857.

I 1854 afstaar Frands Pedersen Gaarden til Stedsønnen *Niels Frandsen*, og der bliver lavet Aftægtsbolig i den vestlige Ende af Udhuset ud mod Vejen. Niels Frandsen bliver 1855 gift med *Maren Jensdatter*, der er født 1830 i Gaard Nr. 11 og Datter af Jens Bomholt og Mette Sørensdatter. Frands Pedersen døde 23. November 1884.

Niels Frandsen køber Husene Matr. Nr. 44, 45, 46 og 50 og lægger Jorden under sin Have, og da der skulde opføres Huse for de nedbrudte, blev der bygget 2 Huse paa Skifter i Engen.

Niels Frandsen og Hustru havde Børnene:
Frands Nielsen Frandsen, født 1858, der overtog Gaarden, og
Marie Frandsen, født 1862, Gift 23. November 1888 med
Jens Helbo, der overtog Holmegaard, som Niels Frandsen nogle
Aar i Forvejen havde købt.

Niels Frandsen lod bygge et Ligkapel paa Kirkegaarden. —
Han døde 1897, og hans Hustru, Maren Jensdatter, 1890. Gaar-
den overtoges af Sønnen Frands Nielsen Frandsen, som blev
gift 1892 med sit Søkendebarn *Kjerstine Pedersen*, født 1865,
Datter af Gaardejer Peder Pedersen, Tilst, senere Illerup. Pe-
der Pedersen var gift med ovenfor nævnte Maren Frandsen,
der var Datter af Frands Pedersen og Mariane.

Frands Nielsen Frandsen døde 1909, og Kjerstine Pedersen
drev Ejendommen ved en Bestyrers Hjælp i de første Aar og
senere ved Sønnens Hjælp. En af Karlene, *Peder Nielsen*, havde
nu i 1940 været i Gaarden i 25 Aar og hædredes paa sin Fød-
selsdag den 4. November 1940 med Det kongelige Landhushold-
ningsselskabs Sølvmedalje. Fodermesteren, *Niels Mogensen
Nielsen*, har været i sin Plads dér i Gaarden i ca. 18 Aar.

Frands Nielsen Frandsen og Kjerstine Pedersen har kun
en Søn, *Niels Frandsen*, født 19. August 1892. Han har nu
overtaget Gaarden, og Moderen, der til daglig kaldes „Stine“,
tilser Husvæsenet som sædvanligt.

Matrikelnummer 10

havde ved begge de foregaaende Matrikuleringer Nr. 3. — Om
Matrikelnumrene 10 og 11 hedder det i Øster Lisbjerg Her-
reds Præstelønningsbog af 1772, at der er en Gaard i Egaa,
der bebos af to Mænd, *Søren Andersen* og *Niels Pedersen*, med
Hartkorn 12 Tdr. 3 Skp. 3 Fdk. 1 Alb., hvoraf Præsten faar
alle tre Tiender, mens Herligheden tilhører *Søren Laursen*, bo-
ende i Hjortshøj. Efter den for nærværende Tid gjorde Akkord
nyder Præsten for Tjeneste og al anden Afgift 5 Tdr. Rug, 6
Tdr. Byg, 10 Tdr. Havre, som betales med Penge efter Kapitels-
takst, 1 Brandsvin, som betales med 1 Rigsdaler, 2 Lam, 2 Gæs
og 4 Lispund Smør, og det tilføjes, at Gaardens Bygninger er
i god og forsvarlig Stand.

Om den nævnte Søren Laursen i Hjortshøj har det trods
ihærdige Forsøg ikke været muligt at finde ret megen Oplys-
ning, og heller ikke at faa opklaret, paa hvilken Maade han
kommer i Besiddelse af 12 Gaarde og en Del Huse her i Egaa.

Han er selv Fæster af den Gaard, han bebor i Hjortshøj. Han er født 1736, men hans Fødsel er ikke noteret i Hjortshøj eller Todbjerg Sognes Kirkebøger, saa han maa være tilflyttet Sognet. Han er gift med den 8 Aar ældre *Abellone Nielsdatter*, der tidligere har været gift. De har Sønnen *Poul Sørensen*, om hvem det hedder i Kirkebogen, at han 7. Septbr. 1781 blev gift med Pigen *Anne Marie Pedersdatter* af Kankbølle efter kongelig allernaadigst Bevilling, som var nødvendig, da de var Næstsøskendebørn. „Forløftesmænd“ var Søren Laursen, Hjortshøj, og Poul Pedersen, Kankbølle.

Poul Sørensen køber senere Oudrupgaard i Hundslund Sogn.

og det er antagelig til dette Køb, han af Proprietær Secher, Hjortshøjlund, 1. Juli 1799 laaner 3000 Rigsdaler.

Det ligger nær at slutte, at han som Bondesøn ikke kunde rejse fra sin Hjemstavn før efter Stavnsbaandets Løsning, selv om Folketællingslisten af 1787 viser, at han ikke mere var i Hjemmet i Hjortshøj.

De købte Gaarde og Huse i Egaa har tidligere hørt til Skjæring Munkegaard; men det har ikke været muligt at finde noget Salgsdokument, saa det vides ikke bestemt, naar Søren Laursen købte dem, eller hvor meget han gav for dem. Hvor han har faaet Midler til at købe Halvdelen af Egaa By, vides heller ikke; men han har i 1783 laant 1000 Rigsdaler, og igen 1785 2000 Rigsdaler af Proprietær Secher, Hjortshøjlund, men de købte Ejendomme har sikkert kostet mere.

Søren Laursen døde i Hjortshøj 25. April 1792, og Enken

overtager Boet og sælger inden sin Død en Del af Ejendommene, og Resten sælges af Sønnen Poul Sørensen i Aarene efter 1800.

I 1787 boede i Gaarden Matrikelnummer 10 Fæsteren *Peder Jørgensen Bruus*, der er født i Følle 1753. Han er 1785 gift med *Kirsten Olesdatter*, der tidligere har været gift med *Søren Andersen* og i første Ægteskab havde Børnene:

Peder Sørensen, født 1763, og

Inger Sørensen, født 1765,

og i Ægteskabet med *Peder Jørgensen Bruus*:

Maren Pedersdatter, født 1785, gift 1808 med Gaardejer *Kristen Pedersen*, der en Tid ejede Gaard Nr. 9.

Søren Pedersen, født 1787, død 1. August 1812.

Aar 1800 sælger Poul Sørensen, Oudrupgaard, Gaarden til *Peder Jørgensen Bruus* for 250 Rigsdaler. Den lave Pris, der gives for Gaarden i Forhold til de andre Gaardes Købesum, er vel fordi der gaves Naturalydelse til Præsteembedet.

Kirsten Olesdatter, der er født 1748, dør 19. Juni 1817.

Efter *Kirsten Olesdatters* Død giftede *Peder Jørgensen Bruus* sig 15. April 1818 med *Birte Pedersdatter*, der er født 1791.

Peder Jørgensen Bruus dør 8. Maj 1834, og *Birte Pedersdatter* giftede sig 10. Oktober 1834 med Arvfæster *Jens Andersen* fra Gaard Matr. Nr. 1 i Skjæring, der fra sit første Ægteskab med *Dorte Kirstine* havde 5 Børn, hvoraf den yngste, *Ane Dorte Jensdatter*, blev gift 1840 med *Peder Kristensen Bruus*, født 1815 (Søn af *Kristen Pedersen* og *Maren Pedersdatter*), der havde 2 Børn, der begge døde unge. Ved *Peder Kristensen Bruus'* Overtagelse af Gaarden fra *Jens Andersen*, Skjæring, blev Gaarden vurderet til 1650 Rigsdaler samt Af-tægt. — *Jens Andersen* døde 1861.

Efter *Peder Kristensens* Død 1847 blev Gaarden vurderet til 600 Rigsdaler, og hans Enke, *Ane Dorte Jensdatter*, blev 1849 gift med *Peder Pedersen*, kaldet *Bruus*, Søn af *Peder Nielsen* fra Matr. Nr. 11. De havde Børnene:

Peder Pedersen Bruus, født 1849. Overtog Gaarden Dagland.

Mette Pedersen Bruus, født 1852. Gift 1880 med J. Adam Sørensen.

Jens Peter Pedersen Bruus, født 1855. Fik senere en Gaard i Lillering. Han døde i Skjæring 9. Oktober 1940.

Niels Peter Pedersen Bruus, født 1857. Rejste til Amerika.

Søren Pedersen Bruus, født 1859. Overtog Fødegaarden.

Ane Dortea Jensdatter døde 1867.

I 1875 blev Mette Pedersen Bruus gift med *Jens Adam Sørensen* fra Gaard Nr. 2, og Gaarden blev delt ved Landevejen, saaledes at Jens Adam fik den inderste Halvdel, og Peder Pedersen Bruus byggede en ny Gaard, som kaldtes Dagland, paa den yderste Halvdel. Han blev gift 29. December 1879 med *Kirstine Sørensen* fra Gaard Matr. Nr. 12 i Skjæring. De havde Børnene:

Aksel Pedersen Bruus, der døde ung.

Ane Pedersen Bruus, født 1881.

Eva Pedersen Bruus, født 1884.

Peder Pedersen Bruus døde 23. April 1885, og Kirstine Sørensen giftede sig med *Mads Helge Nielsen* 12. April 1886. Mads Helge er født i Skader 1861. De havde Børnene:

Ragnhild Helge Nielsen, født 1887.

Harald Helge Nielsen, født 1889.

Magnus Helge Nielsen, født 1894.

Kirstine Sørensen døde 28. September 1896, og Mads Helge giftede sig 3. December 1897 med *Marie Rasmussen*, født 1865. Hun døde 20. Juli 1898, og Mads Helge giftede sig 1900 med *Laura Pedersen*, født 1874. De havde Børnene:

Frode Helge Nielsen, født 1901. Han døde 5. Marts 1923.

Gunnar Helge Nielsen, født 8. Januar 1903.

Folmer Helge Nielsen, født 4. Februar 1905. Gift 14. Maj 1932 med Eva Himmelstrup.

Aage Helge Nielsen, født 20. Juni 1906.

Signe Helge Nielsen, født 1. Juni 1908. Hun døde 17. Februar 1940 ugift.

Svend Helge Nielsen, født 28. November 1909.

Rigmor Helge Nielsen, født 28. Januar 1911.

Børge Helge Nielsen, født 1915.

Mads Helge Nielsen døde 11. August 1918. Mads Helges Enke beholdt Gaarden til 1930, og de ældste af Sønnerne var skiftevis Bestyrere af Landbrugsvirksomheden. *Folmer* overtog Gaarden i 1930, og i 1932 giftede han sig som nævnt med *Eva Himmelstrup*, født 7. April 1906 og Datter af Førstelærer Himmelstrup, Egaa. De havde Børnene:

Finn Helge Nielsen, født 27. September 1933, og

Aase Helge Nielsen, født 17. Februar 1937.

1937 solgte *Folmer Helge Nielsen* Gaarden til Handelsgart-

ner *Harmsen* i Hasle for 52,000 Kr. Denne byggede et stort Drivhus og driver Gaarden til Dels som Gartneri.

Jens Adam Sørensen og Mette Pedersen Bruus havde Datteren *Ane Dortea Sørensen*, født 1877.

Mette Bruus døde 1879, og Jens Adam giftede sig 22. Oktober 1880 med *Ane Kirstine Marie Jakobsen*, Datter af Gaardejer Rasmus Jakobsen, Matr. Nr. 19 b.

De havde Børnene:

Mette Sørensen, født 1882.

Sofie Sørensen, født 1883.

Peder Bruus Sørensen, født 1886.

Rasmus Sørensen, født 1887.

Ejner Sørensen, født 1891.

Jens Adam solgte Gaarden i 1886 til Svogeren *Søren Bruus*, der blev gift 18. Maj 1886 med *Ellen Marie Sørensen*, født 1861, fra Gaard Nr. 12 i Skjæring.

De havde Børnene:

Peder Bruus, født 1887. Han overtog Gaarden.

Aksel Bruus, født 1888. Er hjemme paa Gaarden.

Valborg Bruus, født 1889. Gift med Magnus Brandstrup, Edslev. Han er født i Gaard Nr. 21 i Egaa.

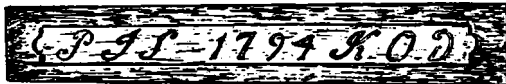
Aage Bruus, født 1892. Gift med Elna Grosen fra Gaard Nr. 12 i Skjæring. Han har Gartneri og Planteskole ved Nibe.

Ellen Marie Sørensen døde 1895.

Søren Bruus var en meget virksom Mand ogsaa uden for sin egen Bedrift. Det var ved hans Agitation, at Egaa Brugsforening blev oprettet i 1890, og han var dens første Regnskabsfører. Han var ligeledes i 19 Aar Formand for Viruplund Mejeri.

Søren Bruus døde 30. Maj 1935, og den ældste Søn, *Peder Bruus*, der er gift, overtog Gaarden.

Paa en gammel Bjælke er indhugget:

Paa et Skifte i Engen, der har hørt til Matr. Nr. 10, har Fisker Jens Marius Jensen bygget et Hus til Beboelse. Dette er nu overtaget af hans Sønner.

Matrikelnummer 11

var ligesom Nr. 10 Annexgaard til Præsteembedet i Hjortshøj med Ydelser til dette. Den havde under Matrikuleringen 1664 Nr. 2, og ved de senere Nr. 11. Den tilhørte *Søren Laursen* i Hjortshøj.

1787 boede her en Fæster, *Niels Pedersen*, født 1743, og han var gift med *Maren Frandsdatter* (født 1748) fra Gaard Nr. 7. De havde 5 Børn:

Maren Nielsdatter, født 1773.

Anne Nielsdatter, født 1777.

Johanne Nielsdatter, født 1780.

Peder Nielsen, født 1782.

Ellen Nielsdatter, født 1786.

Maren Frandsdatter døde 9. Juni 1808. Niels Pedersen døde 31. August 1820.

Peder Nielsen købte Gaarden af sin Fader i 1808 for 500 Rigsdaler. Den forholdsvis lave Købesum skyldes Afgiften i Naturalier til Præsteembedet.

Peder Nielsen var gift med *Mette Sørensdatter*, født 1790 i Gaard Nr. 7 og Datter af *Søren Frandsen* og *Inger Pedersdatter* og Søster til *Frands Sørensen*, der ejede Gaard Nr. 9.

De havde Børnene:

Niels Pedersen, født 1814. Gift med Enke *Mariane Andersdatter* fra Gaard Nr. 15 i Skjæring.

Søren Pedersen, født 1822.

Peder Pedersen, født 1825, som overtog Gaard Nr. 10 i 1849.

Inger Pedersen, født 1827. Gift med Anders Mikkelsen, Skjæring.

Efter Peder Nielsens Død 1828 blev Mette Sørensdatter 18. September 1829 gift med *Jens Nielsen Bomholt*, der er født i Vejlbj 1804 og Søn af Gaardejer *Niels Knudsen*, Vejlbj.

De havde Datteren *Maren Jensdatter*, født 1830. Gift med Niels Frandsen, Ejer af Gaard Nr. 9.

Mette Sørensdatter døde 14. December 1839, og Jens Nielsen Bomholt blev 1840 gift med *Ane Sørensen*, Datter af Søren Andersen Krause, Ejer af Gaard Nr. 15 i Skjæring. Hun døde 30. September 1844.

De havde Sønnen *Niels Jensen Bomholt*, født 1842 og gift med Edel Kirstine Svendsdatter. Han købte en Gaard i Søften.

Efter Ane Sørensdatters Død blev Jens Nielsen Bomholt 1845 gift med *Inger Sørensdatter*, født 1824, Søster til Ane Sørensdatter. De havde Børnene:

Søren Jensen Bomholt, født 28. December 1846.

Mette Marie Bomholt, født 1847, gift 1875 med Søren Poulsen.

Ane Bomholt, født 1849, gift 1875 med Møller Søren Andersen.

Peder Jensen Bomholt, født 1852, gift 11. Juni 1880 med Marie Villadsen.

Niels Jensen Bomholt (som Regel kaldt Poulsen), født 1854. Gift 1878 med Ane Hedegaard.

Marie Sofie Bomholt, født 1856. Gift med Niels Hansen.

Niels Peter Jensen Bomholt, født 1859. Døde ugift 1917.

Mariane Jensen Bomholt, født 1862. Gift 1889 med Mads Olesen fra Bøvling.

Nielsine Jensen Bomholt, født 1864. Gift 1891 med Jørgen Krause Villadsen fra Gaard Nr. 5.

Efter Jens Nielsen Bomholts Død 19. Juli 1870 overtager *Søren Bomholt* Gaarden, og Inger Sørensdatter har til sin Død 14. Juni 1882 Ophold paa Gaarden.

Peder Jensen Bomholt døde i Egaa 8. November 1906.

Søren Bomholt giftede sig 1904 med sin Husbestyrerinde *Karen Kristensen* fra Vejlbj, og de havde Børnene:

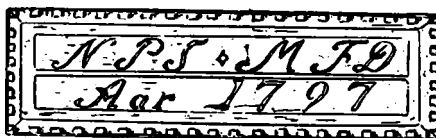
Inger Bomholt, født 1904. Husassistent i Aarhus.

Jens Bomholt, født 1905. Har Ejendom i Hesselballe.

Marie Bomholt, født 1906. Gift i Skjæring 3. November

1933 med Bernhard N. Toft. Over Stuehusets Indgangsdør findes en Tavle med Bogstaverne:

Søren Bomholt og Svogeren *Niels Hansen*, der er født i Rolsted paa Fyn 1853 og gift 1889 med Marie Bomholt, delte i 1888 Marken, og Niels Hansen byggede en ny Gaard Syd for Landevejen.

Søren Bomholt solgte sin Gaard 1924 til et Konsortium, der igen solgte 10 Tdr. Land til *Ejner Grosen* og 5½ Td. Land til Boelsmand *Niels Andersen*. Resten, ca. 18 Tdr. Land, blev solgt til *Anders Theodor Jensen*, der er gift med *Dortea Jensen*.

De har Børnene:

Viggo Jensen, født 1915.

Gerda Jensen, født 1918.

Ejner Jensen, født 1921.

Karen Kristensen døde 13. December 1933. Søren Bomholt flyttede efter Gaardens Salg til et Hus i Egaa, hvor han døde 28. April 1932.

Niels Hansen og Marie Bomholt havde Børnene:

Jens Bomholt Hansen, født 10. December 1890.

Ingrid Bomholt Hansen, født 2. Marts 1892. Gift med *Marius Rasmussen*.

Kirsten Bomholt Hansen, født 8. November 1893. Gift med *Svend Grosen*.

Jens Bomholt Hansen blev gift med *Kirstine Sørensen*, Datter af *Rasmus Tyrresen Sørensen* og født 5. September 1916, og samtidig overtog han Fødegaarden, og Niels Hansen og hans Kone flyttede ned i Huset „Bakkely“, som var bygget nogle Aar forud for at have Badegæster. Niels Hansen var Sogne- raadskasserer fra 1904 til 1907. Han døde 23. December 1929, og hans Kone døde 23. April 1938.

Jens Bomholt og *Kirstine* har Børnene:

Eli Bomholt, født 23. November 1917.

Bodil Bomholt, født 12. Maj 1921.

Herdis Bomholt, født 22. Juli 1925.

Sigrun Bomholt, født 17. Juni 1927.
Anne Marie Bomholt, født 3. Maj 1931.

Matrikelnummer 12

tilhørte ved Udstykningen *Søren Laursen*, Hjortshøj, og var under de foregaaende Matrikuleringer ansat under Matr. Nr. 13.

I 1787 boede i Gaarden Fæster *Søren Jensen*, der var født 1748, og han var gift med *Karen Pedersdatter*, der var født 1759. Ingen af dem har tidligere været gift, og de har Børnene:

Ellen Sørensdatter, født 1779.

Mette Sørensdatter, født 1781.

Jens Sørensen, født 1783, Morfar til Severin og Konrad Jørgensen (se vedhæftede Stamtavle Nr. 2).

Peder Sørensen, født 1785. Gift med Husmand Kristen Pedersens Datter i Egaa, Anne Kristensdatter, i 1817. Han døde 1867, 81 Aar gammel.

Dortea Kirstine Sørensdatter, født 1788, og

Johan Sørensen, født 1790.

Søren Jensen dør 28. April 1795, og Enken *Karen Pedersdatter* gifter sig med *Jens Ovesen*, født 1763, og de har Børnene:

Søren Jensen (Yde), født 1796. Han overtog senere Gaarden.

Karen Jensdatter, født 1799.

Se Stamtavle Nr. 3.

Jens Ovesen køber 16. Juni 1804 Gaarden af Poul Sørensen, Oudrupgaard, for 1000 Rigsdaler. Han overdrager 1828 Gaarden til Sønnen *Søren Jensen Yde*, der er gift med *Ane Rebekka Pedersdatter*, der er født 1804, og *Jens Ovesen* og hans Kone

faar Aftægt fra Gaarden. Vistnok i Jens Ovesens Tid solgtes Brobjerg til *Anders Hvejsel*, der byggede Gaard dér.

Jens Ovesen døde 16. Maj 1838, og Karen Pedersdatter døde 2. Maj 1847.

Mens Jens Ovesen havde Gaarden, fandtes den bekendte Egaa Runesten (som tidligere havde staaet paa Gaardens Jord paa Brobjerg) i Kirkegaardsdiget mellem Kirkegaarden og Jens Ovesens Toft. Den mindste Del — Topstykket — fandtes dog senere af Sønnen *Søren Yde*.

Søren Jensen Yde og Ane Rebekka har Børnene:

Jens Sørensen, født 1829.

Mette Kirstine Sørensdatter, født 1830. Gift med Rasmus Dideriksen, Elev.

Peder Sørensen Yde, født 1833.

Niels Sørensen Yde, født 1838. Musiker.

Ole Sørensen Yde, født 1839. Møller i Ørting. Stamfader til Højskoleforstander Rasmus Nielsen, Sørslev. Se vedhæftede Stamtavle.

Mette Kirstine Sørensen gifter sig 1857 med *Rasmus Dideriksen* fra Elev, der er født 1830. De har Sønnerne:

Søren Jensen Yde Dideriksen, født 1858.

Diderik Sørensen Dideriksen, født 1859.

Søren Jensen Yde solgte Gaarden til Rasmus Dideriksen 21. December 1857 for 1500 Rigsdaler, og han og hans Kone faar Aftægt fra Gaarden, og Musiker Niels Yde bor hos Aftægtsfolkene.

Rasmus Dideriksen og Hustru rejste dog fra Gaarden; der sagdes, at Gaarden ikke kunde svare til den store Aftægt, og i 1870 har Søren Yde en ugift Bestyrer ved Navn *Jens Pedersen* fra Draaby. Derefter blev Gaarden solgt til flere forskellige Mænd efter hinanden, først *Bæk*, saa *Skov* og ejedes senere, 1875 —82, af *Rasmus Jensen*, født i Voldum 1843, og hans Hustru, *Karen Thomsen* fra Vester Hassing; men ogsaa han rejste, og han solgte Gaarden til *Mads Pedersen*, der i nogle Aar havde handlet med Byens Mælk, mens han boede i Matr. Nr. 1. Søren Yde, der døde, mens M. Pedersen ejede Gaarden, havde solgt noget Jord fra ogsaa inden for Landevejen, og der var bygget en Ejendom ved Landevejen, som i Tidens Løb havde mange forskellige Ejere, indtil *Niels Andersen*, der i mange Aar kørte Mælk til Aarhus, købte Ejendommen. Noget af den frasolgte Jord, som kaldtes „Kringlen“, ca. 6 Tdr. Land, købte M. Peder-

sen tilbage til Gaarden. I 1899 solgte han Gaarden til *Niels Nielsen*, født 7. April 1871 i Matr. Nr. 21 i Skjæring. Han blev 7. Juli 1899 gift med Kristen Jørgensens Datter *Helene Jørgensen*, født 27. Juni 1877. Helene døde 3. Februar 1925.

De havde Børnene:

Karl Nielsen, født 23. Marts 1900.

Kristian Nielsen, født 25. April 1902.

Marius Nielsen, født 24. Maj 1903.

Magnus Nielsen, født 11. Oktober 1904.

Aksel Nielsen, født 14. April 1906.

Ejner Nielsen, født 7. April 1908.

Jens Nielsen, født 24. Maj 1909.

Niels Nielsen døde 1919, og Gaarden blev solgt 1925 til Boelsmand *Rasmus P. Rasmussen*, der var gift med en Datter af Hans Bak Pedersen, *Sine Pedersen*, født 1868, og de boede først i Hans Baks Ejendom, før de købte Gaarden. Rasmus P. Rasmussen er født 1881. Sine Pedersen døde 30. Okt. 1931.

De havde Sønnen *Hans Bak Rasmussen*, født 23. December 1905. Han blev 22. Oktober 1930 gift med *Erna Petra Bang* fra Bode pr. Ørsted.

Efter Sine Pedersens Død giftede Rasmus P. Rasmussen sig med *Johanne Rasmussen*, født 1882 og Datter af Kristen Peter Rasmussen og Mette Marie Aabo. Mette Marie Aabo døde 2. Juli 1933, 77 Aar gammel.

Hans Bak Rasmussen overtog Gaarden i Forpagtning. Han og hans Kone har Sønnen *Gunnar Bak Rasmussen*, født 5. Februar 1936.

Paa det Stykke Jord, der var frasolgt ved Landevejen, byggede *Andreas Pedersen Hvejsel* en Gaard indenfor Landevejen. Han var født i Ormslev 1826, og hans Hustru *Ane Marie Søndergaard* var født i Kolt 1819. De havde Børnene:

Ane Marie Petra Andreassen, født 1855, som senere boede i Thorsager, og

Anders Peter Hvejsel, født 1858.

Andreas Hvejsel var i en Periode Sogneraadsmlem. Han solgte midt i 70'erne Gaarden til *Jørgen Nielsen* fra Egaa. — Jørgen Nielsen var født i Gaard Nr. 15 i 1829 og gift med *Kirsten Rasmusdatter*, født 1822. Hun døde 1878, og Jørgen Nielsen døde 1891.

De havde Børnene:

Line Nielsen, født 1858.

Niels Peter Nielsen, født 1860. Han overtog senere Gaarden. Han var gift med *Mette Marie Nielsen* fra Sabro.

De havde Børnene:

Kristine Nielsen, født 1886.

Jørgen Nielsen, født 1888.

Marius Peter Nielsen, født 1889.

Senere blev Gaarden solgt til *Per Pedersen*, født 1874, Søn af *Anders Pedersen*, Skjæring, og gift med *Ane Marie Nielsen*, født 1878. Hun var Datter af *Mogens Nielsen*, Solklint.

Han solgte den til *Søren Jensen Sørensen*, født 12. Maj 1877 og gift med *Ane Marie Sørensen*, født 8. Maj 1887. De har Børnene:

Edith Marie Jensen Sørensen, født 22. Februar 1909.

Harald Jensen Sørensen, født 8. Marts 1910.

Jens Jensen Sørensen, født 11. Marts 1911.

Viggo Jensen Sørensen, født 30. Marts 1912.

Anna Jensen Sørensen, født 11. September 1913.

Agnete Jensen Sørensen, født 9. Marts 1915.

Ester Jensen Sørensen, født 27. Juni 1917.

Oluf Rejnholt Sørensen, født 6. Juli 1919.

Tage Lundsgaard Sørensen, født 27. April 1921.

Bodil Marie Sørensen, født 19. Juni 1923.

Else Harriet Sørensen, født 11. September 1925.

Tove Jensen Sørensen, født 25. December 1927.

Søren Jensen Sørensen døde i Juni 1941.

Fra Nr. 12 er i en tidligere Periode frasolgt et Par Parceller, 12 c og 12 e. I 12 c boede i sin Tid Fisker *Rasmus Mikkelsen*, født 1800 i Gaard Nr. 13. Han var i sin sidste Levetid Hyrde for dem, der havde Kvier i Engen. Han var gift med *Karen Jensdatter*, født 1809. Hun døde 1866. De havde Børnene:

Mikkel Rasmussen, født 1850.

Karen Marie Rasmussen, født 1854.

Petrine Rasmussen, født 1855.

Frederik Rasmus Mikkelsen, født 1860, og

Kirstine Rasmussen, født 1862.

Datteren *Karen Marie Rasmussen* styrede Huset i de sidste Aar, *Rasmus Mikkelsen* levede.

I Matr. Nr. 12 e boede i sin Tid *Hans Jensen*, der er født 1820 i Gaard Nr. 16. Han var gift med *Kirsten Pedersdatter*, der er født i Grundfør Sogn 1818. De har Børnene:

Rasmus Hansen, født. 1848. Boede i Vejlbjby og var Kreaturhandler.

Mette Hansen, født 1850. Boede i Vejlbjby.

Ane Marie Hansen, født 1852. Gift med Thomas Rasmussen. Han solgte 1870 Ejendommen til Gartner *Hans Peter Jensen* og flyttede ind til Egaa. Han døde 1895.

Hans Peter Jensen var født i Ankjær 1842 og var gift med *Else Kirstine Nielsen*, der var født i Malling 1839.

De havde Børnene:

Karoline Botilde Jensen, født 1866. Hun blev gift med Jens Peter Steffensen.

Ane Margrethe Jensen, født 1867. Gift med Jens Pedersen, Højen.

Ane Kirstine Jensen, født 1869.

Niels Peter Søren Jensen, født 1874. Gartner, boede i Skjærring.

Dagmar Marie Kirstine Jensen, født 1877. Gift og bosat Syd for Aarhus.

Hans Kristian Jensen, født 1879.

Hans Peter Jensen var en meget ihærdig og dygtig Mand, som drev et efter den Tids Maalestok meget fint Gartneri. Han var i mange Aar Fører ved Husmandsrejser og modtog for Flid og Dygtighed Landhusholdningsselskabets Sølvbæger. Han var 1897--1904 Medlem af Hjortshøj-Egaa Sogneraad. — Hans Hustru døde 1903, og han selv døde 1914 paa Aarhus Amtssygehus.

Efter ham overtog Frøken *Arnt* Gartneriet, og hun har nu bygget nogle store Drivhuse.

Søren Jensen Sørensen solgte 1911 den Del af Jorden, som laa uden for Landevejen, det saakaldte Brobjerg, til Gartner *Johannes Grosen*, Egaa. Han blev 1912 gift med forhenværende Lærerinde ved Egaa Friskole *Helene Pedersen*. De har ingen Børn. Han driver et udmærket og indbringende Gartneri og er en dygtig og ihærdig Mand. Han var i en Periode Medlem af Hjortshøj-Egaa Sogneraad.

Matrikelnummer 13

havde under Matrikuleringen 1664 Nr. 9 og ved Matrikuleringen 1688 Nr. 15.

I 1665 ejedes denne Gaard af Aarhus Domkapitel og i 1670

af 5. Lektiehører ved Aarhus Latinskole, og den hørte til Katedralskolen til 1815, da den købtes til Selveje.

I 1787 boede i Gaarden Fæster *Niels Jørgensen*, født 1749, og han var gift med *Karen Kristensdatter*, der tidligere havde været gift. Hun var født 1725. De havde hos sig en Søsterson ved Navn *Jørgen Nielsen*, født 1771, og Karen Kristensdatters Broder, der var blind og fik Hospitalsunderstøttelse. Han var født 1740. Niels Jørgensen og hans Kone efterlod ingen Børn.

I 1801 er *Mikael Rasmussen* Fæster i Gaarden. Han er født 1762 og er gift med *Johanne Pedersdatter*, der er født 1773, og Niels Jørgensens Enke, Karen, der er Johanne Pedersdatters

Moster, faar Aftægt fra Gaarden. Mikael Rasmussen og Johanne har Børnene:

Peder Mikkelsen, født 1797.

Niels Mikkelsen.

Rasmus Mikkelsen, født 1800.

Mikael Rasmussens Enke køber 1815 Gaarden af Aarhus Katedralskole for 1000 Rigsdaler og gifter sig med *Jens Hansen* fra Gaard Nr. 16, og Sønnen *Peder Mikkelsen* faar Fødegaaarden. Han blev 15. November 1815 kun 18 Aar gammel gift med *Ellen Mikkelsdatter*, født i Skjæring 1792 og Datter af Gaardejer Mikkel Madsen, og de havde Børnene:

Mikkel Pedersen, født 1817. Gift med Enke Maren Nielsdatter.

Ane Johanne Pedersdatter, født 1819, gift med Jens Mogensén, Skjæring.

Niels Pedersen, født 1823. Flyttede til Aarhus.

Michel Pedersen, født 1827. Boede paa Vejlbj Fed. Gift anden Gang 1876 med Enke Katrine Jensdatter i Egaa.

Ellen Pedersdatter, født 1830. Gift 1856 med Søren Rasmussen, Aarhus.

En Enkemand, *Jørgen Nielsen*, har Ophold paa Gaarden. Han dør 1835.

Efter Ellen Mikkelsdatters Død 1833 gifter Peder Mikkelsen sig med *Ane Kirstine Hansdatter*, og de har Sønnen *Hans Pedersen*, født 1836.

Ane Kirstine Hansdatter dør 11. November 1838, og Peder Mikkelsen gifter sig 15. December 1841 med *Sara Nielsdatter fra Vejlbj*, født 1820, og de har Børnene:

Ane Pedersdatter, født 1845. Gift med Tømrer og Gaardejer N. P. Nielsen.

Niels Peder Pedersen, født 1849. Overtog Matr. Nr. 20, efter at det meste af Jorden var solgt.

Ellen Mikkelsen Pedersen, født 1852. Gift med Karl Vindberg. Overtog Gaarden.

Karen Pedersen, født 1854. Gift 1877 med Jens Kristensen, Svendstrup.

Peder Mikkelsen døde 1871, og Sara døde 29. Juni 1896.

Efter Peder Mikkelsens Død overtog *Karl Vindberg*, der 7 Februar 1870 blev gift med Ellen, Gaarden, og Sara Nielsdatter fik Aftægt.

Karl Vindberg og Ellen byggede 1876 Gaarden om og flyttede den ned til Vejen. De havde ingen Arvinger, og 1903 solgte de Gaarden til *J. P. Emanuelsen*, der havde været Gæstgiver ved Vesterbro Torv i Aarhus. Karl Kristiansen Vindberg døde 12. Januar 1917.

Efter 5 Aars Forløb solgte Emanuelsen Gaarden til Gaardejer *Kristen Jørgensen*, Skjæring. Efter Kristen Jørgensens Død 18. November 1909 havde hans Enke Gaarden i 6 Aar, hvorefter Sønnen *Kristian Jørgensen* fik Gaarden i 1915. Han var født 5. Oktober 1889 og gift 1915 med *Anna Jensen*, født i Edslev 31. Oktober 1889.

De havde Børnene:

Knud Jørgensen, født 23. Juli 1916.

Rigmor Jørgensen, født 9. Juli 1919.

Ester Jørgensen, født 14. Marts 1923.

Erling Jørgensen, født 16. November 1932.

Aase Jørgensen, født 10. September 1934.

Kristen Jørgensens Enke dør 1930.

Fra Matr. Nr. 13 er solgt to mindre Ejendomme i den yderste Ende af Marken.

I Ejendommen nærmest Byen bor nu *Amandus Sønderup*. Her har tidligere boet *Sigfred Kristensen* og før ham *Rasmus P. Rasmussen*, der var gift med Hans Baks Datter *Jensine*, og Rasmus P. Rasmusen overtog Ejendommen efter Svigerfaderen.

Hans Bak Pedersen var født 1839 og gift med *Dorte Marie Jensen*, født 1848, og foruden *Jensine Pedersen* havde de Børnene:

Jens Holm Pedersen, født 1883. Billedskærer i Aarhus med Rolig i Vejlbj.

Mette Pedersen, gift med Gaardejer *Kristen Nielsen*, Egaa, der begge døde 1940.

I den anden Ejendom boede den nu i 1940 afdøde Gartner *Karl Poulsen*, Søn af Gartner *Jørgen Poulsen*, der er født i Vejlbj 1855, og gift med *Maren Hansen*, født i Tvingstrup 1855.

Jørgen Poulsen købte Ejendommen af *Jens Laursen Aabo*, født 1823. Han var gift med *Johanne Marie Poulsen*, født 1820.

Der var Børnene:

Mette Marie Jensen Aabo, født 1854.

Poul Kristian Jensen Aabo, født 1857.

Laurits Peter Jensen Aabo, født 1861.

Jens Laursen Aabo's Fader, *Laur Jensen*, havde Ophold i Hjemmet.

Matrikelnummer 14

er meget vanskelig at følge i Ejerrækken.

I 1790 ejedes den af *Thomas Secher*, Hjortshøjlund, og derefter at hans Søn *Ole Olesen Secher*, der den 8. Maj 1810 solgte den til *Poul Kristensen* for 500 Rigsdaler. Den var ved den ældre Matrikulering af 1688 skyldsæt til 4 Skp. 2 Fdk. 1 Alb. Hartkorn.

Den første Fæster efter Udstykningen er *Niels Jensen*, der er født 1746, og han er gift med *Ane Margrethe Jensdatter*, der er født 1755, og *Ane Margrethes* Søstersøn, *Poul Kristensen*, født 1784, er hos dem. Der har været to Børn:

Niels Nielsen, født 1773.

Mette Nielsdatter, født 1782.

Moderen har været gift tre Gange, men i 1801 holder hun Hus for den ugifte Søn, *Niels Nielsen*, som paa dette Tids-

punkt maa være Fæster, men da Poul Kristensen i 1810 køber Gaarden, maa han have været Fæster i 1810.

I 1834 er ugift *Niels Nielsen Madsen*, der er født 1807, Ejer af Gaarden. 6 Aar senere er han blevet gift med *Karen Marie Rasmussen*, der er født 1814, og de har Sønnen *Niels Peder Nielsen*, født 1838. Han blev senere Lærer.

Efter *Karen Marie Rasmussens* Død 16. Februar 1847 blev *Niels Madsen*, som han mest kaldtes, samme Aar gift med *Dorte Nielsdatter*, født 1815, Datter af *Niels Andersen* fra Gaard Nr. 15, og efter hendes Død med *Ellen Pedersdatter* fra Gaard Nr. 17, født 1818. (Han var gift 4 Gange.)

De havde Børnene:

Rasmus Holme Nielsen, født 1853.

Eline Marie Nielsen, født 1858.

Lærer *Niels Peder Nielsen* dør i 1882, og hans Enke *Ane Kirstine Jensen*, der ernærede sig ved Skræddersyning, havde Ophold paa Gaarden. Hun var født i Ødum 1841 og havde hos sig et Barn, født 1869, som hed *Mette Marie Nielsen*.

Niels Madsen døde 1882, men *Ellen Pedersdatter* ejer Gaarden til sin Død 1894, og Sønnen *Rasmus Holme Nielsen* er Bestyrer paa Gaarden. *Rasmus Holme Nielsen* var ikke gift, og Søsteren holdt efter Moderens Død Hus for ham.

De solgte 1898 Ejendommen til Sognefoged *A. Andersen*, der nogle Aar senere udstykkede den, saaledes at der oprettedes et Pligthus, hvor den gamle Gaard laa, og af Marken, der laa nede ved Engen efter *Lystrup*, oprettedes 3 Statshusmandsejendomme. Den, der ligger nærmest Byen, solgtes først til *Jens Appel*, som solgte til *Kristian Møller*, der igen solgte til *Jakob Nielsen*, Søn af *Mogens Nielsen*. Den næste Ejendom solgtes til *Kristian Andersen*, Søn af *Tømrer Niels Andersen*, *Egaa*, og den tredje Ejendom solgtes til *Peder Pedersen* fra *Tingskoven* ved *Testrup*.

Jakob Nielsen, født 8. Juli 1887, blev gift 1911 med *Marie Ambrosine Pedersen*, født 18. Februar 1882. De havde Børnene:

Kjerstine Margrete Nielsen, født 24. Februar 1915.

Karen Nielsen, født 1918.

Aage Nielsen, født 23. Januar 1925.

Kristian Andersen er født 3. Juni 1885 og gift 1909 med *Ane Petra Jakobsen*, født 14. December 1888. De havde Børnene:

Mary Nielsine Andersen, født 15. November 1906.

Jakob Frederik Andersen, født 17. Maj 1909.

Elvira Marie Andersen, født 8. Marts 1910.
Berneta Andersen, født 15. Marts 1912.
Svend Aage Andersen, født 30. November 1913.
Andreu Marie Andersen, født 22. Juni 1918.
Ejner Andersen, født 30. Maj 1924.
Børge Andersen, født 21. Marts 1926.
Tage Andersen, født 21. April 1928.
Peder Pedersen, født 13. August 1883, blev 1905 viet til
Mathilde Sørensen Bonde, født 10. December 1885. De havde
Børnene:

Peter Pedersen, født 6. Oktober 1905.
Frits Pedersen, født 8 August 1907.
Anders Pedersen, født 3. April 1909.
Mette Marie Karoline Pedersen, født 29. September 1910.
Anna Johanne Pedersen, født 25. Juni 1912.
Ester Kristine Pedersen, født 7. November 1916.
Karl Anker Pedersen, født 12. Februar 1918.
Karla Kristine Pedersen, født 11. Maj 1921.
Kristine Pedersen, født 7. November 1922.
Huset i Byen købtes af *Skrædder I. A. Pedersen*, født i Tved
Sogn 12. August 1861 og gift med *Ane Margrethe Pedersen*.
De har Børnene:

Henriette Kirstine Pedersen, født 11. September 1891.
Gerda Kathrine Pedersen.
Josephine Mathilde Pedersen, født 26. Januar 1894.
Thyra Eleonora Pedersen, født 4. Juni 1895.
Alma Agnete Pedersen, født 30. November 1900.
Jakob Andersen, født 1. Oktober 1902.
Antonius Marius Pedersen, født 10. Oktober 1904.
Skrædder Pedersen døde 30. August 1933. Enken bor endnu
i Huset.

Matrikelnummer 15

har i 1688 Betegnelsen „Den øde Gaard“, men har som 11
andre Egaa-Gaarde i 1790 tilhørt *Søren Laursen*, Hjortshøj,
og 17. Juni 1808 har hans Søn, *Poul Sørensen*, Oudrupgaard,
tilskødet *Fæster Anders Nielsen* Gaarden for 1600 Rigsdaler,
og den dengang 57-aarige Mand har samme Dag overdraget den
til sin Søn, *Niels Andersen*, for 900 Rigsdaler og naturligvis
Aftægt til sig selv og sin Hustru, *Kirsten Kristensdatter*, der
dengang var 56 Aar.

Anders Nielsen og Kirsten Kristensdatter havde foruden *Niels Andersen*, der var født 1781, ogsaa Børnene:

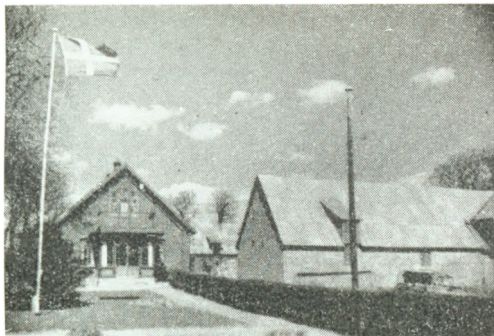
Anna Andersdatter, født 1784.

Mette Kirstine Andersdatter, født 1786.

Kirsten Andersdatter, født 1795.

Anders Nielsen døde 7. August 1818, og *Niels Andersen*, der overtog Gaarden efter Faderen, var gift med *Ane Andersdatter*, født 1781 i Skjæring i Gaard Matr. Nr. 1. De havde Børnene:

Dortea Nielsdatter, født 1815. Gift 1847 med Niels Nielsen Madsen, Gaard Nr. 14.

Anders Nielsen, født 1816. Gift med *Johanne Marie Pedersen* fra Egaa.

Jørgen Nielsen, født 1819. Købte Gaard ved Landevejen.

Jens Nielsen, født 1821.

Peder Nielsen, født 1824. Senere Møller i Skjæring Mølle.

Efter *Niels Andersens* Død 6. Februar 1826 blev *Ane Andersdatter* gift med *Peder Sørensen*, der er født i Elsted 1796. De havde ingen Børn. *Ane Andersdatter* døde 18. Januar 1848, og *Peder Sørensen* gifter sig 1848 med *Ane Dorte Jensdatter*, der er født 1820 i Gaard Nr. 11 i Skjæring. Hun er Datter af *Jens Pedersen Øverst*. De havde ingen Børn, men tog en Plejedatter, *Johanne Marie Sørensen* fra Elsted, født 1850. Hun blev senere gift med *Niels Rasmussen Sørensen* fra Gaard Nr. 7. Senere tog de en anden Plejedatter, *Ane Marie Andersen* fra Bregnet Sogn, en Datter af *Anders Nielsen*, *Niels Andersens* ældste Søn. *Ane Marie* blev 19. Marts 1896 gift med Bestyre-

ren paa Gaarden, *Søren Peter Svenningsen*, og de købte Gaard i Vorre.

Peder Sørensen døde 1880, og Ane Dorte Jensdatter i 1895, og Gaarden blev i 1896 solgt til daværende Gaardejer i Studstrup, *Kristian Jensen Johnsen*, født 1866, gift med *Petrine Marie Sørensen*, født 1870. De har Børnene:

Kirstine Marie Johnsen, født 13. August 1892. Gift 19. April 1921 med Gdr. Rasmus Olsen, Skjæring.

Augusta Johnsen, født 20. August 1899, gift 3. Maj 1923 med Lærer Meller, Dagstrup.

Jens Mikael Johnsen, født 13. Juni 1901. Ejer en Gaard i Røgen. Gift 21. April 1926 med Anna Bolette Bang.

Niels Peter Johnsen, født 21. November 1903. Ejer en Gaard i Terp.

Karl Martin Johnsen, født 27. November 1907. Ejer en Gaard i Bale.

Edith Dagny Johnsen, født 3. Maj 1913. Gift 14. Maj 1936 med *Søren Poulsen*, Røgen. Søren Poulsen og Dagny har Barnet *Kristian Poulsen*, født 1937.

Kristian Johnsen har i 2 Perioder været Sogneraadsmlem, og i 3 Aar var han tillige Formand.

Paa en Lod, der har tilhørt Matrikel Nr. 15, har Bagermester *A. Jørgensen*, Østergade, Aarhus, et Hus, for Tiden udlejet til *Henry Hjortshøj*, Vejlbj.

Ligeledes er der paa et Par Skifter paa de saakaldte „Katbanker“ bygget Beboelseshuse af *Chr. Laursen* og Murer *Kristian Sørensen*, født i Matr. Nr. 1 i 1886. Han er gift med *Mine Helbo* fra Hesselballe. De har Børnene:

Ellen Helbo Sørensen, født 3. Marts 1911. Gift med Vognmand Laurits Rasmussen, Hesselballe.

Ejnar Graver Sørensen, født 9. Januar 1913. Tømrer.

Annu Andrea Helbo Sørensen, født 5. April 1914. Gift med Arbejdsmand Kruse, Skjæring.

Poul Christian Graver Sørensen, født 9. Maj 1919. Mejerist.

I Matrikelnummer 16

boede i 1779 Fæster *Rasmus Laursen*, og Gaarden tilhørte *Søren Laursen*, Hjortshøj. Den var ved gammel Matrikulering ansat til 6 Tdr. 4 Skp. Hartkorn. Rasmus Laursen er født 1740, og han er gift med *Mette Marie Nielsdatter*, der var født 1751. De havde 3 Døtre og 1 Søn:

Ane Katrine Rasmusdatter, født 1774.

Ellen Rasmusdatter, født 1777.

Anna Rasmusdatter, født 1780.

Laur's Rasmussen, født 1783.

Rasmus Laursen dør 1794, og Mette Marie gifter sig med *Jørgen Nielsen* fra Gaard Nr. 13. Han er født 1771, og de har Barnet *Niels Jørgensen*, der er født 1799.

Jørgen Nielsens Søster, *Mette Nielsdatter*, født 1774 og ugift, bor hos dem. Mette Marie Nielsdatter dør 25. December 1824.

Jørgen Nielsen køber 2. Maj 1795 Gaarden af Søren Laur-sens Enke, *Abellone Nielsdatter*, for 850 Rigsdaler. Jørgen Nielsen faar senere som Enkemand Ophold paa Gaard Nr. 13, og han har vistnok solgt Gaarden til *Niels Madsen* 21. Juni 1806 for 975 Rigsdaler, men 1834 ejer *Jens Hansen* Gaarden. Jørgen Nielsen dør 2. December 1835.

Jens Hansen er født 1780 og har først været gift med Mikkel Rasmussens Enke, *Johanne Pedersdatter* fra Gaard Nr. 13, og de har Barnet *Mikkel Jensen*, født 1814, senere Ejer af Bækgaard.

Johanne Pedersdatter dør 1817, og Jens Hansen gifter sig 19. Juli 1818 med den 23-aarige *Mette Jensdatter*, Datter af *Jens Rasmussen*, Skjæring og de har Børnene:

Hans Jensen, født 1820. Bor først ved Landevejen, senere i Egaa. Gift med Kirsten Pedersdatter, født 1821 i Grundfør.

Johanne Jensdatter, født 1822. Gifter sig 1844 med Niels Jensen fra Elsted, der overtager Gaarden.

Helle Marie Jensdatter, født 1824. Gift med Søren Nielsen 1852.

Jørgen Jensen, født 1827. Faar Gaard i Elsted.

Maren Jensdatter, født 1830.

Jens Peter Jensen, født 1833. Senere Ejer af Bækgaard.

Dorte Marie Jensdatter, født 1836.

Mette Jensdatter dør 1839, og Jens Hansen dør 1857.

I 1843 er Gaarden delt, og den ældste Søn, Mikkel Jensen, har faaet den yderste Del af Marken og har bygget en Gaard dér, der kaldes „Bækgaard“ efter en Bæk, der løber tæt forbi Gaarden, men som nu fra 1939 gaar i en stor Rørledning.

Mikkel Jensen var gift med *Karen Poulsdatter*, der var født 1822, og de har Børnene:

Mette Johanne Mikkelsdatter, født 1844.

Poul Mikkelsen, født 1848.

Maren Mikkelsdatter, født 1855.

Jenssine Mikkelsdatter, født 1857.

Mikkel Jensen dør 27. September 1858, og i 1869 gifter hans Halvbroder *Jens Peter Jensen* sig med hans Enke, og de har Barnet *Mikkelline Jensen*.

Karen Poulsdatter døde 17. December 1875, og Jens Peter Jensen giftede sig derefter med *Else Marie Sørensen*, der er født i Lyngaa 1841. De havde ingen Børn. 1903 solgte de Gaarden til *Anders Jakobsen* fra Foldby, og de flyttede til et Hus i Egaa. Jens Peter Jensen døde 15. September 1913, og Else Marie Sørensen døde 26. Juli 1927.

Anders Jakobsen ombyggede Gaardens Udhuse, og Stuehuset var ombygget af Jens Peter Jensen, saa Gaarden har til Dels ny og gode Bygninger.

Anders Jakobsen solgte 1909 Gaarden til forhenværende Restauratør i Aarhus *I. P. Emanuelsen*, som i 1912 overlod den til *Marius M. Jensen*, der var født 23. August 1878 og 2. April 1910 var blevet gift med Emanuelsens Plejedatter *Johanne Emanuelsen*, der er født 9. November 1887. De har Børnene:

Olga Kirstine Jensen, født 30. November 1911. Hun blev 16. November 1933 gift med Anders Pihlkjær Jakobsen.

Aage Emanuel Jensen, født 24. April 1915. Han er gift med Ragna Kristensen og er nu Købmand i Aarhus.

Ida Johanne Jensen, født 7. Juli 1920.

Tage Jensen, født 22. April 1925.

Efter at *I. P. Emanuelsen* havde solgt Gaarden, flyttede han til Lystrup, hvor han døde 20. Februar 1932.

Den oprindelige Gaard i Egaa overdroges til Jens Hansens Svigersøn, *Niels Jensen*, der 1844 giftede sig med Johanne Jensdatter. Niels Jensen var født i Elsted Sogn 1816. Jens Hansen fik Aftægt fra Gaarden. Niels Jensen og Johanne havde ingen Børn, men de tog som Plejebarn *Mette Jensen*, der var Datter af *Dorte Marie Jensdatter*, Johanne Jensdatters yngste Søster. Mette Jensen var født 4. Juni 1862, og hun blev 29. Maj 1886 gift med Ungkarl *Kristen Nielsen* fra Skjæring Mølle. Han var Søn af Møller Peder Nielsen, der var født i Gaard Nr. 15 i Egaa. Kristen Nielsen og Mette overtog Gaarden, og Niels Jensen og hans Kone fik Aftægt. Johanne Jensdatter døde 1889, og Niels Jensen døde 1891.

Kristen Nielsen var en virksom og stræbsom Mand. Han byggede en ny Gaard lidt ude paa Marken, og han byggede billigt, idet Murene blev støbt op af Grus og Kampsten og lidt Cement. En Dam mellem Gaden og den gamle Gaardsplads kaldet „Lensig“, blev opfyldt og omdannet til Agerjord.

Kristen Nielsen og Mette havde ingen Børn; men de havde taget en Plejedatter, som var Datter af Sogneraadsformand *Kristen Simonsen Lind* fra Rønde, og hun blev 28. April 1922 gift med Ungkarl *Anders Sørensen* fra Elev, og de overtog Gaarden, og Kristen Nielsen byggede en Villa, kaldet „Ly“, paa Jorden i Egaa. Mette Jensen døde 7. Maj 1922, og Kristen Nielsen giftede sig 8. Maj 1923 med *Mette Pedersen*, der var født 1871 og Datter af Boelsmand Hans Pedersen, kaldet Bak. Kristen Nielsen kunde dog ikke længe finde sig i det uvirk-somme Liv i Villa „Ly“, og han købte Marius Basses Gaard i Blegind og lejede Villaen ud. Gaarden i Blegind blev dog 1934 solgt, og de flyttede igen til Egaa, hvor Kristen Nielsen døde 21. Juni 1940, og Mette døde Aaret efter.

Anders Sørensen og hans Kone havde ingen Børn, og da Anders Sørensens Helbred ikke var særlig godt, blev Gaarden 1941 solgt til Ungkarl *Svend Møller* fra Lindaa, Søn af Gaard-ejer Niels Møller. Gaarden kostede nu 66.000 Kr. Villa „Ly“ blev solgt til Murer Karl Svendsen, Egaa, for 12.500 Kr., og Anders Sørensen og hans Kone flyttede til en Ejendom, de havde købt i Aarhus.

Til Ejendommen hørte oprindelig en Lod ved Aaen Syd for Matr. Nr. 12. Her boede i sin Tid Fisker *Mogens Andersen*, og senere *Peder Marius Pedersen*, der giftede sig med Mogens Andersens Datter *Anna Andersen*. Ejendommen blev efter Pe-der M. Pedersens Død solgt til Hypotekforeningsdirektør *Hel-ner*, Aarhus, der endnu ejer den.

Matrikelnummer 17,

kaldet „Minesminde“, laa oprindelig inde i Byen, og da den blev flyttet ud paa Marken i 1862, blev det gamle Stuehus og noget af Jorden solgt til *Søren Gørtler Nielsen*, født i Nødager 1837. Han blev gift med *Helle Marie Jensdatter* fra Gaard Nr. 16, og efter hendes Død med *Ane Marie Jensen*, født i Egaa 1847. De havde Børnene:

Helle Marie Nielsen, født 1868.

Karen Marie Nielsen, født 1874.

Søren Gørtler Nielsen døde 3. Januar 1906. Kristen Nielsen fra Gaard Nr. 16 købte senere Ejendommen og byggede Villa „Ly“ ud mod Vejen til Lystrup.

I 1787 boede Fæster *Mads Andersen* i Gaarden. Han var født 1733 og var gift to Gange, sidste Gang med *Ellen Mikkelsdatter*, født 1737. Han døde 1816 — 82 Aar gammel —, og Ellen Mikkelsdatter døde 30. Juli 1816. I dette Ægteskab var Børnene:

Kristen Madsen, født 1762.

Lisbeth Madsdatter, født 1770.

Anne Madsdatter, født 1772.

Niels Madsen, født 1775.

Peder Madsen, født 1778. Gift med Ellen Nielsdatter 1808.

Gaarden købte Mads Andersen 15. Juni 1805 af Poul Sørensen, Oudrupgaard, for 1400 Rigsdaler. Han solgte den 8. Februar 1808 til Sønnen Peder Madsen for 1200 Rigsdaler samt Aftægt.

Peder Madsen er gift med *Ellen Nielsdatter*, født 1786, og de har Børnene:

Søren Pedersen, født 1807.

Maren Pedersen, født 1813. Gift med Enkemand Jakob Rasmussen, Egaa.

Mads Pedersen, født 1815.

Ellen Pedersen, født 1818. Gift med Niels Nielsen Madsen 1851.

Efter Peder Madsens Død 11. Oktober 1818 bliver Ellen

Nielsdatter gift 19. Maj 1819 med *Rasmus Jensen Holme*, født i Holme 1784, og de har Børnene:

Peder Rasmussen, født 1820. Gaardejer i Hjelmager.

Jens Rasmussen, født 1822. Gaardejer i Mejlbj.

Ane Mogensen Rasmusdatter, født 1828. Blev i Gaarden.

Ellen Nielsdatter døde 19. Maj 1839, og Rasmus Jensen 11. September 1860.

1854 bliver Ane Mogensen Rasmusdatter gift med *Rasmus Rasmussen Brandstrup*, født i Lystrup 1825, og de har Børnene:

Rasmus Holme Rasmussen, født 1856. Gift til Gaard Nr. 4 med Marie Helbo.

Maren Brandstrup Rasmussen, født 1859. Gift med Anders Andersen fra Lystrup.

Rasmus Jensen Holme faar Aftægt fra Gaarden.

1861 dør Rasmus Rasmussen Brandstrup, og hans Enke gifter sig med *Niels Poulsen Villadsen* 18. Juli 1862. Han var født 1828 og ejede Halvdelen af Gaard Nr. 6. Han døde 8. November 1899. De havde Børnene:

Villads Villadsen, født 1864.

Rasmine Eline Villadsen, født 1866. Død 23. December 1878.

Peder Holme Villadsen, født 1870. Overtog senere Gaarden.

Niels Poulsen Villadsen købte ca. 20 Tdr. Land af Nabo-gaarden, Matr. Nr. 18, og lagde det under sin egen Gaard, men der blev 1889 bygget en ny Gaard ved Vejen efter Hjortshøj, som Villads Villadsen, der den 22. December 1889 blev gift med *Marie Rasmussen*, Datter af Boelsmand *Niels Rasmussen*, født i Elsted, og *Ane Marie Rasmussen*, født i Egaa, overtog.

Ane Mogensen Rasmusdatter døde 4. Februar 1920 — 91 Aar gammel.

Peder Holme Villadsen blev 17. September 1896 gift med *Mette Marie Molgaard Nielsen*. De havde Børnene:

Peter Holme Villadsen, født 19. September 1899. Købte Gaard i Sønderjylland.

Niels Holme Villadsen, født 5. Marts 1901. Ejer nu en Gaard i Vorre.

Asta Holme Villadsen, født 25. November 1902. Gift 28. Maj 1924 med Gaardejer Niels Peter Kristiansen i Gjeding. Tilst Sogn.

Kjerstine Holme Villadsen, født 14. December 1905. Gift med Hans Grosen.

Rasmus Holme Villadsen, født 5 Januar 1910.

Gunnar Holme Villadsen, født 1. April 1914.

Edith Holme Villadsen, født 22. Maj 1917. Gift 15. Maj 1939 med Gaardejer Jens O. N. Palmelund, Yderup.

Peder Holme Villadsen køber Resten af Matr. Nr. 18, og samtidig med, at den sidste Del blev købt til Gaarden, solgtes ca. 10 Tdr. Land fra af den nordlige Del af Marken, som kaldes Nødbjerg. Deraf købte Landpost *Jens S. N. Skov* ca. 5 Tdr. Land, og Resten blev solgt til *Peder Selling Nielsen*.

Peder Holme Villadsen døde 4. Maj 1933.

Jens S. N. Skovs Enke solgte efter Jens Skovs Død Ejendommen til Handelsgartner *Helm-Petersen*, der nu har bygget nogle store Drivhuse. Han har her faaet en meget stor Forretning.

I 1940 har Peder Holmes Enke, Marie, overdraget Gaarden til de to yngste Sønner, *Rasmus Holme* og *Gunnar Holme*, i Fællesskab. De har paa Gaarden oparbejdet en fortrinlig jydsk Kvægbesætning.

Matrikelnummer 18

ejedes i 1787 af *Søren Laurzen*, Hjortshøj, og i Gaarden boede den Gang et Par gamle Folk, Fæster *Peder Jensen*, der var født 1705, og hans Hustru, *Anne Andersdatter*, der var født 1715. De har begge været gift tidligere. I Gaarden var i 1787 Børnene:

Søren Pedersen, født 1770.

Mariane Pedersdatter, født 1772,

og desuden opholdt sig i Gaarden i 1787 en 24-aarig Karl, *Rasmus Hansen*, der betegnes som Landsoldat og Karl, saa han arbejdede paa Gaarden og mødte vel efter den Tids Sædvane i Skjødstrup til Øvelse, i Reglen en Gang om Ugen.

Vistnok 1795 er Peder Jensen død, og Sønnen Søren Pedersen har overtaget Fæstet efter Faderen, og han gifter sig med *Anna Poulsdatter*, født 1777. De har Børnene:

Anna Sørendatter, født 1797, og

Peder Sørensen, født 1800.

Den 12. Juli 1806 køber Søren Pedersen Gaarden af Poul Sørensen, Oudrupgaard, for 1100 Rigsdaler. Den var ved Matrikuleringen af 1688 ansat til Hartkorn 6 Tdr. 4 Skp. under Matr. Nr. 12, og ved Matrikuleringen 1664 havde den Nr. 14. Endnu i 1819 er Søren Pedersen Ejer, men i 1834 er der kommet en ny Ejer, *Rasmus Andersen*, født 1785, der først har

været gift med *Anne Sørens-datter*, Datter af Søren Pedersen, og efter Anne Sørens-datters Død med *Kirsten Nielsdatter*, der er født 1809. I det første Ægteskab var Børnene:

Kirsten Rasmusdatter, født 1820.

Mette Marie Rasmusdatter, født 1825.

Maren Rasmusdatter, født 1826.

Søren Rasmussen, født 1831.

Ejerens Svigermoder fra første Ægteskab. Ane Poulsdatter, faar Aftægt fra Gaarden. Efter Rasmus Andersens Død 7. September 1834 gifter hans Enke, Kirsten Nielsdatter, sig 9. Juni 1835 med *Peder Jensen*, der er født i Elsted Sogn 1805. og de har Børnene:

Rasmus Peter Pedersen, født 1836.

Maren Pedersdatter, født 1839.

Ane Pedersdatter, født 1842.

Niels Pedersen, født 1844.

Nikoline Pedersdatter, født 1848.

Jens Peter Pedersen, født 1851.

Kirsten Nielsdatter døde 1868, og Peder Jensen 22. April 1874.

Kristen Kristensen, der var født i Elsted Sogn 1837, giftede sig 1. April 1870 med Maren Pedersdatter, og han overtog Gaarden 1872 og solgte ca. 20 Tdr. Land af det, der laa længst borte, til Niels Poulsen Villadsen og flyttede Gaarden uden for Byen i 1879. Kristen Kristensen og Maren Pedersdatter havde Børnene:

Marie Kristensen. Hun døde ugift i Framlev 3. Maj 1922.

Kristen Peter Kristensen, født 1873.

Peder Jensen Kristensen, født 1876.

Kristian Marius Kristensen, født 1878.

Johannes Andreas Kristensen, født 1882.

Kristian Kristensen, født 1884.

Aksel Kristensen, født 1887.

Maren Pedersdatter døde 1913.

Kristen Kristensen solgte 1912 Gaarden til *P. Holme Villadsen* og flyttede til en Gaard, han købte i Framlev Sogn. — Gaarden blev derefter drevet sammen med Matr. Nr. 17, men der holdtes dog Besætning paa Gaarden. Som foran nævnt under Matr. Nr. 17 overtog *Villads Villadsen* den nybyggede Gaard i 1889. Villads Villadsen og *Marie* havde Børnene:

Mine Villadsen, født 7. Juni 1891. Hun er gift med Ejner

Nielsen, Søn af Landstingsmand Peder Nielsen, Lisbjerg-Terp.
De købte Gaard i Andi.

Anna Villadsen, født 4. Oktober 1894. Hun døde 1912.

Agnes Villadsen, født 29. December 1898. Hun blev gift med nu afdøde Lærer Jens Birk i Søby. Hun bor nu i Aarhus.

Villads Villadsen solgte Gaarden til *Anders Hansen*, der boede i Pannerup, men var født i Lellinge, Præstø Amt. Han var gift med *Rasmine Hansen*, der var født i Trige. De havde Børnene:

Johannes Hansen, født 27. December 1899. Han bor i Malling.

Anne Johanne Hansen, født 12. Februar 1902.

Agnes Petrea Hansen, født 4. Juni 1903. Hun blev gift 7. Oktober 1927 med Statshusmand Ejner Hjortshøj, der er født i Lystrup, men købte Lod i Todbjerg.

Anders Hansen døde 1937, og hans Kone døde 1936.

Den ældste Datter, Anne, blev 25. Marts 1928 gift med *Karl Høj Nielsen*, og de har Børnene:

Bodil Høj Nielsen, født 4. Juni 1929.

Hans Høj Nielsen, født 2. Februar 1931.

Villads Villadsen flyttede, efter at han i 1921 havde solgt Gaarden, til et Hus i Egaa, hvor han døde 3. September 1925. Hans Kone solgte Huset og flyttede til Aarhus.

Matrikelnummer 18 f

blev omkring 1882 bygget af Købmand *Knud Hjeronimus Kristensen*, da det havde vist sig, at hans tidligere Forretning i Matr. Nr. 28 ikke i Luftlinie laa 1 Mil fra Aarhus Domkirke, saa han der kunde drive Købmandsforretning, hvorimod Pladsen her laa lige paa 1 Mils Grænsen, saa han her kunde drive almindelig Købmandsforretning. Han blev dog ikke ved at drive Forretningen ret længe, idet han blev Købmand i Skjæring, og Forretningen i Egaa blev solgt til *Rasmus Laursen*, der var født i Handrup 1852 og gift med *Rasmine Rasmussen*, der var født i Egaa 1861. De havde Børnene:

Marie Poulaine Laursen, født 1883.

Rasmus Peter Laursen, født 1884.

Laurits Karl Laursen, født 1885.

Julie Laursen, født 1888.

Karen Petra Laursen, født 1889.

Det blev 1888 besluttet at danne en Brugsforening i Egaa, og der blev forhandlet med Rasmus Laursen om Salg af hans

Ejendom til Brugsforening, men Forhandlingerne trak i Langdrag, og først da Rasmus Laursen saa, at Brugsforeningen vilde faa Hus andet Sted, solgte han Ejendommen til Medlemmerne i Brugsforeningen og blev selv antaget som Uddeler. Det gik dog ikke saa godt, og efter 2 Aars Forløb fratraadte han Pladsen og forpagtede Møllen i Linaa, og en Svoger til Lærer Himmelstrup ved Navn *Jensen* overtog Pladsen som Uddeler. Han havde tidligere været Sergent i Viborg og var gift med *Nikoline Himmelstrup*.

Uddeler *Jensen* fik en Plads som Rejsende for Fællesforeningen for Danmarks Brugsforeninger, og derefter havde Brugsforeningen en Uddeler *R. Rasmussen* og senere *Johan Jensen* som Uddeler. Derefter byggedes en ny Brugsforening, og Huset blev der handlet med flere Gange, og efter at det havde haft mange skiftende Ejere, blev det solgt til *Jens Moesmand*, der ejer det endnu.

Matrikelnummer 19, kaldet „Bakkegaard“,

ejedes ved Udskiftningen, som Halvdelen af Egaa Gaardene, af *Søren Laursen*, Hjortshøj, og var under den ældre Hartkornsvurdering ansat til 6 Tdr. 4 Skp.

I 1787 sad *Hans Mortensen*, født 1727, som Fæster af Gaarden. Han var gift med *Kirsten Mikkelsdatter*, der var født 1732. Svigersønnen *Lars Frederiksen*, der var født 1758, var gift med Datteren *Lisbeth Hansdatter*, født 1760, og de havde Sønnen *Frederik Larsen*, født 1786, men antagelig 1790 er en anden Datter, *Johanne Marie Hansdatter*, født 1767, blevet gift med *Hans Nielsen*, og de har da overtaget Fæstet af Gaarden, og de har Børnene:

Abild Hansdatter, født 1791. Blev 18. Juni 1813 gift med Peder Kristensen Farre, der boede paa Skjæring Mark.

Kirsten Hansdatter, født 1793. Gift med Gaardmand Rasmus Nielsen, Brandstrup.

Bodil Hansdatter, født 1795. Gift med Gaardmand Niels Nielsen, Skjødstrup.

Maren Hansdatter, født 1799.

Hans Hansen, født 1805.

Hans Mortensen, der dør 11. April 1802, og Kirsten Mikkelsdatter faar Aftægt fra Gaarden. Kirsten Mikkelsdatter dør 26. Oktober 1817. Johanne Marie Hansdatter køber efter Hans Nielsens Død Gaarden af Poul Sørensen, Oudrupgaard, for

1150 Rigsdaler i 1809 og bliver 27. April 1817 gift med Ungkarl *Kristen Nielsen Farre*, Søn af Niels Farre i Skjæring. 1827 overtager *Hans Hansen Gaarden*. Han er gift med *Else Marie Rasmusdatter*, født 1800, og de har Børnene:

Ane Marie Hansdatter, født 1829. Hun dør 1839.

Hans Hansen, født 1832.

Else Marie Rasmusdatter dør 1835, og *Hans Hansen* gifter sig med *Maren Sørensdatter*, født 1805 i Elsted Sogn, og der er Børnene:

Søren Kristian Hansen, født 1836.

Else Marie Hansen, født 1838.

Niels Hansen, født 1840.

Johannes Hansen, født 1843.

Maren Hansen, født 1847.

Birte Marie Hansen, født 1850.

Hans Hansen sælger 1861 Gaarden til en tysk Bissekræmmer ved Navn *Steckhan*, som igen solgte den i 1867 til *Mikkel Madsen*, der var født i Maarslet Sogn 1830 og gift med *Maren Sørensen*, der var født i Holme Sogn 1834. *Hans Hansen* døde 12. Maj 1862.

Mikkel Madsen købte i 1877 ca. 16 Tdr. Land fra Nabo-gaarden, Matr. Nr. 20, og 1902 overdrog han Gaarden til sin Søn *Mads P. Madsen* og flyttede til Aarhus. *Mikkel Madsen* var i flere Aar Sogneraadformand og var i det hele taget en begavet Mand med mange Interesser. *Mikkel Madsen* og *Maren Sørensen* havde Børnene:

Søren Madsen, født 1868.

Inger Madsen, gift 4. Juli 1895 med Bertel Knudsen, Aal ved Varde.

Mads Peter Madsen, født 1873.

Marie Madsen, født 1875.

Thyra Madsen, født 1876. Tandlæge.

Maren Madsen, født 1879. Gift med Jens Nymark 10. April 1900.

Thorvald Madsen, født 1882. Død 1941.

Mads Peter Madsen overtog Gaarden efter sin Fader 1902. Den laa den Gang lidt indeknebet midt i Byen og sammenbygget med Matr. Nr. 5, men efter en Brand 1904 ved Børns Uforsigtighed med Tændstikker, hvorved begge de sammenbyggede Gaarde brændte, flyttede Mads P. Madsen sin Gaard ud paa Marken ved Vejen til Hjortshøj, og den fik Navnet „Bakkegaarden“. Mads Peter Madsen var gift med *Jensine Johanne Clausen* fra Vedslet, født 1872, og de havde Børnene:

Astrid Madsen, gift med Ejner Nielsen, Toftegaard ved Jyderup.

Maren Elisabeth Madsen, født 15. August 1908. Gift med Gaardejer Jes Thomsen, Bynksminde.

Ragnhild Emilie Madsen, født 3. Februar 1910. Gift med Frimenighedspræst E. Farstrup, U. S. A.

Mads Peter Madsen solgte 1918 Gaarden til Gaardejer *Søren Anton Sørensen*, født 1889 i Sporup Sogn og gift med *Hillevorta Nysum*, født 1893 i Vadum Sogn. De havde Børnene:

Aage Sofus Sørensen, født 1915.

Tage Peter Sørensen, født 1916. Ejer af Bageriet i Egaa.

Søren Peter Sørensen, født 1918.

Ane Sofie Sørensen, født 1936.

Matrikelnummer 19 b

ejedes 1850 af *Jakob Rasmussen*, der er født i Egaa 1800. Han var først gift med *Ane Katrine Pedersdatter*, der er født 1805. De havde Sønnen *Rasmus Jakobsen*, der er født 1827. Jakob Rasmussen havde tidligere været Væver i Egaa, men i 1850 kaldes han Husmand, idet han havde købt Jord fra den nordligste Del af Matr. Nr. 19, Egaa. Denne Ejendom, der laa ca. 400 Alen fra Vejen til Hjortshøj, blev et Par Gange udvidet ved Køb af mere Jord fra Matr. Nr. 19, saa der blev en mindre Gaard.

Efter Ane Katrine Pedersdatters Død blev Jakob Rasmus-

sen gift med *Maren Pedersen*, der er født i Egaa 1812. De havde ingen Børn.

Rasmus Jakobsen var indkaldt til Krigstjeneste 1850. Han blev 1857 gift med *Sidsel Jensen Holm*, der var født i Holme 1833; men Faderen, Jakob Rasmussen, vedblev dog at eje Gaarden i nogle Aar. I 1870 har han dog overdraget Gaarden til Sønnen, Rasmus Jakobsen, og han og hans Kone faar Aftægt fra Gaarden. Rasmus Jakobsen og Sidsel Jensen har Børnene:

Ane Kjerstine Marie Rasmussen, født 1860. Gift med Jens Adam Sørensen.

Dorteia Andrea Jakobsen, født 17. Juni 1868. Gift 14. Juli 1893 med Søren Hansen, født i Holme 21. Februar 1857. Han var i mange Aar Karl i Højskolehjemmet i Aarhus.

Søren Hansen overtog Gaarden efter Svigerforældrene. — Rasmus Jakobsen døde 10. September 1901, og Sidsel Jensen Holm døde 13. December 1895.

Søren Hansen og Dorteia Jakobsen havde Børnene:

Marie Kristine Hansen, født 3. Juni 1894.

Rasmus Hansen, født 4. December 1898.

Hans Frederik Hansen, født 30. Juli 1900.

Signe Hansen, født 15. April 1902.

Søren Hansen døde i Viby 9. Juli 1928, men blev begravet paa Egaa Kirkegaard. Gaarden solgtes til *Jens Johan Nielsen*, født i Aaby 15. Januar 1899, gift med *Helga Tolstrup*, født i Mejlbj 16. Maj 1902. De har Børnene:

Niels Erik Nielsen, født 8. September 1926.

Ellen Marie Nielsen, født 7. Juli 1939.

Matrikelnummer 19 d m. fl.

ligger paa Jord udstykket fra Matr. Nr. 19 a i Egaa, og Ejeren i 1845, *Søren Jensen Støver*, benævnes som Husmand. Han er født i Brandstrup, Hjortshøj Sogn, 1812, efter Sigende Søn af ham, de den Gang kaldte *den kloge Klemen*. Han var gift med *Marie Kirstine Nielsdatter*, født i Hjortshøj Sogn 1803. De havde ingen Børn, men i 1860 havde de Plejebarnet *Niels Peter Nielsen*, Søn af Gaardejer Niels Jensen i Brandstrup og født 1846. Han lærte senere Tømmerhaandværket. Niels Peter Nielsen blev 1873 gift med *Ane Pedersen*, der er født 1845 i Gaard Matr. Nr. 13, og Søren Jensen Støver og hans Kone Marie Kirstine kom paa Aftægt i Gaarden. Niels Peter Nielsen fik en god Forretning som Tømmermester og byggede i mange Aar

alle de Gaarde, der byggedes paa Egnen. Han og hans Kone Ane Pedersdatter havde Børnene:

Niels Karl Nielsen, født 1876.

Petrine Nielsen, født 1878.

Søren Marius Nielsen, født 1879. Nu Tømrer i Egaa.

Hans Kristian Nielsen, født 1882. Karetmager ved Hjortsboj Station.

Peter Anton Nielsen, født 1884.

Ane Kristine Nielsen, født 1886.

Søren Jensen Støver døde 29. Juni 1894.

Niels Peter Nielsen købte en Del Jord til Ejendommen af det, som tidligere havde hørt til nogle Huse i Egaa, saa han fik en lille Gaard ud af det. Han drev en stor Forretning med Træ, som han om Vinteren hentede i Skovene, og han var en meget virksom og dygtig Haandværker. Han var i to Perioder Sogneraadsmlem. Hans Kone døde 17. Juni 1904, og han døde 26. December 1930, og den yngste Søn, *Peter Anton Nielsen*, overtog Gaarden. Han var gift med *Mariane Jensen* fra Torrild. De har ingen Børn.

Paa et Skifte, der har hørt til Matr. Nr. 19, ved Landevejen til Grenaa har Blikkenslager *Karl Nygaard Andersen* bygget et Hus, og paa en Del af samme Skifte, der ved Aaens Regulering ved Landevejens Anlæggelse kom til at ligge paa den vestlige Side af Aaen, byggede Fisker *Anders Peter Jensen* et Hus, som ligger saa lavt, at det ved Højvande i Aaen helt er omgivet af Vand. Ved Fisker *Anders Peter Jensens* og hans Hustru, *Kjerstine Marie Niensens* Død overtoges Huset af Sønnen *Peter Jensen*.

Matrikelnummer 20,

der ved Matrikuleringen 1688 havde Nr. 8, tilhørte 1665 Aarhus Kapitel, og fra 1675 var Indtægten af Gaarden tillagt Præsten ved Frue Kirke i Aarhus. Ved Matrikuleringen 1664 havde den Nr. 6.

I 1787 boede her en Fæster ved Navn *Rasmus Steffensen*. Han var født 1724 og gift med *Karen Jensdatter*, der var født 1731. Rasmus Steffensen døde 1791, og hans Kone døde 1785, og Fæstet overtoges af Sønnen *Jens Rasmussen*, der var født 1763. Han var gift med *Else Rasmusdatter*, der var født 1757. Jens Rasmussen blev i Almindelighed kaldt Jens Steffensen efter Faderen, og han brugte ved sin Underskrift paa Doku-

menter og andre Steder vekselvis Efternavnene Rasmussen og Steffensen, saaledes at der i Tinglysningsprotokollen findes en Retsanmærkning om, at Underskriveren Jens Rasmussen og Jens Steffensen er samme Mand. -- Jens Rasmussens Fader fik 1787 Aftægt i Gaarden, og en Søster, *Ane Rasmussen*, var ligeledes paa Gaarden. Jens Rasmussen købte 25. Juni 1794 Gaarden af Frue Kirke for 400 Rigsdaler, og den var vist den første Gaard i Egaa, der blev købt som Selvejergaard. Den var ved Matrikuleringen 1688 skyldsæt til 3 Tdr. 2 Skp. 1 Fdk. Hartkorn.

Jens Rasmussen og Else Rasmusdatter havde Datteren *Karen Jensdatter*, der var født 1793, og hun blev gift med *Søren Rasmussen*, der var født 1787, og de overtog senere Gaarden. De havde Børnene:

Rasmus Sørensen, født 1817.

Niels Sørensen, født 1823.

Mette Sørensdatter, født 1829.

Jens Rasmussen (Steffensen) dør 1828, 65 Aar gammel. 1851 bliver Mette Sørensdatter gift med *Jens Nielsen*, der er født 1817 i Gaard Matr. Nr. 1 i Lystrup, og Karen Jensdatter er paa Aftægt i Gaarden. Jens Nielsen og Mette har Børnene:

Edel Marie Jensen, født 1854, gift 1874 med Gaardejer Niels Jakobsen, Hesselballe.

Karen Jensen, født 1855.

Sofie Jensen, født 1857.

Karen Jensen, født 1861.

Niels Jensen, født 1863.

Jakob Jensen, født 1865.

Søren Jensen, født 1868.

Mette Johanne Jensen, født 1869.

Jens Karl Jensen, født 1875.

I 1877 købte *Mikkel Madsen*, der ejede Nabogaarden, ca. 16 Tdr. Land af Gaardens Mark, som blev lagt under hans Gaard. 3 af Jens Nielsens 4 Sønner blev Lærere. Den ældste, Niels Jensen, var i mange Aar Lærer i Bovense ved Kerteminde. Han døde ugift. Jakob Jensen var Gartner og havde et stort Gartneri paa Viby Mark. Han døde 1941. Søren Jensen var i nogle Aar Lærer paa Vejstrup Højskole. Derefter oprettede han en Efterskole i Faarevejle paa Sjælland, hvor han døde i en temmelig ung Alder. Den yngste Søn, Jens Karl Jensen, blev lige-

ledes Lærer; men han har ikke som de andre følt sig knyttet til sin Fødeby, saa hans Opholdssted kendes ikke.

Mette Sørensdatter døde 20. Marts 1888.

Efter Hjemmets Opløsning var Stuehuset og Resten af Jorden, ca. 3 Tdr. Land, i flere skiftende Ejeres Besiddelse. En Tid boede en Slagter der, og siden var der Bageri. Derefter blev det solgt til *Niels Peter Pedersen* fra Gaard Matr. Nr. 13, der giftede sig med den meget yngre *Sine Nielsen*. De havde Børnene:

Sara Pedersen, født 20. Februar 1901.

Peter Mikkelsen Pedersen, født 17. August 1902.

Niels Karl Marius Pedersen, født 8. November 1904.

Hans Pedersen, født 8. Maj 1906.

Jul Pedersen, født 25. December 1907.

Anton Kristian Pedersen, født 10. Marts 1910.

Oda Elisabeth Pedersen, født 31. Marts 1912, gift 22. September 1940 med Jens Balle, Foldby.

Maja Katinka Pedersen, født 21. Juli 1914.

Efter Niels Peter Pedersens Død 10. December 1921 havde Euken Ejendommen i en Del Aar, og den blev til sidst forpagtet ud til Gaardejer *Aage Eberhard*, men 1937 blev den solgt til Gartner *Svend Poulsen* fra Vejlbj Fed, og han fik i Løbet af nogle faa Aar et godt Gartneri ud af den dengang noget forsømte Ejendom.

Matrikelnummer 21

hørte til Vosnæsgaard, og saa sent som 21. Januar 1848 foreligger Fæstebrev til Fæsteren *Mads Pedersen*.

I 1787 sidder en Enke ved Navn *Mette Rasmusdatter*, født 1727, som Fæster af Gaarden. Hun har været gift to Gange, og en ugift Søn, *Anders Sørensen*, født 1766, bestyrer Gaardens Landbrug. Gaarden har under tidligere Matrikulering haft Nr. 18 og havde 3 Tdr. 4 Skp. 3 Fdk. 2 Alb. Hartkorn. Ved Matrikuleringen 1664 Nr. 17.

Anders Sørensen gifter sig 1795 med *Anna Kristensdatter*, født 1778, og de har Datteren *Mette Andersdatter*, født 1799, og Sønnerne *Christen Andersen*, født 1812, og *Niels Andersen*, født 1822. *Anders Sørensen* dør 21. Juli 1847, og *Anne Kristensdatter* dør 18. April 1849.

Mette Andersdatter blev gift med *Kristen Jensen Tvilling* og efter hans Død med *Mads Pedersen* fra Gaard Nr. 17, og de

havde først en Plejedatter, *Dorteu Marie Jensdatter*, født 1836, og senere Mads Pedersens Halvsøsters Datter fra Gaard Nr. 17. *Maren Brandstrup Rasmussen*, født 1860, som 28. Marts 1879 blev gift med *Anders Andersen* fra Lystrup, og da Mads Pedersen og hans Hustru ingen Børn havde, overtog Anders Andersen Gaarden, og Mads Pedersen fik Aftægt fra denne. Mads Pedersen døde 1901, og Mette Andersdatter døde 1873. Anders Andersen og Maren Brandstrup havde Børnene:

Rasmus Brandstrup Andersen, født 30. Oktober 1880. Overtog en Gaard i Terp.

Anders Brandstrup Andersen, født 28. Maj 1886. Overtog en Gaard i Kol't.

Niels Magnus Brandstrup Andersen, født 30. September 1889. Overtog en Gaard i Edslev.

Jens Brandstrup Andersen, født 6. December 1891. Gift med Birthe Kirstine Jørgensen og har Gaard paa Elsted Mark.

Ane Brandstrup Andersen, født 2. Maj 1893. Gift med Søren Høgh, Karlby.

Knud Brandstrup Andersen, født 18. Juli 1895. Gift med Sigrid Jensen. Han købte Gaard i Bering.

Kirsten Brandstrup Andersen. Døde ung.

Peter Brandstrup Andersen, født 15. Maj 1899. Overtog Fødegaarden. Gift med Agnes Rasmussen 24. Oktober 1923.

Maren Brandstrup døde 12. Juni 1931. Anders Andersen var i mange Aar Sognefoged i Egaa Sogn, og han var en interesseret Opdrætter. Han døde 27. Marts 1939. *Peter Brandstrup*, der fra 1923 havde været Forpagter af Gaarden, overtog denne

et Par Aar før Faderens Død. Han er gift med *Agnes Rasmussen*, født 5. Maj 1898 i Aarhus, og de har Børnene:

Viggo Brandstrup Andersen, født 5. September 1924.

Anders Brandstrup Andersen, født 25. Juni 1927.

Kirsten Brandstrup Andersen, født 4. November 1929.

Jørgen Brandstrup Andersen, født 29. Januar 1933.

*Glem dog over Herresæder
ej de myge Husmandssteder,
thå bag Bindingsværket dér,
mangl' et Snille Jøstret er.*

Chr. Richardt.

I Tiden, før Udskiftningen foretoges, var der enkelte Husnænd, der havde haft en Ko og maaske nogle Faar, der græsedes sammen med Gaardmændenes Kreaturer og passedes af Byhyrden, og disse Husmænd blev ved Udstykningen tildelt Jord. Saaledes var der her i Egaa 8 Huse, der fik Jord tildelt ved Udskiftningen 1779, men disse Lodder laa omkring i de yderste Dele af Bymarken, og man skulde synes, at det var meget ubekvemt for disse Ejendomme at have Jorden saa langt borte, og de er ogsaa senere enten købt til de tilstødende Gaarde eller samlet til større Ejendomme og Bygninger opført paa Ejendommen.

De forskellige og meget skiftende Ejere kan derfor ikke følges, som de kan ved Gaardene, som i de mange Tilfælde er blevet i samme Slægts Eje gennem Tiderne helt ned til vor egen Tid.

Søren Laursen, Hjortshøj, ejede 8 Huse, der beboedes af følgende:

Simon Laursen, 2 Skp. Hartkorn.

Niels Pedersen Udsen, 2 Skp. Hartkorn.

Villum Hansen, 2 Skp. Hartkorn, sælges 26. Maj 1793 for 140 Rigsdaler.

Niels Jensen, 2 Skp. Hartkorn, sælges 12. Oktober 1793 for 100 Rigsdaler.

Mikkel Jakobsen, 2 Skp. Hartkorn, sælges 11. Marts 1791 for 140 Rigsdaler.

Broder Hansen, 2 Skp. Hartkorn, sælges 6. Juli 1792 for 105 Rigsdaler.

Kristen Jensen, 4 Skp. Hartkorn, købes først af Hans Nielsen for 170 Rigsdaler og sælges af ham til Kristen Jensen for 140 Rigsdaler.

Anders Kristensen, 2 Skp. Hartkorn, samt et jordløst Hus, hvor *Niels Hansen* boede, og som sælges 17. Marts 1791 for 155 Rigsdaler.

Desuden var der følgende Husmænd med Jordlod:

Peder Sørensen, gift med *Ane Pedersdatter*, efter at hans første Kone var død.

Hans Rasmussen, Husmand og Fattigfoged. Han var gift to Gange, og hans Kone, *Kirstine Nielsen*, var gift tredie Gang.

Niels Nielsen, der er født 1718 og gift tredie Gang, og hans tredie Hustru hed *Maren Nielsdatter*.

Niels Pedersen, født 1726, gift med *Kirsten Jensdatter*.

Jens Nielsen, født 1737, gift med *Maren Nielsdatter*, født 1734. Jens Nielsen var Byhyrde.

Søren Nielsen, født 1743, gift med Enke *Ane Jensdatter*, født 1745. Søren Nielsen var Landsoldat.

I 1801 var der 11 Husmandslodder, og de fleste, maaske alle, Beboere var Ejere af de Huse, de boede i, og der er 13, der bor i Huse uden Jord, men mange har i Tidsrummet mellem 1787 og 1801 skiftet Ejere.

I 1834 findes i Egaa 30 Huse, og af Beboerne af disse er 6 Fiskere, 1 Smed, 1 Bødker, 1 Skomager, 1 Hjulmand og 1 Væver, og 8 har endnu Husmandslodder. Resten, ialt 11, lever som Daglejere, men kun faa Familier har haft stadigt Ophold fra Fader til Søn.

I 1840 skulde der endnu være 8 Husmandslodder, 7 Husmænd, der ernærer sig som Daglejere, 8, der driver Fiskeri som Hovednæringsvej, og 11, der driver et Haandværk, deraf er 3 Vævere, ialt 34 Familier.

I 1845 ligeledes 8 Husmandslodder, 10 Husmænd, der ernærer sig som Daglejere, 9 ved Haandværk, deraf 3 Vævere, og 14 har Fiskeri som Hovedindtægtskilde, ialt 41 Familier.

I 1850 synes der kun at være 6 Husmandslodder med Jord, 10 Daglejere, 9 Fiskere og 14 Haandværkere, deraf 4 Vævere, ialt 45 Familier. 2 Kvinder ernærer sig ved Haandarbejde.

I 1860 er der 6 Husmandsbrug, hvis Ejere lever af deres Arbejde med Jorden, 18 Daglejere, 12 Fiskere og 13 Haandværkere, og hertil er nu kommet 1 Møller og 1 Høkerforretning.

I 1870 er der 7, der lever af at dyrke deres Husmandslod, 16 Daglejere, 7 Fiskere, 18 driver Haandværk, desuden 1 Høker, 1 Gartner, 1 Brøndgraver, 1 Dræningsgraver og 1 Møller.

I 1880 er der kun 4, der opgiver at leve af Husmandsbrug, 8 er Daglejere, 12 Fiskere, 10 lever af Haandværk, desuden findes der 1 Gartner, 1 Landpost, 2 Høkere, 1 Dræningsgraver, 1 Kludesamler, 1 Mejeriforpagter og 1 Rentier, der ogsaa har en Husmandslod tilbage af sin Gaard.

I 1890 opgiver 10 at leve af Arbejde ved Husmandslodder, 13 som Daglejere, 9 ved Fiskeri, 16 ved Haandværk, desuden 1 Friskolelærer, 3 Gartner, 1 Dræningsgraver, 1 Brolægger, 1 Landpost, 1 Graver, 1 Mælkehandler, 1 Købmand og 2 Høkere og 1 Kreaturtrækker.

Disse Tal viser i nogen Grad Byens meget langsomme Vækst, antagelig grundet paa dens Beliggenhed mellem Banen og Landevejen. Siden Rutebilerne nu er blevet almindeligt Befordringsmiddel, er der dog i de sidste Aar 1930—40 bygget en Del langs Landevejen, og hvis ikke noget uforudset indtræffer, vil dette Byggeri snarest tiltage. Det skal her anføres, at Egaa Sogn ved Folketællingen 1787 havde 422 Beboere, i 1940 943, Hjortshøj Sogn 1787 243 Beboere, i 1940 689, Vejlbj Sogn 1787 408 Beboere, i 1940 6511 Beboere og deraf ca. 700 paa Sindsygehospitalet. Mærkeligt nok er Folketallet i Hjortshøj-Egaa Kommune gaaet ikke saa lidt tilbage i de sidste 20 Aar.

Matrikelnummer 22

ejes nu af Boelsmand *P. Selling Nielsen* sammen med Jord, købt fra de der for 150 Aar siden liggende 6—7 Husmandslodder, hvis Bygninger dengang laa i Egaa og meget ubekvemt for at udnytte Jorden rationelt. Egaa Skolelod laa ogsaa der ved Siden af, hvor nu *Johannes Nielsen* har Jord. *P. Selling Nielsen* har desuden købt Jord fra Gaard Nr. 17. Bygningerne laa som anført inde i Byen, der hvor nu *Robert Andersen* bor. For ca. 100 Aar siden ejedes Ejendommen af *Peder Jensen Daus*, født 1787, som efter at hans første Kone var død giftede sig med *Maren Laursdatter*, født 1800. Deres Datter, *Gjertrud Pedersdatter*, født 1844, havde i mange Aar Arbejde som Sygeplejerske rundt om i de forskellige Hjem i Egaa. Efter det tilhørende Areals Salg boede her Fisker og Væver *Jens Jensen*

Koldby, født i Vejlbj 1833. Han var først gift med *Ingeborg Nielsen*, født i Egaa 1840, og efter hendes Død med *Sidsel Marie Kristensen*, født i Kasted 1838. Deres Søn, *Søren Kristian Jensen Koldby*, født 1878, købte 1903 et Statshus paa den udstykkede Gaard Matr. Nr. 10 i Skjæring. Jens Jensen Koldby døde 1904, 72 Aar gammel.

Derefter solgtes Ejendommen til *Tømrer Niels Andersen*, født 1847, Søn af *Fisker Anders Nielsen*. Han var gift med *Nielsine Rasmussen*, født 1854. Af deres mange Sønner bor 3 endnu i Sognet, nemlig *Mekaniker Albert Andersen*, *Kristian Andersen*, der har et Statshus, og *Robert Andersen*, der overtog Ejendommen efter Forældrenes Død. Tømrer Niels Andersen døde 4. Juni 1931, 84 Aar gammel.

I Huset ved Højen boede før *Peder Selling Nielsen* dennes Svigerfader, *Søren Jensen Loj*, som en Tid var Landpost. *Peder Selling* havde Børnene: *Søren Peter Nielsen*, født 1906, og *Arne K. Nielsen*, født 1910, og *Meta Nielsen*, født 1912. *Peder Sellings* Hustru, *Louise Jensen*, fik ved et Uheld sit Øje beskadiget, og hun har i mange Aar været blind, men kan dog hjælpe til i Huset.

Matrikelnummer 23

var et nu nedbrudt Hus i Række med Nr. 22. Her boede i 1860 *Snedker Kristen Jensen Graabæk*, født i Grundfør 1825, gift med *Marie Jensdatter*, født 1824, og i 1870 *Jens Jensen Graabæk*, født i Hyllested 1823. Han var en meget dygtig Snedker og havde en efter Landsbyforhold stor Forretning. Han var gift med *Karen Jensen*, født i Voldby 1822. Han flyttede i 1874 til Aarhus og boede i den den Gang nylig opførte Ryesgade, og i denne Gade havde han i de Aar, den opbyggedes, meget Arbejde som Tømrer og Snedker. Efter at han var flyttet fra Ejendommen, blev Værkstedet i den vestlige Ende af Ejendommen brugt til Dans af Ungdommen i nogle Aar, men blev derefter til Dels fjernet. En lille Rest staar dog endnu. Selve Beboelsen havde derefter flere skiftende Beboere og havde paa Grund af disse Beboeres ikke særlig gode Opførsel et daarligt Rygte og var næppe godt egnet til Beboelse, hvorfor det ogsaa blev nedbrudt. Der har sikkert hørt en Jordlod til Huset, som er lagt ind under Gaard Nr. 19. Der kunde ellers fortælles nogle gode Historier om dette Hus. Her boede i sin Tid *Karl Skomager* og *Per Fattigmand* med deres fælles Kone *Sofie*, altid kaldet „Papita“ efter en udenlandsk Danserinde af dette

Navn, der dengang optraadte i København. Sofie dansede nemlig ogsaa godt, naar hun ikke var fuld. —

Matrikelnummer 24

er nu 3 Huse, men i det oprindelige boede i 1834 den dengang 69-aarige *Jens Nielsen Mors*, gift med den 10 Aar yngre *Dorthea Nielsdatter*, og efter deres Død overtoges Ejendommen af Sønnen *Lars Jensen Mors*, der først var Skrædder og derefter Høker, men som nævnt under Nr. 3 flyttede Høkerforretningen fra det her noget uheldige Sted for en Forretning. Her boede derefter i en Del Aar *Daglejer Kristen Peter Pedersen*, gift med *Kirsten Marie Jensdatter*, begge fra Todbjerg. Efter deres Bortrejse ca 1885 købtes Ejendommen af *Johan Svensson*, gift med *Cecilia Kirstina Holmgren*, begge født i Småland, Sverige. Johan Svensson var Brolægger og gik i mange Aar til Aarhus til Brolæggerarbejde og hjem igen hver Aften, en Gerning, der maa beundres, naar man tænker paa, at Arbejdstiden ogsaa i Aarhus dengang var meget længere end nu. De havde mange Børn, men ingen af dem er bosat i Kommunen. Efter Johan Svendsens Død rejste Enken til Aarhus, og *Barber Carstensen* købte Ejendommen, som han endnu bebor.

I et andet Hus paa samme Matrikelnummer boede 1860 *Morten Pedersen*, kaldet *Kromand*. Han var født 1808 i Egaa og var gift med *Kjerstine Marie Sørensdatter*, født 1810 i Venge. De havde Børnene: *Peder Mortensen*, født 1842, *Maren Mortensen*, født 1848. Hun blev gift med *Poul Nielsen*, født i Hornslet 1835. De boede i nogle Aar hos Peder Mortensen. P. Mortensen blev gift med *Ingeborg Marie Berg Kristiansen*, født i Vitten 1836, og de havde Sønnen *Jens Kristian Peter Mortensen*, som senere rejste til Lystrup. Peder Mortensen overtog Huset efter sin Fader, der boede hos Sønnen til sin Død. Huset brændte 1868, men blev genopført. Siden 1914 har Gartner Hans Peter Jensens Enke *Karen Nielsen* boet i Huset.

I det tredie Hus paa samme Matrikelnummer boede i mange Aar *Thomas Rasmussen*, der var født i Hjelmager 1849. Han var gift med *Ane Marie Hansen*, der var født i Egaa 1854. Hun var Datter af *Klodsmager Hans Jensen*, der er født i Gaard Nr. 16. Hun døde 1908. Thomas Rasmussen var en dygtig Arbejdsmand, men lidt for glad til Spiritus. Han fik i den fremrykkede Alder Koldbrand i det ene Ben, og da han heller ikke paa Sygehuset helt kunde afholde sig fra Spiritus, var det vanskeligt at helbrede ham. Først tog de Tærne, siden Foden

og til sidst Benet under Knæet, saa han i sine sidste Aar havde Træben, men hans Humør vedblev trods dette at være godt, og Arbejdslysten tabte han ikke.

Den ældste Søn, *Rasmus Rasmussen*, der var født 1879, blev Lærer. Han havde sparet nogle Penge sammen, før han kom paa Seminariet, og i Ferierne, mens han læste, tog han Arbejde i Tørvemosen og ved andet strengt Arbejde, hvor han kunde tjene mest, og han fik ogsaa sin Lærereksamen. *Hans Bæk* blev gift med den yngste Datter, *Louise*, født 1889, og de overtog efter Forældrenes Død Huset, men da Hans Bæk og Hustru bor i Aarhus, har Huset i de senere Aar været udlejet til mange forskellige.

Matrikelnummer 25

er nu et nyt Hus, bygget af *Tømrer Rasmus Andersen*, Søn af Tømrer Niels Andersen, der er nævnt under Matr. Nr. 23, men i tidligere Tid boede her *Niels Peder Nielsen* (kaldet *Lassen*). Han var født i Egaa 1839 og gift med *Kirstine Marie Frandsen*, født 1840 i Kolt. De havde Børnene: *Nicoline Nielsen*, født 1867, *Frands Nielsen*, født 1869, der fik en Gaard paa Fyn, og *Martinus Nielsen*, født 1873, der drev stor Kreaturhandel i Dømmestrup paa Fyn. Der hørte et Engskifte til Ejendommen, hvorpaa der holdtes 2 Køer. *Kirstine Marie Frandsen* blev efter *Niels Peder Nielsens* Død gift 1880 med *Julius Brauer*, men Ægteskabet var ikke heldigt, og *Julius Brauer* rejste til Amerika.

Datteren *Nicoline* blev 21. November 1893 gift med *Jens Peter Steffensen*, og de overtog Ejendommen, og efter *Nicolines* Død 22. December 1899 giftede *Jens Peter* sig 10. Maj 1901 med Gartner *Hans Peter Jensens* ældste Datter, *Line*. De rejste dog snart til Aarhus, og Ejendommen blev solgt til Tømrer *Rasmus Andersen*, der som nævnt byggede en ny Beboelse. Han boede der nogle Aar, men efter at *Villads (N) Villadsen* havde solgt sin Gaard, flyttede han og hans Kone til det nye Hus, hvor han boede til sin Død. Hans Enke solgte Huset 1930 til *Bager Rasmus Jensen*, som benyttede det som Bolig for *Brødkusk Rasmus Laursen*.

Matrikelnummer 26

ligger ved Højen og er et Husmandssted, købt sammen af de uheldigt beliggende Husmandslodder fra Egaa. Her boede i 1864 *Niels Rasmussen*, gift med *Sofie Jensen*, født i Egaa 1839. Efter *Niels Rasmussens* Død gifter Enken sig 1866 med *Anders Jepsen Nielsen*, der er født i Vejlbj 1838.

I første Ægteskab har Sofie Jensen Barnet *Rasmine Marie Rasmussen*, født 1865, som senere blev gift med Gaardejer *Mads Helge*, og i sidste Ægteskab har Sofie Jensen Børnene:

Niels Rasmussen Nielsen, født 1868.

Jens Marius Nielsen, født 1869.

Sine Nielsen, født 1872, og

Johannes Nielsen, født 1874.

Johannes Nielsen overtog efter Forældrenes Død Ejendommen, som han endnu besidder. Han var gift med *Kathrine Rasmussen Helbo*, født i Hyllested 1876. De har Børnene:

Anders Jepsen Nielsen, født 1908.

Ejner Sofus Nielsen, født 1910.

Desuden en Plejesøn, *Rasmus Rasmussen Helbo*, født 1903.

Matrikelnummer 27.

Paa dette Matrikelnummer er paa Hjørnet mellem Egaa—Hjortshøjvejen og Skjæring—Lystrupvejen bygget en Gaard, hvortil det meste Areal tidligere har været Udmarkslodder og Husmandslodder, der har ligget ubekvemt for den Ejendom, de tidligere har tilhørt.

Der er paa Ejendommen en Vindmølle, som vist er en af de faa Vindmøller, der endnu har nogen Forretning. Det meste af Jorden købtes af *Kristian Karl Vindberg*, efter at han havde solgt det Jord til Gaardejerne *Søren Skipper* og *Villads Pedersen*, som hørte til hans tidligere Ejendom, Matr. Nr. 32 i Egaa By.

Kristian Karl Vindberg var født i Øster Vamdrup i Ribe

Amt 1804, og han blev 10. April 1835 gift med *Mette Poulsdatter*, født i Egaa 1811. De havde Børnene:

Paul Kristiansen Vindberg, født 1839. Han overtog senere Ejendommen.

Karl Kristiansen Vindberg, født 1841. Blev Ejer af Gaard Matr. Nr. 13 i Egaa.

Ane Mette Kristiansen Vindberg, født 1849. Blev Oldfrue paa Rosenholm.

Niels Peter Kristiansen Vindberg, født 1852. Overtog Thorsager Mølle.

Egaa Mølle.

Poul Kr. Vindberg overtog Ejendommen og blev 1865 gift med *Kirsten Marie Pedersen* fra Gaard Matr. Nr. 3 i Lystrup, og de havde Børnene:

Peder Kristian Vindberg, født 1866. Han døde som Ejer af Gaard Matr. Nr. 3 i Skjæring.

Mette Kirstine Vindberg, født 1868. Hun blev gift med Gaardejer *Niels Just*, Askov.

Marie Vindberg, født 1869. Hun blev gift med Husejer *Emil Nielsen*, Aarhus.

Ane Vindberg, født 1871. Hun blev gift med Købmand *Bertelsen*.

Trine Vindberg, født 1873. Hun blev gift med *Lars Peter Nielsen*, født i Gaard Matr. Nr. 21 i Skjæring. Nu kongelig Vejer og Maaler i Aarhus.

Peter Vindberg, født 1878. Han har haft en Gaard paa Helgenæs.

Poul Kristiansen Vindberg døde 15. August 1917, og Kirsten Marie Pedersen døde 12. April 1921.

Ejendommen blev solgt til den forrige Ejer af „Søndergaard“ i Elsted, *Rasmus Nielsen*, og efter hans Død drives Ejendom og Mølle af hans Enke, *Jørgine Jørgensen*, ved hendes voksne Sønners Hjælp. De havde Børnene:

Maren Søndergaard Nielsen, født 25. Juli 1899.

Kristian Søndergaard Nielsen, født 21. Juni 1900.

Bolette Søndergaard Nielsen, født 14. Juli 1905.

Karl Søndergaard Nielsen, født 19. Juli 1906.

Svend Søndergaard Nielsen, født 1. Maj 1908.

Ejner Søndergaard Nielsen, født 2. August 1913.

Matrikelnummer 28

ejedes for ca. 80 Aar siden af *Jørgen Nielsen* fra Gaard Matr. Nr. 15, og, efter at han havde købt *Andreas Hvejsels* Gaard ved Landevejen, af *Jørgen Jensen* fra Gaard Matr. Nr. 16.

Efter at *Jørgen Jensen* 1877 var flyttet til Elsted, blev Ejendommen overtaget af Købmand *Knud Hjeronimus Kristensen*, født 1849 i Skarrild, Ringkøbing Amt, og gift med *Helene Jensen*, født 1844 i Voldby, Skanderborg Amt. De havde Børnene:

Karoline Kristensen, født 1873.

Jens Martin Kristensen, født 1874.

Valdemar Kristensen, født 1876.

Kristen Karl Kristensen, født 1879.

Mens Knud Kristensen havde Ejendommen, var der lavet en større Sal i den vestlige Ende af Huset, hvor Ungdommen i den Tid holdt Dans.

Knud Kristensen havde egentlig kun Høkerbevilling, og i den Tid, han boede i Egaa, var der omkring Købstæderne det saakaldte Læbælte, saa det, der maatte forhandles paa Landet, var begrænset til enkelte Varer. Kristensen søgte en almindelig Købmandsbevilling, men ved Opmaaling i Luftlinie viste det sig, at Ejendommen laa inden for en Mils Afstand fra Aarhus. Hvis han derimod flyttede Forretningen til den øverste Ende af

sin Jordlod eller ca. 30 Alen mod Nord, var han uden for 1 Mils Grænsen, og saa kunde han faa den ønskede Bevilling, men Kristensen kunde ikke godt flytte fra Vejen i Egaa og havde heller ikke Raad til at bygge ny Ejendom, saa alt maatte blive ved det gamle.

Denne og lignende Afgørelser havde til Følge, at der her i Byen som saa mange andre Steder ca. 10 Aar senere oprettedes en Brugsforening, hvor Medlemmer havde Lov at fordele ogsaa de Varer, som det var forbudt Høkerforretninger at handle med.

Efter at Kristensen var flyttet fra Ejendommen, boede *Feder Stubbe Pedersen* her, og efter hans Død 26. Maj 1901 hans Søn, *Karl Pedersen*, indtil *Mette Marie Aabo* købte Ejendommen, som efter hendes Død gik over til Datteren, *Johanne Rasmussen*, der Aar 1934 blev gift med Gaardejer *Rasmus P. Rasmussen* fra Gaard Matr. Nr. 12, og de bor nu i Huset.

Matrikelnummer 29

er et Hus, der ligger ved Indgangen til Kirken. Det menes, at den oprindelige Bopæl paa dette Sted er bygget af Godsejer *Tyge Jespersen*, der i 1690 ejede baade Skjæring Munkegaard og Skaarupgaard. Det skulde dengang bruges som Bolig for gamle, der ikke mere selv kunde skaffe sig Midler til leve for. Det var omved 1860 Fattighus, hvor der boede nogle ældre Koner, men ca. 1868 brændte Huset, og et nyt blev opført. Her boede en Tid Smed *Niels Stigsen*, i daglig Tale kaldet „gammel Stig“ for at skelne mellem ham og Sønnen, *Stig Nielsen*, der mest kaldtes „bette Stig“. *Niels Stigsen* var født i Gammel Sogn 1818 og gift med *Ane Katrine Jensen*, født i Voldby Sogn 1818. *Stig Nielsen* var i mange Aar Smed her i Egaa.

De havde Børnene:

Stig Nielsen, født 1846. Han købte i 1902 Egaa Skolelod og oprettede et Statshus.

Marie Nielsen, født 1859.

Niels Stig Nielsen, født 1863. Han boede i lang Tid i Aarhus.

Smed *Niels Stigsen* havde i 1876 Smedie paa Matr. Nr. 18 og byggede senere, vistnok 1878, et Hus paa Stedet og indrettede Smedie i den høje Kælder og Beboelse over Smedien. — Matr. Nr. 29 skiftede derefter ofte Ejer, men blev 1904 købt af Smed *Niels Anton Madsen*, der lavede Smedie i Huset paa den anden Side af Gaden. Efter *Niels Anton Madsens* Død

1932 overtoges Smedeforretningen af Sønnen, *Holger Madsen*. Niels Anton Madsen var født i Mejlby 1869, og hans Kone, *Hanne Kjerstine Marie Jensen*, var født i Slagslunde 1867. — De havde Børnene:

Dagny Frandsine Madsen, født i Skød 1896.

Valdemar Madsen, født i Skød 1898.

Holger Møller Madsen, født i Vedslet 1900.

Egon Møller Madsen, født i Vedslet 1902.

Ejner Møller Madsen, født i Vedslet 1904.

Olav Møller Madsen, født i Egaa 1906.

Niels Anton Madsen døde 1932, og hans Kone døde 1931. Holger Madsen er gift med *Karen Johanne Møller*, født 1899. De har Børnene:

Erik Møller Madsen, født 1920. Smedesvend.

Anna Johanne Møller Madsen, født 1923.

Henning Møller Madsen, født 1927.

Matrikelnummer 30

er samlet af flere mindre Lodder Vest for Byen. I 1850 boede her *Niels Mikkelsen*, født 1802. Han var gift med *Maren Petersdatter*, født 1806. De havde Børnene:

Mikkel Nielsen, født 1834. Boede i Studstrup.

Johanne Nielsdatter, født 1836, og

Ingeborg Nielsdatter, født 1840.

Johanne Nielsdatter blev gift med *Laur's Jørgensen*, der var født i Todbjerg 1839. Han var en dygtig Hjulmand og blev i daglig Tale kaldet Laur's Hjulmand. De havde Børnene:

Niels Mikkelsen Jørgensen, født 1865.

Jørgine Jørgensen, født 1868. Gift med Erik Hedegaard.

Laur's Kristian Jørgensen var ogsaa en dygtig Jordbruger. Han fik flere Præmier for veldyrket Landbrug, og han var i en Periode Medlem af Hjortshøj-Egaa Sogneraad. Efter Laur's Jørgensen og hans Hustrus Død overtog Svigersønnen Erik Hedegaard Ejendommen, som han ikke passede mindre godt end Svigerfaderen. Familieforholdene er omtalt under Matr. Nr. 3. Johanne Nielsen døde 5. April 1918, 82 Aar gammel.

Erik Hedegaard solgte 1929 Ejendommen til *Jens Terp Laursen*, der er gift med *Marie Pedersen*. De har Børnene:

Gunnar Terp Laursen, født 1920.

Edith Terp Laursen, født 1921.

Svend Terp Laursen, født 1922.

Jens Terp Laursen er for Tiden Medlem af Hjortshøj-Egaa Sogneraad.

Matrikelnummer 31

er ligeledes samlet af flere mindre Skifter baade fra Egaa og Lystrup, saa de nu udgør en god Ejendom. Den største Del har sikkert hørt til et Husmandsloed til det Hus, der ligger over for Egaa Brugsforening og nu ejes af Murer *Kristen Kristensen*. — Ejendommen ejedes en Tid af *Karl Vindberg*, som solgte den til *Niels Sørensen* fra Skjødstrup, som var Broder til Naboen *R. Tyrresen Sørensen*. Niels Sørensen var gift med *Maren Andersen*.

1881 blev Ejendommen købt af Tømrer *Kristen Peder Rasmussen*; han var gift med *Mette Marie Aabo*.

De havde Børnene:

Johanne Rasmussen, født 1882. Gift med Gaardejer *Rasmus P. Rasmussen*.

Rasmus Rasmussen, født 1884. Han er Tømrer og bor ved Egaabro.

Ane Rasmussen, født 1886. Hun er gift og bor i Them.

Jens Rasmussen, født 1888. Karetmager i Mørke.

Marius Rasmussen, født 1890. Tømrer. Gift med *Niels Hansens Datter* og bor ved Skrænten til Vejlbj Fed.

Aksel Rasmussen, født 1891. Karetmager i Tranbjerg.

1905 solgte *Mette Marie Aabo* Ejendommen til *Gerhard Laursen* fra Viby. Han er gift med *Espen Nielsens Datter*, *Bertoline Nielsen*.

De har Børnene:

Espen Laursen, født 1905. Tømrer i Lystrup.

Dortea Laursen, født 1906. Gift og bosat i København.

Kristian Laursen, født 1910. Han opholder sig i Hjemmet

Karen Laursen, født 1918. Gift og bor nu i Aarhus.

Marie Laursen, født 1921. Hun har Plads paa Kommunehospitalet i Aarhus.

Johanne Laursen, født 1923. Hun er Husbestyrerinde i Hjemmet under Moderens Hospitalsophold.

Matrikelnummer 31 b,

der nu ejes af Murer *Kristen Kristensen*, laa for ca. 150 Aar siden langs med Vejen efter Hjortshøj og havde noget Jord Vest for Byen ved Mosen. Det gamle Hus havde mange forskellige Beboere. Her boede for ca. 70 Aar siden eller ca. 1870

en Mand, der i daglig Tale kaldtes „*Kuk Jens*“, han var, hvad de dengang kaldte „Stodderkonge“. Kom der nogle Tiggere. Skærslibere eller andre uvelkomne Gæster, blev der sendt Bud efter Jens, og han tog sin lange Stok i Haanden og drog ud for at finde de fremmede Gæster, som han saa med stor Myn- dighed fulgte ud af Byen og godt paa Vej til næste By, natur- ligvis fulgt med Nysgerrighed og stor Beundring af Byens Dreng. Uden for Huset var der i Reglen en stor Vandpyt, idet Vand fra alle Sider strømmede sammen her, og lidt Nord for Huset havde Gaard Nr. 18 en Eng, som lang Tid af Aaret og i alt Fald hele Vinteren var en stor Vandpøl, som ved Islæg brugtes til Skøjteløbning, saa Huset laa noget fugtigt. Det købtes senere af Tømrer *Niels Andersen*, som flyttede det no- get længere mod Vest, saa det kom til at ligge noget bedre, og da Gaardejer *Kristen Kristensen* i 1879 flyttede den gamle Gaard paa Nr. 18 ud paa Marken, kom Huset til at ligge lidt friere, og Vandpølen, der var Nord for Ejendommen, blev efterhaanden fyldt op, og Vandet i Drænledning ført til Brand- dammen.

Niels Andersen solgte dog Huset, og i mange Aar boede *Jens Adam Sørensen* her i den Tid, han købte Mælk til at sælge paa Gaden i Aarhus.

Huset blev derefter solgt til Murer *Kristen Baltzer Kristen- sen*, der var født i Grønfeld 22. November 1876 og gift med *Margrete Jensen*, født 2. April 1885. *Kristen Kristensen* fik ogsaa Stillingen som Kirkebetjent, Graver og Ringer.

De havde Børnene:

Niels Kr. Hull Kristensen, født 26. Juli 1906.

Charles Hull Kristensen, født 19. April 1908.

Karl Hull Kristensen, født 6. December 1909.

Ejner Hull Kristensen, født 14. September 1912.

Magnus Hull Kristensen, født 1. December 1913.

Kirstine Kristensen, født 31. Juli 1915.

Aksel Valdemar Hull Kristensen, født 2. November 1917.

Otto Hull Kristensen, født 25. Februar 1919.

Marius Hull Kristensen, født 23. Marts 1921.

Dagny Kristensen, født 14. April 1927.

Peter Hull Kristensen, født 31. Juni 1928.

Matrikelnummer 32's

Bygninger har oprindeligt ligget der, hvor *Peder Rasmussens Enke* bor, men de er til Dels revet ned. Til Ejendommen hører

en Lod, der gik fra den gamle Landevej langs Skjæring Skel til Havbakken. Der har været ca. 3 Tdr. Land.

Denne Ejendom ejedes i 1840 af *Kristian Karl Vindberg*, men Jorden blev ca. 1848 købt af de tilstødende Ejendomsbesiddere i Egaa, Matr. Nr. 5 a og 6 a. Der fortælles, at Kristian Karl havde søgt om Bevilling til at drive Krohold. Han vilde bygge en Kro paa Jorden ved Landevejen, og den var saa godt som bevilget, da Naboerne, *Søren Skipper* og *Villads Pedersen*, købte Jorden for at undgaa at faa Kroen paa Naboejendommen. Efter Salget af Jorden købte Kristian Karl den Jord, hvorpaa senere Egaa Mølle eller, som den ogsaa kaldes, Rishøj Mølle blev bygget. Kristian Karl Vindberg døde i Egaa Mølle 1885.

I de gamle Bygninger boede i 1850 *Jens Jensen Skriver*, født 1783, gift med *Karen Sørensdatter*, født 1784, og i 1860 en Son, der ogsaa hed *Jens Jensen Skriver*, født 1820, gift med *Ane Jørgensdatter*, født 1822; men i 1870 boede Murer *Espen Peder Johansen* her. Han lod noget af Bygningerne rive ned, og han flyttede selv til Matr. Nr. 42.

Derefter købte *Peder Rasmussen*, der er født i Hjelmager, Huset, og hans Enke har endnu Bolig dér.

Matrikelnummer 33,

ogsaa kaldet „Egaa Strandhus“, ligger mellem Aaen og Matr. Nr. 9, og det meste af Arealet er temmelig stejl Skrænt ned mod Aaen og Stranden. Det er meget besværlig Jord at arbejde med, men lun for nordlige og nordvestlige Vinde, hvorfor her kan avles tidlig modne Havesager.

I 1845 boede her Fisker *Peder Pedersen*, født i Elsted 1795. Han var gift med *Johanne Jensdatter*, født 1810.

De havde Børnene:

Niels Pedersen, født 1832. Daglejer i Egaa. Død 7. August 1897.

Karen Pedersen, født 1835, gift med *Jens Jepsen Nielsen*.

Jens Pedersen, født 1850. Fisker i Egaa. Boede i Matrikel Nr. 35.

Johanne Jensdatter døde 18. September 1877. Datteren, *Karen Pedersen*, blev gift med *Jens Jepsen Nielsen* fra Vejlbj, født 1826. De havde Børnene:

Niels Peter Nielsen, født 1868, og

Peder Pedersen Nielsen, født 1876.

Bedstefaderen, *Peder Pedersen*, havde i 1880 endnu Ophold paa Ejendommen.

Peder Pedersen Nielsen blev gift 1898 med *Marie Nielsen*, og de havde Børnene:

Jens Jepsen Nielsen, født 1901. Overbetjent i Aarhus.

Alfred Nielsen, født 1902. Kirkebetjent i Grenaa.

Signe Alfrida Nielsen, født 1904.

Petrea Nielsen, født 1906.

Anna Nielsen, født 1907.

Ejendommen ligger Sydøst for Egaa, og de gamle havde gerne den Talemaade, at „naar vi fik Vinden i Per Pedersens Hjørne, fik vi snart Regn“, idet Sydøstvind i Reglen giver Regn.

Matrikelnummer 34

er allerede nævnt under Matr. Nr. 12, da en Del af Ejendommen er solgt derfra.

Matrikelnummer 35.

Her boede i 1860 Fisker og Arbejdsmand *Søren Jensen*, der var født i Todbjerg Sogn 1826. Han var gift med *Ane Mette Kristensdatter*, født i Egaa 1824. En af deres Sønner, *Jens Marius Jensen*, født 1859, bor i eget Hus paa den Del af Engen, som nævnes „Katbankerne“.

Til Matr. Nr. 35 hører ogsaa det tilbyggede Hus, hvori *Jens Pedersen*, kaldet Havmand, boede for 50 Aar siden. Han var født i Egaa Strandhus 1851 og var gift med *Hanssine Stefanie Luplau*, født i Aarhus 1852. *Jens Pedersen* var Fisker og havde det til Tider vel smaat nok, da han havde mange Børn og Hjemmet var lille, men han var altid tilfreds og ved godt Humør. Det var nu hans Rigdom, og den er slet ikke til at kimse af. En ugift Søn, *Albert Pedersen*, født 1895, bor i Huset nu, og han er den eneste Fisker, der er tilbage i Egaa. Engang var Egaa en hel Fiskerby.

Matrikelnummer 36, 37, 38.

er til Dels ombyggede og sammenkøbte Ejendomme, som nu alle ejes af Murer *Karl Svendsen*. Han er Søn af Gaardejer *Niels Svendsen* og født i Ejendommen Matr. Nr. 1 b Lystrup, og han var gift med *Kjerstine Madsen* fra Ejendommen Matr. Nr. 34. I det ombyggede Hus, der nu bruges til Beboelse, boede for ca. 80 Aar siden Fisker *Kristian Jensen*, der var født i Hornslet Sogn 1802. Han var gift med *Ane Katrine Jensdatter*, født i Søby Sogn 1819.

De havde Datteren *Marie Kristiansen*, født 1848, og en Plejedatter *Maren Laursen*, født 1861. Efter Kristian Jensens Død gik Katrine til Haande omkring i Gaardene, og hun var altid velset for hendes venlige Sind og gode Maade at omgaas Børn paa. Hun blev senere gift med Boelsmand *Mikael Pedersen* paa Vejlbj Fed. Han var født i Egaa i Gaard Matr. Nr. 13. I samme Hus, men i en anden Lejlighed, som nu er fjernet, boede *Jens Jensen Loj* med sine 2 Døtre, *Karen Jensdatter*, født 1830, og *Mette Jensdatter*, født 1835.

Senere boede Fisker *Daniel Laursen* i denne Lejlighed. Han var født i Vejlbj 1840 og gift med *Karen Jensdatter*, født i Egaa 1842. Daniel Laursen kom muligvis ved et Uheld sørgeligt af Dage, idet han en Morgen fandtes druknet i den til Dels aabne Brønd. Huset blev derefter købt af Fisker og senere Landpost *Anders Jensen*, født i Egaa 1851. Han var gift med *Ane Jensen*, født i Kasted 1857. Anders Jensen solgte 1920 Huset til dens nuværende Ejer, *Karl Svendsen Nielsen*, der kun har ét Barn, Sønnen *Emil Svendsen Nielsen*, født 1917.

Anders Jensen og hans Hustru rejste til Skjæring.

I et andet Hus, der nu er lavet om til Værksted, boede i mange Aar *Peder Andersen Nyhus*, der var født i Tirstrup 1833. Han var gift med *Jenssine Sørensen* fra Ødum Sogn, født 1829. Sine Nyhus, som hun kaldtes, var glad for Børn, og Børnene var glade ved at besøge hende. Hun havde gerne et Stykke Kandissukker, som hun fiskede op af Sukkerskaalen, som Fluerne havde fri Adgang til, og det gjorde intet Skaar i Børnenes Glæde, om Sine eller hendes Mand i Forvejen, som Skik var dengang, havde suttet paa det, mens de drak Kaffe og af Sparsommelighedshensyn lagde Stykket tilbage igen, naar Kaffen var drukket, for at bruge det ved en anden Lejlighed.

Paa Matr. Nr. 38 laa for 60 Aar siden et lille ejendommeligt Hus, som nu er nedbrudt. Her boede i mange Aar en værkbruden Kone ved Navn *Karen Jensen*, almindeligvis kaldet *Karen Broders*. Navnet *Broders* stammer sikkert fra en af Familien, hun er opkaldt efter. Dette var meget brugt dengang Hun var født 1830. Hun fik nogen Fattighjælp og fik Middagsmad fra Folk i Byen og tjente lidt ved at sy og brodere for Folk. Huset var meget lavt og ludede helt ud over Vejen, saa det blev livsfarligt at bo der, og Sogneraadet byggede et andet paa Pladsen 1882, og i dette boede *Karen* til sin Død 1890, hvorefter

Huset igen blev fjernet. Grunden, hvor Huset laa, blev senere købt og lagt til Haven til Gaard Matr. Nr. 6.

Matrikelnummer 39

var bygget som Aftægtshus for Gaardejer *Hans Hansen* fra Gaard Matr. Nr. 19. Efter hans Død boede her i mange Aar Bødker *Karl Jensen Graabæk*, der var født i Hyllested 1831. Han var gift med *Karen Jensdatter*, født i Hornborg Sogn 1831. De havde Døtrene:

Marie Karlsen, født 1858.

Sine Karlsen, født 1860, gift med Niels Stigsen fra Nr. 29.

Andrea Karlsen, gift med Gaardejer Frans Nielsen i Trige.

Efter Karl Jensens Død var „Bødker-Karen“, som hun kaldtes i daglig Tale, en yndet Kogekone ved alle Selskaber i Egaa og Omegn, og hun tjente til Familiens Underhold ved dette maaske ofte besværlige Arbejde. — I en anden Lejlighed, der var i det lille Hus, boede i mange Aar *Niels Pedersen*, der var født i Egaa Strandhus og gift med *Maren Pedersen*, født i Skjødstrup Sogn 1821.

Huset solgtes senere til den nuværende Ejer, *Marinus Sorensen*, født 1895. Han var gift med *Agnes Sorensen*, født 1898. De blev gift 1920 og har Børnene:

Bent Verner Sorensen, født 1933,

Valter Sorensen, født 1935, og desuden en Plejedatter,

Rigmor Sorensen, født 1923.

Paa Jord fra Matr. Nr. 39 byggede *Hans Jensen* et Hus efter at have solgt sin Ejendom ved Landevejen. Mens dette Hus var under Opførelse, morede nogle unge Karle sig med at mure noget op en Nat. Hans Jensen var dog ikke tilfreds hermed og meldte det til Politiet. Karlene fik en Mulkt for deres Hjælpsomhed og gik senere under Navn af „Frimurerne“. — Huset ejes nu af Gaardejer *Peder Bruus*. Hans Jensen døde 19. April 1895.

Hvor Matrikelnummer 40

nu er bygget, var forhen et langt Hus med 3 Beboelser, men det brændte, og et mindre Hus blev opført paa Grunden. Her bor nu Stig Nielsens Enke, *Karen Nielsen*, som er født 1866.

Paa samme Grund er af Boelsmand *Niels Rasmussen* bygget et nyere Hus, som 1912 købtes af Rentier *Jens Peter Jensen*, efter at han havde solgt sin Gaard ved Højen. Han ejede Huset til sin Død 1936; men i sine sidste Leveaar boede han hos sin

Søn i „Bækgaard“, og Huset blev udlejet først til Arbejdsmand *Anton Sørensen* og efter hans Død til hans Enke, *Rasmine Laursen*. En Tid var der Kæmnerkontor i en af Stuerne. 1937 købtes Huset af Enke *Mathea Mogensen Nielsen* fra Solklint, og efter hendes Død 1939 overtoges Huset af Sønnen, *Michael Nielsen*, der driver en mindre Forretning med Radio og Cykler m. m.

Matrikelnummer 41

ejedes af *Niels Jensen*, ogsaa kaldet Loj. Han var født i Egaa 1856 og gift med *Ane Kathrine Jensen*, der er født 1854 i Koldby paa Samsø.

Dette Hus har haft mange skiftende Beboere. Her boede en Tid Dræningsgraver, senere Fodermester *Andreas Værum*, og en Tid var der Smedie, hvor Smed *Jens Pedersen*, der er født i Feldballe 1849, arbejdede. Han var gift med *Ellen Marie Kristensen*, der er født i Elsted Sogn 1853. Nu ejes Huset af *Niels Jensens* Svigersøn, Murer *Kristen Kristensen*, og det lejes ud.

Matrikelnummer 42

er et Hus, som Gaardejer *Oluf Pedersen* i den Tid, han ejede Matr. Nr. 2, købte og lod nedbryde. Huset ejedes tidligere af Murer *Espen Johansen*, der er født i Egaa 1834. Han var gift med *Ane Dorte Nielsen*, født i Egaa 1837. De havde Børnene:

Niels Lassen Nielsen, født 1868. Han fik en Statshusmandslod paa Kankbølle Mark.

Johanne Johansen, født 1870.

Espen Johansen havde maaske lidt musikalsk Begavelse; han havde i alt Fald en Violin, og de unge i Egaa fik i Aarene fra 1867 til 1878 ofte *Espen Johansen* til at spille til Dans. De var ikke saa fordringsfulde, hverken med Dansesal eller Musik: de forlangte kun, at *Espen Johansen*, før han begyndte at spille, skulde sige dem, om det var en Vals eller Polka eller muligvis en anden Dans, han spillede, thi de var nok alle saa temmelig enslydende, at Forskellen ikke hørt tydeligt; men de unge morede sig maaske bedre end mange, der nu gaar til Dans. Der skal ikke siges noget ondt om Ungdommen i Egaa nu; den morer sig pænt og opfører sig godt ved dens Sammenkomster, men der skal siges det om Ungdommen dengang, at det var en god Ungdom, der dansede til *Espen Johansens* Musik. Var de kede af at danse til hans Musik, blev der sunget

gode Sange og danset Sanglege. — Nu er de vist næsten alle under Mulde, der dengang dansede efter Espens Spil. Det var i den Tid, Højskolerne begyndte deres Oplysnings- og Vækkelsesgerning blandt Landboudommen, og der havde dengang været saa mange paa Højskole, at deres Færd og Begejstring satte Præg paa hele Ungdommen.

Matrikelnummer 43

har før været delt i 3 Lejligheder og har som andre Huse ofte skiftet Beboere. Der var engang en Tilbygning til Huset, saa der var 3 Gavle. Her boede i Huset 1870—1890 Tømrer *Niels Linaa*, der var født 1813 og gift med *Marie Bertelsdatter* eller „Muffen“, som var Niels Linaas Kælenavn til hende. Hun var født 1819 i Onsbjerg paa Samsø. Niels Nielsen Linaa døde 1904, 92 Aar gammel. I en anden Fløj boede Skræder og Fisker *Peter Ivarson* og Hustru *Marta Anderson*, begge født i Sverige 1835. Samtidig boede Tømrer *Jakob Jakobsen* i den tredie Fløj. Han var født i Mørke 1825 og gift med *Pouline Hansen*, født i Tranebjerg, Samsø, 1830. De havde Sønerne:

Hans Peter Rejnholdt Jakobsen, født 1857, og

Niels Jakobsen, født 1863, senere Restauratør i København.

Senere boede *Ellen Marie Kristensen*, Enke efter Smed *Jens Pedersen*, i Huset, og noget blev af Naboen. Sognefoged *Anders Andersen*, brugt til Maskinskur.

Huset blev i 1923 købt af *Niels Peter Jensen*, der byggede det om, saa der kun er een Lejlighed, og Huset ser helt godt ud nu.

Matrikelnummer 44 og 45

er nedbrudte Huse, der sammen med en Smedie laa i den sydlige Del af Haven til Matr. Nr. 9. Disse Huse blev, som tidligere omtalt, købt af Gaardejer *Niels Frandsen*, og Grunden, hvorpaa de stod, blev lagt ind under hans Ejendom. *Peter Pejtersen*, der boede i den vestlige Ende af Huset, havde her ved Siden af en Smedie og var i 1860 den eneste Smed i Egaa.

Matrikelnummer 46

er et Hus, som Gaardejer *Niels Hansen* lod bygge paa sin Grund ved Aaen for at bruge det til Badegæster. Det gik vist nogenlunde de første Par Aar, men det gik senere i Staa med at have Badegæster, og da *Niels Hansen* afstod Gaarden til Søn-

nen, *Jens Bomholt Hansen*, flyttede han og hans Kone ned i Huset, hvor de begge boede til deres Død.

Ved Siden af dette har Niels Hansens Svigersøn *Marius Rasmussen* bygget et Hus og Værksted. Han er født i Ejendommen Matr. Nr. 28 og gift med *Ingrid Kirstine Hansen*, Søster til Jens Bomholt Hansen.

De har Børnene:

Ellen Aabo Rasmussen, født 1921,

Ove Aabo Rasmussen, født 1923,

Gertrud Aabo Rasmussen, født 1925,

Karen Aabo Rasmussen, født 1926,

Birthe Aabo Rasmussen, født 1930,

Niels Jørgen Aabo Rasmussen, født 1932.

Matrikelnummer 47 og 48

er en Ejendom, der ligger paa Skrænten mellem Matr. Nr. 12 og Aaen. Den ejedes for 60 Aar siden af *Fisker Mogens Andersen*, der var født i Vejlbj 1827. Han var gift med *Karen Jørgensen*, født i Randlev 1836. De havde Børnene:

Anders Andersen, født 1860. Husejer i Aarhus.

Ane Andersen, født 1862, gift med Peter Marius Pedersen.

Jørgen Andersen, født 1869.

Karen Jørgensen døde 1917, 82 Aar gammel.

P. Marius Pedersen og *Ane Andersen* overtog Ejendommen.

De havde ingen Børn, og Ejendommen blev solgt til *Bager Jørgensen*, Østergade, Aarhus, som i en Del Aar holdt en Bestyrer paa den, men senere forpagtede den ud til *Harry Hjortshøj* fra Vejlbj.

Matrikelnumrene 49 og 50

var ogsaa Huse, som *Niels Frandsen* fik fjernet, og Byggetomterne blev lagt til Haven Syd for Gaarden.

Matrikelnummer 51

var indrettet til 2 Lejligheder. I den vestlige Ende boede i mange Aar Graver og *Ringer Kristen Jensen*. Han var født 1820 i Egaa og gift med *Helene Olsen*, der var født i Lisbjerg Sogn 1822. De havde Datteren:

Jenssine Marie Kristeussen, født 1857.

Kristen Jensen eller *Kristen Skomager*, som han mest kaldtes, var en stor, kraftig Mand med et godt Humør, som godt

kunde komme med en kraftig Udtalelse og en drøj Spøg, naar Lejlighed gaves. Kristen Jensen døde 3. Oktober 1893.

I den østlige Lejlighed boede i en Del Aar *Poul Nielsen*, født i Hornslet 1836, gift med *Maren Mortensen*, født i Egaa 1848.

Skønt der ikke her skal refereres Øgenavne, er det dog fristende at nævne, at da Maren Mortensen af Forældrene ogsaa i den voksne Alder nævnedes „Bitte Maren“, gik hun gerne under dette Navn, og da hun blev gift med en Mand med det almindelige Navn Poul Nielsen, fik han Kendingsnavnet „Poul Bitemaren“ i daglig Omtale.

Undskyld at jeg nævner dette, men det var et Udslag af den Tids Lyst til at give Kendingsnavne i Stedet for at bruge de almindelige Navne, der endte paa „sen“.

I 1904 købte Smed *Anton Madsen* Huset, og det blev lavet om til et rummeligt Værksted, hvortil det endnu bruges.

Matrikelnummer 52

blev bygget af Smed *Niels Stigsen* i 1878. Han lavede Smedie i Kælderen og Beboelse i Stueetagen. Efter hans Død blev det lavet om til Bageri, og her boede i Begyndelsen af dette Aarhundrede flere forskellige Bagere, som dog ikke kunde leve af Forretningen. I 1906 købte Bager *Rasmus Jensen* Ejendommen, og han fik Gang i Forretningen, og hans dygtige Kone, *Marie Mikkelsen*, var ikke den mindst virksomme.

Til Ejendommen hørte 1½ Td. Land købt fra Matr. Nr. 18, hvilket nu var en Fordel, da det snart blev nødvendigt at holde Heste for at bringe Brød rundt i de nærmeste Byer. Senere blev Hestene afløst af Biler, men nu i disse Dage under Krigstilstanden maa der igen bruges Heste.

I 1940 blev den nu i god Gang værende Bagerforretning solgt til Bager *Tage Sørensen*, Søn af Søren A. Sørensen, Matr. Nr. 19, og Bager R. Jensen flyttede til den ny Købmandsforretning, der i 1938 var bygget ved Grenaa Landevej paa Ejner Grosens Del af Matr. Nr. 11.

Bageri og tilliggende Jord blev solgt for 40,000 Kr., men Bager Jensen havde ogsaa 1928 bygget et nyt Hus med god rummelig Butik samt noget i Forvejen bygget en ny Ovn m. m.

Matrikelnummer 1 i Lystrup

har hørt under Skaarupgaard Gods, indtil *Laurs Nielsen* i 1848 købte den til fri Ejendom.

I 1801 boede her ogsaa en Fæster ved Navn *Laurs Nielsen*. Han var født 1751 og var gift med *Maren Pedersdatter*, der var født 1746. Hun havde været gift 2 Gange før. De har Børnene:

Edel Laursdatter, født 1779.

Mette Laursdatter, født 1782.

Maren Pedersdatters Søster, *Sara Pedersdatter*, der er Enke, har Ophold i Gaarden, og en *Karl Peder Madsen* er indrullet som Nationalsoldat.

En Datter af første Ægteskab: *Karen Hansdatter*, født 1772, blev først gift med *Søren Sørensen Grosen* og efter dennes Død 24. August 1809 med *Jens Nielsen Smed*, der begge boede i Skjæring. Der var to Døtre af andet Ægteskab:

Johanne Poulsdatter, født 1775, og

Ane Poulsdatter, født 1777,

begge bor i Gaarden.

Desuden bor *Maren Pedersdatters* Halvbroder *Rasmus Pedersen* i Gaarden. Han er født 1723 og er ugift. *Laurs Nielsen* kaldet *Abild* døde 1817.

Niels Jakobsen bliver 1807 gift med *Laurs Niensens* ældste Datter *Edel*. Han er født 1778. De har Børnene:

Laurs Nielsen, født 1809. Han er senere Ejer af Gaarden.

Ane Marie Nielsdatter, født 1816.

Jens Nielsen, født 1817. Han blev Ejer af Gaard Nr. 20 i Egaa.

Mette Marie Nielsdatter, født 1820. Hun boede paa *Lystrup Mark*.

Hans Nielsen, født 1822. Fik Ejendom i *Voldum*.

I 1845 havde desuden en Enke *Maren Hansdatter* og hendes Søn *Niels Andersen*, der er født 1820, Ophold i Gaarden. Edel Laursdatter dør 14. September 1847. Niels Jakobsen dør 19. September 1846.

Den ældste Søn Laurs Nielsen overtager Gaarden efter Faderen, og han blev gift med *Ane Kjerstine Nielsen* fra Skejby. De havde Børnene:

Edel Kjerstine Laursen, født 1850. Gift med Rasmus Jakobsen.

Karen Marie Laursen, født 1853. Gift 1875 med Gaardejer Rasmus Madsen.

Niels Svendsen Laursen, født 1856. Blev Høker i Elsted.

Den ældste Datter, Edel Kjerstine, blev 1868 gift med Gaardejer *Rasmus Jakobsen* fra Hesselballe. Han var født 1839 i Eskerod i Hornslet Sogn, og efter at have afhændet sin Gaard i Hesselballe købte han Gaarden i Lystrup i 1870. Ane Kjerstine døde 1874, Laurs Nielsen døde 17. Oktober 1886.

Rasmus Jakobsen og Edel Kjerstine Laursen havde Børnene:

Jensine Nikoline Jakobsen, født 1870. Gift med Lærer Haugaard 1890.

Ane Kjerstine Jakobsen, født 1872. Gift med Villads Villadsen, Egaa, 1894.

Laurits Nielsen Jakobsen, født 1875. Fik en Gaard i Rejstrup. Død 1941.

Anton Martinus Jakobsen, født 1877. Landinspektør i Sønderjylland.

Jakobine Jakobsen, født 1879. Ugift. Hun bor i Aabyhøj.

Aksel Jakobsen, født 1882. Han overtog Gaarden. Nu ansat i Fællesforeningen.

Edel Kjerstine Laursen dør 26. Juni 1906.

Aksel Jakobsen, der overtog Gaarden 1906, var gift med *Ingeborg Andersen* fra Borrishøj, Elev Mark, men han overdrog den 1926 til sin Svoger Villads Villadsen, der var gift med Ane Kjerstine Jakobsen, der hidtil havde ejet Gaard Nr. 5 i Egaa.

Efter Villads Villadsens Død 28. Oktober 1927 overtog den yngste Søn *Rasmus Villadsen* Gaarden. Han blev gift med *Nelly Jørgensen*, Datter af Gaardejer Jens Jørgensen, Lystrup. De har Børnene:

Birgit Villadsen, født 1936.

Villads Villadsen, født 1940 }
Karen Villadsen, født 1940 } Tvillinger.

Ane Kjerstine Jakobsen døde 11. Juli 1936.

Gaarden laa oprindeligt Nord for Egaa-Lystrupvejen, men blev 1858 flyttet til dens nuværende Plads Syd for Vejen. Under et Tordenvejr 5. Juli 1915 brændte Gaarden, og den blev opført samme Sted med meget rummelige og smukke Bygninger.

Matrikelnummer 2 i Lystrup

hørte ind under Skaarupgaard

I 1787 boede her Fæster *Kristen Nielsen* (kaldet Brandstrup). Han var født 1744 og gift med *Karen Poulsdatter*, der var født 1754. (Se Stamtavle Nr. 5.) De havde Børnene:

Hans Kristensen, født 1776.

Niels Kristensen, født 1778.

Poul Kristensen, født 1780.

Jens Kristensen, født 1784.

Mette Marie Kristensdatter, født 1785.

Søren Kristensen, født 1787.

Rasmus Kristensen, født 1791.

Lars Kristensen, født 1794.

Johanne Marie Kristensdatter, født 1795.

Efter *Kristen Nielsen*'s Død 2. Februar 1820 overtager Sønnen *Rasmus Kristensen Brandstrup* Gaarden. Han er gift med *Maren Rasmusdatter*, der er født 1786. De har Børnene:

Kristen Rasmussen, født 1817.

Ane Marie Rasmusdatter, født 1818.

Maren Rasmusdatter, født 1820.

Mette Johanne Rasmusdatter, født 1822.

Rasmus Rasmussen, født 1825. Gift 1853 med *Ane Mogensdatter*, Egaa.

Niels Rasmussen, født 1826.

Inger Marie Rasmussen, født 1828. Hun blev gift med *Peder Rasmussen Holme* fra Matr. Nr. 15 i Egaa, og efter hans Død 1870 med *Peder Jørgensen*, Skjæring, født 1841. *Rasmus Kristensen* døde 5. Februar 1872. Der blev, mens *Inger Marie* var Enke, bygget et stort Aftægtshus ved Siden af Gaarden, men paa Grund af hendes Ægteskab med *Peder Jørgensen* blev det ikke brugt som bestemt, men lejedes ud. Efter af *Inger Marie* var død 13. April 1881, blev *Peder Jørgensen* 4. November 1882 gift med *Marie Poulsen Snedker*, født 1854 i Skjæring.

De havde Børnene:

Jørgen Peter Jørgensen, født 1883.

Karl Marius Jørgensen, født 1885.

Anders Jørgensen, født 1889.

Poul Smedker Jørgensen, født 1890.

Ingvard Jørgensen, født 1893.

Marie Poulsen døde 1904, og Peder Jørgensen døde 16. November 1909, og den ældste Søn *Jørgen P. Jørgensen* overtog Gaarden. Han var gift med *Marie Jørgensen*. De havde Datteren:

Astrid Jørgensen, gift med Knud Jensen, Ølsted.

Jørgen Jørgensen solgte Gaarden til et Konsortium 1918, der solgte en Del af Gaardens Areal, og Gaardejer *Niels Svendsen Nielsen* købte Bygninger og Resten af Gaarden. Efter 4 Aars Forløb solgte Niels Svendsen Gaarden til nuværende Ejer *Hans Peter Pedersen* fra Samsø. Han er gift med *Ane Jensen* fra Mørke. De har Børnene:

Evald Pedersen, født 1915. Har i 1940 købt Gaard i Bendstrup.

Anker Pedersen, født 1916.

Valborg Pedersen, født 1919.

Bodil Pedersen, født 1921.

I Matrikelnummer 2 g i Lystrup

boede i 1850 *Kristen Rasmussen*, der var født 1817 og gift med *Karen Nielsdatter*, der er født i Tranbjerg 1823. De havde Børnene:

Niels Kristensen, født 1850.

Rasmus Kristensen Brandstrup, født 1854.

Sine Marie Kristensen, født 1855.

Martin Kristensen, født 1857.

Karen Marie Kristensen, født 1858.

Efter *Kristen Rasmussens* Død 27. August 1857 gifter *Karen Nielsdatter* sig 1861 med *Rasmus Jensen*, der er født i Ødum Sogn 1835. De har Børnene:

Kristen Rasmussen Jensen, født 1863.

Jens Rasmussen Jensen, født 1866.

Efter *Karen Nielsdatters* Død 28. Juni 1871 gifter *Rasmus Jensen* sig 11. December 1874 med *Helle Kristensen*, der er født i Hesselballe.

Helle Kristensen har tidligere været gift med Slagter *Søren*

Peter Eskildsen, Lystrup Mark, og hun har fra dette Ægteskab Børnene:

Kristjan Konrad Eskildsen, født 1869.

Ane Eliza Eskildsen, født 1873.

Søren Peter Eskildsen døde 31. Januar 1874.

Efter flere Ejerskifter blev Ejendommen solgt til et Konsortium, der byggede et nyt Udhus og solgte lidt af Gaardens Areal fra, hvorefter Gaarden endelig blev solgt til *Kristjan Møller*, der er født 1887. Han er gift med *Marie Hedegaard*, Datter af Erik Hedegaard og Jørgine Jørgensen. Hun er født 1889. De har ingen Børn.

Matrikelnummer 3 i Lystrup

hørte ligesom Nabogaarden under Skaarupgaard.

I 1801 boede her en Fæster, der hed *Søren Pedersen*, født 1755, der var gift med *Marie Anne Rasmussen*, født 1765. Han har tidligere været gift med *Kirsten Eskildsdatter*, født 1761, og fra det første Ægteskab var Børnene:

Maren Sørensdatter, født 1785.

Birte Sørensdatter, født 1787.

Dorte Sørensdatter, født 1789.

Maren Sørensdatter, født 1791.

og i sidste Ægteskab havde de Børnene:

Anna Sørensdatter, født 1795.

Peder Sørensen, født 1797.

Sønnen *Peder Sørensen* overtager Gaarden efter Faderen og gifter sig med *Kirsten Sørensdatter*, født 1800. De har Børnene:

Søren Pedersen, født 1825. Død som Barn.

Mariane Pedersdatter, født 1827. Gift med Sognefoged Jørgen Dideriksen Brandstrup, født i Elev Sogn 1826.

Søren Pedersen, født 1829. Han flyttede til Aarhus.

Karen Marie Pedersdatter, født 1833. Gift med den senere Fjer P. Nielsen.

Niels Pedersen (kaldet Bak), født 1835. Senere Ejer af Matr. Nr. 3 e.

Anders Pedersen, født 1838. Han fik en Gaard i Hasle.

Kirsten Marie Pedersen, født 1840. Gift med Poul Vindberg.

Efter *Peder Sørensen*'s Død gifter *Kirsten Sørensdatter* sig med *Niels Nielsen Rasmussen*, født i Skejby 1816.

Karen Marie Pedersdatter bliver gift 1859 med *Peder Nielsen*, der er født i Andi, Krogsbæk Sogn, 1829. De overtog Gaar-

den. Karen Marie Pedersdatter dør 5. Juni 1904. Peder Nielsen dør 17. Marts 1913.

De har Børnene:

Peder Bak Nielsen, født 1864. Lærer ved Ollerup Højskole

Maren Nielsen, født 1865. Gift 1885 med Martin Hjortshøj, der senere overtager Gaarden. De har Børnene:

Anders Hjortshøj, født 1886. Drukned 1910.

Marie Hjortshøj, født 1889. Ugift.

Kjerstine Hjortshøj, født 1890. Ugift.

Marius Hjortshøj, født 1892. Chauffør i Aarhus.

Anna Hjortshøj, født 1893. Bor i Gjettrup ved Hobro. Gift med Gdr. Laust Jensen.

Sigrid Hjortshøj, født 1894. Bor i Højby ved Odder.

Ejner Hjortshøj, født 1895. Statshusmand paa Todbjerg Mark.

Laura Hjortshøj, født 1897.

Agnes Hjortshøj, født 1900. Gift med en Chauffør i Aarhus.

Margrethe Hjortshøj, født 1903. Sygeplejerske paa Fødselsstiftelsen i Aarhus.

Harald Hjortshøj, født 1904. Gift og har Ejendom paa Elev Mark.

Helga Hjortshøj, født 1905. Gift 29. April 1928 med Karl Andersen og bor i Aarhus.

Aage Hjortshøj, født 1908. Har overtaget Fødegaarden.

Martin Hjortshøj døde 28. Februar 1936 og Maren Nielsen døde 26. September 1939.

Aage Hjortshøj blev 15. Oktober 1935 gift med *Marie Johannesen*, Datter af Sogneraadsformand Lauge Johannesen fra Haarup.

De har Børnene:

Erik Hjortshøj, født 1937.

Bent Hjortshøj, født 1939.

EGAA SOGNS PRÆSTER OG KIRKELIGE FORHOLD

Noget Historie fra Egaa Sognekirkes ældste Tider har Jens Gustav Villadsen fundet i gamle Dokumenter vedrørende Egaa Kirke og Egaa Sogn.

F. Eks. et Brev fra Ebbe¹⁾, der var Biskop i Aarhus fra 1215 --1224, saalydende:

„Ebbe ved Guds Beskikkelse Biskop i Aarhus til alle, den hellige Moder, Kirkens Sønner, der ser dette Brev, Hilsen med den rette Saliggører. Da Gud havde kaldt mig til at lede Kirken i Aarhus, saa indstiftede jeg i Betragtning af det ringe Antal Præbendarer, som gjorde Tjeneste i den, to unge Præbender sammesteds, saaledes at i det ene skulde en Diakon gøre Tjeneste til hvis Særgods alt, som findes i Surækjær²⁾, hører, baade rørligt og fast, naar bortset fra Møllen, som jeg med Henblik paa hans Underhold har anvist Kannikernes Fællesbord tilligemed Biskopgaarden i Wæthelby og en Gaard i Quældthorp og den Jord, som jeg har købt sammesteds af Biskop Skjald min Forgænger; den samme Kannik tildeler jeg ogsaa som Særgods alle Indtægter af Foldby Kirke bortset fra det, som er nødvendigt til en Vikars Underhold, og af Biskopgaarden i Kunestorp en Trediedel af Tienderne. I det andet Præbende, som jeg har overladt Magister Peter, Sognepræst til Echøch, skal en Subdiakon gøre Tjeneste, til hvis Særgods hører de Indtægter, som flyder af Kirken i Sinning, nemlig 2 Mark

¹⁾ Biskop Ebbe var med Valdemar Sejr paa hans Tog til Estland, og det fortælles, at det var ham, der sammen med Bispen i Ribe holdt Ærkebiskop Andreas Sunesens Hænder oppe i Bøn saalænge, at Danskerne vandt Sejr over Hedningerne.

²⁾ En nu forsvunden Landsby i Saksild Sogn.

Sølv, som Biskoppen udbetaler af sin Kasse, saa længe han ønsker at dyrke og beholde Kirkens Jord.

Men for at Kannikernes Bord kan strække sig til flere, har jeg ment at burde overlade dem en Gaard i Calsysat, hvad der medgaar til en Vikars Underhold, idet jeg har lovlig Ret til at disponere over begge Kirkerne med Tilslutning fra Flertallet og den fornuftige Del af begge Kirkers Sognebeboere. Ogsaa den Frihed som Kannikerne har opnaaet af mine Forgængere med Hensyn til deres Bryder og Landboer giver jeg dem Bekræftelse paa ved nærværende Brevs Vidnesbyrd.

Enhver, som altsaa fordrister sig til at bryde dette mit Gavebrev eller paa nogen som helst Maade lægger det Hindringer i Vejen skal vide, at han er bundet i Bandets Lænke, og at han paa Dommens Dag vil faa Lod med de Uretfærdige“.

Et andet Brev af 9. August 1355, der ogsaa vedrører Egaa Kirke, lyder saaledes:

„Paulus (Paul) af Guds Naade Biskop i Aarhus hilser sin elskede Søn Hr. Niels Brok, Kannik sammesteds, og bevidner ham sin faderlige Kærlighed. Det sømmer og anslaaer sig, at de, der virker for og tjener den gode Sag, faar Udbytte og gunstig Løn for deres Anstrængelser navnlig da, naar de arbejder med den skyldige Alvor og Energi paa Guds Kirkes Forbedring og Gudsyrelsens Fremme. Da jeg derfor i Betragtning af de ringe og ubetydelige Indtægter og Indkomster af Niels Broks Præbende og Kanonikat, som kunde give Anledning til, at han hindredes i at udføre sin Gerning paa tilbørlig Maade, bestræber mig paa at afhjælpe denne Mangel ved de Foranstaltninger og med de Midler, som Gud maatte indgive mig at benytte, saa forbinder og forener jeg efter omhyggelig at have overvejet Sagen med mit ærværdige Kapitel de hellige Apostle i Simons og Judas Kirke i Egaa med dette Præbende efter Sognebeboernes Ønske, og med deres frivillige Samtykke, og bekræfter ved dette Brevs Indhold dens Inkorporation og Annektion med evig Ret. Jeg forbyder, at nogen paa noget Vilkaar overhovedet fordrister sig til at bryde den af mig ved denne Inkorporation og Annektion viste Naade eller ubesindig Forvovenhed gaa imod den, saafremt han da ønsker at undgaa Guds Vrede og Kirkens Straf.

Til Vidnesbyrd herom er mit Segl hængt under dette Brev. Givet i det Herrens Aar paa Dagen før St. Laurentii Dag“.

Som det fremgaar af dette Brev, inkorporerede Biskop Paul

Egaa Kirke, „efter Sognebeboernes Ønske og med deres frivillige Samtykke“, hvilket er et Vidnesbyrd om, Sognebeboerne selv havde bygget deres Kirke og derfor havde Ret til med Bispens Samtykke at vælge deres Præst.

Af disse af Menigheden valgte Præster kendes dog kun Navnet paa en, nemlig Peter, som Biskob Ebbe havde udset til Indehaver af det af ham stiftede Præbende.

Ved Biskop Pauls Brev af 1355 blev Egaa Kirke annekteret af Aarhus Domkirkes Kannikepræbender, hvis Indehaver for Fremtiden selv eller ved en Kapellan skulde betjene Sognet. Kannikerne valgtes under Biskoppens Medvirken af Kapitlets egne Medlemmer, og Menigheden var altsaa efter 1355 uden Indflydelse paa, hvem der skulde være dens Præst.

Den Niels Brok, som omtales i Biskop Pauls Brev, er den eneste, om hvem der med Sikkerhed vides, at han i den katolske Tid har haft det Præbende, hvortil Egaa Kirke blev annekteret; men det er sandsynligt, at Kannikken Jens Johannes Knudsen, som i 1427 skænkede Kirken dens Klokke, saavel som Kantoren Georg Samsing, som 1523 skænkede Kirken dens Antemensale, ogsaa har haft dette Præbende.

Efter Reformationen bevaredes Kannikeinstitutionen, men Kongen tiltog sig Retten til at bestemme, hvem der skulde forlenes med Præbenderne. I „Dansk Kancelliregister 1535—1550“ og i „Kancelliets Brevbøger“ er der Udtog af de Breve, hvorved Kannikerne udnævntes, saaledes at man ved Hjælp af disse Værker kan opstille en Liste over Indehaverne af Præbendet i Egaa fra Reformationen til 1640.

25. Juni 1548 fik *Laurits Bertelsen*, Skolemester, men senere Superintendent i Aarhus, Livsbrev paa Egaa Præbende.

28. Januar 1587 fik Medlem af tysk Kancelli, *Hans Rostrup*, Ekspentancebrev paa Laurits Bertelsens Kannika, som han altsaa har tiltraadt efter dennes Død 19. Januar 1588. 26. Januar 1592 forlenedes Superintendent i Aarhus *Albert Hansen* med Hans Rostrups Præbende.

7. Marts 1593 udstedtes der Forleningsbrev for Skolemester i Viborg, *Christian Foss*, paa det Kannikedømme, som var ledig efter afdøde Albert Hansen.

28. April 1625 fik Hofprædikant, senere Superintendent i Aarhus, *Morten Madsen*, afdøde Christian Foss' Kannikedømme. Morten Madsen døde 17. Oktober 1643.

Alle disse Præster ved Aarhus Domkirke hævede altsaa Løn-

nen, som Præster for Egaa Sogn, men lod de kirkelige Forretninger udføre af de i det efterfølgende om Sognets Præster nævnte Kapellaner.

I Pastor S. V. Wibergs Præstehistorie af 1870, som vel er den bedste Kilde, anføres, at fra før 1600 blev Egaa Kirke betjent af Kapellaner fra Aarhus Domkirke, og de første, der nævnes, er:

1) Kapellan *Rasmus Gammelmand*, der boede i Aarhus, hvor han døde 1602. Han var tillige Kapellan for Vejlbj Sogn.

2) Efter ham kom Kapellan *Mikkell Andersen Wivild*, der ligeledes var Kapellan ved Domkirken i Aarhus. Han døde 1626.

3) *Eske Sørensen* var Sognepræst i Hjortshøj og virkede ogsaa som Kapellan for Egaa Sogn. Han døde 1657.

4) Hans Søn, *Knud Eskesen Hjortshøj*, blev Præst i Hjortshøj efter Faderens Død og kaldes Kapellan for Egaa Sogn. Han var Præst her i 17 Aar og døde 1. Maj 1674.

5) *Jens Andersen Winding*, født 14. Oktober 1647, var Provst for Øster Lisbjerg Herred og Sognepræst for Hjortshøj, Egaa og Elev Sogne og var den første egentlige Sognepræst for Egaa Sogn. Hans Kaldsbrev er af Kongen udfærdiget paa Koldinghus Slot 27. Maj 1674. Hans Hustru hed *Ane Poulina Jegind*. Han døde 1718.

6) *Thomas Todberg* var Præst her fra 1717. Han var født 1688 og gift med *Anna Lucie Bæhr*. Han døde 1736.

7) *Jens Harlev Bagger*, født 1710, gift 19. November 1737 med *Tomine Hansdatter Hørning*. Han døde 1751.

8) *Erling Halvorsen Ramstad* blev kaldet til Embedet 14. September 1751. Han var født i Trondhjem 13. September 1716. Faderen hed H. Ramstad og Moderen Gunild Olsdatter Sognehald. Han var gift med *Anna Magdalene Davidsdatter Fog*. Han døde 1765.

9) *Jens Sørensen Krag* var født i Holbæk 1709. Faderen var Fattigforstander S. Knudsen, og Moderen hed Elise Krag. Han fik Kaldsbrev til Embedet her 28. Juli 1765. Pastor Krag havde først været Kordegn og Skolelærer i Faaborg fra 1740, Degn i Horne fra 1746 og blev gift i Horne 14. November 1761 med *Hedvig Sofie Tamdrup*. Han døde i August 1779.

10) *Johan Kristoffer Vogelius* var født i Vorgod 9. Juni 1746 og var Søn af Sognepræst Mathias Vogelius og Jakobine Dortea Koch. Han blev 16 Marts 1776 viet i Brabrand Kirke til *Anna Dortea Dons*, der var Datter af Sognepræst Jens Dons i Brabrand.

Pastor J. K. Vogelius blev kaldet til Embedet her 22. September 1779. Hans Hustru døde i Hjortshøj 7. April 1804. Hendes Søster Kirsten Dons var gift med Vinhandler Andreas Kaarsberg i Aarhus og Moder til den senere Kapellan i Embedet her, *Jens Dons Kaarsberg*. Pastor Vogelius var Sognepræst for Hjortshøj, Egaa og Elev Menigheder til sin Død 29. November 1823, men fra 1815 holdt han Kapellan og hertil ansattes ovenfor nævnte Jens Dons Kaarsberg, der var født i Aarhus 1. December 1778. Han var gift med *Abelone Marie Sand*, født paa Hvidstedgaard 1783.

11) *Jens Dons Kaarsberg* blev efter Pastor Vogelius' Død Sognepræst. I 1836 ansattes *Napoleon Secher* som Kapellan.

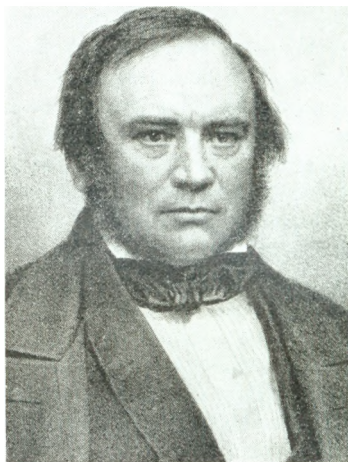
Pastor Kaarsberg døde 6. April 1849. Om Kapellan Napoleon Secher fortælles i en Slægtbog, udgivet af Dr. med. Knud Secher, at han var født 18. Oktober 1809, blev Student fra Aarhus lærde Skole 1829 og teologisk Kandidat 1835. Han blev person. Kapellan i Hjortshøj og Egaa 16. Juli 1836—1849. Han købte 1850 en Gaard i Elsted, men blev 26. November samme Aar Præst i Ølsted ved Horsens, i hvilket Embede han blev til sin Dod. Han var meget afholdt af sine Sognefolk, der paa hans og hans Hustrus Sølvbryllupsdag gav ham en Sølvkande, som opbevares i Slægten. Hans og hans Hustrus Minde lever endnu i Ølsted Sogn, og deres Gravsted vedligeholdes af Menighedsraadet. Han var en meget nationalsindet Mand.

Sit Sindelag fik han Lejlighed til at vise under begge de slesvigske Krige. Saaledes havde i 1849 General Ryes Stab Hovedkvarter hos ham i Hjortshøj Præstegaard. Som Tak for den venlige Modtagelse fik han bagefter en smuk Sølvtekande med Inskription, som opbevares endnu. Efter Sigende var han og hans Hustru ikke alene utrættelige til at sørge for Officerernes og Mandskabets Forplejning, men hans Omhu gik saa vidt, at han, da disse drog bort ad Mols til, etablerede Vagt i det høje Kirketaarn i Hjortshøj. Som bekendt var Aarsagen til Sejren ved Fredericia den, at General Rye, uden at Fjenden anede det, indskibede sig fra Mols med sine Tropper og kom den belejrede By til Undsætning. Det var store Dage for de fædrelandskærlige Præstefolk; men efter at General Rye var draget bort, fik han en mindre kærkommen Indkvartering i de efterfølgende Tyskere.

Et Dagblad meddeler om denne Indkvartering:

„Fjenden staar endnu i samme Stilling i Lishjerg, uden at

være gaaet enten frem eller tilbage, ikkun kommer han engang imellem lidt længere frem for at fouragere. I dette Øjemed var han forleden Dag i Hjortshøj, hvor han dog ikke med det gode kunde faa noget, og alligevel heller intet tog med Magt. Den kommanderende Officer forlangte at faa Stedets Præst i Tale. Pastor Secher kom da ud i fuld Ornat, men vægrede sig paa det bestemteste ved at befatte sig med de fjendtlige Rekvisioner eller meddele det mindste af de forlangte Oplys-

Provst K. U. Boesen.

ninger. Da Officeren omsider sagde: „Jeg kan mærke, Hr. Pastor, at de kun vil have med gejstlige Anliggender at gøre“. svarede Secher: „Jeg vil være min Konge tro“.

Han var gift med Margrete Dorte Kaarsberg, der var født 11. Februar 1819 og Datter af ovenfor nævnte Jens Dons Kaarsberg. Pastor Secher døde 10. Oktober 1884, og hans Hustru flyttede efter hans Død til Fredericia, hvor hun døde 25. November 1889.

12) Efter Pastor Kaarsbergs Død blev *Karl Ulrik Boesen* Præst i Hjortshøj, Egaa og Elev Sogne fra 22. Juli 1849. Han var født i København 24. Februar 1801, og han var Søn af Justitsraad Johannes Boesen, der var Kontorchef i Rentekammeret. Hans Moder var Sofie Frederikke Hammerich. Han blev Student 1818 og Kandidat 17. Juli 1823, blev gift med *Achtonia*

Frederikke Frechland fra Søllerød. Han forlader 18. September 1861 Embedet her og flytter til Høje Taastrup paa Sjælland. Det hedder om ham, at han erhvervede sig sine Menigheders Agtelse paa Grund af sin sjælden milde, elskværdige og humane Karakter.

13) *Ludvig Peter Christjan Christensen* blev kaldet 26. November 1861. Han er født paa Ørholm ved Lyngby 20. Oktober 1809. Hans Fader, Christjan Christensen, var Fuldmægtig ved Papiersfabrikken. Hans Moder hed Dorthea Lind. Han blev Student i København 1826, Kandidat 30. April 1833. Han var Lærer fra 22. Februar 1834 ved Vor Frelsers Sogns Fattigskole og Prædikant ved Vor Frelsers Arbejdshus fra 1840. 5. Marts 1848 kom han til Hobro og blev 4. November 1848 gift med *Cecilie Severine Conradsen*, der var født i København 28. December 1814 og var Datter af Hofmedaillør Johannes Conradsen og Hustru Dorthea Laurine Møller. Han døde 10. Februar 1872.

14) Hans Eftermand i Embedet var *Frantz Adam Hans Bülow*, der blev kaldet 12. April 1872. Han var født i Svendborg den 8. November 1826, blev Kandidat 1848, personel Kapellan i Assens 1852, Sognepræst i Bording 1859, i Skjødstrup-Elsted 1868, Provst for Østelisbjerg m. fl. Herreder 1870 og som nævnt Præst for Hjortshøj, Egaa og Elev Menigheder 1872. Han blev udnævnt til Ridder af Dannebrog 1881. I den efterfølgende Tid gik de politiske Bølger højt ogsaa her i Kommunen. I Anledning af, at Provsten i 1885 havde tilladt Kommunens Lærere at give Skolebørnene fri paa Kongens Fødselsdag den 8. April, sendte Sogneraadet følgende misbilligende Skrivelse til Lærerne:

„Da det er kommet til Sogneraadets Kundskab, at Kommunens Lærere har givet Børnene fri for Skolen i Morgen i Anledning af Kongens Fødselsdag, skal man herved tillade sig at udtale, at denne efter Sogneraadets Mening for Øjeblikket meget uheldige Bestemmelse har vundet dettes stærkeste Misbilligelse. Man kan nemlig i Henhold til den politiske Situation let komme til at opfatte dette som en Demonstration.

Hjortshøj-Egaa Sogneraad, den 7. April 1885.

Carl Nielsen. S. P. Frandsen. Poul Pedersen. Jens Peter Jensen. Peder Linæa. Jens Villadsen. Rasmus Thomsen. Jens P. Sørensen. Hans S. Grosen.

Til hellige Lærerne ved Egaa Skole.“

Lignende Skrivelse blev tilsendt de andre Skoler i Kommunen.

I en længere og noget skarp Svarskrivelse af 9. April paa-tager Provst Bülow sig Ansvaret for den trufne Vedtagelse, men mener sig berettiget dertil, naar Skoledagenes Tal overholdes, og hævder, at da Bestemmelsen om at give Skolerne fri paa Kongens Fødselsdag allerede er bestemt den 28. Januar 1885, kan det ikke opfattes som en Demonstration, og han hen-

Provst Bülow.

stiller til Sogneraadet at tage Sagen under fornyet Overvejelse og efter de givne Oplysninger om Sagen tage Misbilligelsen tilbage, da han nødig vil indberette det passerede til Kirke- og Undervisningsministeriet for at søge Stadfæstelse paa den trufne Bestemmelse.

Hvad Sogneraadet svarede eller gjorde i Anledning af Provstens Skrivelse, vides ikke, da intet er noteret herom.

Provst Bülow tog sin Afsked som Provst den 23. September 1890 og som Sognepræst den 14. Maj 1891. Herefter flyttede han til Aarhus, hvor han døde 1893. Han var gift med *Karen Rasmussen*, født i Glidebro Mølle ved Bogense 15. September 1831 og Datter af Møllejejer Hans Niels Rasmussen og Hustru Katrine Elisabeth Krag.

I Max Grønhennigs Præstehistorie skrives om Provst Bülow, at da han i Aarene fra 1859--1868 var Præst i Bording paa Jyllands Hede, var den lille, fattige Præstegaard ved hans og hans Hustrus Kærlighed et Hjem for de hellige i en vid Kreds, og hans Virksomhed er ikke glemt i Hammerum Herred.

Mens Provst Bülow var Præst her, blev Elev Sogn 16. Juni 1874 skilt fra Hjortshøj-Egaa Pastorat og lagt sammen med Elsted, og Skjødstrup Sogn blev et selvstændigt Pastorat.

Johannes Bernhard Knuppert.

Udenfor sin Præstegerning var Provst Bülow ogsaa meget virksom. Han holdt ofte Møder i Egaa Skole, hvor han prøvede at forklare Johannes Aabenbaring, og Skolen var saa tæt pakket med Tilhorere, som det var muligt, men ogsaa hans Sognebørns Ve og Vel laa ham meget paa Sinde, og det var ham en oprigtig Sorg, da han 1881 ikke længere kunde holde Menigheden i Egaa samlet under sin Prædikestol.

15) Efter Provst Bülow blev *Johannes Bernhard Knuppert* Præst for Hjortshøj og Egaa Sogne. Han var født i Nakskov 5. August 1856 og var Søn af Købmand Hans Chr. Knuppert og Hustru Marie Elisabet Jørgensen.

Han var Student fra Nykøbing 1873 og Kandidat 19. Juli 1879, Kateket ved St. Johannes Kirke i København 29 September

1889. Han var gift med *Agnes Emilie Kreutz*, født i København 27. Januar 1865 og Datter af Murersvend W. H. F. Kreutz og Catharina Wilken. Fru Knuppert døde 24. November 1905.

1922 tog Pastor Knuppert sin Afsked og rejste til København, hvor han boede til sin Død.

16) Derefter kom Pastor *Michael Peter Mikkelsen*, født 20. November 1876 i Braae, Stenderup Sogn. Han var Søn af Gdr. Peder Mikkelsen og Hustru Kristine Marie Pedersen. Han tog Studentereksamen i Horsens 1895, blev teologisk Kandidat 11. Juni 1900. Han var 1900—1902 Lærer ved Vinterlærer- og Fortsættelsesskolen i Oksbøl ved Varde. Derefter personel

Pastor Mikkelsen og Frue.

Kapellan i Gosmer-Halling, blev 17. April 1903 ordineret i Helligaandskirken i København og til Oktober 1905 privat Medhjælper i Torning-Lysgaard, derefter en Tid i Vilslev-Hunderup, hvorefter han 20. Februar 1909 blev udnævnt til Sognepræst i Redsted-Hvidbjerg og 14. December 1921 til Sognepræst i Hjortshøj-Egaa. Her var han, til han den 2. Februar 1925 blev udnævnt til Sognepræst for Felsted Menighed i Sønderjylland, hvor han endnu virker. Han blev 11. Maj 1909 gift med *Sidsel Kirstine Jensen*, født i Helligkilde, Hvidbjerg Sogn. 11. Maj 1881, Datter af Gaardejer Mads Jensen og Mariane Poulsen. Pastor Mikkelsen har skrevet nogle Afhandlinger om Redsted-Hvidbjergs Historie samt en Del om Felsted Sogn i „Sønderjydske Maanedsskrift“.

17) I August 1925 tiltraadte Pastor *Bramming Hansen* Embedet som Sognepræst her. Han er født 11. Maj 1890 i V. Hæ

singe paa Fyn og er Søn af Førstelærer Rasmus Hansen og Hustru Kirstine Bramming. Han blev Student fra Odense Katedralskole 1909 og Kandidat 1916.

Efter at have virket som Hjælpesekretær i K. F. U. M.s Centralforening i København kom han i April 1917 til K. F. U. M. i Aarhus, hvor han virkede som Sekretær, indtil han 1920 blev Kapellan ved Johannes Kirken i Aarhus. Som nævnt flyttede han 1925 til Hjortshøj Præstegaard. Han var

Pastor Bramming Hansen.

1919 blevet gift med *Anne Marie Mikkelsen*, der er født i Odder den 24. Februar 1896, og hun er Datter af nu afdøde Overdyrlæge Mikkelsen.

Pastor Bramming Hansen har her gjort et stort Arbejde for at samle Pastoratets unge til Møder i Præstegaarden, ligesom han som Medlem af K. F. U. M.s Landsudvalg strækkes sin Virksomhed blandt Ungdommen til endnu videre Kredse.

Tillige burde vel ved Omtalen af de kirkelige Forhold i Egaa Sogn nævnes, at en Del af Sognemenigheden i Egaa i 1881 løste Sognebaand til Pastor *Teilmann* i Bering, og i nogle Aar, indtil Valgmenighedskirken i Aarhus i 1886 indviedes, drog de den lange Vej fra Egaa til Bering Søndag efter Søndag for at deltage i Bering Valgmenigheds Gudstjeneste. Pastor Teilmann

døde 1919. Aarhus Valgmenighed blev selvstændig Menighed 1904, og Pastor *Asger Højmark*, der er født i Stautrup 4. September 1865, blev dens Præst, og hertil sluttede sig de Beboere i Egaa, der havde løst Sognebaand. Den ældre Slægt er nu alle døde, men deres Efterkommere har trofast sluttet op om Valgmenigheden, og der er saa mange Sognebaandsløserne i Egaa og nærmeste Omegn, at de, naar Pastor Højmark som Regel en Gang om Maaneden prædiker i Egaa, til Dels kan fylde Kirken med Tilhørere. Pastor Højmark har i den sidste halve Snes Aar holdt godt besøgte Menighedsmøder omkring i Hjemmene, ligesom han en Gang om Ugen holder Foredrag for Egaa Efterskoles Elever.

Hjortshøj Præstegaard.

SKOLELÆREREMBEDET I EGAA

Hvorlænge der har været holdt Skole i Egaa, vides vist ikke bestemt. I 1718 nævnes, at der har været en Sogndegn i Hjortshøj ved Navn *Lauritz Nielsen Viborg*, men han har sikkert kun haft med de kirkelige Forretninger at gøre; men det vides, at 12. December 1755 indsendte nogle Beboere i Egaa og Skjæring en Klage til Biskop Hygum over deres Skoleholder *Morten Kysing*, hvem de beskyldte for at holde Kro, forsømme Undervisningen, holde Svin og Høns i Skolestuen samt for at bruge det Brændsel, der leveredes ham, under sin Brændevinskedel, saa at Børnene havde faaet Frost i Hænderne af at sidde i den kolde Skolestue.

For den i denne Anledning nedsatte Provsteret gjorde Skoleholder Morten Kysing gældende, at det kun var en enkelt Gang, et Svin var kommet ind i Skolestuen gennem en daarlig lukket Dør, samt at Beboerne ikke havde leveret ham det Brændsel og de andre Ydelser, han havde Krav paa, og at det var en ren og skær Barmhjertighed, naar han gav vejfarende Mennesker lidt at stille Sult og Tørst paa, og desuden hævdede han, at Børnenes daarlige Kundskaber ikke skyldtes, at han forsømte Undervisningen, men at Bønderne selv holdt deres Børn fra Skolen.

Ved Dommen, der blev afsagt 25. Maj 1756, blev Skoleholderen afsat fra sit Embede, fordi han havde holdt Kro uden at have Ret dertil. Af Sagens Akter fremgaar det, at Morten Kysing havde været Skoleholder i Egaa siden 1744.

I 1756 nævnes en Skoleholder *Niels Friis*, som altsaa har afløst Morten Kysing. Han var gift med *Anne Pedersdatter*, og han har sikkert holdt Skole ogsaa i Skjæring.

1773 var der her en Skoleholder, der hed *Hans Rasmussen*;

han var gift med *Anne Nielsdatter*, som efter Hans Rasmussens Død blev gift med Skoleholder *Niels Nielsen Balle*.

I Anne Nielsdatters første Ægteskab var Barnet:

Maren Hansdatter, født 1773,

og i andet Ægteskab Børnene:

Niels Nielsen, født 1778.

Anne Nielsdatter, født 1780.

Niels Nielsen Balle dør 1871 og Anne Nielsdatter gifter sig

3. Gang, denne Gang med Skoleholder *Niels Kristensen*, der er født 1742. De havde Børnene:

Mette Nielsdatter, født 1782.

Kirsten Nielsdatter, født 1785.

Skoleholder Niels Kristensen dør 7. December 1795 og Anne Nielsdatter dør 2. September 1807, 57 Aar gammel.

Efter det gamle Bykort at dømme laa Skolebygningen dengang langs med Vejen gennem Byen lige overfor det Sted, hvor nu Ellen Vindbergs Hus ligger, og efter gamle Folks Udsagn var Ydervæggene ikke indmurede mere solidt, end at Børnene kunde skubbe Væggene mellem Bindingsværkstømmeret ud, saa de ad den Vej kunde forlade Skolen.

Denne Skole blev dog senere erstattet af en anden Skolebygning, den hvori den nuværende Telefoncentral er indrettet, og den var bygget af godt Egebindingsværk og brændte Sten.

Efter at Skoleholder Niels Kristensen havde faaet sin Afsked, havde vi til 1816 Lærer *Hougaard*. I Almindelighed mener man nu om Dage, at Børnene i den Tid intet lærte af Betydning; men dette er dog ikke helt rigtigt. Jeg havde til for nogle faa Aar siden opbevaret 2 af de saakaldte „Sifferbøger“. Den ene er nu indsendt til Samlingerne i Den gamle By i Aarhus; men af disse Bøger ses, at Børnene ogsaa inden 1814 baade regnede og skrev godt. I en Bog, hvori Regnestykker var opskrevet, ses, at Børnene i Skolen endog lærte at uddrage Kvadrat- og Kubikroden af Tal og regnede flere andre udviklede Regnestykker.

Efter Lærer *Hougaard* kom *Niels Udsen*. Han havde ingen Eksamen. Ved et Ulykkestilfælde blev han 9. Juni 1824 dræbt paa Egaa Kirkegaard ved, at en Tagsten fra Kirken faldt ned paa hans Hoved. Hans Enke, *Ellen Sørensdatter*, døde 28. November 1847.

Efter Niels Udsens Død havde vi Lærer *O. Sørensen* til 1829, og derefter fik vi Lærer *Niels Balle*, der først i nogle Aar havde været Lærer i Skjæring. Han var født 1790, og han blev 182?

gift med *Ane Marie Sørensdatter*, der var født 1802. De havde Børnene:

Hans P. Dons Balle, født i Skjæring 1825,

Søren Balle, født i Egaa 1832,

Kirsten N . Balle, født i Egaa 1834, og

Maren Balle, født i Egaa 1837.

Lærer Niels Balle døde i Egaa 1844. Hans Eftermand i Embedet var *Anders Morten Hammer*. Han var født 1817, og han var Søn af Pastor Hammer i Knebel. Han var gift med *Ane Katrine Fischer*, der var født 1821, og de havde Børnene:

Elisabet Dortea Hammer, født 1845,

Hedevig Henchel Hammer, født 1847.

Lærer Hammer var svagelig og døde 1851, og efter hans Død blev Lærer *Christjan Michael Aspach Pihlkjær* hans Afløser. Lærer Pihlkjær var født i Vejlbj 1. Februar 1827 og var Søn af Lærer Jens Pihlkjær, Vejlbj. Han fik Eksamen fra Lyngby 1848, og var først Huslærer hos Proprietær Schmidt, Skjæring Munkgaard, derefter Andenlærer hos sin Onkel, Lærer Hjortshøj i Vejlbj, hvorefter han 1852 blev Enelærer i Egaa.

Da den nuværende Skole blev bygget, og der blev oprettet et Andenlærerembede 1868, blev Pihlkjær Førstelærer. Han var gift med *Dorte Kristensdatter* fra Vejlbj, der var født 1832.

De havde Børnene:

Jens Pihlkjær, født 1854,

Katrine Mette Pihlkjær, født 1855,

Kristine Marie Pihlkjær, født 1859,

Kristjane Jensine Pihlkjær, født 1861,

Niels Johan Pihlkjær, født 1864,

Johannes Pihlkjær, født 1869,

Kristjan Pihlkjær, født 1870.

Pihlkjær var særlig i de sidste Aar en dygtig og afholdt Lærer, og han havde en god Indflydelse saavel paa de unge som de ældre; maaske havde det lidt Betydning overfor de ældre, at han drev den Jord godt, som han købte fra Matr. Nr. 3, saa han og den jordejende Del af de ældre havde fælles Interesse om Landbruget.

Han døde i September 1880, og paa hans Grav satte Beboerne i Egaa en Mindesten med den smukke Indskrift: „Med kærlig Ihukommelse af, hvad han var for sin Skole og sine Venner, satte taknemmelige Hjerter ham dette Minde“ „Gud Herren er Sol og Skjold, han giver Naade og Ære“. Ps. 84, 12.

Efter Lærer Pihlkjærs Død blev den daværende Andenlærer i Egaa, *Rasmus Hansen Nielsen*, mod mange af Beboernes Ønske kaldet til Førstelærer ved Egaa Skole, hvilket gav Anledning til, at Egaa Friskole blev oprettet. Mens han var Lærer i Egaa, blev han gift med sin Husbestyrerinde *Kristjane Pedersen* fra Rudkøbing.

Mens Lærer R. H. Nielsen var Førstelærer i Egaa, udsendtes den saakaldte „Mundkurv“ til Lærerne i Danmark, og den medtages her for at vise den Forskel, der dog er paa Tiden dengang og Tiden nu, skønt vi nok paa en anden Maade har faaet Advarsel om at passe paa vor Mund og vore Handlinger.

Egaa Skole.

Cirkulære til samtlige Skoledirektioner udenfor København.

Det er gennem de offentlige Tidender og Blade kommet til Ministeriets Kundskab, at flere Lærere ved Borger- og Almueskoler have paa særlig fremtrædende og lige over for Regeringen upassende Maade deltaget som Talere og Ledere i de til Pannelse af „Riffeforeninger“ afholdte Møder og indmeldt sig som Medlemmer af disse Foreninger, ja, endog modtaget Valg som Medlemmer af deres Bestyrelse.

Hensigten med „Riffeforeningerne“, „Folkevæbningssamlag“ eller hvad disse udenfor de almindelige af Staten anerkendte og støttede Skytteforeninger maatte kaldes, er, hvor meget den end søges skjult under en plusibel Form, klar nok til at stemple Skolelærernes Deltagelse i dem, som en mod Regeringen rettet agitatorisk Optræden, der ikke bør taales af nogen, der beklæder Embede eller Stilling i det offentlige Skole-

væsens Tjeneste, og som Ministeriet saa meget mindre kan eller vil finde sig i, som det efter Lærernes Kald, som Ungdommens Opdragere og Ledere, er deres første Pligt at give Tonen an for Lydighed mod og Agtelse for den lovgivende Øvrighed og afholde sig fra Deltagelse i Bevægelser, der tilsigter at skabe Modstand mod Regeringen og lægge Hindringer i Vejen for dens Foranstaltninger, og selv om det ikke maatte være tilsigtet, lettelig kunde føre til Brud paa den offentlige Orden.

I al Almindelighed tilføjes, at ikke alene denne, men ogsaa anden offentlig mod Regeringen rettet ophidsende Agitation ikke kan forenes med en offentlig ansat Skolelærers Stilling, og derfor for Fremtiden ikke vil blive taalt.

Ministeriet maa derfor tjenstligt have Direktionen anmodet om at lade de under den hørende Skolelærere tilkendegive, at saafremt nogen af dem maatte som Leder eller Taler deltage i Dannelsen af „Riffeforeninger“ eller „Folkevæbningssamlag“ eller lignende Foreninger eller indmelde sig som Medlemmer af slige Foreninger, vil dette have til Følge, at Ministeriet vil se sig i den Nødvendighed at entledige ham fra hans Embedsstilling.

Endvidere bør Direktionen advare Lærerne imod de Følger, som en agitatorisk ophidsende Optræden fra deres Side mod Regeringen og dens Foranstaltninger vil have for dem.

I Overensstemmelse hermed maa Ministeriet paalægge Direktionen nøje at have Opmærksomheden henvendt paa, om nogen af de under den hørende Skolelærere maatte gøre sig skyldig i Overtrædelse af det i foranstaaende Tilkendegivelse indeholdte Forbud, i hvilket Fald uopholdelig derom bliver at gøre Indberetning til Ministeriet.

Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet den 22.
April 1885.

J. F. Scavenius.

Jeg husker nok det Røre blandt Folk, denne og lignende Bekendtgørelser fra Regeringen førte med sig, et Røre og en Ophidselse, som havde til Følge, at Gendarmen blev indkvarterede i de mest urolige Egne og derfra daglig gik deres Runde i Egnen, udsat for Beboernes ikke altid stille Haan og Uvilje.

Lærer H. R. Nielsen var født 1848 i Fodslette paa Lange-land, hvor Faderen var Husejer.

Han tog Eksamen ved Blaagaard Seminarium 1869. Han var

en noget magelig Natur; han holdt af god Mad, og han trivedes godt, mens han var i Egaa. Som Lærer havde han mest Interesse for Grammatik og Skrivning, og det skal siges til hans Ros, at han lærte de Børn, der i hans Tid forlod Skolen, at skrive nogenlunde fejlfrit. Han udgav selv en mindre Grammatik. Lærer Nielsen befandt sig dog ikke saa godt i Egaa, og efter at han forgæves havde søgt andet Embede, fik han med Autoriteternes Tilladelse lavet en Byttehandel med Lærer *Rasmus Baden* i Svendborg, saa de byttede Embeder, og paa denne Maade fik vi 1889 Lærer Baden til Førstelærer ved Egaa Skole. Han var født i 1839 i Ajstrup, Malling Sogn, og var gift med *Nikoline Møller* fra Harlev Sogn, født 1848. De havde Børnene:

Rasmus Karl Baden, født i Ajstrup 1869. Ansat ved Statsbanerne.

Margrete Baden, født i Ajstrup 1874.

Karl Fr. Emil Baden, født i Ajstrup 1876.

Julius Harald Baden, født i Ajstrup 1880. Bogholder paa Aarhus Kommunehospital.

Anders Kristjan Baden, født i Ajstrup 1882. Købmand i Aarhus. Død 1941.

Lærer Baden var først Lærer i Odder, derefter til 1886 Enelærer i Ajstrup, og til 1889 Lærer ved Borgerskolen i Svendborg, da han byttede Embede med Lærer Nielsen, Egaa. Han tog sin Afsked i 1897 og flyttede til Aarhus med sin Familie.

Derefter blev Lærer *Niels Peter Himmelstrup* kaldet til Førstelærer ved Egaa Skole, og han tiltraadte Embedet 25. Januar 1898. Himmelstrup var født i Brøndum ved Skive 12. August 1865, hvor Faderen var Lærer. Han tog Eksamen fra Ranum Seminarium og var først Hjælpelærer i Lime ved Skive, derefter Hjælpelærer i Hem ved Skive og i Sønder Draaby paa Mors. Fra 6. August 1889 var han Andenlærer ved Hvirp Skole paa Fur og fra 2. Juli 1894 Enelærer i Handrup, hvorefter han i 1898 fik Embedet som Førstelærer og Organist i Egaa. Han var gift med *Signe Katrine Strandgaard* fra Selde Skole. De havde Børnene:

Anna Katrine Himmelstrup, født 1. Februar 1895. Gift med Lærer Midtgaard.

Jens Nikolaj Himmelstrup, født 22. Januar 1898. Døde som Gaardejer i Sønderjylland.

Gunnar Emil Himmelstrup, født 1. April 1899. Ansat ved F. D. B. i København.

Hans Frederik Himmelstrup, født 28. Oktober 1900. Ansat ved F. D. B. i Aarhus.

Karen Kristine Himmelstrup, født 4. Januar 1902. Gift i Amerika.

Mette Marie Himmelstrup, født 22. Oktober 1903. Gift med en Gaardejer i Vedersø.

Eva Himmelstrup, født 7. April 1906. Gift med Folmer Helge født i Gaard Nr. 11 b. De ejer nu en Gaard i Kradsbjerg.

Otto Himmelstrup, født 28. Februar 1908. Førstelærer paa Fyn.

Svend Himmelstrup, født 20. Maj 1909. Toldassistent.

Astrid Himmelstrup, født 14. Februar 1912. Bor i Hjemmet i Aarhus.

Himmelstrup var en meget virkelysten Mand, der ogsaa udenfor sin Skole tog Del i Byens Liv. Han var i mange Aar en dygtig Formand for Egaa Brugsforening, ogsaa Sognebiblioteket, som var i Skolen, skænkede han megen Interesse. Han var en beskeden Mand, næsten for beskeden. Da han havde været Lærer i Egaa i 25 Aar, vilde Beboerne gerne holde en Fest for ham som Tak for hans Virksomhed her; men han afværgede dette ved at erklære, at han ikke vilde med til Festen.

Han tog sin Afsked 1. November 1933, og Familien flyttede til Aarhus, hvor han døde 1938.

Ved Lærerskiftet efter Lærer Himmelstrups Afgang kaldtes den daværende Andenlærer *Herluf Alleslev* til Førstelærer. Han var født 13. September 1902 i Riis, Givskud Sogn, hvor Faderen var Lærer. Han tog Eksamen fra Jelling Seminarium 1927, og efter at have været Vikar et Par Steder fik han 1. Februar 1930 Andenlærerembedet i Egaa, og 4 Aar derefter Embedet som Førstelærer her.

Han er gift med *Karen Kristine Hansen*, født 1. Marts 1906 i Jelling. De har Børnene:

Kirsten Alleslev, født 10. Februar 1931,

Bodil Alleslev, født 31. Marts 1935.

Lærer Alleslev har foruden at passe sin Skole godt taget sig meget af Ungdommen saavel ved almindelig Aftenskole som ved Sangundervisning.

Da den nuværende Skole i Egaa 1868 blev bygget, oprettedes der samtidig et Andenlærerembede ved Skolen, og den første Andenlærer blev *Jeus Andersen*, der var Søn af Gaardejer Anders Jensen, Kaalbogaard paa Skjæring Mark. Han tog Eks-

amen fra Lyngby Seminarium 1868 og blev fra 23. September samme Aar kaldet til Embedet i Egaa. Han blev her kun i 2 Aar, hvorefter han tog udvidet Eksamen 1873, og blev derefter Lærer ved Thisted Realskole og 19. August 1878 Lærer ved Ranum Seminarium.

Efter ham kom i 1870 Lærer *F. L. Frederiksen*. Mens han i længere Tid gjorde Militærtjeneste ved Garden, var Lærer *Lodahl*, der var født i Gettrup Sogn, Vikar i Embedet. Han var en særdeles dygtig og flink Lærer, som alle syntes godt om. Han blev, mens han var her, forlovet med *Sine Nielsen* fra Gaard Matr. Nr. 7 i Egaa, og de blev 1878 gift, og *Lodahl* var da Lærer ved Tune Landbrugsskole, hvor han virkede til sin Død 1892.

Frederiksen blev i 1874 forflyttet til Kasted, og derefter havde vi en kort Tid en Lærer *Poulsen*, som vist ikke efterlod sig varig Indtryk. Efter ham fulgte Lærer *Holm*, der var født 1848. Han var en Søn af Lærer *Holm* fra Hammelev ved Grenaa. Han havde vist god Interesse for sin Skole, men han var sygelig og døde i sit Hjem af Tuberkulose kort Tid efter, at han var flyttet fra Egaa.

1877 blev Lærer *Rasmus Hansen Nielsen* ansat som Andenlærer, og da han 1880 blev Førstelærer efter Lærer *Philkjær*s Død, blev Lærer *Andreas Andersen* Andenlærer i hans Sted. *Andersen*, der var født 1855 paa Randersegnen, huskes som en ualmindelig flink, men noget forlegen, ung Mand, som dog var lidt af alle. Han fik i 1884 Embede i Skørring og senere i Pedholt, *Malling* Sogn, hvor han blev, til han afgang med Pension.

Den næste Andenlærer var *Hans Peter Andreas Kristensen*, der var født i Vitved 19. September 1854. Faderen var Gaardejer, og han havde senere en Gaard i Vrold. *H. P. Kristensen* tog Eksamen fra Gedved 1881 og var først Lærer i Silkeborg og Hillerød, før han 19. Maj 1884 blev Andenlærer i Egaa. Han var Kirkesanger fra 1898. Han fik sin Afsked med Pension 1913. Paa Grund af sit daarlige Syn havde han Hjælpe lærer de sidste 2 Aar. Han var gift med *Margrete Jensen* fra Hillerød, født 1866. De havde Børnene:

Marie Kristensen, født 10. Juni 1891.

Hulfdan Kristensen, født 13. September 1897. Han blev Urmager.

Lærer *Kristensen* boede de sidste Aar af sit Liv i Aarhus. Efter Lærer *Kristensen*s Bortrejse blev *Alfred Korsbæk* An-

denlærer i Egaa. Han er født i Brønderslev 6. Juli 1887 og tog Eksamen fra Skaarup Seminarium 1912, hvorefter han var Vikar i Nordskov paa Fyn og senere Vakancelærer og Andenlærer i Egaa 1913. Mens han var i Egaa, blev han forlovet med *Marie Krause Kjær* fra Gaard Matr. Nr. 15 i Skjæring, og de blev senere gift. Lærer Korsbæk blev 31. December 1915 forflyttet til Faarup ved Mundelstrup, hvilket Embede han har endnu.

Derefter kom Lærer *Uffe Emanuel Midtgaard* hertil som Lærer. Han var født i Hvidding Sogn i Sønderjylland. Faderen, der var Gaardejer, blev udvist 1903. Han tog Eksamen fra Jelling 1914 og blev Vakancelærer og senere Andenlærer i Egaa 1916, og han forflyttedes i April 1920 til Stepping i Sønderjylland, hvor han blev Førstelærer. Han blev gift med Lærer Himmelstrups ældste Datter *Anna Katrine Himmelstrup*.

Richard Meller, der er født 18. December 1897 paa Helgenæs, kom hertil 1920. Han kom ogsaa som Vakancelærer og blev derefter Andenlærer. Han blev, mens han var Lærer her, gift med *Avgusta Johnsen*, Datter af Gdr. Kristjan Johnsen, Ejer af Gaard Matr. Nr. 15 i Egaa.

Lærer Meller fik 1928 Enelærerembedet i Dagstrup ved Mørke, hvor han endnu er.

I et lille Aar fra 1. December 1928 til 1. November 1929 havde *Jens Sørensen Jensen* Andenlærerembedet her i Egaa. Han var født i Lindaa i Todbjerg Sogn 3. Maj 1901 og fik fra Egaa Enelærerembedet i Vogn pr. Tolne. Han blev gift med *Magda Wormslev Pedersen*, mens han var Lærer her.

Lærer *Hertuf Alleslev* fik 1. Februar 1930 Andenlærerembedet, som han havde, indtil han 1. Februar 1934 blev kaldet til Førstelærer og Kirkesanger, hvorefter han afløstes af Lærer *Ingemann Kvist Andersen*, der er født i Mørke 29. Juni 1908. Han er gift med *Ester Jensen*, født i Aarhus 17. November 1910.

De har Barnet *Aase Kvist Andersen*, født 3. December 1938.

Lærer Kvist er en dygtig Oplæser og kommer som saadan meget omkring i de forskellige Forsamlingshuse og Foreninger her paa Egnen. Han er for Tiden Medlem af Aarhus Amts Gymnastikforenings Bestyrelse. Han flyttede 1939 fra Beboelsen i Skolen til et Hus ved Matr. Nr. 21.

EGAA EFTERSKOLE

Naar der skal berettes om Egaa Efterskoles Virke i de snart 20 Aar, saa kan der ikke skrives nogen bedre Indledning end den, Skolebestyrelsens ihærdige og dygtige Formand, Anders Bomholt, har skrevet paa Forsiden af Egaa Efterskoles Forhandlingsprotokol. Den lyder saaledes:

„Da der i Forsommeren i Aaret 1921 tilbød sig en Lejlighed til at erhverve en Bygning i Egaa, som egnede sig til Skolebrug, kom et hos flere længe næret Ønske om at faa oprettet en Skole for Ungdommen i Overgangsalderen til Drøftelse ved flere Lejligheder.

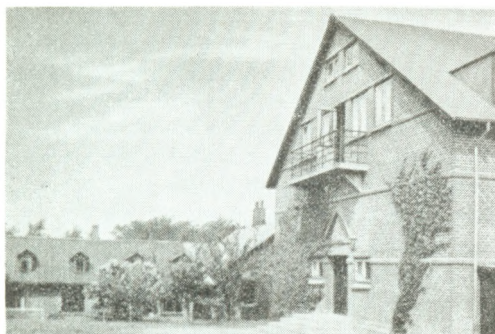
Disse resulterede i, at man besluttede at forsøge ved Bidragstegning i Egaa og omliggende Byer at skaffe den nødvendige Kapital til Veje til Tankens Virkeliggørelse. Bidragenes Størrelse fastsattes til 200 Kr. pr. Portion. Tanken blev saa vel modtaget, at Bidragstegningen ret hurtig gav Klarhed over, at Pengene ikke vilde blive nogen Hindring for Sagens Gennemførelse. De allerede tegnede Bidragsydere indkaldtes derfor til et Møde i Egaa Forsamlingshus den 23. Juni, hvor det vedtoges, at Arbejdet for Skolens Rejsning skulde fortsættes.

Der blev valgt et Udvalg paa tre Mænd, nemlig P. Blaabjerg, P. Holme Villadsen og Anders Bomholt, som fik Bemyndigelse til at foretage Køb af en Bygning og lade den indrette til Skolebrug. Endvidere valgtes Villads Villadsen, Egaa, Niels J. Nielsen, Terp, Edv. Thomsen, Bynksminde, til sammen med Købeudvalget at danne en foreløbig Bestyrelse, naar Køb af Ejendommen havde fundet Sted. Den 27. Juni afsluttede Udvalget Handel med Gdr. Niels Pedersen Sejr af Egaa om to ham tilhørende Beboelseshuse beliggende paa „Sønderhøj“ for en Købesum af 20,000 Kr., og samtidig havde man Tilsagn fra Lærer

Ejnar F. Pedersen fra Skørring, der tidligere har ledet Refsvindinge Friskole paa Fyn i 18 Aar, om at overtage og drive Skolen efter endt Istandsættelse. Skolen staaer nu færdig og indvies i Dag den 4. November 1921 og begynder sit første Skoleaar med 27 Elever.

Gid den gode Stjerne nu og altid maa lyse over denne Skole, saa den maa blive til Glæde og Velsignelse for den By og Egn, som har rejst den.“

Formandens smukke og velvalgte Slutningsbemærkning synes fuldtud at være gaaet i Opfyldelse, da Skolen, under

Egaa Efterskole.

Forstander *Ejnar Pedersens* ihærdige Ledelse og ved hans udmærkede Hustru, *Ingeborg Ibsens*, milde og kærlige Omsorg for Eleverne, i Løbet af faa Aar voksede sig saa stor, at Bygninger og Skolelokaler stadig maatte udvides, og allerede i 1925 foretoges den første Udvidelse, men da Elevtallet steg saa stærkt, at flere af Eleverne maatte indkvarteres rundt om i Byen, foretoges en ny Udvidelse i 1929, og Skole- og Spisestuer fik det fornødne Rumfang; men da det endnu kneb med at skaffe Værelser til Eleverne, og da disse hidtil havde brugt Egaa Forsamlingshus til Gymnastik, bestemte Forstander Pedersen sig i 1932 til at bygge en stor Gymnastiksal, og denne blev i Sommeren 1932 opført Øst for de oprindelige Skolebygninger, hvor den ligger højt og frit med fortrinlig Udsigt over hele den smukke Egn.

Selve Gymnastikbygningen er saavel udvendig som indvendig

en smuk og harmonisk Bygning, og der er intet sparet ved dens Opførelse, saa den samtidig er solid som kun faa Gymnastik- og Forsamlingshuse. Der blev paa Loftet indrettet en god Lærerbolig med indlagt Centralvarme, og der blev indrettet en Del nye Elevværelser, som ogsaa senere har faaet Centralvarme indlagt, saa nu skulde Skolen være i god Orden og stor nok til at kunne huse 60—70 Elever, hvilket Antal der ogsaa i de senere Aar har været der baade til Sommer- og Vinterskolen.

Ejnar Pedersen og hans Hustru, Ingeborg Ibsen, som han blev gift med 27. Maj 1903, er begge født i Hørnsted Sogn i Vendsyssel. Pedersen følte tidlig Lyst til Lærergerningen, og efter et Højskoleophold paa Frederiksborg Højskole blev han i Maj 1898 Hjælpelærer hos Knud Larsen, Vormark Friskole. Den paafølgende Vinter var han igen Elev paa Frederiksborg Højskole og fik 1. April 1899 Ansættelse som Friskolelærer ved Rosilde Friskole. Fra 1. November 1900 til 1. Juli 1901 var han Elev paa Askov Højskole og paa Sommerkursus for yngre Højskolelærere, ligesom han deltog i flere Feriekursus samt i et Aarskursus paa Statens Lærerhøjskole med Dansk og Historie som Hovedfag. 1914 rejste han med Stipendium fra Undervisningsministeriet i Tyskland, Svejts og Italien. Pedersen har skrevet flere Afhandlinger i Bogform samt jævnlig haft Artikler i „Bavnen“. I Aaret 1920 foretog han en længere Studierejse til England.

Efter at have været ved Rosilde Refsvindinge Friskole flyttede Pedersen og Familie til Sjælland, hvor han blev knyttet til et Par kommunale Ungdomsskoler og samtidig var Leder af en større Moseindustri.

I Sommeren 1921 fik han en Henvendelse fra Beboere i Egaa om at overtage Pladsen som Forstander for en Efterskole i Egaa, og efter et Sommermøde, der blev holdt ved Egaa Strand, hvor Pedersen talte om Kirkeklokkens Saga, blev det endelig fastslaet, at han skulde overtage Forstanderpladsen, og fra en Begyndelse med 30 Elever steg Elevantallet jævnt fra Aar til Aar. Et enkelt Aar var der 72 Elever.

I Vinteren 1938 meddelte Forstander Pedersen dog Bestyrelsen, at han af Helbredshensyn maatte sælge Skolen, og da han, trods Opfordringer om at fortsætte, fastholdt sin Beslutning, maatte man se sig om efter en Afløser, og Valget faldt paa Højskolelærer *Tage Dybkjær* fra Vallekilde.

Tage Dybkjær var teologisk Kandidat og Søn af den kendte

Lærer Jensen Dybkjær fra Beder, og da han i flere Aar havde været Højskolelærer i Vallekilde, havde han alle Betingelser for at føre Skolen videre i den Form og Udvikling, den havde efter Forstander Pedersens næsten 20-aarige Virksomhed. Forventningerne herom er ikke paa noget Punkt blevet skuffet, og trods Krig og Dyrtid og andre Vanskeligheder er Elevtallet i alt Fald holdt i samme Størrelse som de foregaaende Aar, saa alt spaar godt for Skolens fortsatte Virke og Vækst.

Forstander Dybkjær er født 13. Marts 1906, og han er gift med *Karin Jerdén*, der er født i Malmø 17. Oktober 1913. Saa-vel Fru Dybkjær som Forstander Dybkjær har deltaget i Genéveskolens Studierejser til Svejts, Tyskland og Finland i 1935 og i Stærmoses Lejrskoles Rejser til Frankrig, England, Holland og Belgien i 1938, saa man kan gætte paa, at det første Bekendtskab for Forstanderparret er stiftet paa Rejsen 1935.

E G A A F R I S K O L E

Om Grundene til og de nærmere Omstændigheder ved Oprettelse af en Friskole i Egaa har Efterskoleforstander Ejnar Pedersen, Egaa, i Randers Amts historiske Samfunds Aarvog af 1932 skrevet en fortrinlig Redegørelse, saa det skal ikke gentages her; men der kan henvises dertil for dem, der ønsker Sagen fuldt oplyst. Her skal kun oplyses, hvad der i Skolens Forhandlingsprotokol nævnes:

„Da Førstelærerembedet i Egaa i Efteraaret 1880 efter Lærer Pihlkjærs Død var ledigt, arbejdede en Del af Skoledistriktets Beboere for at faa Lærer Abel Poulsen Krogsgaard i afdøde Pihlkjærs Sted, men da det trods det, at man først ved Ombæren af Liste for Poulsen og dernæst ved Henvendelse til Provst Bülow og tilsidst ved Sogneraadets Indstilling af Lærer, kun fik Poulsen paa Listen som Nr. 2, hvorfor Provsten og de to andre i Skoleraaadet kaldte Nr. 1 Andenlærer Nielsen, Egaa, saa havde denne Afgørelse det gode ved sig, at Tanken om Oprettelse af en Friskole, som tidligere havde været drøftet, nu modnedes, saaledes at man besluttede at oprette en Friskole. Paa et Møde, der i December Maaned 1880 holdtes hos Gaardejer P. Bruus, Dagland, blev Sagen yderligere drøftet, og man enedes om at tegne sig for bestemte aarlige Bidrag til Løn for den, der skulde lede Undervisningen i Friskolen.“

Friskolen havde i de første Aar til Huse i Niels Rasmussen

Sørensens Storstue, og Undervisningen lededes først af Niels Rasmussens Søster, *Sofie Nielsen*, og derefter af Friskolelærer *Foverskov*, der senere blev Højskoleforstander paa Bornholm; men i 1883 blev det vedtaget at bygge en Skole, og der lejedes et Stykke Jord af Gaardejer Peter Nielsen Helbo for 15 Kr. aarlig i 50 Aar.

Skolebygningen blev opført 1884, og Tømrer Niels Peter Nielsen, Egaa, byggede den for 1550 Kr. 1200 Kr. laantes af Aftægtsmand Mands Pedersen, Egaa. Resten af Byggesummen samt Udgift til Maling og Støbegods m. m. indsamledes ved frivillige Bidrag.

Egaa Friskole.

Fra 1. Oktober 1884 var *Jørgen Kornerup* Lærer ved Friskolen. Han var en Mand med mange Interesser. Han lavede Frugtvin, og han var en dygtig Husflidsmand. Han var ogsaa meget afholdt som Fortæller i et Selskab. Paa en vittig Maade kunde han fortælle om sine Oplevelser som Hjælpelærer paa Harboøre. Det var hyggeligt at gæste Jørgen Kornerup i hans Hjem, hvor hans dygtige og venlige Hustru, *Kirstine Jepsen*, var Husets gode Aand. Kornerup samlede hver Fredag Aften de unge til Oplæsning i Skolestuen, og skønt han ikke var nogen særlig dygtig Oplæser, var Skolestuen altid stoppende fuld Aften efter Aften og Vinter efter Vinter i den Tid. Kornerup var Lærer ved Friskolen.

Om Efteraaret 1898 fik Kornerup Stillingen som Vært i Højskoleforeningen i Aarhus, og der blev ved Friskolen antaget en Lærer *Johannesen*, som dog kun blev til Oktober 1901, til

hvilken Tid han afløstes af Lærerinde *Maren Naldahl*. Frk. Naldahl fik kun 500 Kr. i aarlig Løn samt frit Hus og Brænde, og det er i vore Dage uforstaaeligt, at hun kunde leve af denne Løn. Hun rejste fra Skolen i Foraaret 1904, og *Maren Hansen*, en Søster til Gaardejer Niels Hansen, havde i en kort Periode Pladsen som Lærerinde, indtil Lærerinde *Helene Pedersen* overtog Pladsen. Hun blev 1911 gift med Gartner Johannes Grosen, der havde købt Jord og bygget Ejendom paa Brobjerg. Derefter var *Karen Norvang* Lærerinde til 1. August 1913 og afløstes da af Lærerinde *Andrea Hansen*, som blev ved Skolen til 1. September 1922. Fra den Tid blev Friskolen knyttet noget til den oprettede Efterskole, idet Forstander *Ejnar Pedersen* holdt Foredrag i Friskolen og fik Lønnen mod at betale og koste en Lærerinde, og hertil antoges *Signe Anker-Møller*, der var Søster til Frimenighedspræst Anker-Møller, Klim.

Derefter var Frøken *Balling* Lærerinde til 1927, og hun afløstes af Frøken *Skoubo*, der havde Pladsen til 1932, til hvilken Tid hun afløstes af Frøken *Agnete Hansen* fra Nørre Lyndelse, som 1935 afgav Pladsen til *Bodil M. Hansen* fra Falster, som rejste 1. Juni 1937, da hun blev gift med en Friskolelærer paa Sjælland.

Derefter tiltraadte den nuværende Lærerinde Frøken *Mette Skov* Pladsen. Hun er født i Bostrup pr. Jebjerg 1902. Lønnen er nu 1700 Kr. og Statstilskuddet ca. 700 Kr.

Egaa Friskole har i de forløbne 60 Aar ikke haft særlig mange Elever. Tallet af Skolebørn har vist ligget mellem 15 og 20 i de forskellige Aar, men Familiekrede, der har sendt Børnene til Friskolen, har sluttet sig godt sammen og har i alle de nu forløbne Aar mødtes til Oplæsning og hyggelig Samtale hver Mandag Aften om Vinteren. Samværet slutter i Reglen med Kaffebord, hvortil de forskellige Familier efter Rækkefølge leverer de fornødne Varer.

EGAA FORSAMLINGSBUS

Beboerne i Egaa havde i flere Aar i Slutningen af forrige Aarhundrede følt Savnet af et Forsamlingshus, og det blev ved et Møde i Egaa Skole den 19. Marts 1899 besluttet at forsøge at faa et saadant bygget. Der blev samme Dag tegnet et Aktiebeløb paa 1040 Kr., og Byens Jagt var samlet udlejet til Redaktør Hansen, Aarhus, for 100 Kr. aarlig i 10 Aar. Disse Penge vedtog man at bruge til det nye Forsamlingshus.

Som Byggeudvalg og Bestyrelse valgtes den nævnte Dag Mikkel Madsen, Mads Helge Kristjan Johnsen, Niels Peter Nielsen og Villads Villadsen. Sidstnævnte valgtes til Formand, og Kristjan Johnsen valgtes til Kasserer.

Der blev tegnet en Del flere Aktier, og der købtes en Byggeplads lige over for Kirken, og i Løbet af Sommeren 1899 byggedes Forsamlingshuset færdig. Bymændene udførte al Kørsel gratis. Tømrer Niels Peter Nielsen byggede Huset for 2800 Kr., hvoraf 1800 Kr. var tegnet i Aktier, og Resten, 1000 Kr., var

Forsamlingshuset set fra Kirken.

sikret gennem Jagtpenge, saa det økonomiske Grundlag var godt. Ved Køb af Gymnastikredskaber og Maling af Huset kom Udgifterne dog lidt højere op. Huset, der indviedes ved et offentlig Møde den 2. Januar 1900, var 24 Alen lang og 12 Alen bred.

Det viste sig i Aarenes Løb, at Huset blev for lille, blandt andet fordi det ogsaa blev brugt ved Fester, hvor der skulde laves Mad, og det blev i 1924 vedtaget at udvide dette og lave et Køkken; men af flere Grunde blev Byggeriet udsat til Efteraaret 1926, og der forelaa to Tilbud paa Udvidelsen, nemlig et paa 4290 Kr. og et andet paa 5350 Kr., og Udvidelsen blev foretaget i Efteraaret 1926.

I Efteraaret 1934 blev det ved en ekstraordinær Generalforsamling vedtaget at opføre en Scene i den sydlige Ende af Forsamlingshuset, saa der kunde spilles Dilettantkomedie, og Arbejdet ved Husets Udvidelse overlodes til Marius Nielsen og Carl Svendsen for ialt 1450 Kr., som fremskaffedes ved Laan.

Efter de sidste Udvidelser og Ombygninger svarer Huset

godt til sit Formaal, og selv om Gælden er vokset i lidt større Grad end Forsamlingshuset, saa vilde Beboerne i Egaa vist nødig undvære dette.

E G A A B R U G S F O R E N I N G

I Løbet af Aaret 1890 modnedes Tanken om at danne en Brugsforening i Egaa, og efter en Del Forhandlinger med Købmand Rasmus Laursen blev det besluttet at overtage hans Hus og Butik til Brugsforeningslokale, købe hans Varelager og ansætte ham som Brugsforeningsuddeler, og lidt før Jul 1890 begyndte Egaa Brugsforening at sælge egne Varer. Den første Bestyrelse var: Gaardejerne Niels R. Sørensen, Hans Jessen, Søren Bruus, Mikkel Madsen og Hjulmand Laurs Chr. Jørgensen, og det var vist særlig Søren Bruus' ihærdige Agitation, der var medvirkende til dens Oprettelse.

Niels R. Sørensen blev dens første Formand, og Søren Bruus blev Forretningsfører.

Ved et Bestyrelsesmøde 6. Januar 1891 vedtoges det at laane 1200 Kr. i Landbosparekassen i Aarhus som Driftskapital, og 9. Januar samme Aar vedtoges de af Bestyrelsen foreslaaede Love. 1. Februar 1891 vedtoges det at indmelde Foreningen i Fællesforeningen af jyske Brugsforeninger.

Ved en Generalforsamling i Sommeren 1891 vedtoges det at yde Forretningsføreren 1 pCt. af den samlede Udsalgssum som Godtgørelse for hans Arbejde samt at henlægge 1½ pCt. af Overskudet til en Reservefond. I Marts Maaned 1892 var Foreningen ude for nogen Vanskelighed, og det vedtoges at opsigte Rasmus Laursen som Uddeler, og der forhandles om Leje af Hans Chr. Sørensens Sal og noget af hans Lejlighed til Brugsforeningslokaler; men Enden paa Forhandlingen om Lokale blev dog, at Rasmus Laursens Hus købtes, og som ny Uddeler antoges Rasmus Rasmussen, Sabro, som tiltraadte Pladsen 1. Juni 1892, og som Løn modtog han 5 pCt. af Udsalgssummen, og han indbetalte en Garantium paa 930 Kr. I 1893 forhøjedes Uddelerens Løn til 5½ pCt. af Udsalgssummen og Laanet paa 800 Kr. i Landbosparekassen overtoges af Gaardejer Hans Jessen til en Rente af 4 pCt.

I Aaret 1893 gik Brugsforeningen nu saa godt, at der kunde udbetales 3 pCt. i Overskud.

I 1895 nægtede Søren Bruus at modtage Valg som Forretningsfører, og i hans Sted valgtes R. Holme Rasmussen. Udde-

ler R. Rasmussen opsagde sin Plads som Uddeler til 1. Oktober 1897, og i hans Sted antoges daværende Sergent i Viborg, Andreas Jensen, der var Svoger til Førstelærer Himmelstrup i Egaa.

Efter at Rasmus Holme Rasmussen 1900 var død, valgtes igen Søren Bruus til Forretningsfører. Villads P. Villadsen var i 1901 valgt til Formand, men han maatte 1. Juli 1904 meddele Bestyrelsen for Brugsforeningen, at baade Forhandlingsprotokol og Skøde paa Ejendommen og en Del andre Papirer, der vedrørte Brugsforeningen, var brændt ved den ham den 14. Juni overgaaede Gaardbrand.

Brugsforeningen set fra Kirken.

I Tiden fra 1901 til 1904, hvor der ingen Forhandlingsprotokol findes, havde Foreningen skiftet Uddeler, idet Andreas Jensen havde faaet en Stilling som Rejsende for Fællesforeningen, og som Uddeler var antaget Johan Jensen, som samtidig ejede en Gaard i Skjolde ved Horsens.

I 1905 skiftedes Bestyrelse, og Lærer N. P. Himmelstrup valgtes til Formand og Kristjan Johnsen til Regnskabsfører.

Det vedtoges 1906 at bygge en ny Brugsforening paa Hjørnet ved Korsvejen, og Arbejdet overdroges Tømrer Kr. Nielsen, Lystrup, for en Sum af 5142 Kr., og den gamle Brugsforeningsbygning solgtes til Marius Nielsen Støve for 1800 Kr., og der toges et Kreditforeningslaan i Grundejernes Kreditforening paa 4500 Kr., som indbetaltes i Fællesforeningen.

Den 19. December 1915 holdtes der Fest i Egaa Forsamlingshus i Anledning af, at Foreningen nu havde virket i godt 25 Aar.

Uddeler Johan Jensen opsagde Pladsen som Uddeler 17. Juni 1921, og Pladsen opsloges som ledig. Der indkom 60 Ansøgnin-
ger, men det vedtoges enstemmig at antage Uddeler ved Hjorts-
høj Brugsforening, N. P. Andersen, til Pladsen her for en Løn
af 5 pCt. for Butiksvarer, 4 pCt. for Frø og 2 pCt. for bestilte
Varer samt 1½ pCt. til Svind.

Der forlangtes nu en Kaution af 6000 Kr., hvoraf 4000 Kr.
skulde indbetales kontant, og N. P. Andersen tiltraadte Pladsen
i November 1921.

Overskuddet i Foreningen udbetaltes i de nærmest fore-
gaaende Aar og for de efterfølgende med ca. 10 pCt., og For-
ningen kan glæde sig over en fasttømret og god Kundekreds.

Sommeren 1927 fik Brugsforeningen ny Tagbeklædning,
hvorved Udgiften var ca. 1500 Kr.

Da Lærer Himmelstrup i 1933 forlod Byen og rejste til
Aarhus, skænkede Foreningen ham et Guldur som Tak for hans
25-aarige Virksomhed som Brugsforeningsformand, og i hans
Sted valgtes Gaardejer Anders Th. Jensen.

16. Juni 1934 stilledes Forslag om en stor Udvidelse og
Ombygning af Brugsforeningen, som ansloges at ville koste
11,500 Kr., hvilket vedtoges med 25 Stemmer mod 20, og der
optoges et Byggelaan i Andelsbankens Filial i Aarhus paa
12,000 Kr., som 1935 afløstes af et Kreditforeningslaan paa
15,000 Kr. Omsætningen i Brugsforeningen har været i stadig
Stigning, i Aaret 1939 var den saaledes 172,932 Kr. med en
Nettofortjeneste paa 14,705 Kr., og der udbetaltes 10 pCt. i
Udbytte, og 1 pCt. hensattes til Medlemmernes Andelskonto.

Torsdag den 19. December 1940 holdt Brugsforeningen 50
Aars Jubilæum, hvortil der var indbudt en Del fremmede Gæs-
ter samt dem, der tidligere havde været Uddeler i Foreningen,
og trods Krig og Dyrtid var det en smuk Fest, og der blev
udtalt mange gode Ønsker om Foreningens fremtidige Virksom-
hed med Tak for, hvad der allerede var naaet. Festen sluttede
med Dans.

Den 18. Juni 1941 Kl. 5 Morgen opdagedes Brand i Garagen
ved Egaa Brugsforening, og trods Redningskorpset Falcks ret
hurtige Ankomst til Brandstedet og rigeligt Vand til Sprøjter
fra Branddammen lykkedes det ikke at redde Brugsforeningen
for Ødelæggelse.

Et stort Varelager brændte eller tog Skade af Ild og Vand,
hvilket var meget beklageligt, da de fleste Varer var stærkt

rationerede paa Grund af Krigssituationen. De reddede Varer bragtes til Forsamlingshuset, og nye Varer bragtes samme Sted hen, og i Løbet af et Par Dage kunde der igen handles med Brugsforeningens Varer fra Forsamlingshuset, saa den Side af Sagen var foreløbig bragt i Orden; derimod synes det, som om Foreningen vil faa et betydeligt Tab ved en lidt lav Bygnings- og Lagerforsikring. Der er dog allerede gjort Skridt til at faa nyt Tag paa den til Dels skaanede Stueejlighed og Butik, som opføres i samme Stil med noget højere Tagværk, saa der menes, at de 3000 Kr., Opførelsen koster mere, end Forsikringssummen andrager, bliver denne Bygning bedre. Tabet for Varelageret beløber sig til ca. 2000 Kr.

Allerede den 11. Juli er Murerne i Færd med at mure ovenpaa det af den gamle Bygning, som kan blive staaende.

Gadebillede fra Egaa.

S T A M T A V L E R
udarbejdet af Dr. Marius Kristensen, København.

Lystrup-Slægtens 1. Egaa-Linie.

Peder Jensen i Lystrup
— Mette Johansdatter fra Elsted.

Espen Pedersen f. Decbr. 1757 d. mellem 1840 og 50
— Ane Dorthe Pedersdatter 1758 - før 1834.
(Fader Peder Nielsen f. 1717)

Peder Espensen f. 1783 . Johan . Niels . Peder Madsen . Jens . Anna
— Mette Pedersdatter f. 1803 f. 1797

Peder f. ^{25/12} 1827   Espen f. 1829   Ane Dorthe f. 1831.
Lærer i True d. ^{14/12} 1871
(se Østjysk Hjemstavn)

Lystrup-Slægtens 2. Egaa-Linie.

Peder Jensen
— Mette Johansdatter.

Karen f. 1757 d. efter 1840 — I) Søren Jensen Yde. II) Jens Ovesen
1748—o. 1792 se 3. Egaa-Linie

I) Ellen f. 1779 I) Mette f. 1781 I) Jens f. 1783 I) Peder f. 1786 Dorte Kristine f. 1789 Johan f. 1791
— Poul se nedenfor*)

Mette Poulsdatter f. 1811
— Christian Carl(sen) *Vindberg*
fra Vamdrup f. 1804

Søren Poulsen
Lakaj hos Enkedronningen
— Signe Cartensia Bodholdt

Carl f. 1841 Poul f. 1839 Peter f. 1852 Ane Mette f. 1849 Viggo Albert Poulsen (ugift)
f. 1841 f. 1839 f. 1852 Oldfrue paa Prof. i Botanik ved
i Egaa i Egaa i Torsager Rosenborg Pharmac. Lærestanstalt
Mølle

*) Jens Sørensen (Slot), Sognefoged i Bolle Fjording, Dronninglund Sogn
— Maren Jakobsdatter.

Karen Kristine ^{n/2} 1816 - ^{22/7} 1887
— Peder Michal Jørgensen f. ^{14/1} 1813, d. ^{1/5} 1873, Lærer i Rostrup, Beder, Gedesby.

Mette Georgine f. 1840 Jens *Severin* f. 1842 Caspar *Marinus* f. 1845 J. Chr. *Konrad* f. 1849 Christine Elisabeth f. 1852
— Jørgen Nørvang Lærer i V. Nebel Lærer Højskolebladets — Fr. Lyngholm
i Ferup Brugsforenings- Udgiver af Udgiver
mand. et Børneblad.

Nørvang
Kapelmusikus

Signe
— Joh. L. Bjørner
(Georgisten)

Ingeniør

Datter har været
Folketingskandidat

Lystrup-Slægtens 3. Egaa-Linie.

Karen Pedersdatter (se 2. Egaa-Linie)

1) — Jens Ovesen 1764—mellem 1830 og 1840

---

2) Søren Jensen Yde f. 1796 Karen
Ane Rebekka Pedersd. fra Skødstrup f. 1804 eller 1805

Jens Ove Sørensen f. 1820   Mette Kirstine f. 1830   Niels Yde f. 1838   Ole Sørensen Yde f. 1839
— Rasmus Didriksen Spillemand Møller i Ørting
fra Elev f. 1830

Søren Jensen Yde Didriksen f. 1858   Rasmus Nielsen
Højskoleforst. i Sørslev
— Marie Nutzhorn

---

1) Fandt Egaa-Runestenens Hoveddel.

2) " " Top.

Lystrup-Slægtens 4. og 5. Egaa-Linie.

Peder Jensen — Mette Johansdatter

Jens Pedersen — Mette Nielsdatter Torst fra Vejlbj

Birgitte f. 2/2 1790   Anders Jensen 1799 – 1878
— Niels Rasmussen i Todbjerg §) *) — 2) Kirstine Marie Nielsdatter

---

Ane f. 1821   Anders Andersen
— 1) Søren Nielsen fra Vejlbj i Egaa §)   Sognefoged
2) Niels Sørensen Nielsen *)   — Maren Brandstrup Rasmussen

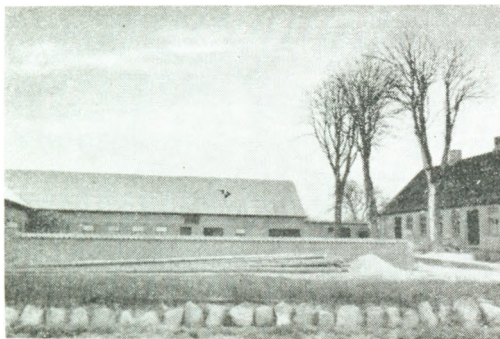
---

1) Niels Rasmussen Sørensen Landstingsmand (Dalsager)   2) Birgitte Sofie f. 1856 — Søren Andersen i Svinbo   3) Nielsine Birgitte — Peter Lodal Lærer ved Tune Landbrugsskole   6 Sønner, 3 Døtre

§) Helsøskende.
*) Halvsøskende.

S K J Æ R I N G

Matrikelnummer 1 kaldet „Lykkegaard“

laa oprindelig inde i Byen, omtrent hvor nu Smedien ligger, og den hørte i mange Aar under Aarhus Bispestol. Gaarden havde ved Matriklen af 1664 Nr. 18, og i den senere Matrikulering 1688 havde den Nr. 11. Her boede i 1776 Fæsteren *Jens Laur- sen*, der var født 1742. Han var gift med *Bertha Jensdatter*, der tidligere har været gift. *Bertha Jensdatter* døde 17. Januar 1806, 62 Aar gammel. De havde Børnene:

Maren Jensdatter, født 1768.

Niels Poulsen Jensen, født 1774. Bliver gift med Enken *Margrete Rasmusdatter* ved Gaard Nr. 6 i Egaa.

Inger Jensdatter, født 1776.

Dortea Kirstine Jensdatter, født 1783.

Jens Laursen døde 24. April 1814, 72 Aar gammel.

Den yngste Datter, *Dortea Kirstine*, bliver 7. August 1806 gift med *Jens Andersen*, født i Gaard Nr. 6, Skjæring, 1784, og 16. November 1811 giver *Jens Laursen* de unge Folk *Skøde* paa Gaarden, men da *Jens Andersen* senere kalder sig *Arvefæste- gaardmand*, maa det jo kun have været *Arvefæsteskode*. *Jens Andersen* og *Dortea Kirstine Jensdatter* har Børnene:

Birte Jensdatter, født 1812. Gift 30. Oktober 1839 med Gdr. *Niels Nielsen* i Vorre.

Ane Dorte Jensdatter født 1818. Gift 1840 med *Peder Kri- stensen Brus*, Egaa.

Anders Jensen, født 1820.

Peder Jensen, født 1829.

Maren Jensdatter født 1824.

Jens Jensen, født 1828.

Dortea Kirstine Jensdatter dør 7. Februar 1834, og Jens Andersen gifter sig 10. Oktober 1834 med Enken *Birte Pedersdatter*, der ejer Gaard Matr. Nr. 10 i Egaa.

Før sin Død 1861 havde Jens Andersen købt Gaarden i Skjæring til Selveje og 32 Tdr. Ld. af Gaardens Areal blev fraskilt, og der byggedes en ny Gaard paa dette Areal, som kaldtes Kaalbogaard eller Kaalbosenge efter det Stykke Jord, Gaarden blev bygget paa.

Denne Gaard blev overdraget den ældste Søn, *Anders Jensen*, og den oprindelige Gaard, der i 1866 flyttedes til dens nuværende Plads, overtoges af den yngste Søn, *Peder Jensen Thrige*, der 1857 giftede sig med *Dorte Sørensen*, født 1838 og Datter af Søren Pedersen Skipper fra Gaard Nr. 10 i Skjæring. De havde ingen Børn, men en Datter af Gdr. Søren Olsen fra Gaard Nr. 3, *Sofie Olsen*, kom i Hjemmet som Plejedatter. Hun var født i Elsted 1869, og hun blev gift med P. Jensen Thriges Brodersøn *Peder Anton Andersen*, født 1868 i Kaalbogaard, og de overtog Matr. Nr. 1 a i 1887, og samme Aar døde P. Jensen Thrige. Dorte Sørensen døde 1915.

Peder Anton Andersen og Sofie Olsen blev gift 1891, og de havde Børnene:

Dortea Andersen, født 2. November 1892. Gift med Iver Straarup Vorbasse.

Peder Thrige Andersen, født 8. Marts 1894. Har Ejendomi i Herskind.

Jens Thrige Andersen, født 23. December 1895. Bogholder hos Garver Flak, Aarhus.

Anna Andersen, født 14. Juni 1897. Gift med Sognefoged P. Kjær, Gaard Matr. Nr. 7.

Marie Andersen, født 9. Juni 1899. Gift med Laurits Hougaard, Dyngby.

Karl Thrige Andersen, født 10. April 1901. Han overtog Fødegaarden.

Agnes Sigrid Andersen, født 2. Februar 1903. Gift med Jakob Møller, Vester Sottrup.

Svend Thrige Andersen, født 18. Marts 1905. Kontorchef i Aarhus Privatbanks Københavns Afdeling.

Helga Andersen, født 21. Februar 1907. Gift med Henry Andersen, Spørring.

Valborg Andersen, født 2. Maj 1909. Gift med Anders Jensen, Havndal.

Elisabeth Andersen, født 21. Maj 1913. Gift med *Viggo Bomholt*, Gaard Nr. 11, Skjæring.

P. Anton Andersen var Medlem af Hjortshøj-Egaa Sogneraad 1900--1907.

I 1932 overdrog han Gaarden til Sønnen *Karl Thrige Andersen*, der 4. Maj samme Aar blev gift med *Marie Villadsen*, der var født i Gaard Matr. Nr. 5 i Egaa 1905. og Anton Andersen byggede en Aftægtsbolig Vest for Landevejen og flyttede dertil Hans Helbred var de sidste Aar mindre godt, og han døde 18. Maj 1934, og *Sofie Olsen* døde Aaret efter. Huset blev købt af *Mekaniker Albert Andersen*, født i Egaa. Han byggede et Værksted ved Siden af Beboelseshuset og fik en god Forretning der.

Karl Thrige Andersen og *Marie Villadsen* har Barnet:

Margit Thrige Andersen, født 25. Juni 1937.

Gaardens Udhuse brændte 1935. De blev opført samme Sted med 2 store Længer. I den brændte Gaard var der 3 Udhuse.

Matrikelnummer 1 b, Skjæring, kaldet „Kaalbogaard“, er som anført udstykket fra Matr. Nr. 1 a, og dens første Ejer var *Anders Jensen* fra Gaard Matr. Nr. 1.

Han blev 1848 gift med *Ane Marie Rasmusdatter*, der er født 1826 i Egaa, og de havde Børnene:

Jens Andersen, født 1848. Han var den første Andenlærer ved Egaa Kommuneskole. Han blev senere Lærer paa Ranum Seminarium.

Dorte Kjerstine Andersdatter, født 1850. Blev gift med *Møller P. Nielsen*, Skjæring Mølle.

Birte Marie Andersdatter, født 1853. Blev gift med Gdr. *Hans Grosen*.

Efter *Ane Maries Død* blev *Anders Jensen* gift med *Mette Marie Rasmusdatter*, der er født 1835, og i det sidste Ægteskab var Børnene:

Ane Andersen, født 1859. Gift 1887 med Lærer *R. A. Laurson* i Heltborg. Han er født i Hesselballe 1858.

Rasmine Andersen, født 1861. Gift med *Pouli Mogensen*.

Marius Peter Andersen, født 1865. Døde 1940 som Lærer i Balle.

Peder Anton Andersen, født 1862. Han overtog Gaard Nr. 1 i Skjæring.

Anders Jensen døde 1904.

Datteren Rasmine Andersen blev 1890 gift med *Pouli Mogens* fra Kradbjerg, og de overtog Kaalbogaard. De havde Sønnen:

Sofus Pouli Mogensen, der var født 18. Juni 1896. Han overtog Gaarden, og Pouli Mogensen og hans Kone flyttede til Skjæring, hvor der blev bygget Hus til dem tæt ved Landevejen. Rasmine Andersen døde 11. September 1935. Sofus Pouli Mogensen blev gift med *Olga Kristine Andersen* og efter hendes Død 12. Februar 1926 blev han den 1. Marts 1927 gift med *Rigmor Dorte* *Bang Sørensen*, der er født 25. Maj 1902. I Sofus Poulis første Ægteskab var der ingen Børn; i sidste Ægteskab var der Sønnen:

Mogens Pouli, født 6. November 1928.

Matrikelnummer 2, Skjæring Munkgaard.

I Traps Beskrivelse af Danmark oplyses, at Skjæring Munkgaard i 1565 ejedes af Eskild Gøye, derefter af Jørgen Hartvigsen, Holger Rosenkrantz, Erik Rosenkrantz, som 1669 solgte den til Jesper Thygesen til Kirkholt, og det menes, at denne har brudt Kirkholt ved Segalt ned og brugt Bygningsmaterialer derfra til Ombygning af Skjæring Munkgaard. Hvorfra Navnet Munkgaard kommer, kan vist ikke oplyses, men i 1554 svarede der en Afgift af Gaarden til Øm Kloster i Lighed med, hvad der svarede af 15 andre Ejendomme i Skjæring. — Fra Jesper Thygesen gik Gaarden i Arv til Sønnen Thyge Jespersen, der desuden ejede Skaarupgaard og Mattrup. I 1694 solgte Thyge Jespersen Gaarden til Amtsforvalter Enevold Randulf, som dør 1704, men han solgte 3 Aar før sin Død Gaarden til Ritmester Frants Konrad Riise, som døde 1707. Hans Enke, Dorte Trane, døde 1711, hvorefter deres Arvinger ved en Auktion afhændede Gaarden for 3748 Rigsdaler til Justitsraad Hans Nansen, der var Amtmand over Dronningborg, Silkeborg og Mariager Amter. Han var Søn af den bekendte Borgmester i København fra 1660 af samme Navn. Han døde 1716 og blev begravet i Egaa Kirke, men det var sikkert ham, der blev gravet op igen ved Installering af Varmeanlæg i Kirken for en Del Aar siden, da der fandtes en Kiste med meget Beslag, hvor Varmeanlægget skulde være. Hans Enke, Maren Thygesen, Datter af ovenfor nævnte Thyge Jespersen, giftede sig 1718 med Rasmus Randleff. Han var noget af en Eventyrer, og der siges, at han

piagede Bønderne paa alle Maader. Hans Kone døde 14. Juni 1721 og blev samme Dags Aften indsat i Egaa Kirke.

Paa Grund af Rasmus Randleffs haarde Fremfærd mod sine Fæstere lavede disse en Sammensværgelse mod ham. Efter et Par Gange uden Held at have skudt paa ham, lejede de en Soldat, Peder Munk, til at brænde Gaarden af, hvilket han ogsaa gjorde 16. Maj 1727 om Aftenen, og alt, selv Kvæget, brændte. Gaarden blev til Dels opført i Sommeren 1727; men igen Helligtrekongersaften 1728 brændte Peder Munk det allerede opførte af igen og prøvede paa at brænde den saakaldte Kastrup Skov, dog uden Held.

Der blev nedsat en Kommission for at finde de skyldige, og Peder Munk skal under en Rus have røbet sig selv som Brandstifter, og han blev sat i Fængsel i Randers, men der gik nogle Aar, før de fik ham til at røbe sine medskyldige. 6. Juli 1731 blev han dog dømt til Døden, og de Bønder, der havde forledt ham og betalt ham for det, blev ligeledes idømt haarde Straffe eller store Bøder.

Den 9. Maj 1735 blev Peder Munk halshugget paa en Høj lidt uden for Skjæring Munkgaard. Man kan ikke sige, at de brugte hurtig Retsforfølgning i den Tid, og Rasmus Randleff maatte selv betale Bødlens Rejse fra Aalborg og hans Arbejde ved at skille Peder Munk af med Livet, og har vel ogsaa maattet betale for hans lange Ophold i Fængslet i Randers.

Paa Grund af Brandene blev Rasmus Randleff en fattig Mand. Han pantsætter det meste af sit Bøndergods til Mathias Testrup paa Mariæger Kloster, og den 19. December 1736 laaner

han desuden hos Forvalter Hans Thornsohn 800 Rigsdaler mod Pant næst 3798 Rigsdaler i Skjæring Munkgaard med Bøndergods og Skov, ialt 180 Tdr. 7 Skp. Hartkorn; men han er dog ikke fattigere, end at han i 1736 ved en Auktion i Aarhus over et Boel i Skjæring, der tilhørte Vejle Kirke, købte dette. Det beboedes dengang af Fæsteren Jens Villumsen og er den Gaard, som nu ejes af Ole Olesen. At Rasmus Randleff ikke var af de gode Børn, viser sig ogsaa ved, at han 1736 ved en Ed maatte fri sig for en Beskyldning fremsat af Kirsten Nielsdatter Spillemands.

Han kan dog endnu den 26. April 1754 bruge følgende Udtryk: „Underskrevne Rasmus Randleff endnu ved Guds Bistand ejer af Skjæring Munkgaard og tilhørende Gods“.

Der fortælles, at Randleff døde i et lille Loftskammer i Aarhus 1757 i yderste Fattigdom. Forfatteren Tyregod har behandlet hans Historie i sin Fortælling „Bondeplageren og Heksen“.

Efter Rasmus Randleff ejedes Skjæring Munkgaard af Forvalter *Aksel Thorsen*, der døde 1769. Hans Enke, *Edel Margrete Bering*, sad i uskiftet Bo med 4 umyndige Børn nemlig: *Hans, Samuel, Frederik og Marie Elisabet Thorsen*, og hun havde til Lavværge sin Mands Broder, Thorn Thorsen til Rolsegaard og Forvalter ved Høgild ved Stamhuset Estrup.

26. April 1775 skøder Edel Margrete Bering Skjæring Munkgaard med tilhørende Bøndergods til *Andreas Speitzer*, Aggersborggaard, for en Pris af 8000 Rigsdaler. Da de Gaarde i Egaa, der har hørt under Skjæring Munkgaard, ikke nævnes i Skødet, maa de antagelig være solgt fra af Edel Margrete Bering, muligvis til Fæster *Søren Laursen* i Hjortshøj, der nævnes som Ejer af disse Gaarde 1792. Andreas Speitzer, der ogsaa var Forpagter af Restrup ved Hobro i 1777, sælger Gaarden til Birkedommer *Rasmus Müller* for samme Pris, han selv gav. 8000 Rigsdaler. Der synes paa den Tid at have været lidt forstyrrede Ejendomsforhold ved Gaardene i Skjæring, idet Andreas Speitzer ansøger om at faa en Landmaaler til at udskifte hans Ejendomme i Skjæring By for Fællesskabet med Grevskabet Frisenvold, der ejede 6 Gaarde i Skjæring. 7 hørte til Skjæring Munkegaard, men som Bykortet viser, var flere af dem sammenbyggede. Birkedommer Rasmus Müller solgte Skjæring Munkegaard 1793 for 14,500 Rigsdaler til *Peder Rasmussen Schmidt*.

Birkedommer Rasmus Müller var født 1734 og gift med *Erasmine Gjeding*, der var født 1745. De havde Datteren *Kristiane Dorteia Müller*, født 1775.

P. Rasmussen Schmidt, der var født 1763, var gift med *Karen Henriette Næss*, der døde under Barnefødsel 30. Marts 1794, og efter hendes Død med *Johanne Marie Secher*, født 1773. Fra første Ægteskab var Sønnen:

Claus Schmidt, født 1794, og i andet Ægteskab

Johanne Marie Mørk Schmidt, født 1795.

Thomas Secher Mørk Schmidt, født 1796.

Rasmus Mørk Schmidt, født 1798.

Karen Mørk Schmidt, født 1799.

Johannes Marius Schmidt, født 1803.

Ane Jakobine Schmidt, født 1806.

Husmoderens Broder, Peder Mørk Secher, født 1783, havde Ophold paa Gaarden. Johanne Marie Secher døde 31. Maj 1812. Peder Rasmusen Schmidt døde 1836, og *Kristen Møller Schmidt* købte Gaarden for 10,000 Rigsdaler. Han var født 1810 og gift med *Lise Rode*, født 1811. De havde Børnene:

Johanne Marie Schmidt, født 1836.

Petrine Schmidt, født 1837.

Peder Schmidt, født 1838.

Kristen Schmidt, født 1840.

Kristen Møller Schmidt døde 1877, og hans Kone døde 1902. Den ældste Datter, Johanne Marie Schmidt, blev gift med *Morten Petersen Termansen*, der var født i Middelfart 1831, og han er i 1860 Forpagter af Gaarden; men i 1865 køber *Peder Schmidt* Gaarden for 35,000 Rigsdaler. P. Schmidt var gift med *Charlotte Amalie Schmidt*, der er født i Aarhus 1844, og de havde Børnene:

Christiane Sofie Amalie Schmidt, født 1867. Gift med *Jens Blak* 19. August 1892.

Laurits Kristen Schmidt, født 1869.

Lise Rode Schmidt, født 1872.

Ida Margrethe Schmidt, født 1874.

Johanne Marie Schmidt, født 1877. Gift med *Johannes Wulff* 1910.

Kristian Møller Schmidt, født 1881. Gift med Margrethe Rasmussen 1903.

P. Schmidt var Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd. Han var i en Del Aar Sogneraadformand, og han var i mange

Aar Formand for Aarhus Landboforening, hvor han gjorde udmærket Fyldest i en vanskelig Tid. I mange Landboforeninger stredes det store og mellemstore Landbrug om Førerpladsen; men her blev Proprietær Schmidt det samlende Midtpunkt, idet har var godt lidt fra alle Sider. Proprietær Schmidt var en gemytlig Mand i et godt Lag, og utallige er de Historier, der fortælles om ham. Han talte lige saa frit og naturligt, hvis kongelige Personer mødte op paa Dyrskuepladsen, som han talte med enhver anden, og han var en god Taler ved saadanne Lejligheder, og Ordene blev ikke altid vejet paa Guldvægt. Hans Hustru døde 1913.

Laurits Schmidt blev 1906 gift med *Anna Kirstine Helms*, og han havde Gaarden i Forpagtning fra 1903 til 1928, hvorefter han købte Gaarden, og P. Schmidt flyttede til Aarhus, hvor han boede til sin Død 1. Juli 1928, 89 Aar gammel. Han blev begravet paa Egaa Kirkegaard, og Venner sammen med Landboforeningen satte en Mindesten paa hans Grav som Tak for hans Virke i Foreningen.

Laurits Schmidt og hans Hustru havde ingen Børn, men en Plejesøn *Georg Helms* -- Fru Schmidts Brodersøn -- var i mange Aar i Gaarden. Laurits Schmidt var i mange Aar Medlem af Hjortshøj-Egaa Sogneraad. *Georg Helms* blev 14. August 1937 gift med *Agnete Jensen*, en Datter af Gaardejer *Jens Jensen* i Skjæring, og de købte en Gaard i Lisbjerg-Terp.

I Matrikelnummer 3, nu kaldet „Højvang“.

boede i 1834 en Enke ved Navn *Ane Marie Jensdatter*. Hun var født 1786, og hun havde Børnene:

Mikkel Pedersen, født 1811.

Maren Pedersdatter, født 1815.

I 1840 bliver *Rasmus Rasmussen*, der mærkeligt nok kaldes *Rasmus Hansen*, gift med *Maren Pedersdatter*. De overtager Gaarden, og *Ane Marie Jensdatter* faar Aftægt i Gaarden. -- *Rasmus Rasmussen* er født 1817. Han og *Maren Pedersdatter* har Børnene:

Else Marie Rasmusdatter, født 1840.

Karen Rasmusdatter, født 1842. Hun blev gift med P. Linaa, Brandstrup.

Ane Rasmusdatter, født 1844. Hun blev gift med *Hans M Olsen*, Skjæring.

Petrine Rasmusdatter, født 1846. Blev gift med P. Mikkelsen, Svinbo.

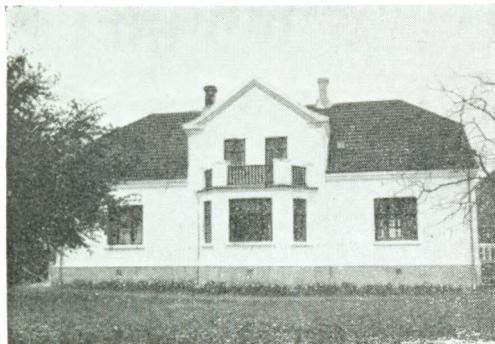
Anne Marie Rasmusdatter, født 1848. Hun døde ugift.

Rasmus Rasmussen, født 1853. Han købte en lille Ejendom i Sabro.

Kirstine Rasmusdatter, født 1856. Blev gift med Niels Svendsen, Lisbjerg.

Maren Rasmusdatter, født 1858. Hun blev 1881 gift med Hans Farre fra Gaard Nr. 5 i Skjæring. De købte Gaard i Brandstrup, men fik senere en Forretning i Aarhus.

1865 døde Rasmus Rasmussen, og Maren Pedersdatter ejede

sa Gaarden; men giftede sig 1870 med *Niels Sørensen Farre*, der er født i Elsted 1809 og ejede Gaard Nr. 8 til 1874; men derefter faar de Aftægt fra begge Gaarde. Maren Pedersdatter dør 29. April 1883, og Niels Sørensen Farre dør 26. Februar 1886.

I 1880 har *Soren Olsen* fra Elsted overtaget Gaarden. Han er født 1839 og gift med *Anne Kristensen*, der ogsaa er fra Elsted og født 1836. De har Børnene:

Andrea Olsen, født 1863.

Kristian Olsen, født 1865.

Niels Farre Olsen, født 1869.

Marie Olsen, født 1870.

Maren Olsen, født 1873.

Andreas Olsen, født 1874.

Karl Olsen, født 1876.

Søren Olsen handlede en Del med Heste, og Sønnerne Niels Farre og Andreas Olsen blev begge Hestehandlere i Aarhus.

Søren Olsen byttede Gaard med Ølbrygger *Thomsen*, Vejlbj, og fik en Gaard i Allelev. Brygger *Thomsen* solgte dog igen Gaarden 1889 til *Niels Laursen Holst*, der var født i Bregnet Sogn 1839 og gift med *Dorte Marie Jensen*, født i Knebel Sogn 1834. De havde Sønnen *Jens Anton Holst*, født 1871 i Aarhus.

Niels Holst solgte 1890 Gaarden til *P. Kristian Vindberg* fra Egaa Mølle. Han blev gift med sin Kusine *Maren Andersen* fra Hasle.

Gaarden, der laa mellem Skjæring Bæk og Vejen gennem Eyen, brændte 1911, og den blev nu flyttet ud paa Marken, hvor den med sine gode Bygninger ligger meget smukt. Den blev kaldt „Højvang“.

P. Kristian Vindberg og hans Kone havde Børnene:

Anders Vindberg, født 25. Juli 1892. Ejer en Gaard i Skjæring.

Poul Vindberg, født 13. Marts 1894.

Marie Vindberg, født 15. April 1896. Gift med Langager.

Anna Vindberg, født 18. Oktober 1898. Sygeplejerske i Aarhus.

P. Kristian Vindberg døde 13. Februar 1935. Enken flyttede til et Hus i Skjæring, og Gaarden blev solgt til *Valdemar Kristensen*, født 10. September 1897. Han er gift med *Karen Vinter*, en Datter af Gaardejer Ole Vinter, Haarup, og født 7. Oktober 1906. *Valdemar Kristensen* er Auktionsholder for Kaløvig Landboforening. — De havde Børnene:

Ellen Vinther Kristensen, født 26. Januar 1936.

Grethe Vinther Kristensen, født 4. April 1938.

Kirsten Vinther Kristensen, født 25. Februar 1940.

Matrikelnummer 4, „Bynksminde“.

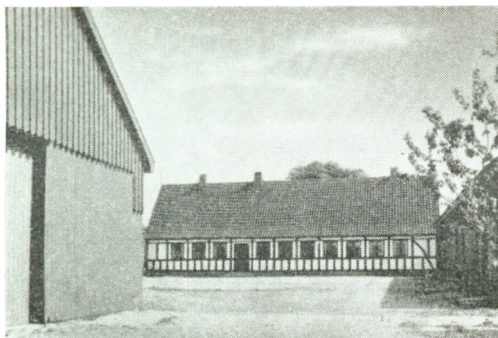
laa, før den flyttedes ud paa Marken, meget indknebet og helt sammenbygget med Matr. Nr. 6 og 8 og Nord for baade Bækken og Vejen gennem Skjæring. Den havde tidligere Matr. Nr. 12. I Tiden fra 1752 til 1785 boede her Fæsteren *Anders Jakobsen*, der var gift med *Malene Madsdatter*, der var født 1717. De havde Sønnerne:

Marius Andersen, født 1759, og

Jakob Andersen, født 1762.

Efter Faderens Død overtager *Jakob Andersen* Fæstet, og han er 1787 gift med *Dorte Nielsdatter*, født 1757, og Moderen og Broderen, der er sygelig, samt et Søskendebarn *Ellen Pedersdatter*, født 1762, har Ophold paa Gaarden. I 1801 er Moderen, *Malene Madsdatter*, død.

Jakob Andersen og hans Kone, *Dorte*, har ingen Børn, og efter *Jakob Andersens* Død 1829 solgtes Gaarden 1830 til *H. C. H. Dinnesen*, der var født 1808. Han var gift med *Karen Bynck*, der var født 1801. Hendes Moder, *Sofie Bynck*, født *Engerslev*, hoede paa Gaarden. Der var et Barn fra *Karen Byncks* første Ægteskab ved Navn *Kristen Schjerm*, født 1820,

og i sidste Ægteskab var Datteren *Sofie Dinnesen*, født 1828. Gaarden brændte 1834. Den blev flyttet til sin nuværende Plads og kaldt „Bynksminde“. *Hans Christian Hansen Dinnesen* købte Gaarden 26. Juni 1830 af Proprietær *P. Rasmussen Schmidt*, og den var da skyldsats til 5 Tdr. 7 Skp. 2 Fdk. Hartkorn, og 1835 solgtes den til *Kristian Lihme*, der var født 1802 og gift med *Erhardine Kristine Lihme*, født 1807. De havde Datteren *Mette Kirstine Lihme*, født 1831.

Efter at *Erhardine Kristine* var død, giftede *Kristian Lihme* sig med *Mette Rasmusdatter*, født 1796, som efter *Kristian Lihmes* Død 3. August 1841 giftede sig med Møller *Peder Sørensen* fra Skjodstrup. Efter hans Død solgte *Mette Rasmussen* 1844 Gaarden til sin Stedsøn *Rasmus Pedersen Møller*, som giftede sig med *Ane Marie Ostemborg*, der er født 1820. De havde Datteren *Lise Frederikke Rasmussen*, født 1846.

Rasmus Pedersen Møller dør nogle Aar efter, og i 1850 er

Ane Marie Osteborg Ejer af Gaarden og har som Bestyrer Broderen *Niels Osteborg*, der er født 1816. Ane Marie Osteborg gifter sig 1859 med *Jens Peter Lowschal* fra Thorsager. Han er født 1830. De har ingen Børn, og Gaarden bliver 1869 solgt til *Edvard Thomsen*, der tidligere havde været Fuldmægtig paa Herredskontoret i Mariager. Han var født i Trondhjem 1828 og gift med *Helene Elisabeth Thomsen*, der er født i Aarhus 1831. De havde Børnene:

Helene Margrete Thomsen, født 1864.

Jens Kristian Edvard Thomsen, født 1867.

Jes Thomsen, født 1870. Han døde 15. September 1886.

Karl Thomsen, født 1872. Han købte Stenaagaard i Kankbølle.

Edvard Thomsen var i nogle Aar Formand for Hjortshøj-Egaa Sogneraad. Han døde 1907, og hans Hustru døde 1909. Den ældste Søn, som ogsaa i Almindelighed blev kaldt *Edvard Thomsen*, overtog Gaarden efter Faderen, og han giftede sig med *Ane Sofie Jensen* fra Kankbølle. Hun er født 1867. De havde Børnene:

Edvard Sørinus Jes Thomsen, født 16. Marts 1907.

Ellen Helene Thomsen, født 3. Juli 1909. Hun er gift med *Bent Pedersen*, Søn af Efterskoleforstander Ejnar Pedersen, Egaa.

Edvard Thomsen døde 13. Februar 1927, og Ane Sofie flyttede til Skjæring og senere til Lisbjerg, hvor Svigersønnen havde købt en Gaard.

Jes Thomsen overtog Gaarden efter Faderens Død og giftede sig med *Maren Elisabeth Madsen*, der er født i Gaard Nr. 19 i Egaa 15. August 1908. De har Barnet *Inger Thomsen*, født 18. Maj 1934.

Gaardens Udhuse brændte 9. Januar 1932 og blev efter Pranden opført i moderne Stil. og Hovedbygningen, der ogsaa blev noget beskadiget ved Branden, blev restaureret.

Den nuværende Ejer af „Rynksminde“ hævder, og det synes med Rette, at han nedstammer fra en sønderjydske Slægt, der har boet i Kollund, og hvoraf en af Slægten, Herredsfoged for Vis Herred, *Jes Thommesen*, den 3. Januar 1488 for Tjenester, han har ydet Kong Hans, fik adeligt Skjold og Skattefrihed for 2 Gaarde, som han ejede i Kollund. Det fortælles i „Sønderjydske Maanedsskrift“ af 1931, at samme *Jes Thommesen* i 1500 under Krigen med Ditmarsken skal have reddet Kongens

Liv ved at overlade ham sin Hest, da Kongens Hest blev skudt under ham, og ved under Flugten over Ejderen i en Robaad at dræbe to Roerkarle, der paa Ditmarskernes Opfordring vilde sejle Kongen tilbage igen for at overgive ham til Fjenderne. Der tilføjes dog i nævnte Maanedsskrift, at skønt Jes Thommesens Slægt helt til 1825 har faaet deres Privilegier fornyet, saa har Slægten dog bestandig staaet uden for Adelen og har levet som almindelige Bønder, og at Brevet af 1488 derfor næppe kan betragtes som et almindeligt Adelsbrev. Jes Thommesens Slægt har, trods deres Privilegier, ofte staaet i Konflikt med Myndighederne, fordi de stadig bliver opfordret til at tage Del i Kommunens Skatter, og i 1825 bliver der foretaget Eksekution i den sydligste af Gaardene.

En kendt Adelshistoriker, *Thiset*, som døde 1917, skriver om de kollundske Privilegier i *Historisk Tidsskrift*, 7. Række, 2. Bind: „Adelsbrevet kan ikke anses eller opfattes som et egentligt Adelsbrev; Skjold og Hjelm kan kun med Rette betegne et adeligt Vaaben, naar de førtes af en Adelsmand. Brugen heraf betyder i og for sig intet, end ikke, hvor det var hjemlet ved en kongelig Bevilling“.

Matrikelnummer 5, kaldet „Strandvang“,

kaa oprindelig inde i Byen tæt sammenbygget med Matr. Nr. 21; men den var den østligste Gaard i Skjæring. Den har hørt under Skjæring Munkgaard.

Ved Udstykningen 1779 boede her Lægdsmand og Fæster *Niels Farre*, der døde 13. Marts 1816. Han var gift med *Maren Sorensdatter*, der døde 1818, 67 Aar gammel, og Gaarden overtoges af hans Son, der hed *Hans Nielsen Farre* og var født 1790. Han var gift med *Dorte Kristensdatter*, der var født i Egaa 1793. De havde Børnene:

Niels Hansen, født 1817.

Maren Hansdatter, født 1820.

Kristen Hansen, født 1823.

Helle Hansdatter, født 1824.

Peder Hansen, født 1826.

Anders Hansen, født 1828. Død 6. Juli 1896 paa Kommunens Fattiggaard.

Ellen Hansdatter, født 1829.

Ane Dorte Hansdatter, født 1831.

Søren Hansen, født 1833.

Niels Hansen, født 1834.

Ellen Hansdatter, født 1836. Gift med Jens Jakobsen i Gaard Nr. 7.

I 1845 døde Hans Nielsen Farre, og hans Hustru Dorte Kristensdatter ejer nogle Aar Gaarden. Sønnen Peder Hansen Farre er indkaldt til Krigstjeneste i Treaarskrigen.

1853 overtager *Kristen Hansen Farre* Gaarden, og han gif-ter sig med *Ane Marie Madsdatter* fra Feldballe Sogn. Hun er født 1823. De har Børnene:

Hans Kristensen Farre, født 1855. Gift 1881 med Maren Rasmussen, Skjæring. Købte Gaard i Brandstrup.

Karen Marie Farre, født 1856. Gift 1888 med Købmand Frands Sørensen i Vejlby, født i Segalt 15. September 1848.

Dorte Kristensen Farre, født 1859. Gift med Skovfoged Rasmus P. Bonde, Ledreborg, 19. April 1897. Død 1897.

Ane Kristensen Farre, født 1863. Død ugift 20. September 1940.

Ejerens Moder, Dorte Kristensdatter, faar Aftægt fra Gaarden, og hendes Datter Ane Dorte Hansdatter opholder sig ogsaa paa Gaarden, der 1870 flyttedes ud paa Marken, hvor den nu ligger. Kristen Hansen Farre døde 1895, og hans Hustru, Ane Marie Madsdatter, døde 5. Februar 1897.

Gaarden solgtes til Arkitekt *Boye, Aarhus*, der satte den i god Stand, idet han ombyggede Stuehuset og fik en særdeles god Besætning samt regulerede og beplantede Skrænterne langs Stranden. Han holdt Bestyrer paa Gaarden, som sikkert har kostet ham en Del at drive i disse Aar.

Han solgte 1. April 1907 Gaarden til *Niels Nielsen*, der var født paa Søndergaard i Elsted 21. Januar 1864. Han havde hidtil haft Gaard Nr. 10 i Skjæring i Forpagtning; men denne Gaard var paa dette Tidspunkt udstykket i Husmandslodder. Niels Nielsen blev 1908 gift med *Nielssine Marie Sørensen*, der er født i Skjæring 2. September 1879. De havde Børnene:

Kristian Vang Nielsen, født 15. Oktober 1908.

Karl Vang Nielsen, født 5. Oktober 1910.

Johannes Vang Nielsen, født 25. Maj 1913.

Marie Vang Nielsen, født 9. Maj 1915.

Ane Elise Vang Nielsen, født 17. Januar 1921.

Agnete Vang Nielsen, født 24. Februar 1926.

Fra Gaarden blev der i Aarene 1935—1940 solgt ialt 43 Byggegrunde langs Stranden, dog mest til Sommerhuse.

Nielssine Marie Sørensen døde 1940.

I Matrikelnummer 6, Skjæring,

løede i 1787 Fæsteren *Anders Jørgensen*, der var født 1754. Han var gift med *Dorte Nielsdatter*, der nu var gift 3. Gang. Hun var født 1755, og en Broder til hende ved Navn *Niels Nielsen*, der var Landsoldat, født 1763, havde sit Ophold paa Gaarden tillige med en Søster til *Dorte Nielsdatters* første Mand. Hun hed *Kirsten Pedersdatter* og var født 1766. *Anders Jørgensen* og *Dorte* havde Børnene:

Jens Andersen, født 1784. Overtog Gaard Nr. 1.

Anna Andersdatter, født 1786.

Jørgen Andersen, født 1789.

Anne Marie Andersdatter, født 1791. 15. Marts 1818 gift med *Diderik Sørensen*, Søn af Gaardejer *Søren Jensen* i Flev.

Dorte Andersdatter, født 1795.

Peder Andersen, født 1802.

Dorte Nielsdatter døde 11. Juni 1820.

Peder Andersen fik 21. Oktober 1820 Tilladelse til som 18-aarig at gifte sig med *Maren Jørgensdatter* fra Gaard Nr. 6 i Egaa. *Maren Jørgensdatter* var født 1796 og Datter af *Jørgen Jensen* og *Margrete Rasmusdatter*, som senere blev gift med *Niels Poulsen Jensen* fra Gaard Nr. 1 i Skjæring.

Peder Andersen og *Maren Jørgensdatter* havde Børnene:
Anders Pedersen, født 1822.

Jørgen Pedersen, født 1825. Deltog i Treaarskrigen og overtog senere Gaard Nr. 11 i Skjæring.

Jens Pedersen, født 1830.

Dorthe Pedersen, født 1833. Gift 1863 med Vagtmester og Gymnastiklærer Peder Kristensen, København.

Peder Andersen døde 5. Oktober 1874, og Maren Jørgensdatter døde 15. Januar 1869, og Anders Pedersen overtager Gaarden. Han gifter sig med *Louise Frederikke Rasmussen*, der er født i Aalborg 1843. De har Børnene:

Jens Pedersen, født 1868.

Marie Sofie Pedersen, født 1871.

Peder Pedersen, født 1874.

Martine Pedersen, født 1877. Gift 20. Juni 1899 med Gaardejer Rasmus K. Rasmussen fra Gylling; men bor nu i Aarhus.

Maren Pedersen, født 1880.

Anders Pedersen døde 7. November 1896, og hans Enke har Gaarden til 1900, hvorefter hun overdrager den til Sønnen Peder Pedersen, der er gift med *Ane Marie Nielsen*, der er født 1878. Hun er Datter af Gaardejer Mogens Nielsen fra Gaard Nr. 3 c i Egaa. Louise Rasmussen dør 1927.

I 1908 sælger Peder Pedersen Gaarden for 34,000 Kr. til *Rasmus Olsen*, der er født 1884 i Gaard Matr. Nr. 8 i Skjæring. Han bliver gift med *Marie Johnsen* fra Gaard Nr. 15 i Egaa. De har ingen Børn selv; men tager to Plejebørn:

Lilian Ejby, født i Odense 7. Marts 1920, og

Maud Vinifred Brandt Ejby, født 11. Februar 1922.

Matrikelnummer 7, kaldet „Møgelgaard“,

har i Tidens Løb haft mange forskellige Ejere. Før Reformationen tilhørte Gaarden Øm Kloster ligesom de fleste af Gaardene i Skjæring, men hørte fra 1589 til Aarhus Kapitel. Den havde ved Matrikuleringen 1664 Nr. 10, og ved den senere Matrikulering 1688 havde den Nr. 3. Fra 1670 skiftede den ofte Ejere, og der henvises her til Afhandlingen om de enkelte Gaarde under Nr. 3 samt til Teksten i Afsnittet om Egaa Sogn fra Enevældens Indførelse til Udskiftningen.

Den synes at have skiftet Ejere oftere end Fæster. Blandt andre synes den bekendte Dr. *Erik Pontoppidan*, der døde som Biskop i Trondhjem 1678, at have ejet denne Gaard. Den skifter derefter flere Gange Ejere. Brændevinsbrænder *Rasmus Sørensens*, København, fik Skøde paa Gaarden 10. Maj 1704, men afhændede den 18. September 1720 til *Mikkel Mulling Vinter*, der 31. Oktober 1725 solgte den til Borger og Handelsmand

Peder Andersen, Aarhus, der igen 26. Marts 1733 solgte den til *Joachim Gersdorff* til Vosnæsgaard for en Pris af 231 Rigsdaler 2 Mark kurant. — I 1770 hed Gaardens Fæster *Niels Svinbo*. — Tidligere laa Gaarden inde i Byen Syd for Bækken, tæt sammenbygget med Matrikelnummer 21 paa den nordlige Side af Vejen gennem Skjæring. Fæsternes Navne fra den tidligere Tid kan ses paa Nr. 3 under de enkelte Gaarde i Skjæring; men i 1834 boede her *Jakob Rasmussen*, der er født i Mørke Sogn 1791. Han er gift med *Mette Kirstine Jensdatter*, der er født 1789. Hun har tidligere været gift, vistnok med

Jens Rasmussens Formand, *Jens Nielsen*, og i dette Ægteskab var Børnene:

Niels Jensen, født 1815.

Ane Marie Jensdatter, født 1816.

Peder Jensen, født 1817. Han deltog i Krigen 1848.

I *Mette Kirstine Jensdatters* Ægteskab med *Jakob Rasmussen* var Sønnen *Jens Jakobsen*, født 1824. En Aftægtskone — Ejerens Moder — født 1764, havde Ophold i Gaarden. Hun hed *Karen Jakobsen*.

Jens Jakobsen overtager Fødegaaarden 1856, og han gifter sig samme Aar med *Ellen Hansdatter*, der er født i Gaard Nr. 5 i Skjæring 1836, og *Jakob Rasmussen* faar Aftægt fra Gaarden, der nu flyttes ud paa Marken, hvor den nu ligger. *Jakob Rasmussen* dør 1864. *Jens Jakobsen* og hans Hustru har Børnene:

Mette Kirstine Jakobsen, født 29. Oktober 1857.

Jakob Jakobsen, født 28. September 1858. Han døde 1860.

Jakob Jakobsen, født 10. September 1860. Han døde 1861.

Mette Kirstine Jakobsen giftede sig 21. September 1880 med Gaardejer *Søren Krause Kjær*, der var født i Lisbjerg 7. Febr. 1860 ; men han ejede sin Slægtsgaard Matr. Nr. 15, Skjæring, hvortil de flyttede efter Brylluppet.

Jens Jakobsen og Ellen Hansdatter overlod 1891 deres Gaard til *Søren Krause Kjær* og flyttede til et Hus i Skjæring, og da Bygningerne paa Matr. Nr. 15 ikke var gode, flyttede de unge ud i de bedre Bygninger paa Nr. 7 og havde en Bestyrer paa Nr. 15, som nu blev ombygget og flyttet ud paa Marken, og efter Ombygningen flyttede Krause Kjær igen 1901 ud i den ny Gaard, som nu kaldtes „Virupgaard“.

Jens Jakobsen døde 4. Marts 1901, og Ellen Hansdatter døde 10. Januar 1903.

Søren Krause Kjærs ældste Søn, *Peær Krause Kjær*, var fra 1909 Forpagter af Nr. 7. Han gifter sig 21. September 1917 med *Anna Andersen* fra Gaard Matr. Nr. 1. De har Børnene:

Søren Krause Kjær, født 29. August 1918.

Ellen Doris Krause Kjær, født 11. Februar 1921.

Bodil Krause Kjær, født 11. Maj 1924.

Svend Erik Krause Kjær, født 5. Januar 1927.

Viggo Krause Kjær, født 3. December 1928.

Peder Krause Kjær køber 1920 Gaarden, og han bliver 1926 Sognefoged for Egaa Sogn.

I Matrikelnummer 8, Skjæring,

boede før Udstykningen Fæsteren *Anders Pedersen Terkildsen*. Han døde 1772, 65 Aar gammel. Gaarden ejedes af Skjæring Munkegaard, til hvilken Gaard den 1736 blev købt fra Vejle Kirke af *Rasmus Randleff* ved en Auktion i Aarhus. Den var ved Matrikkelen af 1664 skyldsæt under Nr. 14 og ved den senere Matrikulering 1688 under Nr. 4. Efter Anders P. Terkildsens Død overtoges Fæstet af *Terkild Pedersen*, der var født 1725. Han var gift med *Ane Olesdatter*, der var født 1734. De havde ingen Børn. Terkild Pedersen døde 1797. Efter ham overtog *Jens Rasmussen* Fæstet. Han var født 1767. I Almindelighed kaldtes han Jens Tvilling. Han var gift med *Maren Pedersdatter*, der var født 1774. De havde Børnene:

Mette Jensdatter, født 1795.

Rasmus Jensen, født 1798.

Maren Jensdatter, født 1807.

Mariane Jensdatter, født 1814.

Den forrige Fæsters Enke, Ane Olesdatter, faar Aftægt fra Gaarden, som Jens Rasmussen køber 1805 fra Skjæring Munkegaard.

Jens Rasmussen driver endnu i 1840 Gaardens Landbrug, til Trods for, at han er 73 Aar gammel. *Niels Sørensen Farre*, der er født 1809 og Søn af Sognefoged Søren Jensen, Elsted, bliver 1844 gift med Datteren *Maren Jensdatter*, og de overtager den inderste Halvdel af Gaarden, og Rasmus Jensen overtager den yderste Halvdel. Jens Rasmussen dør 1850, og hans

Datter Maren Jensdatter dør 14. Juni 1853.

Niels Sørensen Farre er nu Enkemand i mange Aar, men han bliver 1870 gift med Enke Maren Pedersdatter fra Gaard Nr. 3, og de maa antagelig have ejet begge Gaarde, indtil *Hans Marius Olsen*, der er født i Elsted 1845, overtager Gaard Matr. Nr. 8 i 1874.

Hans Marius Olsen er Søn af Gaardejer *Ole Jensen* og Hustru *Ane Sørensdatter* i Elsted. Hans Marius Olsen bliver gift med Niels Farres Steddatter, *Ane Rasmusdatter*, der var født 1844. De har Børnene:

Maren Olsen, født 1874. Gift 5. Maj 1896 med Marius Mikelsen, Skjæring, født i Gaard Matr. Nr. 20.

Ole Jensen Olsen, født 1875.

Ane Oline Olsen, født 1881.

Rasmus Olsen, født 1884. Han overtager Gaard Nr. 6 i Skjæring.

Niels Sørensen Farre og hans Kone faar en Del Aar Af-tægt fra Gaarden, men Maren Pedersen dør 29. April 1883, og Niels Farre dør 26. Februar 1886. Hans Marius Olsen døde 1899, og den ældste Søn, Ole Jensen Olsen, overtager i 1908 Gaarden, og han bliver 23. Oktober 1910 gift med *Dorthea Mølgaard* fra Skjæring Mølgaard, og de har Børnene:

Agnes Olsen, født 14. August 1911. Gift med Gaardejer Niels Hansen i Hjortshøj.

Karla Olsen, født 11. September 1914.

Hans Peter Olsen, født 11. September 1916.

Ane Margrete Olsen, født 15. Maj 1921.

Ole Olsens Moder, Ane Rasmussen, dør 1915.

Den yderste Del af Matr. Nr. 8, som ligger ud mod Kalø Vig, overtoges som nævnt af Rasmus Jensen, som ogsaa fik Tilnavnet Tvilling, og der blev bygget en ny Gaard paa denne Parcel. Rasmus Jensen gifter sig 1844 med den 20 Aar yngre Pige *Ane Rasmusdatter*, og de har Børnene:

Jens Rasmussen, født 1845.

Mariane Rasmusdatter, født 1846.

Kristen Rasmussen, født 1852. Han blev gift med *Mette Marie Aabo* fra Egaa. Han døde 1904.

Marius Rasmussen, født 1854.

Rasmus Jensen døde 1878, og Mariane Rasmusdatter bliver gift med *Peder Pedersen Hjortshøj*, der er født i Vejlbj 1852, og de overtager Gaarden; men i 1894 byttede de Gaard med Naboen *Peder Østergaard* og fik hans Gaard i Elev, og Gaarden i Skjæring drev P. Østergaard sammen med sin egen Gaard, og Bygningerne blev fjernede.

Matrikelnummer 9, kaldet „Skjæring Østergaard“.

I 1787 var Enke *Maren Andersdatter Fæster* af Gaarden, efter at hendes Mand, *Søren Pedersen Skipper*, var død. Han havde tidligere været gift med *Inger Sørensdatter*, og de havde Børnene:

Peder Sørensen, født 1747, og

Maren Sørensdatter.

I Ægteskabet med Maren Andersdatter havde han Børnene:

Anne Sørensdatter, født 1761. Gift med Peder Villadsen fra Gaard Nr. 10.

Inger Sørensdatter, født 1762. Gift med Anders Jørgensen fra Gaard Nr. 15.

Ellen Sørensdatter, født 1764.

Anders Sørensen, født 1767.

Dorte Sørensdatter, født 1769. Gift med P. Villadsen efter Søsterens Død.

Anders Sørensen overtager efter en Skifteforretning 6. April 1799 Gaarden i Fæste fra Frisenvold, hvortil den i mange Aar har hørt; men allerede 20. Juni 1799 køber han Gaarden til Selveje for 1384 Rigsdaler. Den ugifte Halvbroder *Peder Sørensen* har Ophold paa Gaarden, og ligeledes har Moderen *Maren Andersdatter* Ophold paa Gaarden til sin Død 12. Maj 1804. *Anders Sørensen*, kaldet *Skipper*, giftede sig med *Maren*

Jensdatter, der var født 1778. De havde Børnene:

Maren Andersdatter, født 1800. Gift 30. Juni 1820 med Rs. Rasmussen, Studstrup.

Søren Andersen, født 1811.

Ane Marie Andersen, født 1820.

I 1834 har *Søren Andersen* overtaget Gaarden, og han gifter sig med *Maren Pedersdatter*, der er født 1811, og *Anders Sørensen Skipper* faar Aftægt fra Gaarden og har Datteren *Ane Marie* hos sig. Aftægtsmand *Anders Sørensen* døde 1. Marts 1837, og Ejeren *Søren Andersen* døde 25. December 1836, og da hans Enke *Maren Pedersdatter* døde 1840, overtog *Anders Sørensen Skippers* Enke igen en kort Tid Gaarden, indtil Datteren *Ane Marie Andersdatter* 16. Juni 1840 blev gift med *Peder Sørensen Krause* fra Gaard Nr. 5 i Egaa, og de overtager Gaarden, og *Maren Jensdatter* faar igen Aftægt. En Plejedat-

ter, *Maren Sørensen*, født 1834, har ogsaa Ophold paa Gaarden, men hun bliver 1859 gift med Gaardejer *Niels Jensen*, Bøgely i Aastrup.

Peder Sørensen Krause byggede 1888 et Missionshus ved Siden af Gaarden. Det blev brugt nogle Aar, men Tilslutningen til Møderne svandt efterhaanden stærkt, og 1915 blev Huset nedbrudt.

Efter Ane Marie Andersdatters Død 4. September 1875 er Peder Sørensen Krause i mange Aar Enkemand; men i 1886 gifter han sig med den 20-aarige *Rasmine Pedersen* fra Lisbjerg. De havde ingen Børn, og efter Peder S. Krauses Død 15. December 1892 gifter Enken sig 16. Februar 1894 med Gaardejer *Peder Jørgensen Østergaard* fra Elev.

Peder J. Østergaard var en velbegavet og dygtig Mand. Han havde taget Lærereksamen og havde en kort Tid været Lærer paa Malling Landbrugsskole. Peder Østergaard og Rasmine Pedersen havde Børnene:

Peder Krause Østergaard, født 15. Oktober 1894.

Anna Krause Østergaard, født 27. Juni 1897. Hun blev 1922 gift med Grosserer Jensen, Randers.

Aksel Marius Østergaard, født 4. September 1898.

Astrid Katrine Østergaard, født 1900.

Peder Østergaard byttede 1894 Gaarden i Elev med Naboen P. Hjortshøjs Gaard, Matr. Nr. 8 b, og denne Gaards Areal blev lagt ind under Matr. Nr. 9, og Bygningerne blev nogle Aar efter nedbrudt.

Peder Østergaard døde 9. April 1903 af Blindtarmsbetændelse, og hans Enke holdt i mange Aar Bestyrer paa Gaarden. Der blev 1916 bygget et meget stort og meget rummeligt Stuehus.

Peder Krause Østergaard overtager 1923 Gaarden, og han bliver 11. Oktober 1923 gift med *Kjerstine Marie Hastrup* fra Kankbølle. De har Børnene:

Valter Krause Østergaard, født 11. Juni 1924.

Gunhild Krause Østergaard, født 19. September 1930.

Gaardens Udhuse brændte 23. December 1923, og der blev efter Branden opført store og moderne Udhuse paa samme Plads, hvor de gamle laa, saa Gaarden er nu i fin Orden, og Marken bliver passet omhyggeligt. Der føres her et fint og godt Landbrug.

Før Udstykningen 1779 laa Gaarden nærmere Vejen gennem

Skjæring i Række med de andre Gaarde og sammenbygget med Matr. Nr. 8.

I Matrikelnummer 10 i Skjæring

boede i 1787 Fæsteren *Peder Sørensen*, der var født 1738. Han havde været gift tre Gange, og fra det første Ægteskab havde han Datteren *Inger Pedersdatter*, der var født 1774. Hans Kone i 3. Ægteskab hed *Ane Sørensen*. Hun var født i Nabogaarden Nr. 9 i 1760.

Efter *Peder Sørensen*'s Død gifter *Ane Sørensen* sig 16. Juli 1796 med Ungkarl *Peder Villadsen* fra Vejlbj, der er født

1761. — *Ane Sørensen* dør 3. Marts 1797; men for at vise, hvor let Sognepræsterne den Gang omgikkes med Attester fra Kirkebøgerne, vedføjes en Attest, der bevidner, at *Ane Sørensen* efter sin Død har faaet en Del Børn:

E r k l æ r i n g.

Egaa Sogns Kirkebøger udviser, at Gaardmand *Peder Villadsen* i Skjæring i sit Ægteskab med *Ane Sørensdatter* har avlet følgende Børn:

- 1) En Datter, *Ane*, født 6. Maj 1798, men død den 12. samme Maaned.
- 2) En Datter, *Ane*, født 30. Juni 1799, men død 14. Juli samme Aar.
- 3) En Søn, *Villads Pedersen*, født 7. December 1800. Han er Selvejer-Gaardmand i Egaa og viet 1827 til *Mette Nielsen* i Egaa.

4) En Søn, Søren Pedersen, født 11. Januar 1803. Han ejer Faderens Gaard i Følge tinglyst Skøde af 27. Maj 1828, og er viet til Karen Rasmussen 22. September 1828.

5) En Datter, Ane Marie, født den 26. Maj 1807. Hun blev 26. September 1828 viet til Selvejer-Gaardmand Mikkel Rasmussen i Egaa.

6) En Søn, Jørgen, født 9. August 1809. Han ejer en Gaard i Skjæring og blev 1839 ægteviet til Karen Kristensen i Skjæring.

At afdøde Gaardejer Peder Villadsen i sit Ægteskab med Ane Sørensdatter har haft ovennævnte Sønner og Døtre og ikke flere, kan jeg efter nøje Eftersyn i Kirkebøgerne paa Forlangende attestere.

Hjortshøj Præstegaard, den 30. Januar 1842.

N. Secher,

Kapellan for Hjortshøj-Egaa og Elev Menigheder.

Til Trods for det nøje Eftersyn er Attesten dog ikke rigtig: thi samme Kirkebog udviser, at Enkemand Peder Villadsen i Skjæring efter erholdt kongelig Bevilling paa Grund af Svogerskab er sammenviet til Pigen *Dorte Sørensdatter* den 14. Juli 1797, og hun er altsaa Moder til alle de i Attesten nævnte Børn. Ane Sørensen døde 4. Marts 1797.

Peder Villadsen køber ifølge Afskrift af Skøde den 20. Juni 1798 Gaarden for 1384 Rigsdaler 2 Mark 4 Skilling fra Stamhuset Frisen vold:

Kristian Henrik August, Baron af Hardenberg-Reventlow, til Stamgodserne Kaløe, Friisen vold, Løgstrup, Bruusgaard, Krænkerup, Nørregaard og Rosenlund.

Deres kongelige Majestæts bestaltede Kammerherre gør vitterligt: At jeg i Kraft af mig meddelt kongelig allernaadigst Bevilling, dateret 16. Februar d. A., haver fra Stamhuset Friisen vold solgt og afhændet, ligesom jeg og herved sælger, skøder og afhænder til Peder Villadsen af Vejlbj den Gaard i Skjæring, Egaa Sogn, Randers Amt, der hidtil har været beboet af Peder Sørensens Enke, som har indladt sig i Ægteskab med Peder Villadsen, hvilken Gaard, som staar for Hartkorn, Ager og Eng, 6 Tdr. 6 Skp. 1 Fdk. 1½ Alb. og Skovskyld 1 Skp., med al dens Tilliggende baade i

By og Mark, være sig Bygning, Besætning, Inventarium og Markjorderne m. v., samt den til Gaarden hørende Skovlod i Virup, er Køberen Peder Villadsen solgt og overdraget til den Summa 1384 Rigsdaler 2 Mark 4 Skilling, skriver Et Tusinde tre Hundrede firsindstyve og fire Rigsdaler to Mark og fire Skilling. Og da han nu haver betalt mig fornævnte Købesum, saa erklærer jeg herved for mig og Arvinger ingen videre Lod, Del eller Ret at have til forbemeldte Gaard og Hartkorn med dens tilliggende Ejendomme samt Skovjorder og Underskoven i Virup, som foran benævnt, men sammen med al den Rettighed og Gavnlighed, jeg det selv har ejet, at tilgaa oftebemældte Peder Villadsen og Arvinger som nu lovlig købt og erhvervet Ejendom, alt under følgende Vilkaar og Betingelser:

1) At Gaarden ifølge den kongelige Resolution af 8. December 1784 ingensinde maa komme i Betragtning til nogen Hovedgaards Komplettering, og at Køberen bliver pligtig at lade Gaardens Bygninger forsikre i Brandkassen.

2) At Køberen Peder Villadsen erlægger alle de kongelige Skatter, der forfalder til denne Maanedes Udgang, til Forvalteren paa Kaløe, men derefter erlægger han selv Skatterne i vedkommende Amtsstue.

3) At jeg, ihvorvel Peder Villadsen er overdraget Skovjorden og Underskoven i Virup, dog forbeholder mig fri og fuldkommen Raadighed over de paa Grunden staaende store Træer, der ikke til Gjærdsel eller Krat kan henregnes, hvilke altsaa bliver Peder Villadsen og hans Arvinger aldeles uvedkommende, ligesom fri Kørsel til og fra Skoven, naar samme Træer fjernes, forbeholdes.

Ifølge kongelig Resolution af 28. Februar d. A. udstedes dette Skøde paa fire og tyve Skillings Stempelpapir og bekræftes herved under min Haand og Forsegling.

Friisenvold, den 20. Juni 1798.

Hardenberg Reventlow.

Fremlagt og læst ved Synderhald-Østerlisbjerg og Rougsø Herreders Ret den 9. Oktober 1798 og samme Dag vedføjet udi Justitsdirektionernes Pante- og Skødeprotokol Løbenr. 248.

Datum ut supra.

Stadfældt.

Efter Ane Sørensens Død uden Børn i Ægteskabet holdtes følgende Arveskifte mellem Familien:

Vi underskrevne samtlige Arvinger efter Peder Villadsens afdøde Hustru, Ane Sørensdatter, Skjæring By, Egaa Sogn, tilstaaer, at vi af Enkemanden Peder Villadsen har erholdt fuldkommen Erstatning og Godtgørelse for Arv, som vi efter hans afdøde Hustru kunne tilkomme, saa vi med fuldkommen Fornøjelse fraskriver os al videre Prætention og Fordring i dette Sterfbo, og skal Peder Villadsen og hans Arvinger være og blive skadesløs i alle Maader baade af os og vore Arvinger, saavidt dette os vedkommer.

Hvilket herved under vore Hænders Bekræftelse.

Som Lavværgе for den Afdødes Moder, Enken Maren Andersdatter, underskriver Søren Laursen.

Som Broder til den Afdøde.
Anders Sørensen.

Paa min Hustru Ellen Sørensdatters Vegne som Søster til den Afdøde.

Rasmus Jensen.

Paa min Hustru Inger Sørensdatters Vegne som Søster til den Afdøde.

Anders Jørgensen.

Som Formynder for den umyndige Helsøster, Dorte Sørensdatter, underskriver som paa hendes Vegne fornøjet
Niels Færre.

Som Halvbroder til den Afdøde.
Peder Sørensen.

Paa min Hustru Maren Sørensdatters Vegne som Helsøster til den Afdøde.
Søren Laursen.

Alle Arvingerne synes at have været fornøjede med Arven efter Ane Sørensdatter; men noget tyder paa, at Peder Villadsen ikke har været saa tilfreds; thi knap $\frac{1}{2}$ Aar efter at han har holdt Bryllup med sin første Kones Søster, Dorte Sørensdatter, indgaar de følgende Ægtepagt med hinanden 1797:

Vi underskrevne tvende Ægtefæller, Peder Villadsen, Selvejerbonde i Skjæring, Egaa Sogn, Kallø Amt, og Dorte

Sørensdatter, tilstaar og herved vitterliggør, at i Betragtning af vores Dødelighed og af oprigtig Omsorg og Kærlighed for hinanden som Ægtefolk, som vi ved fri Vilje og sund Fornuft og velberaadet har vedtaget og besluttet, lige som vi og herved vedtager og beslutter, at naar det behager Gud en af os ved Døden at bortkalde uden at efterlade sig Livsarvinger, da skal den igenlevende beholde vores fælles Bo og Formue, det være sig rørendes eller urørendes Efekter, rede og udestaaende Penge eller Tilgodehavender, intet i nogen Maade undtaget, der os er tilhørende, hvad Navn det end have kan, og det som sit eget uforsøgt, uregistreret og uvurderet og uden Skiftes Holdelse, nyde, bruge og beholde uden Tiltale af den Afdødes Arvinger i nogen Maade. Og skulde den af os længstlevende efter den andens Død blive tilsinds sig i et nyt Ægteskab at inlade, da skal den være forbunden at give til den Afdødes Arvinger 10 Rigsdaler, skriver ti Rigsdaler, hvormed samme Arvinger skal være fornøjede og derfor give Afkald; men om vi begge ved Døden uden videre Ægteskab skulle afgaa, da skal vore efterladende og beholdende Midler skiftes og deles mellem begge vore Arvinger efter Loven. Denne vores Vilje til ydermere Bekræftelse og i Haab om kongelig allernaadigst Approbation have vi derfor egenhændig underskrevet og derhos formaaet tvende undertegnede Mænd med os til Vitterlighed at stadfæste.

Skjæring, den 14. November.

Peder Villadsen. Dorte Sørensdatter.

At foranstaaende Peder Villadsen i Skjæring og Hustru Dorte Sørensdatter med god Helbred og sund Fornuft have tilstaaet dette Testamente at være deres fuldkomne Vilje, og derfor selv underskrevet samme, det bekræfter vi herved under vore Hænders Underskrift.

Datum ut supra.

Niels Farre. Jørgen Christensen.

Dorte Sørensen dør 1818, og Peder Villadsen modtager nedenstaaende Bevilling til at sidde i uskiftet Bo:

A f s k r i f t a f B e v i l l i n g.

Vi, Frederik den Sjette, af Guds Naade Konge til Danmark, de Venders og Gothers, Hertug i Slesvig, Holsten

og Stormarn, Ditmarsken, Lauenborg og Oldenburg. Gøre vitterlig: At vi efter Gaardmand Peder Villadsen af Skjæring By, Egaa Sogn, Randers Amt, udi vort Land Nørre-Jylland, hvis Hustru, Dorte Sørensdatter, ved Døden er afgaaet, han herom allerunderdanigst gjorde Ansøgning og Begjæring allernaadigst have bevilget og tilladt, saa og hermed bevilge og tillade, at han efter bemældte hans afdøde Hustru maa foruden Rettens Middelsforsegling, Registrering og Vurdering efter Loven med fælles sammenavlede, umyndige Børn i uskiftet Bo blive hensiddende, saa længe han i enlig Stand forbliver, og vedkommende dermed er tilfreds. Og om han imidlertid skulde blive tilsinds at skifte og dele, maa han med Samfrænder slutte en Skifteforhandling om den Arv, som bemældte hans Børn efter hans afdøde Hustru Dorte Sørensdatter, Børnenes Moder, kan tilkomme, saaledes som han med dem til Børnenes Gavn bedst kunne forenes foruden Rettens Middels Overværelse eller videre Registrering og Vurdering efter Loven. Dog have bemældte Samfrænder et skriftligt Dokument derover at forfatte, som billigt kan være og de i Fremtiden, naar Børnene komme i myndig Stand, eragte at kunne forsvare. Og ville vi herhos allernaadigst have befalet dem, som dette Skifte i saa Maale forrette, at de i alle Maader holde sig Loven og Anordningerne samt i Særdeleshed Forordningen af 23. August 1793 allerunderdanigst efterrettelige, hvilket og skal ske af den Øvrighed og Rettens Betjent, som det ellers kunde tilkomme samme Skifte at forvalte, saavidt disse dem angaaer, i hvis Rettighed dog intet derfor skal afgaa. Forbydende alle og enhver imod det, som foreskrevet staar, Hinder at gøre.

Givet i vor kongelige Residentsstad København,
den 9. November 1818.

Under vort kongelige Segl.

Efter Hans kongelige Majestæts allernaadigste Befaling.

Cold. Monrad. Ørsted. Berner Larsen. Hansen.

Dræby.

Bevilling at sidde i uskift Boe og i sin Tid at skifte med Samfrænder for Gaardmand Peder Villadsen af Skjæring, Egaa Sogn i Randers Amt.

Sønnen *Søren Pedersen Skipper* overtager 1828 Gaarden, og der oprettes en Aftægtskontrakt mellem ham og Faderen Peder Villadsen, som har følgende Ordlyd:

Efter den af 13. Oktober 1828 oprettede Opholds-Kontrakt mellem mig, Peder Villadsen, og min Søn, Søren Pedersen, saaledes som følger:

A f t æ g t s - K o n t r a k t .

Fornævnte Søren Pedersen eller efterkommende Ejer af bemeldte Gaard forpligtes til aarligen at give mig, Peder Villadsen, saa længe jeg lever, følgende Ophold: 2 Tønder Rug, som han efter mit Forlangende lader male og bage i Brød, 1 Tønde godt Bygmalt, 4 Skp. grubede Byggryn, 4 Lispund grubet Bygmel, 2 Skæpper Boghvedegryn, 1 Skp. Havregryn, 3 Lispund røget Flæsk, 1 fed, levende Gaas, 2 Snese Æg til Paaske og 2 til Mikkelsdag, 1 Lispund Tælle aarlig, 12 Alen Hørlærred, syet i Skjorte, og tillige de fornødne Gangklæder af farvet Vadmel, 2 Pund Smør ugentlig, 1 Pot Brændevin ugentlig, Frugten af et Æbletræ, som jeg selv af Gaardens Hauge udtager til eget Brug. Til Ildebrændsel skal han aarlig levere mig 10 Læs gode Tørv, hvilke han selv lader skære, røgte og til min Bopæl hjemkøre. Alt foranstaaende aarlig og til rette Tid at levere. Herforuden skal han vedligeholde mig med al fornøden Tvætning og Vask.

2) Af Gaardens Besætning udtager jeg, Peder Villadsen, 1 Faar, hvilket Søren Pedersen eller efterkommende Ejer af bemældte Gaard skal fodre, græsse og istandholde ligesom hans egne. Ynglen af samme skal stedse tilhøre mig.

3) Jeg, Peder Villadsen, forbeholder mig et lille Kammer til Beboelse i den nordre Side af Stuehuset. Desuden forbeholder jeg mig at rejse til hvilken af mine Børn, jeg finder for godt, og dertil faar bemældte Søren Pedersen eller efterkommende Ejere af Gaarden at levere mig mit foranførte Ophold til rette Tid.

4) Af det i Gaarden værende Indbo udtager jeg, Peder Villadsen, en Sængs Klæder, bestaaende af 4 Dynen og 3 Puder og 3 Par Blaarlærreds Lagner, en Messing-Vandkedel og en Jærngryde, og naar jeg ved Døden afgaar, skal bemældte Søren Pedersen besørge mig en hæderlig Begravelse,

som Skik og Brug er i Sognet med andre Gaardbeboere.

5) Jeg, Søren Pedersen, indvilliger og forpligter herved mig og Arvinger og efterkommende Ejere af Gaarden til at opfylde og efterkomme alle foranstaaende Vilkaar, ligesom det og i Tilfælde, at ovennævnte Peder Villadsen skulde tilslaaes Sygdom eller Svaghed, skal det være min kjæreste Pligt at vise ham al mulig Omhu og Pleje.

At foranstaaende Kontrakt saaledes af os er oprettet og indgaaet, bekræftes herved med vore Hænders og tvende Vitterlighedsvidners Underskrift.

Skjæring, den 6. November 1828.

Søren Pedersen. Peder Villadsen.

Til Vitterlighed:

Jens Rasmussen. Niels Villadsen.

Efterskrift: Jeg, Peder Villadsen, vil herved meddele, at efter min Død er mine Gangklæder til Deling mellem mine Børn.

Søren Pedersen Skipper gifter sig med *Karen Rasmusdatter*, der er født 1799. De har Børnene:

Rasmus Sørensen, født 1829. Han døde ugift 1865.

Peder Sørensen, født 1830. Han overtager Gaarden efter Faderen. Han døde 1895.

Niels Sørensen, født 1832. Han døde ugift 1854.

Jens Sørensen, født 1834. Han overtog Halvdelen af Gaarden.

Niels Sørensen, født 1836. Han døde ugift 1854.

Dorte Sørensen, født 1838. Gift med P. Trige i Gaard Nr. 1.

Ellen Sørensen, født 1840.

Maren Sørensen, født 1843. Gift 1863 med Kr. Nielsen, Søndergaard, Elsted.

Peder Villadsen dør 27. Januar 1842, og Afskrift af hans Testamente vedføjes her:

Underskrevne Peder Villadsen, Selvejergaardmand i Skjæring By, Østerlisbjerg Herred, Randers Amt, som nu formedelst min Alderdom tiltager, og derved paaminder om det eller det saaledes maatte behage det altstyrende Forsyn, at jeg mulig ikke har lang Tid tilbage at leve i, har jeg besluttet for at forekomme Misforstaaelse mellem mine

Børn, der saaledes leder til Uenighed, og da Børnene alle er myndige under Kurator, finder jeg mig foranlediget til at bestemme, hvad enhver af dem af den liden Formue, der er mig betroet, skal tildeles.

I den Anledning erklærer jeg herved:

1) At min mellemste Søn, Søren Pedersen, faar den ham paaboende Gaard i Skjæring By.

2) Min Søn Villads Pedersen i Egaa til Arv faar: a) i Kontanter 200 Rigsbankdaler Sølv og 400 Rigsbankdaler Sedler. b) En forsvarlig Ko.

3) Min umyndige Søn Jørgen Pedersen tildeles Arv: c) I Penge 200 Rigsbankdaler Sølv og 400 Rigsbankdaler Sedler. d) Et Sengested med Behør tilført med sit Navn. e) Tildeles 6 Sølvskeer og en forsvarlig Ko. f) Og et Egeskatol og en Fyr-Standkiste og en Ege-Standkiste. g) Jørgen skal her ved tilstedes med sin Faders Vilje og tillige med min Søn, ovennævnte Søren Pedersen, at han skal fritages fra Kongens Tjeneste eller at svare ham 300 Rigsbankdaler Sedler.

4) Min Datter, Ane Marie Pedersdatter, som Tildeling i Arv i Penge 500 Rigsbankdaler i Sedler. i) Et Sengested med Behør vedført sit Navn. k) og tvende Fyr-Dragekister og en Komode og en Standkiste og en forsvarlig Ko og 6 Trætalerkner.

Søren Pedersen, som skal tilstaaes min ejende og paa-boende Gaard med tilhørende Ager og Eng og Skovlod, der af denne Ejendom skal svares 700 Rigsbankdaler Sedler.

Søren Pedersen Skipper døde 1867, og den oprindelige Gaard overtoges som nævnt af den ældste Søn *Peder Sørensen*, i Almindelighed kaldt Peder Villadsen efter Bedstefaderen. Han blev ikke gift, og Søsteren *Ellen Sørensen* holdt i mange Aar Hus for ham. Han døde 21. Maj 1895, og Ellen Sørensen døde 13. Februar 1902.

En Søstersøn, *Niels Nielsen*, født i Elsted, havde dog allerede 1890 overtaget Gaarden i Forpagtning, og hans Søster *Ane Nielsen* førte Husholdningen; men Gaarden var dengang tilskødet en anden Søster, *Inger Nielsen*, der havde været Plejebarn i Gaarden, siden hun som 1 Aar gammelt Barn kom dertil. Inger Nielsen solgte 1906 Gaarden til Tømrermester *R. Møller* fra Aarhus, som hun nogle Aar senere blev gift med. R. Møller udstykkede Marken i 5 Statshusmandslodder, hver

paa ca. 5 Tdr. Land, og paa den oprindelige Gaardsplads blev bygget et Hus til Bolig for Inger Nielsen og Ellen Sørensen, og Arealet til den Bæk, der løber gennem Marken, blev ved at høre til dette Hus, som i 1909 solgtes til Marskandiser i Aarhus *Lars Hansen Sørensen*, der var født i og havde ejet Gaard Matr. Nr. 19 i Skjæring. Lars H. Sørensen solgte Ejendommen til Ingeniør *Klintø*, der var Dræningsmester, og da han i Marts Maaned 1922 solgte Ejendommen til Restauratrice *Ellen Pedersen* i Aarhus, blev han ansat paa Hedeselskabets Kontor i Aabenraa.

Ellen Pedersen blev gift med *Mejer*, og der blev gjort en Del Forbedringer ved Ejendommen, og der blev bygget et Udhus med Lade og Stald og et større Hønseri.

Det gik dog ikke saa godt økonomisk, og ved en Auktion i December 1928 over Ejendommen tilsløges den Apoteker *Orla Schmidt*, Svaneapoteket, Aarhus, der dog igen 6. April 1929 solgte den til Gaardejer *Sofus Hastrup*, Kankbølle.

Sofus Hastrup lavede en Del Forbedringer ved Ejendommen, som efter hans Død 1936 overtoges af Husholdningslærerinde *Annelise Hastrup* og Landsretssagfører *P. Hastrup*.

Disse solgte igen Ejendommen i April 1938 til Fru *Inger Ryhave*, der nu sammen med sin Mand, *Kristian Ryhave*, bor i Ejendommen.

De fem Statshusmandslodder, der af Tømremester R. Møller blev solgt fra den oprindelige Ejendom, blev købt af Gartner *Ølsgaard*, Amtsvejmand *Laurs Jørgensen*, *Søren Kr. Kaalby*, Vognmand *Niels Eriksen* og Gartner *Johan Nielsen*.

Et Par af dem har senere skiftet Ejer, idet Gartner *Pedersen*, Søn af Amdsraadsmedlem Konrad Pedersen, Rodskov, har overtaget *Laurs Jørgensens* Ejendom, og *Jens Kaalby* nu har overtaget den Ejendom, som Faderen *Søren Kr. Kaalby* i sin Tid ejede.

Efter *Søren Pedersen* Skippers Død 1867 deltes Gaarden saaledes, at *Peder Sørensen* (almindeligvis kaldet *Peder Villadsen*) fik den Del af Gaarden, der laa Øst for Landevejen, og han beholdt Bygningerne i den gamle Gaard, og der blev bygget en ny Gaard midt paa Marken af den Gaard, der ligger Vest for Landevejen, som derefter overtoges af *Jens Sørensen*, kaldet *Skipper*. Han gifter sig 1868 med *Karen Sørensen*, født 1 April 1845 i Gaard Nr. 12 i Skjæring. De har ingen Børn, men som Plejebørn antager de *Karen Sørensens* Broderdatter.

Marie Sørensen, født 1878 og Datter af Hans Grosen i Gaard Matr. Nr. 12. Marie Sørensen Grosen blev senere gift med *Anders Andersen*, der købte Gaard i Vejlbj, og hertil flyttede Karen Sørensen, efter at Jens Sørensen Skipper var død og Gaarden var solgt. Jens Skipper døde 1906, og Karen Sørensen Skipper døde i Vejlbj 1934, men blev begravet i Egaa.

Efter et Par Ejerskifter af mindre Varighed overtages denne Gaard af *Peder Pedersen* fra Gaard Nr. 11. Han var gift med *Jørgine Jørgensen*. De havde Børnene: *Jørgen Pedersen*, *Johanne Pedersen*, *Mary Pedersen*, *Søren Pedersen*, *Jens Pedersen*, *Ingrid Pedersen*, *Peter Pedersen* og *Kristence Pedersen*.

Peder Pedersen døde 13. Juni 1940, og Sønnen *Jørgen Pedersen* overtog Ejendommen.

Matrikelnummer 11, Skjæring, kaldet „Søndergaard“, laa tidligere omtrent nede ved Bækken Nord for den nuværende Købmandsforretning.

I 1773 boede her en Fæster ved Navn *Niels Sørensen Smed*, men han afløstes 1779 af *Peder Jensen Øverst*, der var født 1745 og gift med *Anne Jensdatter*, der var født 1747. De havde Børnene:

Mette Marie Pedersdatter, født 1771.

Maren Pedersdatter, født 1776.

Mariane Pedersdatter, født 1779.

Jens Pedersen, født 1782. Gift med *Dorte Andersen*, Datter af Gaardejer *Anders Jørgensen*, Skjæring.

Peder Pedersen, født 1785.

Michael Pedersen, født 1788.

Anne Jensdatter døde 10. Juli 1827.

Peder Jensen Øverst købte Gaarden 1805 af Proprietær *P. Rasmussen Schmidt*, Skjæring Munkgaard, for 1050 Rigsdaler.

Jens Pedersen, kaldet *Øverst*, overtog Gaarden efter *Fadrens Død* 17. November 1823. Han skal have været en meget virksom Mand, saa han fik Det kgl. danske Landhusholdnings-selskabs Sølvbæger med Inskription for Inddigning og Indhegning af Marken og for vel ført Landbrug. Han og hans Kone *Dorte Andersdatter* havde Døtrene:

Ane Dorte Jensdatter, født 1820. Gift med *Peder Sørensen* i Egaa.

Dorte Jensdatter, født 1822. Gift med Niels Jensen Helbo i Vorre 1855.

Maren Jensdatter, født 1825.

Jens Pedersen vedblev endnu i 1860 som 82-aarig at lede sit Landbrug, og Datteren Maren Jensdatter passede Husholdningen. Hans Kone, Dorte Andersen, døde 19. Maj 1827. — 1860 giftede Maren Jensdatter sig med *Jørgen Pedersen* fra Gaard Matr. Nr. 6 i Skjæring. Han var født 1825 og deltog i Trearskrigen. De havde Børnene:

Peder Pedersen, født 1864.

Jens Peter Pedersen, født 1869.

Jens Pedersen Øverst døde 15. Marts 1864.

Efter Maren Jensdatters Død gifter Jørgen Pedersen, der ogsaa blev kaldt Øverst, sig 1874 med *Mette Marie Nielsen*, der var født 1837 i Hæst, Trige Sogn, og de havde Børnene:

Marius Pedersen, født 1875.

Marie Jørgine Pedersen, født 1878.

Jørgen Pedersen flyttede 1875 Gaarden fra sin Plads inde i Byen til Stedet, hvor den nu ligger ved Landevejen med god Udsigt over Markerne og Kaløvig. Mette Marie døde af Kræft 3. Marts 1903, og Jørgen Pedersen døde 3. December 1906.

Efter Moderens Død overtog Sønnen *Jens Peter Pedersen* Gaarden 1903. Han var gift med *Petronelle Laursen*, født 31. December 1879 i Brobyværk, Fyn. De havde Børnene:

Jørgen Pedersen, født 10. Januar 1904.

Sigrid Pedersen, født 11. Juli 1905.

Anna Pedersen, født 16. Januar 1907. Gift med Poul Nielsen, Vejlbj.

Marius Pedersen, født 2. Januar 1909.

Jenny Pedersen, født 9. Januar 1911.

Jens Peter Pedersen, født 8. August 1914, og

Marius Pedersen, født 1918.

Jens Peter Pedersen solgte 1909 Gaarden til *Marius Mikelsen*, der hidtil havde ejet Gaard Matr. Nr. 20. Marius Mikelsen var gift med Maren Olsen, født 1874 i Gaard Matr. Nr. 8 i Skjæring. Han solgte dog Gaarden den 26. September 1911 til Gaardejer *Anders Mølgaard*, Skjæring Mølle.

Den senere Fattiggaardsbestyrer Anders Bertelsen var i ca. 6 Aar Gaardbestyrer, hvorefter Anders Mølgaard, efter at han havde solgt Skjæring Mølle, flyttede til „Søndergaard“. Han havde 11. Februar 1916 købt Gaard Nr. 13, som han nu drev sammen med „Søndergaard“. Anders Mølgaard giftede sig 1924 med *Petra Rasmussen* fra Lillering. De havde ingen Børn. Anders Mølgaard døde 10. Oktober 1926, og Petra Mølgaard drev nu Gaarden ved en Bestyrers Hjælp. 1930 giftede Petra Mølgaard sig med *Anders Bomholt* — Ejer af Gaard Matr. Nr. 4 i Egaa — og flyttede til Hjemmet i Egaa. Der var et Par Aar Bestyrer paa „Søndergaard“; men i 1933 blev Anders Bomholts ældste Søn, *Viggo Bomholt*, Bestyrer, og fra 1935 blev han Forpagter af Gaarden. Han giftede sig 12. Juni 1935 med *Elisabeth Andersen* fra Gaard Matr. Nr. 1 i Skjæring. De har Børnene:

Hanne Bomholt, født 19. Februar 1937.

Inge Bomholt, født 10. November 1939.

Matrikelnummer 12, Skjæring, kaldet „Astruprode“, laa tidligere inde i Skjæring By i Række med de andre Gaarde og tæt sammenbygget med Nr. 17.

Her boede 1783 Fæsteren *Søren Sørensen*, der var født 1762, og Fæstebrevet mellem ham og Stamhuset Frisenvold lyder saaledes:

Fæstebrev for Gaardmand Søren Sørensen i Skjæring 1793.

Paa Kalø høje Herskabs Vegne og ifølge min Fæsteforestilling til de allernaadigst bestaldede Herrer Skiftekommissærer udi afgangne Frue Grevinde Reventlows Sterfbo.

11. November 1793 og deres derpaa tegnede Approbation af 26. næst efter, har jeg undertegnede Ulrik Adolph Væ-

rum, Forvalter ved Stamhuset Kaløe, stedet og fæstet til mig kære Søren Sørensen i Skjæring den Gaard samme Steds, som hans Moder sidst beboede, men fradøde, hvilken Gaard, der staar for Hartkorn, Ager og Eng 6 Tdr. 6 Skp. 1 Fdk. 1½ Alb. og Skovskyld 1 Fdk., som fornævnte Søren Sørensen sin Livstid i Fæste skal have, nyde, bruge og beholde med al dens rette Tilliggende i By og Mark, og det paa følgende Vilkaar:

1) Aarligen og i rette Tid at svare de af Hartkornet gaaende kongelige Skatter og Contributioner, som nu er

eller herefter vorder paabuden, saa vel som den aarlige Landgilde til Herskabet efter Jordebogen, som er: Byg: 7 Tdr. 3 Skp. 2 Fdk., Havre: 5 Tdr. 3 Skp. ¾ Fdk., som betales efter Aarhus Stifts Kapitelstakst, og i Penge: 1 Rigsdaler 1 Mark 13 Skilling, alt uden Restants.

2) Da Gaardens Bygninger og Besætning samt Inventarium af Fæsteren er modtagne ifølge Forordningen af 8. Juni 1787 efter hosheftet lovlig Syns- og Taksationsforretning, dateret 17. August sidst, saa bliver han pligtig derefter at rette sig, saaledes at Gaardens Bygninger og Besætning fremdeles holdes i lige saa god Stand, som forud er ham overleveret, og han derfor og for modtagne Besætning m. v. stedse er ansvarlig, i andet Fald da at lide og undgælde efter den kongelige Anordning til Fæstefortabelse og anden Straf efter Omstændighederne.

3) Forretter aarlig tvende Kørsler, hver paa 2, 3 a 4 Mile, ligesom forlanges.

4) Gaardens Jorder og Ejendomme tilbørlig at dyrke og bruge, deraf intet at bortleje, ejheller til Upligt at bruge.

5) Giver den gamle Fæster, som var paa Gaarden, fornødent Ophold og Husværelse, saalænge han lever. I øvrigt retter og forholder Fæsteren sig efter, hvad kongelig Majestæts allernaadigste Lov anordner, saa vidt han kan være vedkommende, samt vise tilbørlig Lydighed imod høje Herskabet og dennes holdende Fuldmægtig, alt under dette sit Fæstebrevs Fortabelse. Udi Indfæste er betalt 40 Rigsdaler, siger fyrretyve Rigsdaler.

Dato til Bekræftelse under min Haand og Segl.

Caløe, 14. December 1793.

U. Værum.

Det bemærkes, at Kalø tillige med flere større Godser hørte under Stamhuset Frisenvold i Ørum Sogn.

Den 8. Juni 1787 var der kommen en Lov, der sikrede Fæstebøndernes Retsstilling. Det blev bl. a. bestemt, at før en Fæster tiltraadte en Ejendom, skulde der holdes en lovlig Synsforretning, og der skulde sørges for, at Bygningerne var i ordentlig Stand og at Besætning og Redskaber var i Orden, og den samme Synsforretning skulde lægges til Grund, naar han fratraadte sit Fæste, og en Godtgørelse skulde udbetales, hvis han forbedrede Fæstet. Efter denne Forordning skal altsaa efterfølgende Vurdering og Syn betragtes.

Det blev ogsaa samtidig bestemt, at Fæsteren under Udførelsen af Hoveriarbejde ikke maatte forulempes eller mishandles ved Brug af Træhest eller Fængsel i Hundehul.

Afskrift af afholdt Syn.

Snæbjørn Asgeyrsen Stadfeldt, Kongelig Majestæts Byfoged i Randers, Herredsfoged og Skriver udi Synderhald, Østerlisbjerg og Rougsø Herreder samt Birkedommer til Holbækgaard Birk.

Gør vitterligt, at Anno 1793, Onsdagen den 21. August, blev Retten sat og erkendt af den competente Dommer og Skriver, By- og Herredsfoged Stadfeldt fra Randers, i Overværelse af Stokkemændene Peder Sørensen, Morten Frandsen og Rasmus Pedersen af Lihme, Niels Madsen af Lemmer, Jens Sørensen og Kristen Simonsen af Mygind, Peder Rasmussen og Jørgen Mogensen af Oustrup.

For Retten fremstillede sig de derfra forrige Dag udmældte Syns- og Taksationsmænd, Peder Sørensen og Kristen Kristensen af Lihme, hvilke haver synet efterskrevne Gaarde paa Caløe Gods, nemlig

1) Mads Mortensens Gaard i Faarup,
2) Niels Ugelbølles Enkes Gaard i bemældte Faarup til nyt Fæste, og

3) Søren Sørensen Grosens Gaard i Skjæring til nyt Fæste, hvilke Forretninger de tilbød her inden Retten i Dag endelig at afhjemle, og da ingen mældte sig, som derimod havde noget at erindre, blev Edens Forklaring af Lovbogen Mændene forelæst, og de blev betydet om deres Vigtighed samt formanet til at vogte sig for Mened, hvorefter de med opløftede Fingre aflagde deres Ed bekræftende, derhos, at bemældte Forretninger var sket efter deres bedste Skønnende og uden Hensigt enten til Gunst eller Gave, Had eller Avind. De afhjemlede Forretninger blev læst og paategnet, og lyder den over Søren Grosens Gaard i Skjæring holdte Forretning saaledes:

Anno 1793, den 17. August, indfandt vi, Peder Sørensen og Kristen Kristensen af Lihme By, under Caløe Gods' Administration for der i Følge Rettens Udmældelse af 14. d. M. at syne og taksere den Gaard, som Søren Grosen skal have i Fæste. Ved Forretningen var endvidere fornævnte Søren Grosen og paa høje Herskabets Fuldmægtig for Birkedommer Forvalter Værums Vegne i dennes lovlige Forfald Jens Sødring fra Caløe, i hvis Nærværelse vi synede

1) Bygningerne, og samme saaledes:

a) Stuehuset, bestaaende af 13 Fag, 38½ Alen lang, 8 Alen bred inden Vægge, af Ege under og Fyr over Tømmer med Fjælgavle og klinede Vægge og straatækket; Loft over 10 Fag med 17 Stykker Vinduer, samt opmuret to Skorstene af raa Sten og med brændte Sten over Taget.

Mangler:

	Rdl.	Mark	Sk.
3 Traver Langhalm a 4 Mark.....	2		
Til Vinduernes Reparation med Glas og Bly		3	
Til Skorstenenes Reparation med Sten og Kalk	1		

Naar Huset har faaet denne Reparation, er samme i maadelig beboelig Stand.

b) Ladehuset, 15 Fag med Port, 42 Alen lang, 8½ Alen bred inden Vægge, af Egeunder- og Fyrovertømmer og staar rette med klinede Vægge.

Mangler:

	Rdl.	Mark	Sk.
6 Alen Fodtræ a 20 Skilling	1	1	8
2 Tylt Bindingslægtter a 6 Mark.....	2		
16 Traver Langhalm a 4 Mark.....	10	4	
Arbejdsløen og Transport	3		

Naar Huset har faaet denne Reparation, er samme i maadelig Stand.

c) Staldhuset, bestaaende af 9 Fag, 25 Alen lang, 7½ Al. bred, inden Væge af Egeunder- og med Fyrovertømmer og med klinede Vægge.

Mangler kun:

	Rdl.	Mark	Sk.
1 Fyrbjælke, 8 Alen		4	
2 Alen Rem.....		1	8
½ Trave Langhalm		2	
Arbejdsløen		1	8

a) Fæhuset, bestaaende af 6 Fag 15¼ Alen lang, 7 Alen bred inden Vægge, med Egeunder- og med Fyrovertømmer og med klinede Vægge.

Mangler:

	Rdl.	Mark	Sk.
6 Alen Fodtræ a 20 Skilling	1	1	8
Arbejdsløen		1	8

Naar Huset har faaet denne Reparation, er det i maa- delig Stand.

2) Dernæst synede vi den os foreviste Besætning, som vi ansatte saaledes:

	Rdl.	Mark	Sk.
1 sort Hoppe, 13 Aar			8
1 graa do., 4 Aar			20
1 brun do., 3 Aar			13
1 do. do., 3 Aar			11
1 blakket Hest, 17 Aar			10
1 sort do., 14 Aar			7
1 sort Hingstplag, 2 Aar			12
1 brunblisset Plag, 2 Aar			10

Disse Bæster anslaaer vi tilstrækkelige og tillige behø-
vende til Avlingens Drift efter Gaardens Hartkorn, som
er 6 Tdr. 6 Skp. 2 Fdk. 2½ Alb. og Skovskyld 1 Skp.

De os til Avlingens Drift foreviste Vogne, Plove og
Harver ansattes saaledes:

	Rdl.	Mark	Sk
1 beslagen Vogn med Tilbehør	18		
1 do. med Tilbehør	14		
1 Trævogn med Tilbehør.....	6		
1 Træplov med Jern.....	2	2	
1 do. med Jern	2		
1 Jernharve med 8 Boller og Beslag.....	1	4	
2 Træharver med Boller og Beslag	1		
Seler og Træktøj til 4 Par Bæster.....	4		

Disse Redskaber anser vi tilstrækkelige og tillige behø-
vende til Gaardens Avlingsdrift.

Til Gaarden angav Søren Grosen at kunne saa aarlig
3 Tdr. Rug, 12 Tdr. Byg, 10 Tdr. Havre, 2 Tdr. Ærter og
Vikker. I Hensende til Kornet, da er samme tilstrækkeligt,
til Avlingen sker.

	Rdl.	Mark	Sk.
Summa Gaardens Brøstfæld.....	23	1	8

At denne Synsforretning er sket efter vor bedste Skøn-
nende, det vil vi vidne inden Synderhald et. c. Herreders Ret
med Eds Bekræftelse.

Datum ut supra.

Peder Sørensen. Christen Christensen.

Imod ovenstaaende Synsforretning have Underskrevne in-
tet at erindre.

Søren (S.S.S.G.) Sørensen Grosen.

Paa høje Herskabets Fuldmægtig og Birkedommer,
Forvalter Værums Vegne.

Sødring.

Fremlagt og læst ved Synderhald, Østerlisbjerg og
Rougsø Herreders Ret Onsdagen den 21. August 1793.

Stadfeldt.

Og da ingen havde Taksationsmændene videre at spørge,
bleve de fra Retten demiterede.

Saaledes er paseret og tilgaaet, det bevidner Justitsprotokollen og foranbenævnte 8 Tinghørere, samt endvidere bekræftes under min Haand og Segl.

Randers, den 28. August 1793.

Stadfeldt.

Søren Sørensen Grosen gifter sig med den 10 Aar yngre *Karen Hansdatter*, og de har Børnene:

Søren Sørensen, født 1796.

Kirsten Sørensdatter, født 1797.

Hans Sørensen, født 1801.

Maren Sørensdatter, født 1807.

Søren Sørensen Grosen køber 1802 Gaarden for 1410 Rigsdaler af Baron Hardenborg-Reventlow, og Afskrift af Skødet vedføjes her.

Afskrift af Skøde fra Gaard Matr. Nr. 12 1802.

Paa S. T. Hr. Kammerherre Baron Hardenberg Reventlows Vegne er af underskrevne Forstander Willadsen i Randers indgaaet og sluttet følgende Købekontrakt med Søren Grosen i Skjæring.

1.

Den førbemældte Hr. Kammerherre tilhørende og i Eggøe Sogn, Skjæring By, beliggende Gaard af Hartkorn, Agers og Eng 6 Td. 6 Skp. 1 Fjd. 1½ Alb samt Skovskuld paa Virup Skov 3 Skp. sælges og overdrages herved til Fæsteren og Beboeren Søren Grosen med al den Herlighed og Retlighed, som Hr. Kammerherren den nu selv ejer, hvortil hører Under- og Overskoven paa Gaardens Lod i Virup Skov for den Købesum af 1410 Rigsdaler og staar Gaarden fra Dato for Køberens Regning og Risiko, der snarest muligt maa lade dens Bygninger assurere i Landets almindelige Brandkasse.

2.

Køberen har betalt Gaardens Landgilde til sidste Mortensdag og svarer deraf intet videre. De kongelige Skatter erlægges Køberen til indeværende Aars Udgang som Fæster, men derefter paa vedkommende Amtsstue som Selvejer.

3.

Af Træerne som staar paa Gaardens Lod i Virup Skov, reserveres 3 Ege til Præsten i Hjortshøj, som er Præsten udviste og mærkede til Bortskovning inden 1. Maj 1803.

4.

Til næstkommende Aars Viborg Snapstingstermin afbetaler Køberen paa Købesummen 410 Rigsdaler, og for de øvrige 1000 Rigsdaler udsteder Køberen til samme Termin lovlig Panteobligation med første Prioritet i Gaarden, dens Besætning og Ind- og Udbo, hvorimod hannem Skøde meddeles. Fra indeværende Aars Viborg Snapstings Termin svarer Køberen lovlig Rente 4 Procent pro Anno af Købesummen.

5.

Gaarden maa ingensinde sælges til at komplementere nogen ufri Hovedgaard eller anvendes til at gøre Hoveri.

6.

Det stemplede Papir til denne Kontrakt betaler Køberen, hvorimod Køberen gives frit Skøde. Originalen heraf, som efter kongelig Bevilling skrives paa 24 Skillings Papir, svarer Køberen, og Sælgeren derimod Genparten.

Denne Kontrakt, som beror paa Hr. Kammerraad og Kaptejn Møller, hans Approbation, uden hvilken den er ugældende, som vi saaledes har indgaaet og sluttet i Overværelse af tvende Vitterligheds Vidner.

Skjæring den 10. Maj 1802.

Chr. Willadsen.

Søren Grosen.

Med paaholden Pen.

Til Vitterlighed:

P. Schmidt.

O. Secher.

Gudumlund den 16. Maj 1802. Approberet af

A. Møller.

Af Købesummen 1410 Rigsdaler er i denne Termin betalt et Aars Renter med 52 Rigsd., 5 Mark, 4 Skill., samt paa Købesummen betalt kontant 1098 Rigsd. og leveret Hr. Hvid til Krannestrup, hans Brev at betale en af de første Dage herpaa 312 Rigsd., ialt 1462 Rigsd., 5 Mark, 4 Skilling.

For hvilke kontant modtagne elleve Hundrede og halvtresindstve Rigsdaler fem Mark og fire Skilling herved kvitteres, og saafremt de øvrige tre Hundrede og tolv Rigsdaler bliver betalt, skal Skøde blive udfærdiget.

Randers, d. 13. Juni 1803.

Paa Kammer-Raads Møllers Vegne:

Chr. Willadsen.

I Aaret 1809 dør Søren Grosen, og der holdes Skifte mellem Enken Karen Hansdatter og Børnene. Skiftevurderingen vedføjes her i Afskrift og viser, hvad der i Almindelighed fandtes i en Bondegaard, og hvilken Værdi det paa den Tid antoges at have.

Snæbiørn Asgeyrsen Stadfeldt, doctor juris, Kongelig Majestæts virkelig Justiz Raad, Borgmester i Randers, Herredsfoged og Skriver i Synderhald, Østerlisbjerg og Rougsø Herreder samt Birkedommer ved Mols Birk.

Gjør vitterligt, at Anno 1809, den 25. September, indfandt sig udi mit lovlige Forfald Constituerede Herredsfoged og Skriver examinatus juris Jensen med tiltagne 2de Vitterligheds- og Vurderingsmænd, Sognefogden Peder Rasmussen, Egaae, og Gaardmand Peder Sønder i Skiæring, udi bemeldte Skiæring Bye for som 30. Dagen at foretage Registrering og Vurdering efter afdøde Selvejer Gaardmand Søren Grosen i bemeldte Skiæring til paafølgende Skifte og Deling imellem Enke Karen Hansdatter og Hendes med den Afdøde sammenavlede Børn, som ere 1 Søn Søren Sørensen, 13 Aar, 1 Ditto Hans Sørensen, 8 Aar, 1 Datter Kirsten Sørensdatter, 12 Aar, 1 Ditto Maren Sørensdatter, 2 Aar. Enken med Laugsværge, hendes Fader Laurs Nielsen fra Lystrup var tilstede, og som Børnenes Formyndere mødte deres Farbroder Niels Sørensen Grosen af Svindboe. I disses samtlige Hus og Overværelse blev registreret og vurderet som følger:

I Daglig Stuen	Rdl.	Mark	Sk.
1 fyhr Bord paa 4 Piller	1	1	
2 gode Træe Stole.....	1		
1 Læhnestol		2	
2 Bænker		4	
1 Bielægger Kakkelovn.....	8		
1 Rivejern			10
1 Saltkar			4
1 Pr. Karter		3	
1 Viserværk i Fouderal	1	2	
2 Stk. Omhæng med Kapper		1	
I Alkovesængen:			
1 Olmerdugs Overdyne.....	8		
1 bolsters Underdyne	5		

	Rdl.	Mark	Sk.
1 Pr blaarlærreds Lagner	1	2	
2 Hoved Puder	1	4	
1 Sængetæppe		2	
1 Omhæng med Kappe.....		1	
I den anden Alkovesæng:			
1 Olmerdugs Overdyne.....	2		
1 Underdyne af Bolster	5		
1 Pr blaargarns Lagener.....		4	
2 Hovedpuder	1	2	
1 Sængetæppe		1	
I Spisekammeret:			
1 Kaaber Theekiedel.....	1		
1 Blik Tragt og Pælemaal		1	
4 Hyldefiel		3	
I en lille Alkovesæng:			
1 Overdyne	1		
1 Underdyne	1		
1 Hovedpude		2	
1 Pr Lagener.....		1	8
1 Skrivetavle			8
I Bedste Stuen:			
1 nye Fyhrbord.....	2		
2 Træ Stole	1		
1 Eege Sæng	2		
Derudi:			
Ca. 10 Pund vunden Garn	3	2	
1 Pr Hørlærreds Lagner	2		
1 Pr blaarlærreds Ditto	1	2	
20 Alen Vadmæl a 4 Mark	13	2	
4 Alen Blaarlærred a 4 Mark		16	
1 Pr nye Dækkener	2	4	
1 Kaaber Kiedel.....	12		
1 Hængeskab	1		
1 Egeskrin		3	
1 lang Fyhr Skuffe		1	8
1 grøn Eske		1	
1 mindre Ditto			4

	Rdl.	Mark	Sk.
24 Træe Tallerkener		1	8
1 Bakke			4
12 hvide Steentallerkener a 6 Sk.		4	8
6 Tin Tallerkener a 24 Sk.	1	3	
1 Tinfad		4	
1 Porcelains Fad		2	
1 Tin Bakke			8
1 Malm Strygejern		4	
1 blaamalet Dragkiste med Beslag og blaa * , som af Enken blev givet den ældste Datter			8
hvorimod den yngste Datter skulde have den anden blaa Dragkiste, som fandtes i Stervboet og havde røde * , vurderet for			8
og Drengene skulde nyde Boeskab lige imod.			
I den fjerde Skuffe fandtes 12 Stk. Skjorter, hvoraf hver af Sønnerne skulle have 6 Stk. Ligeledes til 6 Forklæder, som var bestemte til Døtrene.			
1 rødmalet Fyhrkiste, som er givet den ældste Søn.....		4	
Derudi:			
1 blaae Vadmels Trøye med Sølvknapper...	7	4	
1 blaae Vadmels Kjole	5		
1 gl. Ditto	3		
1 Ditto	1		
1 gl. Trøye		4	
1 rød Dreils Undertrøye	2		
1 blaae Livstykke	1	2	
1 Pr Skindbuxer	1	1	
1 Pr Ditto	1	2	
1 Pr hvide Uldstrømper		2	
1 grøn Eegekiste, som var givet til den yngste Søn.....		4	
Derudi Enkens og Børnenes Klæder.			
1 Ege Kiste		4	

) Teksten her ulæselig.

Derudi:	Rdl.	Mark	Sk.
Ca. 16 Mark Uld a 2 Mark.....	5	2	
1 Pr nye Hovlader		5	
1 lille Dragkiste.....		4	
1 Himmelsæng	4		
1 blaatavlet Omhæng	2		
I Sængen:			
1 rødtribet Olmerdugs Overdyne	10		
2 blaastrøbet bolsters Underdyner a 9 Rdl.	18		
1 gl. Ditto	6		
1 rødtribet Olmerdugs Pude med Betræk	2		
1 strøbet bolsters Ditto.....	2	3	
1 Olmerdugs Ditto.....	1		
1 Pr Hørgarns Lagner.....	2		
1 Sængetæppe		2	5
1 Haandklæde			8
1 grøn Himmel Sængested	4		
1 blaaetrykket Omhæng med Kappe	3		
1 rødtribet Olmerdugs Overdyne	10		
2 blaaestribet bolsters Underdyner a 9 Rdl.	18		
1 bolsters Pude med trykt Betræk.....	3		
1 Ditto med hvid Ditto	2	3	
1 Ditto Ditto	2	3	
1 Sængetæppe		1	8
3 Stk. Hyldefiel.....		1	
1 Tærskel			4
1 gl. Eskebord		2	
I Køkkenet:			
1 gl. Skab		3	
1 gl. Iern Vægt	1		
1 Kaaber Kiedel	7		
1 Ditto	6	1	
1 Kandebænke			8
1 Messing Kiedel med Kaaber Bund	2		
1 Pande		2	
1 Treføed		3	
1 Æbleskive Pande		2	
2 Skorstenskroge		1	12
1 Ildklemme		1	
1 Puster		1	

	Rdl.	Mark	Sk.
1 Rist			4
1 Iern Gryde	1		
1 mindre Ditto		2	
1 Strippe			12
1 Ditto			10
1 Spand		2	
1 gl. Strippe			6
1 gl. Krus			4
1 Pr gl. Støvler		3	
I Bryggerset:			
2 Dyner	4		
1 Pude		2	
1 Pr Lagner		3	
3 Hegler		1	8
1 Hakkekniv		1	
1 Ballie		2	
1 Smørbøtte		2	
1 Brændevinstræ			8
1 Gruekiedel	6		
1 Ølkar	6		
1 Kierne	1		
1 Standtønde		2	
1 Ditto		1	
1 Flødebøtte		2	
1 Øltønde		5	
1 Ditto Halvtønde.....		3	
1 Flatt		2	
3 Solde		3	
1 gl. Bord		1	
4 tvundne Sækker a 4 Mark	2	4	
4 Lærreds Ditto a 2 Mark 8 Sk.	1	4	
1 Heeltønde		4	
1 Øltragt			8
1 Lægen		1	
1 gl. Haandqværn	1		
Paa Loftet:			
1 Hølee med Drag.....	1		
2 gl. Ditto a 1 Mark		2	
2 Fiel a 8 Sk.....			1

	Rdl.	Mark	Sk.
I Koehuset:			
1 blakrygget Koe	16		
1 sorthielmet Ditto	10		
1 Ditto	10		
1 rød Ditto.....	14		
1 sort Ditto	14		
1 Ditto	12		
1 blakket Qwie	10		
2 smaa Kalve	4		
1 Soe	4		
5 mindre Svin a 3 Rdl.	15		
I Stalden:			
1 sort Hest, 5 Aar.....	80		
1 Ditto Hoppe, 9 Aar	34		
1 Ditto, 9 Aar	30		
1 Ditto, 13 Aar	28		
1 sortebrun Følklod	20		
8 Stk. Faar a 2 Rdl.	16		
1 Væder	2		
I Herberget:			
1 gl. sribet Overdyne	2		
1 Ditto Underdyne	4		
2 gl. Hovedpuder		4	
1 Pr Lagener.....		3	
3 Grebe	1		8
2 Skovle			8
1 Skiærekiste med Kniv	1		
3 Forker		1	8
1 Sæletøj til 1 Pr Heste	3		
1 Ditto, ringere.....	1	3	
I Hughuset:			
3 Øxer		2	
1 Baandkniv		2	
1 Rodøx		3	
2 Navre		1	
1 Spigerboer			6
1 Hugiern			6
1 Slibesteen		2	
I Gaarden:			
1 Ploug med Behør	5		

1 Bagploug	1	4
1 Ditto	1	1
1 Harve med Iern Tænder	2	
1 Ditto med Træe Ditto		2
1 beslagen Vogn med Behør	24	
1 Ditto med Ditto.....	16	
1 Ditto, halvbeslagen med Ditto.....	10	
1 Hiulbøre	1	

Stervbogaarden med tilliggende Ager og Eng, Hartkorn 5 Tdr. 3 Skp. $\frac{1}{4}$ Alb. blev af de tilstedeværende vurderet for ..... 1100 Rdl.

Videre vidste ingen at anmelde som Indtægt for Boet, og denne blev derfor sammenlagt og indført med ..... 1791 Rdl.

Derimod blev af Enken og Laugværgen anmeldt følgende Giæld:

1) Udi Stervboet indestaar paa 1. Prioritet efter Obligation den Capital		600 Rdl.
2) Deraf $\frac{1}{2}$ Aars Rente til 11. December		12 Rdl.
3) Enken anmeldte, at den Afdødes Begravelse havde kostet, som hun fordrer sit lige imod med		30 Rdl.
		<hr/>
		642 Rdl.

Videre Giæld blev ikke anmeldt, hvorfor Boets Beholdning bliver ..... 1149 Rdl.

Derfra afgaar Skiftets Omkostninger med:

1) Stemplet Papirer til Skiftebrevet, 1 Ark	Rdl.	Mark	Sk.
Ark	6	4	8
2) Skiftesalareum	11	2	15
3) Revisions Contoret	3	4	15%
4) Skiftebrevets Beskrivelse	1	3	
5) Iustitzvæsenets Fond $12\frac{1}{2}$ pCt.	1	3	12
6) Skifteretsforvalterens Fuldmægtig	2		
7) Sognefogden		4	
8) Vitterligheds- og Vurderingsmænd		4	
		<hr/>	
Tilsammen...	28	7	2%

Naar dette fradrages Beholdningen, bli-

ver igen til Arv og Deling	1120	2	15%
Deraf tilfalder Enken det halve med	560	14	7%

og Børnene det andet halve med	560	14	7 $\frac{3}{4}$
Enken erklærede at ville tillægge denne hendes Børns Arvelod af sin egen ...	39	4	8 $\frac{1}{4}$
saledes at deres hele Arvelod kunde beløbe sig til.....	600		

imod, at hun til fri Raadighed blev overdraget Boets samtlige Eiendele, og da Formynderen herudi samtykkede, saa blev bemeldte Sex Hundrede Rigsdaler saaledes udloddet iblandt Børnene:

- 1) Sønnen Søren Sørensen ..... 200 Rdl.
  - 2) Sønnen Hans Sørensen ..... 200 Rdl.
  - 3) Datteren Kirsten Sørensdatter ..... 100 Rdl.
  - 4) Datteren Maren Sørensdatter ..... 100 Rdl.
- der udgjør deres Arvepart.

Disse Sex Hundrede Rigsdaler forpligtede Enken og Laugværge sig til at give Overformynderen anordningsmæssig Sikkerhed for i næste Juni Omslags Termin med 1. Prioritets Pante Obligation i Stervbogaarden og tilhørende Eindomme.

Renterne hæver Enken, saa længe Børnene er hjemme og nyder hendes Opdragelse; men naar de enten forlader Stervbogaarden eller uden Forældrenes Hielp kan ernære og ernærer dem selv, hæver de selv Renterne under Vedkommendes Tilsyn.

Forinden at Enken og Laugværge vedgik, at Gaardens nuværende og efterkommende Eiere skulde opfylde i alle sine Ord og Punkter den af den sal. Afdøde under 14. Juni 1794 med hans afdøde Søster Maren Sørensdatter oprettede Aftægts Contract, saa forpligtede de dem ogsaa til, naar Børnene kommer saa vidt, at de saadant forlanger og behøver, at levere dem af Boet, der til dem i samme bliver staaende, til hver af de 4 Børn: 1 Sængested med Omhæng, 1 Overdyne, 2 Underdyner, 2 Hovedpuder og 1 Pr Hørgarns samt 1 Pr Blaalgarns Lagner, der af *wildige* Mænd kan vurderes til 40 Rigsdaler, samt til hver af Pigerne de vurderede og tillagte Dragkister, og til Drengene de vurderede og dem tilstaaede Kister, samt desuden den ældste Søn det vurderede Hængeskab, og den yngste en meget lille fyhre Dragkiste. Enken og Laugværgen forplig-

tede sig at holde Skifteretten og alle andre kiereløse for
hvad Gield, der uden at være anmeldt maatte hæfte paa Boet.

Som Børnenes Formyndere

Niels Grosen

med ført Pen.

Som Laugværge

Lauris Nielsen.

Enken *Maren Hansdatter*

med ført Pen.

Som Vitterligheds- og Vurderingsmænd

Peder Rasmussen.

Peder Sønder.

Da dette Skifte saaledes er behandlet og sluttet, be-
kræftes det herved med Haand og Segl.

Randers den 30. September 1809.

Stadfeldt.

Dette Skiftsbrevs Slutning bedes tinglæst inden ved-
kommende Ret som Adkomst for Søren Grosens Enke.

Jens Nielsen.

Efter Søren Sørensen Grosens Død 24. August 1809 gifter
Karen Hansdatter sig med *Jens Nielsen Smed*, der er født 1777,
og de har Sønnen *Søren Jensen*, som ogsaa bliver kaldt Grosen.
Han er født 1812. Karen Hansdatter dør, og Jens Nielsen Smed
gifter sig 1823 med *Mette Jørgensdatter*, født 1782. De har
ingen Børn.

Sønnen fra Jens Nielsen Smeds første Ægteskab, Søren
Jensen, overtager 1842 Gaarden mod at svare Aftægt til Jens
Nielsen og Hustru samt 1000 Rigsdaler i Penge. Skøde og Af-
tægtskontrakten, der maa synes noget fordringsfuld, vedføjes
her i Afskrifter.

Afskrift af Aftægtskontrakt 1843.

Underskrevne Søren Grosen, Gaardmand i Skjæring, for-
pligter mig herved at svare følgende Aftægt til min Fader
Jens Nielsen Smed og Stedmoder Mette Jørgensdatter i deres
Levetid.

1.

Til deres Beboelse overlades dem 6 Fag af Gaardens Byg-

ninger, hvoraf 2 Fag indrettes til Stue, 2 Fag til Køkken og 2 Fag til Tørvehus og Faaresti. Stuen skal være forsynet med Fjeldgulv, fornødne Vinduer og Døre, begge Dele med Beslag, og det er min Pligt i et og alt at indrette Aftægtsboligen ganske, som min Fader attraar det, og til den Tid han bestemmer. Opfylder jeg ikke dette, kan min Fader lade den indrette paa min Bekostning. Desuden overlades Aftægtsfolkene til lovlig Afbenyttelse den Hauge, der er beliggende Norden for Stuehuset en liden Plads til bleg, og det halve af de 2 ved vestre Side af Gaarden staaende Æbletræers Frugt. Aftægtsboligen vedligeholdes af mig og efterfølgende Ejere af min Gaard.

Til Underholdning leverer jeg dem aarlig 3 Tdr. 4 Skp. Rug, 4 Skp. Byg, 1 Td. Malt, 1. Skp. Boghvedegryn, 3 Tdr. Kartoffler, 4 Lispund Flæsk, 2 Lispund Smør, 2 Lispund Ost, 2 fede Gæs, 1 Lispund Faarekød, 12 Pund Tællelys, 2 Lispund rensket Hør, 12 skriver tolv Rigsdaler i Penge, 10 Læs Tørv, hvoraf de 6 Læs skal være Klintørv, 4 Læs Hedetørv, samt daglig om Sommeren eller fra 1. Maj til 1. November 6 Potter og om Vinteren eller den øvrige Tid 3 Potter nymalket Mælk.

Desuden fodres to Faar og græsses dem sammen med deres Yngel lige med Gaardens egne Kreaturer, og af Skoven forbeholdes Ret til selv at tage det Brændsel, de maatte behøve. For at Skoven dertil kan blive tilstrækkelig, maa jeg ikke, saa længe Aftægtsfolkene lever, deraf sælge, men kun benytte til eget Brug.

Aftægten leveres i gode, sunde Varer med forsvarlig Maal og Vægt, Rug, Byg, Malt, Boghvedegryn, Kartoffler og Smør samt 4 Gange om Aaret, nemlig den 1. Maaned i hvert Kvartal, hver Gang med $\frac{1}{4}$ Part af Flæsk, Gæs, Faarekød og Lys hver 1. November. Hørrer ved Mikkelsdagstid, Tørvene ved sædvanlig Tid, og Pengene 1. Maj og 1. November, hver Gang med det halve. Kornet besørger jeg dem malet, deres Brød bagt og Øl brygget. Jeg giver dem anstændig Befordring til Aarhus Kjøbstad eller Omegn, saa ofte de begærer det, og det ikke er i Sædens eller Høstens Tid.

I Sygdoms- eller Alderdomstilfælde yder jeg den fornødne Pleje og Opvartning, hvorunder fornøden Vask tillige er indbefattet, og naar de ved Døden afgaar, besørger og bekoster jeg deres Begravelse efter Egnens Skik og Brug, mod at beholde, hvad de efterlader dem. Den Efterlevende beholder den fulde Aftægt ubeskaaret.

3.

Til Sikkerhed for denne Aftægt pantsætter jeg herved med Prioritet næst efter 600 Rigsdaler Sedler den mig af min Fader i Dag tilskødede Gaard i Skjæring By med underliggende Jorder, Hartkorn Ager og Eng 5 Tdr. 3 Skp. 0 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb. Skovskylde 3 Fdk., Besætning og Inventarium samt Afgrøde.

4.

Jeg Jens Nielsen Smed erklærer herved, at denne Aftægtskontrakt er overensstemmende med den mellem min Søn og mig truffene Overenskomst om Gaardens Overdragelse til ham, og ifølge heraf tilhører mine Ejendele ved den længstlevendes Død af mig eller Kone min Søn, mod at han opfylder denne Kontrakt. Af Gaardens Ind- og Udbo er jeg berettiget til Brug og Afbenyttelse at udtage, hvad jeg finder for godt, ligesom ogsaa at udtage de før bemældte Faar af Gaardens Besætning.

5.

De betingede aarlige Præstationers Beløb overensstemmende med Forordningen 3. December 1828, dels efter Kapitelstaksten og dels efter Nutidens Priser, til 86 Rigsdaler, der for 5 Aar udgør ..... 430 Rdl.

Dertil kommer:

En Bopæls Indretning, som ansættes til	20 Rdl.
og 2 Begravelser	40 Rdl.

---

490 Rdl.

hvorefter det stemplede Papir er taget.

Saaledes er denne Kontrakt med det yderligere Tilføjende, at de 2 Lispund af Flæsket skal være Mellemlæsk, at Aftægtsfolkene skal have fri Adgang til Grubekedelen, og at de faar Ret til at faa 4 Høns i Gaarden.

Skjæring, den 27. Februar 1843.

Jens Nielsen Smed.
m. f. P.

Søren Jensen.

Til Vitterlighed.

Ole Secher.

J. Jakobsen.

Underskrevne Jens Nielsen Smed tilstaar at have solgt, ligesom jeg herved sælger og skøder til min Søn Søren Jensen min paaboende Gaard i Egaa Sogn, Skjæring By, med under-

liggende Jorder af Hartkorn Ager og Eng 5 Tdr. 3 Skp. 0 Fdk. $\frac{1}{4}$ Alb., Skovskylde 3 Fdk., samt paaværende Besætning, Ind- og Udbo for Købesum 1000 Rigsdaler Sedler, skriver et Tusinde Rigsdaler Sedler, og Aftægt til mig og Kone vores Levetid.

Forøvrigt afhændes Ejendommen med samme Rettigheder. Byrder og Forpligtelser, jeg har ejet den, hvorifølge Køberen svarer og præsterer de deraf i Fremtiden gaende Skatter og Afgifter, Byrder og Præstationer. Det bemærkes, at jeg deraf er blevet Ejer ved at ægte Søren Grosens Enke, hvorom det under 5. Juni 1832 er tinglæst Vielsesattest, og at Søren Grosen har Skøde fra Kammerherre Hardenberg Reventlow, tinglæst 19. Juli 1803.

Da Købesummen nu er berigtiget og der for det mig og min Kone betingede Aftægt er udstedt særskilt Kontrakt, saa frasiger jeg mig herved al videre Lod og Del, Ret eller Rettighed til den solgte Ejendom med sit rette Tilliggende og Tilhørende, hvilket herefter skal tilhøre min Søn Søren Jensen som lovlig erhvervet.

Skjæring, den 27. Februar 1843.

Jens Nielsen Smed,
m. f. P.

Til Vitterlighed.

Ole Secher.   *O. P. Jakobsen.*

Paa indbemældte Ejendom hefter ingen Restancer hertil indtil 1842 Aars Udgang.

Hjortshøj Præstegaard, den 26. Marts 1843.

I Anledning af nærværende Handel har den ny Ejer af bemældte Gaard i Skjæring, Søren Jensen, betalt til Egaa Sogns Fattigrejse 3 Mark, skriver tre Rigsbanksmark.

Hjortshøj Præstegaard, den 26. Marts 1843.

N. Secher.

Søren Jensen gifter sig 1843 med *Maren Hansdatter*, der er født 1820 i Gaard Matr. Nr. 5 i Skjæring, og de har Børnene:

Karen Sørensen, født 1845. Gift med Gaardejer Jens Sørensen Skipper.

Dorte Sørensen, født 1847. Gift med Jørgen P. Jørgensen, Balshøje.

Hans Sørensen, født 1849. Han overtog Fødegaarden.
Mette Sørensen, født 1851. Døde ugift.
Jens Sørensen, født 1853. Overtager Gaard Matr. Nr. 3
i Egaa.

Marie Sørensen, født 1855. Døde ugift.

Kirstine Sørensen, født 1858. Gift med P. Pedersen Bruus,
Egaa.

Ellen Sørensen. Gift med Gaardejer Søren Bruus, Egaa.

Jens Nielsen Smed døde 1858, og hans Kone Mette Jørgensen, døde 1844. En Plejedatter, *Maren Nielsdatter*, født 1830, havde 1845 Ophold paa Gaarden.

Søren Jensen dør 1898. Maren Hansdatter dør 1890.

1876 faar Sønnen *Hans Sørensen Grosen* Gaarden tilskødet, og han flytter Aaret efter Gaarden ud paa Marken til det Sted, hvor den nu ligger. Han giftede sig 1876 med *Birte Marie Andersens* fra Gaard Nr. 1 b i Skjæring, og de havde Børnene:

Marie Grosen Sørensen, født 1878. Gift med Gaardejer Anders Andersen i Vejlbjby 23. April 1901.

Mette Marie Grosen Sørensen, født 1879. Gift med Mekaniker R. Bertelsen, Hinnerup.

Sofie Grosen Sørensen, født 1881. Gift med Anton Nielsen, Lisbjerg.

Søren Grosen Sørensen, født 1884. Han er Tømrer i Viby.

Anders Grosen Sørensen, født 1886. Købte Ejendom i Hadbjerg.

Petrea Grosen Sørensen, født 1888. Gift med Jens Mølgaard, Kjellerup.

Margrete Grosen Sørensen, født 1890. Gift med Rasmus Bak, Rodskov.

Johannes Grosen Sørensen, født 1892. Gift med Gerda Bomholt.

Elna Grosen Sørensen, født 1895. Gift med Aage Bruus.

Hans Grosen var en meget virksom Mand. Han var i to Perioder Medlem af Hjortshøj-Egaa Sogneraad. Han døde 16. Oktober 1922, og hans Hustru 7. Oktober 1930.

Hans yngste Søn *Johannes Grosen* overtager Gaarden 1918, og han gifter sig med *Gerda Andersen Bomholt*, der er født i Lystrup 1898 og Datter af N. Bomholt Andersen i Lystrup. De har Børnene:

Palle Grosen, født 26. December 1921.

Kirsten Grosen, født 26. Juni 1923.

Hans Grosen, født 20. Oktober 1924.

Niels Ebbe Grosen, født 22. Maj 1927.

Knud Grosen, født 2. August 1930.

Mette Birte Grosen, født 3. Oktober 1936.

Gaardens Udhuse brændte 1927, og der blev nu opført nye, store Udhuse i moderne Stil og med Plads til flere Hundrede Svin og stor Kreaturbesætning, og der bliver nu paa Gaarden drevet et godt og rentabelt Landbrug. Ogsaa uden for sin Landbrugsbedrift er Johannes Grosen en meget optaget Mand. Han er for Tiden Sogneraadsmember, Formand for Landboforeningens Regnskabsudvalg og Medlem af de jyske Landboforeningers Regnskabsudvalg, ligesom han er en dygtig Opdrætter med en Besætning af højtydende Køer.

Matrikelnummer 13, Skjæring.

Her boede i 1801 en Fæster ved Navn *Peder Sørensen*, kaldet *Udsen*, der var født 1763. Han var gift med *Mette Marie Pedersdatter*, der var født i Gaard Nr. 16 i Skjæring 1773. De havde Børnene:

Mikkel Pedersen, født 1797.

Anne Pedersdatter, født 1800.

Søren Pedersen, født 1802.

Anders Pedersen, født 1809.

Anne Kirstine Pedersdatter, født 1810. Gift 1845 med Poul Nielsen Villadsen fra Vejlbj.

Gaarden hørte under Skjæring Munkegaard, men 15. Juni 1805 sælger Proprietær P. Rasmussen Schmidt Gaarden til P. Sørensen for 1600 Rigsdaler.

Efter Peder Sørensen Udsens Død 23. September 1827 vedbliver hans Enke Mette Marie Pedersdatter endnu i en Del Aar at drive Gaarden ved sine voksne Sønners Hjælp. I 1850 har Sønnen *Søren Pedersen* overtaget Gaarden, men Moderen bliver endnu ved at forestaa Husholdningen, skønt hun er 77 Aar. Hun dør 12. November 1853, og Søren, der endnu er ugift, er sammen med en anden ugift Broder, Anders Pedersen, ene paa Gaarden. Anders Pedersen dør 1863, og nu er Søren Pedersen, der mest kaldes Søren Udsen, ene om Bedriften. — Søren Pedersen dør 14. December 1885, 83 Aar gammel.

Gaarden bliver 1892 ved en Auktion solgt til et Konsortium af Bymændene, og den overtages senere af Gaardejer *Kristen Jørgensen* og drives sammen med Gaard Nr. 14.

Den blev senere solgt til Fattiggaardsbestyrer *Søren Rasmussen Basland*, der var født i Nødager Sogn 1845 og gift med *Gjertrud Marie Rasmussen*, der var født i Tirstrup Sogn 1846.

Basland solgte Gaarden til *Rasmus Peter Rasmussen*, der var baade Smed og Gaardejer samtidig. R. P. Rasmussen blev i 1889 gift med *Ane Marie Pedersen*, Datter af Søren Pedersen (Kromand). Hun var født 1862.

Han solgte 1916 Gaarden til Gaardejer *Anders Mølgaard*, og den blev nu dreven sammen med Nr. 11, og Stuehuset blev brugt som Fodermesterhus.

Matrikelnummer 14, Skjæring.

Her boede i 1787 en Fæster ved Navn *Niels Kristensen*, almindelig kaldt *Niels Elev*. Han var født 1738, og han var gift med *Ane Nielsdatter*, der var født 1745. De havde Børnene:

Karen Nielsdatter, født 1769.

Dorte Nielsdatter, født 1773.

Kristen Nielsen, født 1779.

Niels Nielsen, født 1784.

Maren Nielsdatter, født 1789.

Niels Kristensen Elev køber 23. Juni 1803 Gaarden fra Stamhuset Friisenvold for 1475 Rigsdaler. Han dør 8. Juni 1807. *Ane Nielsdatter* dør 3. Maj 1791, og i 1810 har Sønnen *Kristen Nielsen*, ogsaa kaldet *Elev*, overtaget Gaarden, og han gifter sig med *Kjersten Sørensdatter*, der er født 1777. De har Døtrene:

Berte Kristensdatter, født 1808. Gift 1839 med *Jens Andersens*, Mejlby.

Karen Kristensdatter, født 1811. Gift 1839 med Jørgen Pedersen, Skjæring.

Kristen Nielsen Elev dør 9. April 1854. Kjersten Sørensdatter dør 24. Januar 1844.

I 1840 har *Jørgen Pedersen*, født 16. August 1809 i Gaard Matr. Nr. 10 og Søn af Peder Villadsen, overtaget Gaarden, og han er gift med *Karen Kristensdatter*, og Konens Forældre faar Aftægt fra Gaarden. Jørgen Pedersen og Karen Kristensdatter har Børnene:

Peder Jørgensen, født 1840. Overtog Gaard Nr. 2 i Lystrup.

Kjersten Jørgensdatter, født 1842. Gift 1869 med Gaardejer Peder Poulsen, Bendstrup.

Kristen Jørgensen, født 1845.

Jørgen Pedersen flytter i 1857 Gaarden fra Stedet i Byen, hvor den laa tæt sammenbygget med Matr. Nr. 15, ud paa dens nuværende Plads omtrent midt i Marken.

Efter Jørgen Pedersens Død ca. 1875 overtager *Kristen Jørgensen*, der ogsaa faar Tilnavnet Elev, Gaarden efter Fadren, og han gifter sig med *Maren Larsdatter Rasmussen* fra Vejlbj. Hun er født 1854.

Karen Kristensdatter faar til sin Død 1881 Aftægt fra Gaarden.

Kristen Jørgensen og hans Kone har Børnene:

Jørgine Karoline Jørgensen, født 1876. Gift 1898 med Gdr. Rasmus Nielsen, Søndergaard i Elsted.

Helene Jørgensen, født 1878. Gift 1899 med Gdr. Niels

Nielsen, født i Gaard Nr. 21 i Skjæring. De overtog Gaard Nr. 12 i Egaa.

Bolette Jørgensen, født 1881.

Rasmine Jørgensen, født 1882. Gift med Købmand N. P. Nielsen, Skjæring.

Dorte Jørgensen, født 1883. Gift med Gdr. P. Sommer i Gaard Nr. 21 i Skjæring.

Ane Marie Jørgensen, født 1887.

Kristian Marius Jørgensen, født 1889. Ejer af Gaard Matr. Nr. 13 i Egaa.

Carl Jørgensen, født 11. Januar 1895.

Berta Kjerstine Jørgensen, født 26. Maj 1896. Gift med J. Brandstrup, Elev.

Kristen Jørgensen solgte 1907 Gaarden til Tømrermester *R. Møller* fra Aarhus, og Kristen Jørgensen flyttede til Egaa, hvor han købte Gaard Matr. Nr. 13.

R. Møller udstykkede noget af Gaarden i Skjæring til Statshusmandslodder, hvoraf *Jens Mikkelsen*, Skjæring, købte en og Papdækker *Søren Johansen* købte en anden. En tredje købtes af *Søren Jakobsen*, som solgte til Handelsgartner *Appell*, der er født i Mørke. Han har oprettet et stort Handelsgartneri med store Drivhuse.

Resten af Gaarden solgte R. Møller til *Kondrup*, Søn af Lærer Kondrup i Hasle. Han var gift med en Datter af Gdr. Bønnelykke fra Aalsrode. De havde Børnene:

Anders Kondrup, nu Gartner i Lisbjerg.

Anne Lise Kondrup, Farmaceut.

Margrete Kondrup, der har en Ungdomsskole ved Fredensborg.

Kondrup solgte 1914 Gaarden uden Besætning for 66,000 Kr. til *Jens Jensen*, der er født i Spørring 1886. Han er gift med *Bolette Sørensen*, der er født i Elev 1886. De har Børnene:

Tage Jensen, født i Elsted 1912.

Agnete Jensen, født i Elsted 1913.

Asger Jensen, født i Skjæring 1915.

Gerda Jensen, født i Skjæring 1916.

Anders Jørgen Jensen, født i Skjæring 1919.

Else Margrete Jensen, født i Skjæring 1922.

Asta Jensen, født i Skjæring 1927.

Matrikelnummer 15, kaldet „Virupgaard“,

laa forhen inde i Byen og helt sammenbygget med Matr. Nr. 14. Den første Fæster, der kendes Navn paa, var *Jørgen Jørgensen*, kaldet *Krause*. Han var født 1731 og først gift med Enken *Maren Sørensdatter*, der var født 1734, og efter hendes Død med *Ane Jørgensdatter*, der var født 1743. *Jørgen Jørgensen* havde i første Ægteskab Sønnen *Anders Jørgensen*, ogsaa kaldet *Krause*, født 1759, og i sidste Ægteskab var der Sønnen *Peder Jørgensen*, født 1774.

Efter *Jørgen Jørgensens* Død 20. Juni 1795 overtog *Anders Jørgensen* Gaarden, som han 12. Juli 1800 købte fra Stam-

huset Friisenvold. Han giftede sig med *Inger Sørensdatter*, der var født i Gaard Matr. Nr. 9 i Skjæring 1762, og *Ane Jørgensdatter* faar Aftægt fra Gaarden til sin Død 9. December 1812.

Anders Jørgensen og *Inger Sørensdatter* har Sønerne:

Jørgen Andersen, født 1795, og

Søren Andersen, født 1798.

Anders Jørgensen dør 1819, og *Søren Andersen* overtager Gaarden. Han var først gift med *Maren Rasmusdatter*, der døde 20. April 1832, og dernæst var han gift med *Mariane Andersdatter*. I første Ægteskab havde han Børnene:

Ane Sørensdatter, født 1818. Gift 1840 med *Jens Nielsen Bomholt* i Egaa.

Peder Sørensen, født 1820.

Inger Sørensdatter, født 1824. Hun blev efter Søsterens Død gift med *Jens Bomholt* i Gaard Nr. 11, Egaa.

Anders Sørensen, født 1826. Han blev gift med Johanne Rasmussen i Gaard Matr. Nr. 4 i Egaa.

Ellen Sørensdatter, født 1828. Hun blev gift med Peder Jensen Kjær, og de overtager senere hendes Fødegaard.

I sidste Ægteskab var Børnene:

Maren Sørensdatter, født 1835.

Marie Sofie Sørensdatter, født 1837.

Anders Peter Sørensen, født 1839.

Søren Andersen Krause dør 29. Marts 1843, og Mariane Andersdatter gifter sig 1844 med *Niels Pedersen*, der er født i Egaa 1814 og Søn af afdøde Peder Nielsen i Gaard Matr. Nr. 11 i Egaa. Niels Pedersen dør 2. Februar 1860, og Mariane Andersen er død før ham.

Derefter overtages Gaarden af *Peder Jensen Kjær*, der er født i Lisbjerg 1823. Han er gift med *Ellen Sørensdatter*, der er født i Gaarden 1828. Hun dør 1867, og han dør 1874. De har Børnene:

Maren Pedersen Kjær, født 1858 i Lisbjerg. Gift med Gdr. Niels Hansen, Elsted.

Søren Krause Pedersen Kjær, født 1861 i Lisbjerg.

Dorteu Pedersen Kjær, født 1864 i Lisbjerg.

Anders Peter Pedersen Kjær, født 1866 i Skjæring.

Søren Krause Kjær overtog 1876 Gaarden og fik til Formyndersin Nabo, Proprietær P. Schmidt, Skjæring Munkegaard. Den 21. September 1880 blev han gift med *Mette Kirstine Jakobsen* fra Gaard Matr. Nr. 7, Skjæring. De havde Børnene:

Peder Kjær, født 9. November 1884. Gift med Anna Andersen fra Gaard Nr. 1.

Jens Kjær, født 1886. Ingeniør, ansat ved Firmaet Christiani og Nielsen. Gift 1933 med Emilie Duelund, København.

Magnus Kjær, født 24. Marts 1888. Gift med Karen Kristine Madsen fra Ravnebjerg, Fyn.

Elna Kjær, født 1891. Gift med Anton Fisker, Hedeskovgaard, Elsted.

Marie Kjær, født 28. November 1892. Gift med Lærer Alfred Korsbæk, Faarup.

Johannes Krause Kjær, født 2. April 1896. Gift med Jenny Nielsen, Bjerager.

I 1891 overlod *Jens Jakobsen* de unge sin Gaard, Matr. Nr. 7, og flyttede til et Hus i Skjæring, og Søren Krause Kjær og

hans Kone flyttede nu ud i denne Gaard paa Grund af dens bedre Bygninger, og her blev de to sidste af Børnene født; men i Aarene 1900 og 1901 blev Bygningerne til Matr. Nr. 15 nedrevet, og Gaarden blev flyttet ud paa Marken og blev kaldt „Virupgaard“. Der blev bygget en ny Hovedbygning; men til de andre Huse blev brugt en Del af Materialerne fra den gamle Gaard. Til Trods herfor blev det en godt bygget Gaard, der syner fint i Landskabet Vest for Skjæring.

Søren Krause Kjær var en dygtig og ihærdig Landmand, der fik meget ud af sin Gaard, og han var i mange Maader forud for sin Tid, og da han tillige var en sparsommelig Mand over for sig selv, blev han i Aarenes Løb en velhavende Mand, der dog godt kunde ofre noget af sine Midler, hvor han mente, det tiltrængtes, og paa Ting. han fandt Støtte værd. — Han døde efter nogle faa Dages Sygdom 1932. Søren Krause Kjær var i mange Aar Bestyrelsesmedlem i Aarhus Amts landøkonomiske Selskab og i et Par Perioder Medlem af Hjortshøj-Egaa Sogneraad.

Søren Krause Kjær overlod 1927 Gaarden til den yngste Søn, *Johannes Krause Kjær*, som Forpagtning, og han og hans Kone flyttede ind i et Hus ved Siden af Gaarden; men efter Krause Kjærs Død 8. Februar 1932, købte Johannes Gaarden. Han var 22. September 1920 blevet gift med *Jenny Nielsen* fra Bjerager Sogn. De har Børnene:

Jens Krause Kjær, født 1922.

Erik Krause Kjær, født 1924.

Mette Kirstine Jakobsen døde 24. Maj 1938.

Matrikelnummer 16, Skjæring,

ejedes af Skjæring Munkegaard, indtil den først i forrige Aarhundrede købtes til Selveje.

1787 boede her Fæster *Peder Rasmussen*, der var født 1740. Han var gift med *Maren Sørensen*, der var født 1747. De havde Børnene:

Maren Pedersen, født 1767.

Rasmus Pedersen, født 1774.

Anne Pedersen, født 1782.

Anne Marie Pedersen, født 1784.

Peder Pedersen, født 1790.

Den ældste Datter, Maren Pedersen, havde Datteren Jo-

hanne Kristensdatter, født 1787, og det meddeles, at hun igen var besvangret uden at være i Ægteskab.

Peder Rasmussen ejede Gaarden ogsaa 1801; men her kan desværre Ejerrækken ikke følges længere. I 1870 ejes Gaarden af *Palle Sørensen*, der er født i Gaard Matr. Nr. 19, og han er Broder til denne Gaards Ejer. Han er født 1835, men endnu i 1870 ugift; men han bliver senere gift med *Ane Johanne Jørgensen*, der er født i Hjortshøj Sogn 1846.

1896 byttede Palle Sørensen Ejendom med *Søren Hansen*, der havde overtaget Svigerfaderen Søren Peter Frandsens Ejendom. Palle Sørensen døde 2. Juni 1906.

Søren Peter Frandsen var født i Skjødstrup 1829. Han var gift med *Ane Jespersdatter*, der tidligere havde været gift med Niels Jensen, med hvem hun havde 5 Sønner. I Ægteskab med S. P. Frandsen, der var Karetmager, havde hun Datteren *Nielsine Frandsen*, der var født 1859 og 1886 blev gift med nævnte Søren Hansen. S. P. Frandsen døde 10. Marts 1910. Ane Jespersdatter døde 27. December 1891.

Søren Hansen dør 30. Oktober 1913, og Enken flytter til Egaa. Hun dør 7. September 1938, og Gaarden sælges til *Kristen Mikkelsens Enke, Ane*, der igen sælger den til *Anders Vindberg*, der er født i Gaard Nr. 3 i Skjæring. Han er gift med *Dagny Duun* fra Helgenæs, og de har Børnene *Erik Vindberg, Inge Birgit Vindberg, Henning Vindberg, Tove Vindberg* og *Anna Vindberg*.

Gaarden laa tidligere inde i Byen tæt sammenbygget med Matr. Nr. 13 og noget uheldigt for Marken, og den blev flyttet Øst for Landevejen ud paa Marken, og noget blev solgt fra til Byggeplads ved Landevejen.

Matrikelnummer 17, Skjæring,

laa tidligere mellem Bækken gennem Skjæring og den gamle Skolebygning, og Gaarden ejedes af Skjæring Munkegaard, indtil den først i forrige Aarhundrede købtes til Selveje.

I 1777 hed Fæsteren *Peder Jensen*. Han var født 1745, og han var gift med *Anne Jensdatter*, der var født 1747. De havde Børnene:

Mette Marie Pedersdatter, født 1773.

Maren Pedersdatter, født 1776.

Mariane Pedersdatter, født 1779.

Jens Pedersen, født 1782.

Peder Pedersen, født 1785.

I 1840 har Sønnen *Jens Pedersen* overtaget Gaarden, og han er gift med *Maren Hansdatter*, der er født 1780. De har Børnene:

Anders Jensen, født 1807.

Hans Jensen, født 1809.

I 1860 ejes Gaarden af *Niels Sørensen*, der er født i Hjelmager 1822, og han er gift med *Ane Kjerstine Andersen*, der er født i Lisbjerg 1808. Hun har tidligere været gift og har fra første Ægteskab Børnene:

Karen Rasmussen, født 1839. Gift med *Jens Rasmussen*.

Den gamle Gaard.

Anders Rasmussen, født 1841.

Ole Rasmussen, født 1849,

og i sidste Ægteskab

Rasmine Kirstine Nielsen, født 1852.

1880 ejes Gaarden af *Jens Rasmussen*, almindeligt kaldet *Grosen*. Han er født i Skødstrup Sogn 1841, og han er gift med *Karen Rasmussen*, der er født i Gaarden. De havde Børnene:

Mette Kirstine Eskildsen, født 1862. Gift 1883 med *Kristian Skou* fra Skjellerup.

Ole Jakob Eskildsen, født 1870.

Rasmine Kirstine Rasmussen, født 1872.

Svigermoderen *Ane Kjerstine Andersen* fik Aftægt.

Lærer *Hans Peter Henriksen*, der var født 1842 i Skovlund ved Jørl i Sønderjylland, købte 1889 Gaarden af *Jens Rasmussen* og drev den sammen med Skoleloden. *Henriksen* var gift

med *Pauline Kofod*, der var født i Skodsborg 1842. Lærer Henriksen havde, før han kom til Skjæring, været Lærer i Tvenstrup ved Odder, og der er de to ældste af Børnene født. Børnene var:

Hans Henriksen, født 1870.

Sofie Henriksen, født 1872.

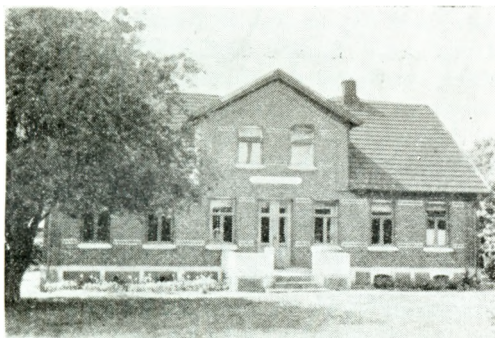
Andreas Henriksen, født 1874.

Anne Henriksen, født 1876. Gift med N. Skriver Laursen.

Marie Henriksen, født 1878.

Emil Henriksen, født 1884.

Betty Henriksen, født 1888.

Den nye Gaard.

Lærer Henriksen var Lærer i Skjæring i 40 Aar, og paa 40 Aars Dagen efter hans Tiltrædelse blev der holdt en Fest for ham af Skoledistriktets Beboere. Han var udnævnt til Dannebrogsmænd. *Pauline Kofod* døde 1903. Efter at Lærer Henriksen 1913 havde taget sin Afsked som Lærer, flyttede han til Hjortsvej Stationsby, hvor han døde 1923. Han blev begravet paa Egaa Kirkegaard.

Andreas Henriksen overtog Gaarden 1902. Den var 1901 flyttet ud paa Marken, hvor den ligger godt ved Siden af Landevejen, og ca. 16 Tdr. Land af Gaardens Areal blev solgt til *N. Chr. Poulsen*, der byggede en lille Gaard over for den anden Gaard, der efter Udflytningen kaldes „Gunvadgaard“. *Andreas Henriksen* giftede sig med *Line Jensen* fra Kankbølle, født 1878. De havde Børnene:

Poula Henriksen, født 1903. Gift 30. Oktober 1928 med *Jens Weis*.

Søren Gunvad Henriksen, født 1905.

Hans Henriksen, født 1906.

Hans Henriksen overtog Gaarden. Han var gift med *Margit Ibsen* fra Hornslet, Datter af Hestehandler Ibsen, Hornslet. De har Barnet *Lars Erik Ammitzbøll Henriksen*, født 8. April 1935. Hans Henriksen er senere flyttet til Lystrup.

Matrikelnummer 18, kaldet „Kukstrup“.

I 1799 forekommer i gamle Papirer Navnet „Kukstrup“, og det bemærkes, at det er et Boel, udflyttet fra Skjæring, og det synes først kun at have haft et lille Areal langs Skødstrup Sogneskel, og Brugeren af Ejendommen har haft den imod at holde Opsyn med den saakaldte Kastrup Skov, der hørte til Skjæring Munkegaard. Senere er Ejendommens Areal udvidet, og der er blevet en Gaard ud af det.

I 1787 boede her en Mand ved Navn *Jens Jensen* med Tilnavnet *Kuk*. Han var født 1751 og gift med *Anne Nielsdatter*, der var født 1747. De havde Børnene:

Karen Jensdatter, født 1778.

Niels Jensen, født 1780.

Jens Jensen, født 1782.

Ane Marie Jensdatter, født 1786.

Anne Nielsdatter døde 16. Maj 1814.

I 1834 har den yngste Søn, *Jens Jensen*, overtaget Ejendommen, og hans ugifte Søster *Karen Jensdatter* holder Hus for ham. *Jens Jensen* nævnes i 1834 som Boelsmand, men kaldes i 1840 Gaardmand, og han har sikkert i den Tid købt noget af den tilgrænsende Jord.

Et Par ældre Folk, *Peder Jensen*, der er født i Vorre 1802, og hans Kone, *Ane Margrete Laursdatter*, der er født i Skejby 1804, har haft Gaarden en Tid, før den i 1860 solgtes til *Niels Osteborg*. Han var født i Løgten 1816 og var Broder til *Ane Marie Osteborg*, der en Tid ejede „Bynksminde“, hvor *Niels Osteborg* en Tid var Bestyrer. *Peder Jensen* og hans Kone fik Aftægt i Gaarden.

Niels Osteborg var ugift. Han var Sogneraadsmlem 1862 --68 og Sogneraadshoved i de sidste 3 Aar. Han sælger Gaarden til *Niels Pedersen*, der igen 1876 sælger den til *Hjorts-høj-Egaa Kommune* for 33,400 Kr. Den blev nu ombygget til Brug som Fattiggaard, hvortil den endnu i 1941 bruges.

Den blev for ca. 40 Aar siden lavet om, saaledes at ogsaa

de af Kommunens Aldersrentenydere, der vanskeligt kan faa Pleje hjemme, kan bo der. Sogneraadet har i Tiden siden Købet holdt deres Møder i Gaarden.

Matrikelnummer 19, Skjæring,

hørte under Skjæring Munkegaard og laa 1777 ved Landevejen mellem Bækken og Hedevejen.

Gaarden ejedes 1834 af *Søren Pedersen*, født 1791 i Todbjerg. Han var gift med *Mette Margrete Pallesdatter*, der var født i Foldby 1800. De havde Børnene:

Peder Sørensen, født 1828.

Else Kristine Sørensdatter, født 1831.

Palle Sørensen, født 1834.

Maren Sørensdatter, født 1840.

Søren Pedersen benævnes i 1834 som Boelsmand, men i 1850 som Gaardmand, uden at det kan skønnes, at Arealet til Ejendommen er blevet større, men den flyttes nu fra Byen og ud paa Marken, hvor den nu ligger. I 1860 har den ældste Søn, *Peder Sørensen*, overtaget Gaarden, og han har giftet sig med *Mariane Lasdatter*, der er født 1834 i Lystrup, og begge Peder Sørensens Forældre faar Aftægt paa Gaarden, hvor ogsaa den yngste Datter Maren Sørensdatter har sit Ophold. Begge Aftægtsfolkene dør inden 1870. Peder Sørensen og Hustru har Børnene:

Mette Margrete Sørensen, født 1859.

Søren Peter Sørensen, født 1864.

Lars Hansen Sørensen, født 1866.

Johanne Sørensen, født 1869.

Maren Sørensen, født 1873.

Peder Sørensen døde 1885, og hans Kone holder Hus for Sønnen *Lars Hansen Sørensen*, der har overtaget Gaarden. — *Mariane Lasdatter* dør 15. Oktober 1900.

I den Tid, han overtog Gaarden, begyndte man at bruge de høje Cykler med det store Forhjul og et ganske lille Baghjul. Disse Cykler var ikke helt ufarlige at køre paa, idet en lille Sten paa Vejen, de løb paa, kunde faa Cyklen til at tippe over. Lars Sørensen, der var med paa de nye Fremskridt, var vist den første her paa Egnen, der fik anskaffet en saadan Maskine, og det fortælles for sikkert, at han satte Rekord i at slaa Bukseknæ i Stykker ved at tippe over, idet han en Søndag kort efter, at han havde faaet Cyklen, flængede 3 Par og maatte

indstille Kørselen den Dag, til han fik Bukserne lappet sammen.

Han solgte efter nogle faa Aar Gaarden til *Hans Pedersen Ærøbo* og fik en Marskandiserforretning i Aarhus, som han drev i mange Aar. Han var gift med *Maren Sørensen*, der var født i Gjerrild 1888. Hun døde 9. April 1914. Han døde 1919.

Hans Pedersen Ærøbo døde 18. September 1912, kun 42 Aar gammel. Han var gift med *Alma Elisa Rasmussen*, der var født 1885. De havde Børnene:

Tyra Pedersen Ærøbo, født 20. Juni 1903.

Ernst Pedersen Ærøbo, født 30. Juli 1906.

Alma Rasmussen giftede sig med *Laurits Gudmand*, og de havde i nogle Aar Gaarden, men solgte den til Smed *Rasmussen* fra Aarhus, der igen byttede den bort til Tømrer *Rasmus Rasmussen* fra Egaa mod et Hus, som Rasmus Rasmussen ejede paa Vejlbj Fed.

Nu ejes Gaarden af *Kaj Eriksen*, født 26. Marts 1911 og gift med *Erna Kirstine Kjær*, født 24. November 1910 i Knebel. De har Barnet *Grete Eriksen*.

Matrikelnummer 20, Skjæring.

Denne Ejendom betegnedes i sin Tid som Boelsmændenes Lod, men den blev samlet til en lille Ejendom af *Rasmus Markussen*, der er født i Skjæring 1775. Han var gift med *Mariane Pedersen*, født i Skjæring 1784. De havde Børnene:

Markus Rasmussen, født 1813.

Ane Rasmusdatter, født 1818.

Markus Rasmussen overtager Gaarden 1849, og Forældrene faar Aftægt. Rasmus Markussen dør 1863. Markus Rasmussen blev gift med *Inger Pedersdatter* fra Egaa, født 1827.

Markus Rasmussen dør 1872, og Inger Pedersdatter bliver 1873 gift med *Anders Mikkelsen*, der er født i Vejlbj 1825. I Inger Pedersdatters første Ægteskab var der ingen Børn, men i Ægteskabet med Anders Mikkelsen havde hun Sønnen *Marius Mikkelsen*, der er født 1873. Marius Mikkelsen var i 3 Aar Sogneraadsmlem.

Anders Mikkelsen dør 29. December 1906. Inger Pedersdatter dør 1904.

Marius Mikkelsen var gift med *Maren Olsen*, født i Søften 1874, og hun var Datter af Gdr. Hans Marius Olsen, Ejer af Gaard Nr. 8. Hun døde 1910.

Marius Mikkelsen solgte Gaarden til *P. Kristian Vindberg*,

som lagde Jorden under sin egen Gaard, hvorefter han solgte det yderste af sin egen Mark til Naboerne P. Krause Kjær og Edv. Thomsen, „Bynksminde“. Stuehuset til Matr. Nr. 20 blev staaende og bruges til Beboelse, hvorimod Udhusene blev nedbrudte.

Matrikelnummer 21, kaldet „Sommersminde“.

Gaardens Bygninger laa oprindelig Syd for Bækken gennem Skjæring og noget indknebet mellem Matrikelnummer 5 og 7, men flyttedes 1870 til sin nuværende Plads ude paa Gaardens Mark. Gaarden ejedes i sin Tid af Stamhuset Friisenvold i Ørum Sogn, men blev ved dette Gods' Udstykning i Begyndel-

sen af forrige Aarhundrede købt af Fæsteren *Niels Kristensen Brandstrup* for 1400 Rigsdaler ifølge Skøde af 13. Juni 1803. Niels Kristensen Brandstrup var født 1748, og han var gift med *Maren Sorensdatter*, der var født 1750. Maren Sørensdatter havde tidligere været gift og havde i sit første Ægteskab BARNET *Maren Hansdatter*, der var født 1773. I Ægteskabet med Niels Kristensen havde hun Børnene:

Anne Marie Nielsdatter, født 1782.

Kristen Nielsen, født 1785.

Hans Nielsen, født 1791.

Niels Kristensen Brandstrup blev senere gift med *Else Federsdatter*.

Ved en Auktion over Gaarden den 5. Februar 1825 tilsløges den Møller *Mikkel Olsen Kaa* fra Graa Mølle, som dog igen solgte den 4. Marts 1829 til *Peder Rasmussen Sommer* fra Lisbjerg

Terp. Peder Rasmussen Sommer var født i Lisbjerg Terp 1795, og han var gift med *Anne Marie Rasmusdatter*, der var født i Lisbjerg Terp 1800. De havde ingen Børn, men tog til Plejedatter Peder Rasmussens Søsters Datter, *Mette Marie Lassen*, der var født i Terp 1847. Peder Rasmussen Sommer døde 1861, og ved hans Kones Død 1862 blev Gaarden tilskødet Plejedatteren. Hun blev 1868 gift med *Carl Nielsen*, der var født i Kasted Sogn 1840. Carl Nielsen havde siden 1865 haft Gaarden i Forpagtning. De havde Børnene:

Peder Sommer Nielsen, født 1869. Han overtog senere Fødegården.

Niels Nielsen, født 1872. Han blev gift med Helene Jørgensen fra Gaard Nr. 14 og overtog Gaard Nr. 12 i Egaa.

Ane Marie Nielsen, født 1873. Hun blev gift med Hans Henriksen, Skjæring.

Lars Peter Nielsen, født 1876. Han blev gift med Trine Vindberg, Egaa Mølle.

Anton Nielsen, født 1878. Han blev gift med Ane Villadsen i Aarslev og overtog hendes Fødegård i Aarslev.

Hans Peter Marius Nielsen, født 1879. Han har Forretning i Silkeborg.

Carl Nielsen var i tre Perioder Formand for Hjortshøj-Egaa Sogneraad, og han ledede Kommunens Sager godt og økonomisk, og han var i det hele taget en særdeles dygtig og velbegavet Mand. Han døde 1. Marts 1910, og hans Kone Mette Marie døde 1924. Efter Carl Niensens Død overtog den ældste Søn *Peder Sommer Nielsen* Gaarden. Han blev gift med *Dortea Jørgensen* fra Gaard Matr. Nr. 14. De har Børnene:

Karl Marius Sommer Nielsen, født 11. Juni 1910.

Tage Sommer Nielsen, født 25. Februar 1913.

Peder Sommer Nielsen var i to Perioder Medlem af Hjortshøj-Egaa Sogneraad.

Skjæring Møllegaard

er en Ejendom, der er samlet af flere mindre Lodder saavel fra Egaa som fra Skjæring. Den oprindelige Ejendom laa Syd for Vejen fra Højen til Skjæring, og her boede i 1850 *Peder Kristensen Farre*. Han var født 1791, og han blev 18. Juni 1813 gift med *Abild Hansdatter*, der ogsaa var født 1791 i Gaard Nr. 19, Egaa, og Datter af Hans Nielsen og Johanne Marie

Hansdatter. Peder Kristensen Farre og Abild Hansdatter havde Børnene:

Johanne Marie Pedersdatter, født 1818.

Maren Pedersdatter, født 1823.

Ane Marie Pedersdatter, født 1836.

Peder Kristensen Farre døde 20. November 1856.

1847 bliver Johanne Marie Pedersdatter gift med *Anders Nielsen*, og de har Sønnen *Peder Andersen*, født 1848, og de bor sammen med Svigerforældrene paa Ejendommen.

Peder Nielsen fra Gaard Matr. Nr. 15, Egaa, bliver 1856 gift med den yngste Datter, og de overtager Ejendommen. De har Børnene:

Peder Nielsen, født 1857.

Peder Anton Nielsen, født 1858.

Kristen Nielsen, født 1865.

Peder Nielsen køber mere Jord fra Skjæring af nogle mindre Lodder Nord for Vejen, og han flytter Gaarden hertil og bygger en Mølle paa en Høj Syd for Vejen. Efter Ane Marie Pedersdatters Død 1874 gifter Peder Nielsen sig 1874 med *Dorte Kjerstine Andersen* fra Gaard Nr. 1 b, Skjæring Mark, og de havde Børnene:

Anders Marius Mølgaard, født 1876. Overtog Møllen.

Mette Marie Mølgaard, født 1877. Gift med P. Holme Villadsen.

Ane Mølgaard, født 1879. Gift med Niels Møller i Lindaa.

Ane Dorte Mølgaard, født 1885. Gift med Ole Olesen, Skjæring.

Petra Mølgaard, født 1892. Gift med Karl Nielsen, Grøttrup.

Peder Nielsen var en virksom Mand. Han havde en Tid Bageri i Gaarden og forsynede den Gang hele Egnen med Brød. Han døde 1904, 80 Aar gammel, og *Anders Mølgaard* overtog Gaarden. Han købte 1911 Gaarden Matr. Nr. 11 i Skjæring, hvortil han flyttede 1916, og Mølle og Ejendom blev solgt til *R. Terkildsen Rasmussen*, der den 30. Maj 1928 blev dræbt af en Møllevinge.

R. Terkildsen Rasmussens Arvinger solgte 1928 Gaard og Mølle til *Oluf Sørensen*, der er født i Elev. Han er Søn af Søren Laursen Sørensen, og han blev gift med *Anna Bodil Hansen*, der er Datter af Handelsmand Hans Hansen, Elsted. Møllen blev brudt ned, da der efter Installation af Elektricitet i de tilgrænsende Byer blev for lidt Arbejde til Møllen. Oluf Sø-

rensen og hans Kone havde Barnet *Jørgen Sørensen*, født 1. Oktober 1935.

Oluf Sørensen solgte 1939 Gaarden til *Frode Johnsen*, der er gift med *Marie Johnsen*, der er født paa Samsø. De har Barnet *Michael Johnsen*, der er født 12. Marts 1934.

Købmandsforretningen i Skjæring.

For ca. 100 Aar siden havde Folk paa Landet kun faa Fornødenheder ud over det, Ejendommen selv kunde fremskaffe, og Købstæderne havde Forret til at handle med de Ting, som

Købmandsforretning i Skjæring.

skulde bruges af indførte Varer. Den saakaldte Høkerlov af 8. Marts 1856 bestemmer, hvad Landhøkere maa handle med; men selv om der efter den Tid var Lejlighed til at faa en Høkerforretning i Skjæring, synes den første lille Handelsforretning i Skjæring nylig at være begyndt 1858 af *Søren Pedersen Kromand*, der ogsaa drev lidt Krohold i et Hus ved Landevejen Nord for Bækken. Han var født i Skjæring 1821, og han var gift med *Ane Kirstine Andersen*, der var født i Alling 1824. De havde Børnene:

Peder Sørensen Kromand, født 1855.

Lauris Pedersen Kromand, født 1858.

Jørgen Peter Pedersen, født 1861.

Anemarie Pedersen, født 1863. Gift med Smed R. P. Rasmussen.

Desuden begyndte Enken *Karen Rasmussen* i 1870 en mindre Høkerhandel, dog havde ingen af disse Forretninger læn-

gere Varighed; men 1880 havde *Jens Nielsen* oprettet en Høkerhandel, hvor den nuværende Købmandsforretning ligger. --- *Jens Nielsen* var født i Skjæring 1849, og han blev 1873 gift med *Sidsel Rasmussen*, der var født i Rishøjhus i Egaa 1842. De havde ingen Børn, men en Brodersøn, *Niels Peter Nielsen*, der var født i Hornslet 1881, var hos dem som Plejebarn.

Da Høkerforretningen i Skjæring laa uden for 1 Mils Grænsen fra Aarhus, havde man her Tilladelse til at handle med flere Varer, end det var tilladt inden for en Mils Afstand fra Aarhus, og Forretningen blev nogle Aar efter Oprettelsen betegnet som Købmandsforretning. I 1920 blev for Resten det saakaldte Læbælte om Købstæderne ophævet, saa nu kunde der efter den Tid oprettes Købmandsforretninger, hvor man ønskede dem.

Jens Nielsen døde 11. Oktober 1904, og Brodersønnen *N. P. Nielsen* overtog Forretningen. *Sidsel Rasmussen* flyttede til et Hus i Nærheden, hvor hun boede til sin Død 1934. *Sidsel* var velset og vellidt overalt, og i Sygdomstilfælde og ved Barnefødsler i Skjæring var *Sidsel* en god og villig Hjælper. Hun døde 21. Maj 1934, 91 Aar gammel.

Niels P. Nielsen blev 8. November 1904 gift med *Dorteu Jørgensen* fra Gaard Matr. N. 14 i Skjæring, og de har Børnene:

Jens Nielsen, født 29. Oktober 1905.

Sigrid Nielsen, født 20. December 1906. Gift 2. Oktober 1930 med *Anker K. S. Sørensen*.

Marie Nielsen, født 25. December 1907.

Sønnen *Jens Nielsen* blev 17. Januar 1937 gift med *Rise Cathrine Louise Løvschall*, født 20. Februar 1909. De har Børnene:

Niels Erik Løvschall Nielsen, født 20. Marts 1938.

Knud Løvschall Nielsen, født 1. August 1939.

Skjæring Skole

menes at være opført 1820, men før den Tid blev der holdt Skole i *Peder Villadsens Udhus*, Matr. Nr. 10, der var omlavet til Aftægtslejlighed. Den gamle Skole har flere Gange været ombygget. Der har saaledes været Stald i den vestlige Ende af Skolehuset, før der blev bygget et Udhus, og da Børneantallet i 1888 og 1889 naaede op over 80, blev der bygget 3 Alen til den østlige Ende af Skolestuen, saa den blev baade større og

hyggeligere. Muligvis har den første Lærer i Skjæring været *Niels N. Balle*, der senere fik Embedet som Lærer i Egaa (han blev gift med *Ane Marie Sørensdatter* 26. Oktober 1821); men 1832 er Lærer *Jakob Jensen*, der er født 1806, ansat som Lærer ved Skjæring Skole, og han blev gift med den Gang 18-aarige *Katrine Hedevig Dinnesen*, og de har Barnet *Nielssine Magdalene Jensen*, og Børneflokket forøges stærkt, saa der i de senere Aar er:

Ane Marie Jensen, født 1835.

Jens Peter Godtfred Jensen, født 1837.

Jens Karl Ludvig Jensen, født 1840.

Skjæring gamle Skole.

Jakobine Medine Jensen, født 1842.

Karen Jensen, født 1843.

Efter *Katrine H. Dinnesens* Død 19. Febr. 1845 bliver Lærer *Jakob Jensen* gift med *Ane Olesdatter*, født i Karlby 1817, og Børneflokket forøges yderligere med:

Karl Henrik Jensen, født 1847.

Marie Sofie Jensen, født 1851.

Frands Kr. Martin Jensen, født 1854.

Oline Katrine Hedevig Jensen, født 1856.

Lærer *Jensen* tog sin Afsked 1867 og fik Ophold hos en Søn, der var bosiddende i Randers; men han fandtes 3. Oktober 1875 efter at have aflagt et Besøg paa Egnen liggende død med et Saar i Hovedet i Strandkanten ud for Aastrup By.

Hans Eftermand i Embedet var Lærer *Niels Sørensen*, der er født i Hjortshøj 1839. Hans Moder var i mange Aar prak-

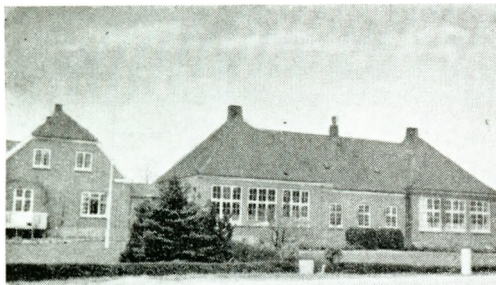
tiserende Jordemoder, og Faderen havde en mindre Landejendom. Niels Sørensen havde Embede i Kasted, før han kom til Skjæring. Han blev 1866 gift med *Ane Marie Jørgensen*, der er født i Gaard Matr. Nr. 4 i Egaa. Mens de boede i Skjæring, havde de Børnene:

Jørgine Marie Krause Sørensen, født 1868.

Johanne Elisabet Krause Sørensen, født 1870.

Søren Peter Krause Sørensen, født 1872.

Niels Sørensen faar 1873 Førstelærerembedet i Thorsager, og som hans Afløser ved Lærerembedet i Skjæring kom nu *Hans Peter Henriksen*, der var født i Janneby ved Flensborg

Skjæring ny Skole.

den 24. September 1842. Efter Lærer Henriksens egne Meddelelser skal her anføres, at hans Fader, der ogsaa var Lærer, kort efter Hans Peter Henriksens Fødsel blev forflyttet til Skovlund, 2 Mil Vest for Flensborg, hvor Hans Peter Henriksen tilbragte sine Barneaar, en Landsby, som paa Grund af Beboernes danske Sindelag kaldtes „Lille Jylland“.

Efter hans Konfirmation 1858 var han i 2 Aar Hjælpelærer i Vanderup ved Flensborg. Han blev i Foraaret 1860 optaget som Elev paa det kongelige Skolelærerseminarium i Tønder, hvorfra han fik Lærereksamen i April 1863 med 1. Karakter. Efter Seminarieførstander, Professor Kühnells Ønske overtog han 1. Maj s. A. en Privatskole i N. Brarup i Angel og blev i Begyndelsen af Aaret 1864 fast ansat som Lærer i Gelting, ligeledes i Angel, fra hvilket Embede han imidlertid blev afsat i Slutningen af April af de fjendtlige Myndigheder. I 1½ Aar

opholdt han sig derefter i Faderens Hus og hjalp ham i hans store Skole, men fik derefter en Huslærerplads hos Kammerjunker Juel paa Hverringe ved Kerteminde, hvorfra han i Januar 1869 kom til Tvenstrup Skole ved Odder. Derfra blev han 1. November 1873 forflyttet til Skjæring. Han blev gift med *Pouline Kofod*; men her henvises til Afhandlingen om Gaard Matr. Nr. 17 i Skjæring.

Den 16. November 1900 overrakte Provst Brix ham i Skolen i Skolekommissionens og Sogneraadets Overværelse Dannebrogsoordenen.

Den 31. Januar 1908 døde Lærer Henriksens Hustru efter 14 Dages Sygeleje af Lungebetændelse. Hun var yngste Datter af Gdr. H. E. Kofod i Tvenstrup, og Brylluppet stod hos Forældrene den 26. November 1869. De blev viede af Sognepræst Boesen, tidligere Provst i Øster Lisbjerg m. fl. Herreder.

Lærer Henriksen fik efter Ansøgning sin Afsked den 1. November 1913, men vedblev at holde Skole under Vakancen, som varede hele Aaret ud, idet den ny Lærer, *J. Schiødt-Nielsen*, som hidtil havde været Andenlærer i Vrinner, blev kaldet til Embedet den 1. Januar 1914.

Lærer Nielsen er født 13. December 1888, og han er Søn af mangeaarig Sogneraadformand, Gdr. A. Nielsen, Feldballe. Han er gift med *Astrid Margrete Vinter*, Datter af Gdr. Vinter, Feldballe. De har Børnene:

Anna Schiødt-Nielsen, født 25. Marts 1915.

Eva Schiødt-Nielsen, født 21. Maj 1916.

Asger Schiødt-Nielsen, født 6. Marts 1920.

Margrete Schiødt-Nielsen, født 15. August 1922.

Johannes Schiødt-Nielsen, født 6. Maj 1930.

Egaa Sogns kommunale Forhold.

Om de kommunale Anliggender er Hjortshøj Sogn og Egaa Sogn et samlet Hele, og da Præsterne fra 5. Juli 1803 sammen med Sognefogderne og 2—3 af Sognets bedste Mænd havde Tilsyn med Fattigvæsen og andet Sognet vedrørende, er det let tænkeligt, at Sammenslutningen mellem de to Sogne ligger helt tilbage til den Tid og maaske endnu længere tilbage i Tiden. Før 1803 var det Herredsfogden, der sammen med Provsten havde Tilsyn med de fattige.

Den kommunale Virksomhed kaldtes dog først til Live efter Forordningen af 13. August 1841, hvorefter der i de forskel-

lige Landkommuner oprettedes Sogneforstanderskab og et Amdsraad i hvert Amt som Tilsynsførende.

Til Sogneforstanderskabet var Præsten og Lodsejere med over 32 Tdr. Hartkorn selvskrevne Medlemmer, og de andre Medlemmer valgtes af uberygtede Sognemænd, der var fyldt 25 Aar og ejede mindst 1 Td. Hartkorn eller var Forpagter af mindst 6 Tdr. Hartkorn. Det første Valg her i Kommunen foretoges den 27. Oktober 1841 i Skjæring Skole efter Lister, der var udarbejdede af Sognefogderne Peder Espensen i Egaa og Jens Olesen i Kankbølle, og paa Valglisterne var medtaget 35 valgberettigede fra Hjortshøj Sogn og 45 fra Egaa Sogn.

Til Kommunens første Sogneforstanderskab valgtes Proprietær Ole Secher, Hjortshøjlund, Søren Helbo, Hjortshøj, Søren Jensen, Hjortshøj, Proprietær Schmidt, Skjæring Munkegaard. Jørgen Krause i Egaa, Peder Sørensen. Egaa, og Jens Andersen, Skjæring, og desuden tiltraadtes Forstanderskabet, som Loven bød, af Kapellan Napoleon Secher, Hjortshøj. Proprietær Secher, Hjortshøjlund, valgtes enstemmigt til Formand for Forstanderskabet ved det første Møde, som afholdtes i Hjortshøj Skole 19. Januar 1842.

Der ses ikke noget om Paaligning af Skat, før det i Forhandlingsprotokollen for 1847 anføres, at der er paalignet 1 Mark pr. Td. Hartkorn, ialt 81 Rigsdaler 4 Mark 14 Skilling, og Aaret endte med en Kassebeholdning paa 25 Rigsdaler.

Et Regnskab fra 1854 viser en Indtægt lignet paa Hartkorn 251 Rigsdaler 2 Skilling og en Udgift paa 246 Rigsdaler 2 Mark 6 Skilling og er undertegnet: Stenaagaarden, 2. Juni 1855. Ostenborg.

Ved en Forordning af 22. Marts 1855 bestemtes det, at Sogneforstanderskabet skulde bestaa af et ulige Antal Medlemmer, hvoraf „den mindre Halvdel“ valgtes ved alm. Valgret, og „den større Halvdel“ valgtes af den Femtepart af Skatteyderne, der det foregaaende Aar havde betalt mest i Skat, og Sognepræsten bliver ikke længere Medlem, undtagen i Skole- og Fattigsager, og i 1867 gaar han ogsaa ud her som selvskrevet Medlem.

Fra 1867 fik Sogneforstanderskabet Navneforandring og kaldtes Sogneraad, og ved den nye kommunale Valglov af 1908 bortfaldt de højstbeskattedes Ret til at vælge Sogneraadets „største Halvdel“.

Sogneforstanderskabets Indtægter og Udgifter holdt sig i

mange Aar efter 1854 mellem 200 og 300 Rdl., men i 1861 er de paalignede Skatter dog 511 Rigsdaler 1 Mark 11 Skilling, og flere Smaaandtægter, bl. a. 14 Rigsdalers Afgift for afholdt Dans, faar Indtægten op paa 653 Rigsdaler, og Udgiften er 678 Rigsdaler, saa den opsparede Kassebeholdning gaar næsten med dette Aar. Dette og det følgende Regnskab, der viser lidt større Tal for Indtægt og Udgift, er undertegnet: F. S. Helms, Kristineborg.

Ved Lov af 6. Juli 1867 afløstes Sogneforstanderskaberne af Sogneraadene, som derefter fik nogen mere kommunal Virksomhed paa flere Punkter, og ligeledes noget mere Raaderum og Myndighed. Skatteligningen for 1870 indledes derfor ogsaa med:

I Følge Lov af 6. Juli 1867 og i Henhold til Overslaget over den samlede Kommunes Indtægter og Udgifter for Aaret 1870 har Sogneraadet vedtaget at ligne 7 Rigsdaler pr. Tønde Hartkorn og 1 Mark 8 Skilling pr. Takst paa Formue og Lejlighed, som efter Sogneraadets Bestemmelse bliver at opkræve i tvende Terminer, hver Gang med Halvdelen.

Hjortshøj-Egaa Sogneraad, den 30. December 1869.

Jens Villadsen.

Den paalignede Skat for Aaret 1870 var:

Paa Hartkorn	3390 Rdl. 4 Mk. 2 Sk.
Paa Formue og Lejlighed	730 Rdl. 1 Mk. 8 Sk.

Ialt... 4120 Rdl. 5 Mk. 10 Sk.

Efter Møntforandringen til Kr. og Øre regnedes Skatten naturligvis derefter, og paa Skatteligningsskemaets første Blad for 1880 anføres:

Sogneraadet har vedtaget at ligne 23 Kr. 04 Øre pr. Td. Hartkorn og 43 Øre pr. Takst paa Formue og Lejlighed, som efter Sogneraadets Bestemmelse opkræves paa 4 Gange, og Skatten paa Tjenestefolk bliver opkrævet i to Terminer, nemlig i Marts og September.

Hjortshøj-Egaa Sogneraad, 27. December 1879.

P. Schmidt.

Det udskrevne Skattebeløb er dette Aar:

Paa Hartkorn	11,174 Kr. 64 Øre
Paa Formue og Lejlighed	3,765 Kr. 08 Øre
samt paa Tjenestefolkene	142 Kr. 46 Øre

Ialt... 15,082 Kr. 18 Øre

Det synes, som om Skatterne i de næste 10 Aar kun er meget svagt stigende, idet Ligningen 1890 viser, at der udskrives 24 Kr. 96 Øre pr. Tønde Hartkorn eller 12,124 Kr. 32 Øre, og paa Formue og Lejlighed 4073 Kr. 92 Øre, ialt 16,198 Kr. 24 Ø.

I 1903 kom den ny Skattelov, hvorved de faste Skatter deltes mellem Hartkorn og Ejendomsskyld, hvert 5. Aar faldende for Hartkornsbeskatningen og stigende for Ejendomsskyldskatten, og den personlige Skat lignedes efter Skatteydernes af dem selv opgivne Indkomst. Dette gav de første Aar et noget vanskeligt Arbejde ved Paaligningen, men Sogneraadet blev ved denne Paaligning fri for de ofte skrappe Skatteklager over Paaligningen.

I 1906 anføres paa Ligningens Omslag:

I Henhold til Lov af 15. Maj 1903 og vedlagte Overslag over Kommunernes samtlige Indtægter og Udgifter har Sogneraadet i 2 paa hinanden følgende Møder vedtaget at paaligne 8 Øre pr. 100 Kr. Ejendomsskyld og 21 Kr. 12 Øre pr. Td. Hartkorn og 3 pCt. af den endelig udfundne Indtægt. Ligeledes er vedtaget at ligne 2 pCt. og 10 pCt. af Formue- og Lejlighedskatten, henholdsvis paa Kirkernes Opvarmning og Højtidsofrets Afløsning.

Hjortshøj-Egaa Sogneraad, den 30. Marts 1905.

*Villads Villadsen. O. F. Hastrup. Marius Mikkelsen.
Morten Kristensen. Anton Andersen. Rasmus Pedersen.
Jens Grosen. Niels Hansen.*

Skatten af 3,122,500 Kr. Ejendomsskyld var	2,498 Kr. 00 Øre
Skatten af Hartkorn	10,236 Kr. 16 Øre
Skatten af Indtægten.....	9,273 Kr. 30 Øre

Ialt... 22,007 Kr. 46 Øre

Desuden til Kirkernes Opvarmning.....	96 Kr. 13 Øre
og til Offerafløsning	842 Kr. 88 Øre

Fra denne Tid var baade Indtægter og Udgifter stigende, saa at det 1919 var nødvendigt at ligne 50 Øre pr. 100 Kr. Ejendomsskyld, 24 Kr. 80 Øre pr. Tønde Hartkorn, og tage 2,5 pCt. af den endeligt udfundne Indtægt samt 4,5 pCt. af Indkomstskatten til Offer afløsning og samme Sum til Kirker-nes Opvarmning. Skattebeløbet blev:

Af 3.633.400 Kr. Ejendomsskyld	18,167 Kr. 00 Øre
Af Hartkorn	12,038 Kr. 52 Øre
Af Indtægt	22,149 Kr. 50 Øre
	Ialt... 52,355 Kr. 02 Øre
Desuden til Kirker-nes Opvarmning	955 Kr. 18 Øre
og til Højtids- ofrets Af- løsning	855 Kr. 98 Øre

Hjortshøj-Egaa Sogneraad, 29. Marts 1919.

*A. Bomholt. A. Hastrup. N. Lassen Nielsen.
J. Chr. Christensen. P. Horup Pedersen. P. Sommer.*

1924 forsvinder Ligning paa Hartkorn, men der bliver her- efter lignet Skat særskilt baade paa Bygningsværdi og Jord- værdi med noget mere Skat paa Jordværdi procentvis end paa Bygningsværdi.

I 1931 udskrives i Skat 9 Kr. pr. 1000 Kr. Bygningsværdi efter et Fradrag paa 4000 Kr. for hver Beboelse, og 12 Kr. pr. 1000 Kr. Jordværdi, samt 3,6 pCt. af den endeligt udfundne skattepligtige Indtægt samt i Kirkeskat 1 pCt. af Indtægten.

Grundværdien var 2,985,600 Kr., og Skatten var 35,827 Kr. 20 Øre. Bygningsværdi med 4000 Kr. Fradrag pr. Lejlighed var 1,592,400 Kr. og Skatten 14,331 Kr. 60 Øre, personlig Kom- muneskat var 38,546 Kr. 02 Øre, Kirkeskat 9139 Kr. 60 Øre, ialt 95,844 Kr. 42 Øre.

I Sogneraadet var i 1930: A. Bomholt, Jens Terp Laursen, Chr. Christiansen, N. Jensen, A. Bertelsen, Jens Jensen, P. Jørgensen, R. Helbo Sørensen og J. Rasmussen.

Kommunen fik 1936 en Kæmner, som første Aar boede i Egaa, men senere i et Hus, Kommunen købte ved Hjortshøj St.

Ved den kommunale Skatteligning udskrives for Aaret 1941—42 i Skat 10 Kr. 80 Øre pr. 1000 Kr. Bygningsværdi efter et Fradrag af 4000 Kr. pr. Lejlighed, og 14 Kr. 40 Øre pr. 1000 Kr. Jordværdi, samt 5,5 pCt. af den endeligt udfundne skattepligtige Indtægt, og 0,9 pCt. af Indtægten i Kirkeskat.

Bygningsværdien var nu 1,712,600 Kr., og Skatten var 18,593 Kr. 28 Øre. Grundværdien var 3,092,600 Kr., og Skatten deraf 44,533 Kr. 43 Øre, den personlige Skat var 69,795 Kr., ialt 132,921 Kr. 11 Øre. Kirkeskatten var 9999 Kr. 27 Øre. Den af Skatteyderne opgivne Indtægt var i 1941 1,357,697 Kr.

De vigtigste Udgifter for Regnskabsaaret 1939—40 var med Fradrag af modtagen Refusion: Renteudgift 5,235 Kr., Socialudgifter ca. 22,000 Kr., Aldersrente 20,437 Kr., Skolevæsen 13,376 Kr., Vejvæsen ca. 20,000 Kr., Bestyrelsesudgifter 9,319 Kr.

Kommunens Formue er beregnet til 187,198 Kr. Kommunens Gæld er 118,699 Kr.

I Sogneraadet var i 1940: P. Helbo Sørensen, Jens Terp Laursen, Kr. Jørgensen, Kr. Laursen, Aksel Bojsen, Ingvar Jørgensen, Rasmus Svenningens, Johannes Grosen, Julius Junker.

Nu har den kommunale Styrelse i disse Dage virket i 100 Aar, og flere og flere Forhold inden for det lille Omraade, der kaldes Kommunen, ordnes nu af det af Beboerne valgte Sogneraad, og den stærkt stigende Skatteudskrivning viser fuldt ud, at baade dets Virkefelt og dets Virkemidler er i stærk Flugt opad. Det maa haabes, at Beboernes Evne til at bære de stigende Byrder i nogen Grad maa følge med opad.

Jeg vil gerne slutte min Bog om Egaa Sogn med en Om-skrivning af Jeppe Aakjærs smukke Vers:

*Lad mig kun flagre hen som Blad i Høst,
naar du, mit Land, min Stamme, frit maa leve,
og skønne Sange fra den danske Røst
maa frie, stærke Sjæle gennembæve.
Du staaer en anden Bonde paa min Toft
og lytter ud mod andre Lærkers Sange,
mens Himlen maler blaat sit Sommerloft
og Rugen gulner Kaløvigens Vange.*

F O R K L A R I N G E R

paa en Del af de i Bogen forekommende Udtryk.

Hr. Poul Rasmussen, Risskov, har velvilligt givet Forklaring og Vejledning til en Del af de i Bogen forekommende Ord og Betegnelser, der er uforstaaelige for den nuværende Slægt:

1) **B r a n d s v i n** = magert Svin, der skulde leveres Husbonden for at fedes i hans Skov. Saadanne Svin blev mærket med varmt Jern, deraf Navnet.

2) **B o l**. I de bolskiftede Byer var Gaardene inddelte i Bol, som oprindeligt alle havde lige store Andele i Bymarken, Skov og Overdrev m. m. En Gaard kunde være paa et helt Bol, men bestod i Regelen af et halvt Bol, en eller flere Fjerdinger, Ottinger, Tolvtinger. Samme Gaard kunde høre til mere end eet Bol. Størrelsen af et Bols Andel i Bymarken varierede fra By til By, men var her paa Egnen gerne 8 Mark Gulds Jord. 1 M a r k G u l d s J o r d svarede til 12—13 Tdr. Land efter Landmaalingen i 1682. Bol bruges senere ogsaa som Betegnelse for en lille Gaard.

3) **D o m k a p i t e l** = Samfund af gejstlige, der skulde besørge Gudstjenesten i Domkirken, oplære de unge og deltage i Stiftets Styrelse.

4) **F o u l l H a v r e** = Havre til en Fole eller Hesteplag, muligvis Afløsning for Pligten til at fodre en Plag et Stykke Tid.

5) **G r o t** = Mønt, der benyttedes paa Valdemar Atterdags Tid, og hvori bl. a. Ledingsskatten var paalignet. I det 16. Aarhundrede afløstes 1 Grot med $\frac{3}{4}$ Skilling, senere med 1 Skilling.

6) **G u o l l K o r n** = 1 Gulv Korn = 1 Fag Korn i Laden.

7) **G æ s t e r i**. Egentlig Pligt til at modtage et bestemt Antal Folk eller Heste i Indkvartering og underholde dem. Senere afløst af faste Afgifter i Penge, Korn eller Malt.

8) **H e r l i g h e d** = Retten til at være Husbond og som saadan at modtage visse Ydelser af Bonden. Det maa erindres, at ogsaa Selvejrbønderne havde en Husbond, som bl. a. i Regelen oppebar deres faste Skatter (Leding, Vinterskat m. m.).

9) **H o v h e s t e** = Kongens eller Lensmandens Heste, som Bonden skulde modtage og fodre, senere afløst af en fast, aarlig Afgift (jvnf. Gæsteri).

- 10) **K a n n i k** = Medlem af et Domkapitel.
- 11) **L æ s t K o r n** = 1 Mark Korn her paa Egnen.
- 12) **L e d i n g**. Oprindelig Krigstjeneste, senere en Skat, der betales, naar Leding ikke blev udbudt, til sidst altsaa en fast, aarlig Skat. Leding betales kun af Selvejere.
- 13) **M a r k**. Oprindelig Navnet paa en Vægtenhed, men blev tidligt ogsaa Betegnelse for en Regnemønt (egentlig saa mange Mønter, som vejede 1 Mark), og for forskellige Kornmaal (vist oprindelig saa meget Korn, som kostede 1 Mark Sølv). Først i det 16. Aarhundrede begyndte man at præge en Mønt, som kaldtes Mark. — I Middelalderen var Vægtenheden 1 dansk Mark ca. 218 Gram Sølv. (En Mark Sølv er altsaa 218 Gram Sølv). — En Mark Rug var senere og maaske allerede i det 14. Aarhundrede her paa Egnen 240 Skæpper Rug, en Mark Byg var 288 Skæpper Byg, og en Mark Havre var 480 Skæpper Havre. 1 Mark Korn er at regne for 1 Mark Byg. Hvad Regnemønten, 1 Mark Penges, og Mønten 1 Marks Værdi ned gennem Tiderne angaar, maa der henvises til „Nordisk Kultur“, Bd. 29, 1936, S. 139 ff. og til J. Wilckes Arbejder. (Se Oversigten i J. Wilckes „Daler, Mark og Kroner“ 1931, S. 173). — 1 Mark er 8 Ø r e i Penge, Sølv eller Korn. 1 Øre er 3 Ø r t e eller Ø r t u g. 2 Ørte Korn kaldes et **P u n d K o r n**.
- 14) **P r æ b e n d e** = Gods, hvoraf en Kannik modtog Indtægterne.
- 15) **S a m m e l s k a t** = Skat, der betales af Bønderne i Fællesskab.
- 16) **V e d b y g** = Byg, der betales i Stedet for Vedkørsel.
- 17) **V i k a r i e** = Embede, eller det Gods, der var henlagt til Underhold for en Præst ved et af Domkirkens Altre.
- 18) **V i n t e r s k a t** er en gammel Selvejerskat, muligvis Afløsning for den middelalderlige Skat Vinterstud.
- 19) **E n T ø n d e K o r n** er 139 Liter = 8 **S k æ p p e r** = 32 **F j e r d i n g k a r**.
- 20) **E n T ø n d e L a n d** er 14,000 □ Alen, dog regnedes ved Landmaalingen 1682—1683 med en Tønde paa 14,000 sjællandske □ Alen = 14,197 nuværende □ Alen.
- 21) **E n T ø n d e H a r t k o r n** er 72,000 □ Alen eller 5¼ Tønde Land af Jord af højeste Takst (24). I Matrikelen 1688 svarer en Td. HK. til gennemsnitlig 5,6 Tdr. Land her i Sognet. En Tønde Hartkorn er 8 Skp., 1 Skp. = 4 Fdk., 1 Fdk. = 3 Alb.
- Foruden til den ovenfor citerede Litteratur kan der henvises til „Nordisk Kultur“, Bd. 30, 1936, og til Svend Aakjærs Kommentar i Udgaven af Kong Valdemars Jordebog 1926, ff.